

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Individuální vzdělávací plán ve školní tělesné výchově

**Radka Bartoňová, Ondřej Ješina
a kolektiv**

**Univerzita Palackého v Olomouci
Fakulta tělesné kultury**

Olomouc 2012

Oponenti: prof. PhDr. Hana Válková, CSc.
Mgr. Renata Staňková

Hlavní autoři knihy:
Mgr. Radka Bartoňová
Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.

Další autorský tým:
Mgr. Lucie Rybová – spoluautor kapitoly 6
doc. Mgr. Martin Kudláček, Ph.D. – spoluautor kapitoly 8.3

Další spolupracovníci:
Mgr. Pavel Doležal – ilustrace v příloze
Mgr. Lucie Kepštová – autorka IVP pro žáka s autismem v kapitole 9
Bc. et Bc. Martin Kučera – spolupráce na vytvoření formuláře pro učitelské a lékařské pracovníky
Mgr. Pavla Kukulová – spoluautorka her a sportovních aktivit v příloze
Mgr. Darina Němcová – autorka IVP pro žáka se zrakovým postižením

Tato kniha vznikla s podporou Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR jako jeden z výstupů projektu Centra podpory integrace, CZ.1.07/1.2.00/08.0117. Poděkování patří všem spolupracovníkům, kteří se na vzniku knihy podíleli, i jejím oponentům.

Knihy je vydávána pod garancí a podporou těchto organizací:

1. vydání

© Radka Bartoňová, Ondřej Ješina, 2012
© Univerzita Palackého v Olomouci, 2012

ISBN 978-80-244-3152-9

Obsah

Předmluva	5
1 Úvod do integrace žáků se SVP	
<i>Radka Bartoňová, Ondřej Ješina</i>	7
2 Vybrané zahraniční zkušenosti s integrací ve školní TV	
<i>Ondřej Ješina</i>	15
3 Současná situace integrace ve školní TV v ČR	
<i>Radka Bartoňová</i>	19
4 Legislativní východiska pro IVP do školní TV	
<i>Ondřej Ješina</i>	25
5 Spolupráce se speciálněpedagogickými centry	
<i>Radka Bartoňová</i>	31
6 Spolupráce s dalšími kompetentními osobami	
<i>Ondřej Ješina, Radka Bartoňová, Lucie Rybová</i>	35
7 Názory vybraných pracovníků SPC na integraci do TV	47
8 Tvorba individuálního vzdělávacího plánu pro TV	
<i>Radka Bartoňová, Ondřej Ješina</i>	51
8.1 Vstupní diagnostika žáka pro IVP	
<i>Radka Bartoňová, Ondřej Ješina</i>	55
8.2 Podmínky pro integrovanou TV a tvorbu IVP	
<i>Radka Bartoňová, Ondřej Ješina</i>	62
8.2.1 Personální	64
8.2.2 Materiální (kompenzační pomůcky)	75
8.3 Návrhy postupu při realizaci modifikací obsahu TV	
<i>Ondřej Ješina, Martin Kudláček</i>	81
8.4 Průběžná evaluace a hodnocení IVP	
<i>Radka Bartoňová</i>	88
9 Vybrané příklady IVP a hodnocení	
<i>Radka Bartoňová</i>	95
Příloha I – CD s podklady pro tvorbu IVP	163
Summary	165

Předmluva

Problematika podpory osob se zdravotním postižením se v poslední době stala předmětem zájmu na mnoha úrovních. V současné době se významně prolínají činnosti mnoha resortů na vládní i komunální úrovni ministerstva pro místní rozvoj, ministerstva průmyslu, ministerstva zdravotnictví, zejména však ministerstva práce a sociálních věcí a ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Také diskuse nad právy osob se zdravotním postižením se týkají mnoha oblastí veřejného života. Oblast speciálního vzdělávání má u nás hlubokou tradici dlážděnou výraznými osobnostmi, výzkumem i praxí. Trend integračního procesu však před pedagogické i akademické pracovníky klade nové výzvy, se kterými je nutné se seznamovat a rozvíjet. Inspirace ze zahraničí je často přenositelná, avšak má i své limity vymezené rozdílným systémem vzdělávání, financování i výchovou pedagogických a dalších pracovníků.

Právo na vzdělávání je zakotveno v mnoha strategických mezinárodních dokumentech. Na jejich základech má žák mimo jiné právo na vzdělání na typu školy dle svého (respektive zákonného zástupce) výběru a svých možností. Všeobecně méně známé jsou pak dokumenty týkající se práva na pohybové aktivity (včetně organizovaných), zejména pak tělesnou výchovu, sport, a s tím souvisí i vhodné podmínky pro volnočasové pohybové aktivity. Cíleně vedené pohybové aktivity jsou velmi důležitou součástí života všech, včetně osob se speciálními potřebami (zejména pak se zdravotním postižením). Přes výše uvedené normy bývá často právo žáků se zdravotním postižením na účast v programech školní tělesné výchovy upíráno. Setkáváme se s různými argumenty ze strany pedagogů (často řídicích pedagogických pracovníků), rodičů, lékařů i veřejnosti. Některé z těchto požadavků a názorů můžeme považovat za oprávněné (zdravotní rizika, nepřekonatelná časová a materiální náročnost). Častěji se však setkáváme s případy neochoty, obavy až strachu či neznalosti problematiky, která vede k podpoře systému, který neumožňuje žákům se zdravotním postižením žádnou účast na organizovaných pohybových aktivitách (ať na úrovni školní tělesné výchovy, ale i ve sportu a rekreaci).

Co však považujeme za nejdůležitější, je fakt, že pohybové aktivity prokazatelně zlepšují kvalitu života všech bez ohledu na postižení. Systémovou neúčastí ve školní tělesné výchově žáků se zdravotním postižením či jinými speciálními vzdělávacími potřebami nebo omezeními způsobuje zbytečné sociální odloučení od svých vrstevníků, běžné zapojení do společných činností, radost ze hry, rozvoj motorických dovedností a zvyšování úrovně schopností. Hra a pohybové aktivity realizované ve školní TV pomáhají pozitivně formovat osobnost žáka, nabízejí prostor pro regeneraci pracovních sil a kompenzují jednostranné (většinou psychické) zatížení. Aktivity realizované ve školní TV jsou také bohužel často jedinými tělesnými cvičeními žáků v běžném týdenním režimu. Potřeba pohybu je vlastní všem, ale u žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je ještě výraznější vzhledem k dopadům specifických postižení nebo omezení.

Předložená kniha představuje doplněk dříve publikovaných knih zabývajících se obecně teorií a didaktikou školní TV. Měla by být oporou pro pedagogické pracovníky, kteří nechtějí být součástí diskriminujícího systému a jejich snahou je aktivně se zapojit na procesu postupného naplňování práv osob se zdravotním postižením. Myšlenky a návody často přesahují potřeby výše uvedených cílových skupin a při přenesení mohou výrazně podpořit vnímání jinakosti jako „biologické i sociální normy“.

Aktivní a cíleně realizovaný (avšak i zdánlivě nezáměrný) pohyb je důležitou součástí života již od narození. Někteří však nemají tu možnost, aby mohli pohybové aktivity realizovat bez podpory dalších osob nebo kompenzačních pomůcek. Ty se často stávají nedílnou součástí jejich života i v pozdějším věku. Pokud je tato podpora výrazná, mluvíme v této souvislosti nejčastěji o osobách se speciálními potřebami. Řada studií dále jednoznačně potvrzuje vliv environmentálních faktorů na konečnou participaci na pohybových aktivitách (Brownson, Baker, Housemann, Brennan, & Bacak, 2001; Humpel, Owen, & Leslie, 2002), což platí ještě daleko více u osob se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP) (Ješina, Hamřík, et al., 2011). Speciální potřeby se vztahují k jedinci, kterému má být poskytnuta specifická podpora (ve školském prostředí pak mluvíme o dítěti, žákovi či studentovi /dále jen žákovi/ se speciálními vzdělávacími potřebami, přičemž tím myslíme jedince se zdravotním postižením nebo zdravotním či sociálním znevýhodněním). Pokud se jedná o osoby a žáky se zdravotním postižením, nejčastěji se setkáváme s kategoriálním dělením na osoby s mentálním, zrakovým, sluchovým a tělesným postižením (Ješina, Hamřík, et al., 2011). V poslední době se ale výrazně rozvíjí také oblast vzdělávání žáků s poruchami autistického spektra (dále s autismem).

Naprosto nezastupitelnou úlohu při zapojení do volnočasových aktivit pohybového charakteru hraje rodina, což dokládá řada výzkumných šetření (Bandura, 1986; Kremer–Sadlik & Kim, 2007; Moore, Lombardi, White, et al., 1991; Taylor, Baranowski, & Sallis, 1994; Welk, 1999). Pokud nás k pohybovým aktivitám nevedou rodiče už od narození, dostaneme se k nim v organizované formě a cíleně v mateřské škole, zájmových kroužcích nebo dokonce až v základní škole. Pro žáky na běžných školách je tělesná výchova (dále jen TV) samozřejmou věcí. Tady společně s vrstevníky prožíváme své první pocity nad vyhranou kolektivní hrou, zažíváme pocit zvýšených endorfinů a pozitiva a negativa spolupráce s ostatními. Není to tak samozřejmé u dětí a žáků se zdravotním postižením. Rodiče těchto dětí často nevědí o možnostech nejrůznějších pohybových aktivit a možnosti zapojení se do organizovaných akcí. A ačkoliv i v ČR byl v posledních letech zahájen trend integrace a spousta dětí se zdravotním postižením se učí v běžném vzdělávacím proudu, jeden z mála předmětů, který jim často není přístupný, je tělesná výchova. Velká část žáků se zdravotním postižením bývá z tohoto předmětu osvobožována, často zbytečně a neodůvodněně. Právě neznalost této problematiky a nejrůznější obavy mohou být tím limitem učitelů TV, proč se rozhodnou podpořit fenomén systému uvolňování z TV. Tato kniha by měla naopak strukturovaně řešit podporu pro zdárné zařazení žáků se zdravotním postižením do školní TV (ale i dalších pohybových aktivit), a to s ohledem na potřeby všech zainteresovaných osob.

Příklad I: Dívka DZ se narodila s DMO. Od raného věku a především v mladším školním věku se u ní rozvinul selektivní mutismus. Dívka verbálně komunikovala především se svou matkou, sestrou a s otcem, s ostatními rodinnými příslušníky (kromě sestřenky a tety), pedagogy a cizími lidmi nekomunikovala prakticky vůbec. Výrazná změna nastala, když se blížil její první lyžařský kurz na monoski. Již několik málo dní před začátkem se zvýšil zájem o komunikaci s rodinnými příslušníky. Na lyžařském kurzu, který byl určen pro rodiny dětí s různým charakterem zdravotního postižení, rodiče zaznamenali obrovský pokrok v sociálních dovednostech, včetně komunikace. Její verbální projevy se v průběhu kurzu progresivně zvyšovaly a komunikovala nejen se svým osobním instruktorem na monoski, ale i dalšími pedagogickými pracovníky.

V současné době pracuje české školství stále častěji v heterogenním prostředí. Legislativa umožňuje integraci dětí, žáků a studentů (dále jen žáků) se speciálními vzdělávacími potřebami (dále jen SVP) (Ješina, Kudláček, et al., 2011). To může představovat pro pedagoga větší nároky a klást před něj nové a nové výzvy. Jak uvádějí Kudláček, Ješina a Štěrbová (2008), do roku 1991 byla většina žáků se SVP vzdělávána ve speciálních segregovaných školách. Mezi lety 1991 až 2004 se integrace realizovala na základě metodických předpisů MŠMT. V roce 2004 integraci podpořil nový školský zákon, který byl v roce 2005 doplněn vyhláškou 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí a žáků mimořádně nadaných, ve znění pozdějších změn a předpisů. Dle tohoto zákona (561/2004 Sb., §16) jsou se žáky se SVP považováni žáci se zdravotním postižením (tělesným, mentálním, zrakovým a sluchovým postižením, dále pak žáci s poruchou autistického spektra, s narušenou komunikační schopností, se specifickými poruchami učení nebo chování, se souběžným postižením více vadami), se zdravotním a sociálním znevýhodněním. V této knize se zabýváme metodikou IVP zejména u žáků se zdravotním postižením.

Tabulka 1 Nárůst integrovaných žáků mezi lety 2003–20011 na základních školách (Ústav pro informace ve vzdělání, 2011)

Druh postižení	2003/04	2004/05	2005/06	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	
Individuálně integrovaní žáci celkem	4 382	4 187	4 210	4 240	4 492	4 830	5 017	5 482	
v tom	mentálně postižení	383	557	697	825	962	1 069	1 091	1 119
	sluchově postižení	557	556	556	537	563	570	575	581
	zrakově postižení	436	416	414	401	373	381	374	401
	s vadami řeči	671	644	542	542	621	660	784	963
	tělesně postižení	1 235	1 178	1 079	1 066	1 070	1 006	987	977
	kombinované postižení	1 100	836	784	682	632	733	647	703
	s lékařskou diagnózou autismus ¹⁾	.	.	138	187	271	411	559	738

Jak je z výše uvedené tabulky patrné, integrovaných dětí se zdravotním postižením v běžných školách přibývá navzdory snižujícím se celkovému počtu žáků v ČR. Dle dostupných pramenů (Ústav pro informace ve vzdělání, 2011) bylo v roce 1993/1994 integrováno 30 364 žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP) v mateřských, základních, středních i vyšších odborných školách (včetně žáků se specifickými poruchami učení), v roce 2009 to bylo již 100 591 (včetně žáků se SVP s IVP ve třídách a školách primárně zřízených pro žáky se SVP).

Integrace není jen o začlenění jedince do většinové společnosti. Když mluvíme o integraci, často zmiňujeme další fenomény – vnímání a přijímání jinakosti, postoje k osobám se speciálními potřebami, lidská práva, důstojnost apod. Dle Novosada (1997) je integrace dynamickým procesem začleňování minoritních skupin obyvatelstva do intaktní populace. Zdůrazňuje vzájemné respektování a kulturní i sociální obohacování. Pedagogickou integrací nazývá integraci školní i mimoškolní, působení rodiny a dalších organizací či poradenských subjektů.

Termín inkluze není v českém prostředí legislativně ani odborně příliš ukotven, ale je často používán v zahraniční literatuře. Na rozdíl od integrace se u inkluze jedná převážně o respektování

čtyř principů zapojování žáků se SVP do běžných škol. Jedním z těchto principů je vytvoření bezpečného prostředí, kde není nikdo odmítán, kde je proječován zájem jednoho o druhého a kde odlišnost není chápána jako překážka, ale naopak jako výzva. Je nutné volit adekvátní metody výuky, kde učitel vytváří prostor pro každého žáka s příležitostmi k interakci s druhými. Další principy jsou především v řízení třídy a školy tak, aby byly pro žáka se SVP vytvořeny co nejvhodnější podmínky. Poslední z principů tkví ve spolupráci s rodiči, rozvoji lidských zdrojů v rámci školy a trvalé kultivaci postojů žáků a učitelů (Lang & Berberichová, 1998). Stejně jako Ješina, Kudláček, et al. (2011) vnímáme inkluzi jako vyvrcholení integračního procesu, kdy jsou vytvořeny podmínky (v nejšířším smyslu slova) tak, aby bylo možné začlenění jedince se SVP a jeho účast na jednotlivých činnostech.

Tabulka 2 Počty integrovaných žáků se SVP dle různých typů škol
Regionální školství – denní forma vzdělávání – děti/žáci/studenti
podle druhu postižení – podle druhu školy
(individuálně integrování i ve speciálních třídách)

(podle stavu k 30. 9. 2009)

Druh školy	Postižení celkem	v tom postižení									
		mentálně	sluchově	zrakově	vadami řeči	tělesné	s více vadami		vývoj. poruchy učení a chování	autismus	
							celkem	z toho hluchoslepí			
Celkem	100 591	35 557	2 013	1 491	7 493	2 426	7 227	24	42 312	2 072	
v tom	materšské školy	8 970	496	243	485	5 141	329	1 399	7	390	487
	základní školy	71 801	24 644	1 255	703	2 311	1 284	4 727	7	35 415	1 462
	střední školy	19 728	10 417	511	254	41	800	1 083	10	6 499	123
	konzervatoře	65	-	-	44	-	3	17	-	1	-
	VOŠ	27	-	4	5	-	10	1	-	7	-

Zdroj: databáze ÚV

Dle Kudláčka (2008) se slovo integrace stalo módním trendem a je využíváno i zneužíváno učiteli, zástupci škol i rodiči žáků s postižením a jejich nepostižených spolužáků. V rámci polemik o správnosti nebo nesprávnosti integračního trendu se někdy argumentuje potřebou nejprve zjistit postoje samotných lidí s postižením (Lechta, 2010). z velké části však záleží také na postojích osob, kteří se na integraci žáků se SVP podílejí. Pokud jsou postoje k integraci a žákům se SVP kladné, všichni účastníci tohoto procesu se snaží poskytnout a upravit podmínky tak, aby byla integrace co nejpřínosnější pro všechny (včetně spolužáků bez SVP). Nové postoje k dětem se zdravotním postižením vycházejí ze zásady, že pokud je to možné, měla by být zabezpečená výchova a vzdělávání společně s vrstevníky (Michalík, 2001). Postoje se ukazují důležitou determinantou v chování v prostředí školy (Trip & Sherrill, 1991).

Ješina et al. (2011a, 95) uvádí, že: „Škola je bezpochyby prostředím, které významným způsobem formuje osobnost žáků s přesahem do jeho volného času, širšího sociálního prostředí a především kvality života. Kompetence získané v době školní docházky jsou klíčové pro budoucí život.“ Názory, chování, znalosti a zkušenosti s překonáváním překážek integrace jsou úzce propojeny. Podle některých specialistů je jedním z řešení příprava budoucích učitelů na integraci dětí se zdravotním postižením do jejich hodin. Prvním krokem, jak pracovat s jejich názory, je jejich rozpoznání. Znalost těchto názorů dává příležitost vymyslet, jaká by měla být příprava budoucích učitelů na integraci dětí se zdravotním postižením do jejich tříd. Každá snaha podporovat

úspěšnou integraci, začíná cíleně s rozvojem pozitivních postojů, které musí být prvotně odhaleny a postupně realizovány (McMurray, 2003).

Důkazy v mnoha případech podporují fakt, že tělesná výchova a pohybové aktivity jsou důležité pro děti se zdravotním postižením (Block, 2000; Dinold & Válková, 2003; Sherrill, 1998; Jowsey, 1992). Metodika práce s integrovanými žáky v tělesné výchově má svá specifika, která se týkají mobility, bezpečnosti, standardů a norem atd. Zajištění podmínek pro kvalitní proces integrace není jen bezbariérovost, ale především postojové přijetí procesu. Je to jak pochopení pozitiv, ale i problémů a těžkostí. S pozitivními postoji se snáze řeší problémy ekonomické a připravují podmínky technologické (Válková, 2008). Winnick (2000) tvrdí, že tělesná výchova by měla vyhovět potřebám všech studentů, připravit je na aktivní život a umožnit jim zapojit se do pohybových aktivit během jejich života. Tělesná výchova může být velmi silným faktorem ovlivňujícím úspěch či selhání inkluze. Jeden z hlavních důvodů, proč dítě neosvobozovat z tělesné výchovy, je přínos fyzický, psychický i sociální. Pokud mluvíme o benefitech fyzických, máme na mysli zejména rozvoj motorických kompetencí (zejména uplatnitelných v běžném životě) a zdravotních benefitů. Neuvážený zákaz nebo vyřazení pohybových aktivit má vliv na harmonický vývoj dítěte. Oslabené, handicapované dítě potřebuje harmonicky vyvážené pohybové aktivity více než dítě zdravé (Špaňhelová, 2008).

Tělesná výchova přispívá k rozvoji motoriky pohybové i mluvní. Ovlivňuje řeč, myšlení a celou psychiku. Rozvíjí uchopovací a hmatové reflexy a celkově přispívá k získání tělesné zdatnosti a kondice. Prostřednictvím tělesné výchovy dochází u dětí s postižením k lepšímu začlenění do společenského prostředí, pomáhá překonávat obtíže vyplývající z postižení a tím plní i své speciální úkoly reedukační, kompenzační a rehabilitační (Čadová, 2008). Tělesná výchova je důležitá k růstu a vývoji všech dětí, ale ještě víc v případě dětí s tělesným postižením. Tělesná výchova pro ně představuje příležitost nejen zlepšit tělesnou zdatnost a zdraví, ale také poskytuje platformu pro rozvoj jejich sebehodnocení, sebeúcty a může být významnou oblastí, kde si člověk vyzkouší proces rozhodování, výzvy a zakusí skutečný úspěch (Jowsey, 1992). Školní tělesná výchova je nedílnou součástí systému základního vzdělávání (ale i v mateřských a středních školách). Při komparaci s ostatními předměty je její přínos v oblasti fyzických a sociálních dovedností v kombinaci s psychickým vlivem natolik jedinečný, že je její možný pozitivní dopad v podstatě nenahraditelný. Pochopení povahy inkluze a poskytování služeb v aplikované tělesné výchově je nezbytné pro zlepšení tělesné výchovy žáků se SVP (Ješina et al., 2011b).

Integrace do TV se odlišuje od běžné integrace svou náročností na podmínky, na personální zdroje a svou specifičností. V souladu s platnou legislativou ČR se užívá v kontextu TV termín „Individuální integrace“. Termín „integrace v TV“ znamená zařazení různých typů jedinců do společných forem TV. Tato forma integrace je založena na filozofii, že žáci by měli být vzděláváni a vychováni společně v jedné třídě. Učitel tak obecně musí učinit nezbytná opatření v pedagogice, didaktice a osnovách, aby všichni žáci mohli dosáhnout cílů TV (Kudláček, 2008). Všeobecně dochází však k častému uvolňování žáků se zdravotním postižením z TV. Dle Kudláčka (2008) a Čadové (2008) je TV předmět, který by měli navštěvovat všichni žáci, ale bohužel ho však mnozí žáci neabsolvují. Je potřeba se zaměřit na příčiny, proč tomu tak je. V rámci výzkumu zabývajícího se analýzou podmínek integrované tělesné výchovy v České republice bylo zjištěno, že z počtu 111 žáků s tělesným postižením bylo uvolněno na základě doporučení lékaře 51 (Spurná, Rybová, & Kudláček, 2010). Ze získaných výsledků vyplývalo, že míra začlenění žáků se odvíjí od typu a stupně postižení.

Výše uvedené uvolňování z TV má v českých podmínkách hlubokou tradici. Přesto považujeme za nutné upozornit na často nesmyslné uvolňování na základě přání rodičů, učitelů

nebo samotných žáků. To souvisí se stále přetrvávajícími bariérami. Nejčastěji je dělíme na vnější (architektonické, postojové, kompetence a dovednosti pedagogů aj.) a vnitřní (nejčastěji označované jako mentální, tzn. osobnostní charakteristiky osoby se zdravotním postižením, jeho zdravotní stav a limity apod.). Bariéry mohou být umocněny dalšími limity školy: a) organizační limity (přesuny do TV, příliš mnoho žáků, nedostatečné prostory), b) materiální limity (nedostatek sportovního vybavení a kompenzačních pomůcek), c) personální limity (nedostatek asistentů nebo konzultantů v oblasti aplikovaných pohybových aktivit) (Kudláček, 2008). Dle Kudláčka (2003) si někteří učitelé a rodiče také nemyslí, že je tělesná výchova pro integrované dítě důležitá. Z výsledků posledních výzkumných šetření však vyplývá, že se názory týkající se významu pohybových aktivit a TV u žáků se SVP výrazně u některých pedagogických profesí (dle vyhlášky č. 563/2004) mění (Ješina et al., 2011a). Z výzkumného šetření, do kterého se zapojilo více než 90 % speciálněpedagogických center (SPC) sedmi vybraných krajů, je patrné, že 100 % oslovených pracovníků SPC považuje za smysluplné zařazení žáků se SVP do školní TV a pohybových aktivit. Zároveň téměř 86 % by přivítalo zřízení pozice konzultantů v oblasti aplikovaných pohybových aktivit (konzultant APA) jako poradenských pracovníků pro oblast školní TV.

Navzdory mnoha pozitivním přínosům integrace je nutné si uvědomit, že tzv. „úplná“ integrace není vždy optimálním řešením (Kudláček, 2008). Při začleňování žáků se SVP bychom měli vycházet z filozofie tzv. Least Restrictive Environment (prostředí, které žáka minimálně omezuje v naplnění jeho životního potenciálu). Ze zkušeností s integrací v zahraničí i ze zkušeností s integrací u nás můžeme konstatovat, že integrace žáků je možná. Je však nezbytné respektovat určité zásady, které s sebou integrace do TV přináší: aktivity musejí být pro všechny žáky bezpečné; aktivity musejí být smysluplné; ne každá aktivita je vhodná pro všechny; žáci nesmějí trpět pocitem ochuzení z důvodu integrace žáka se SVP (Kudláček & Ješina, 2008).

Referenční seznam pro tuto kapitolu

- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action*. New Jersey: Englewood Cliffs.
- Block, M. (2000). *A teacher's guide to including students with disabilities in general physical education*. Baltimore, MD: Paul H. Brookes.
- Brownson, R. C., Baker, E. A., Housemann, R. A., Brennan, L. K., & Bacak, S. J. (2001). Environmental and policy determinants of physical activity in the United States. *American Journal of Public Health, 91*, 1995–2003.
- Čadová, E. (2008). Integrace ve školní TV. In M. Kudláček & T. Vyskočil (eds.). *Integrace – jiná cesta 2* (pp. 7–17). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Dinold, M., & Válková, H. (2003). Inclusion in physical education in schools. In Van Coppenolle, H., De Potter, J. C., Van Peteghem, A., Djjobova, S. & Wijns, K. (eds.), *Inclusion and integration through Adapted Physical Activity*. Leuven: THENAPA.
- Humpel, N., Owen, N., & Leslie, E. (2002). Environmental factors associated with adults' participation in physical activity: A review. *American Journal of Preventive Medicine, 22*, 188–199.
- Ješina, O., & Hamřík, Z. (2011). Environmentální stimuly osob se speciálními potřebami. In O. Ješina, Z. Hamřík, et al. *Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Ješina, O., Kudláček, M., et al. (2011). *Aplikovaná tělesná výchova*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.

-
- Ješina, O., Bartoňová, R., Gebauer, S., Rybová, L., Kučera, M., & Vyhlídal, T. (2011a). Konzultant aplikovaných pohybových aktivit jako poradenský pracovník pro školní tělesnou výchovu. *Česká kinantropologie*, 15(4), 95–106.
- Ješina, O., Bartoňová, R., Gebauer, S., Rybová, L., Kučera, M., & Vyhlídal, T. (2011b). Potřebnost pozice „Konzultant APA“ v současném speciálněporadenském systému (pilotní studie). *Health Education and Quality of Life III*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA.
- Jowsey, S. (1992). *Can I play too? Physical education for physically disabled children in mainstreaming schools*. London: David Fulton Publishers.
- Kremer–Sadlik, T., & Kim, J. L. (2007). Lessons from sports: children's socialization to values through family interaction during sports activities. *Discourse & Society*, 18(1), 35–52.
- Kudláček, M. (2003). The integration of children with physical disabilities in general physical education. *Movement and Health* (pp. 41–44). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Kudláček, M. (2008). Integrace žáků s tělesným postižením v kontextu školní tělesné výchovy. In M. Kudláček & I. Machová (eds.), *Integrace – jiná cesta* (pp. 11–19). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Kudláček, M., & Ješina, O. (2008). *Integrace žáků s tělesným postižením do školní tělesné výchovy*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Kudláček, M., Ješina, O., & Štěrbová, D. (2008). Integrace žáků s tělesným postižením v kontextu školní tělesné výchovy. *Speciální pedagogika*, 18(3), 232–239.
- Lang, G., & Berberichová, CH. (1998). *Každé dítě potřebuje speciální přístup*. Praha: Portál.
- Lechta, V. (2010). Inkluzivní pedagogika – základní vymezení. In V. Lechta (eds.), *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole* (pp. 20–41). Praha: Portál.
- McMurray, C. A. (2003). *The Use of Inclusive Opportunities to Promote Positive Attitudes towards Inclusion In Physical Activities*. Unpublished Master's dissertation. Stellenbosch: University of Stellenbosch.
- Michalik, J. (2001). *Školská integrace dětí s postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Moore, L. L., Lombardi, D. A., White, M. J., et al. (1991). Influence of parents' physical activity levels on activity levels of young children. *Journal of Pediatrics*, 118, 215–219.
- Novosad, L. (1997). *Některé aspekty socializace lidí se zdravotním postižením: kapitoly ze sociologie handicapu*. Liberec: Technická univerzita.
- Sherrill, C. (1998). *Adapted physical activity: Crossdisciplinary and lifespan – 5th ed.* Boston, MA: WCB/ Mc Graw-Hill.
- Sherrill, C. (2004). *Adapted physical activity, recreation and sport: Crossdisciplinary and lifespan* (6th ed.). Boston, MA: WCB/McGraw-Hill.
- Spurná, M., Rybová, L., & Kudláček, M., *Participace žáků s tělesným postižením v integrované školní tělesné výchově. Aplikované pohybové aktivity v teorii a praxi*. 2010, 1, 33–38. Olomouc: Univerzita Palackého. 1804–4220.
- Španěhelová, Š. (2008). Zdravotní kontraindikace vs. pozitivní vliv pohybových aktivit. In M. Kudláček & T. Vyskočil (eds.), *Integrace – jiná cesta 2* (pp. 73–76). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Taylor, W. C., Baranowski, T., & Sallis, J. F. (1994). Family determinants of childhood physical activity: A social–cognitive model. In R. K. Dishman (Ed.), *Advances in exercise adherence* (pp. 319–342). Champaign: Human Kinetics.
- Tripp, A., & Sherrill, C. (1991). Attitude theories of relevance to adapted physical education. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 8, 12–27.
-

-
- Ústav pro informace ve vzdělání (2011). Retrieved October 21, 2011, from <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>.
- Válková, H. (2008). Společné programy – osobní zamyšlení. In M. Kudláček & I. Machová (eds.). *Integrace – jiná cesta* (pp. 87–90). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Welk, G. J. (1999). The youth physical activity promotion model: A conceptual bridge between theory and practice. *Quest*, 51, 5–23.
- Winnick, J. P. (2000). *Adapted physical education and sport*. State University of New York, College at Brockport.

Legislativní normy

- Parlament ČR. (2004). *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*.
- Parlament ČR. (2004). *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2005). *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí a žáků mimořádně nadaných*.

Integrace a inkluze jsou termíny v zahraničí známé již od 70. let minulého století (Tutt, 2006). V průběhu 20. století prošlo vzdělání žáků se zdravotním postižením mnoha změnami. Proces začlenění žáků do běžného školství byl v minulosti nazýván různě. Přes prvotní pojmenování mainstreaming (sjednocení), integraci, až po současně neběžně používaný název inkluze. Termín inkluze (inclusion) je nejvíce přijímán v anglické terminologii. V jiných zemích se častěji využívají jiné termíny (např. integrace) (Ješina, 2011a).

V posledních letech koncept inkluze osob se zdravotním postižením je objektem mnoha debat. Slovo inkluze může být viděno z mnoha úhlů pohledů. Pokud mluvíme o integraci, většinou ji spojujeme s dětmi a školní docházkou. Dle Sherrill (1998, 241): „Inkluze má mnoho významů, ale nejčastěji je spojována s kvalitou života v co nejméně omezujícím prostředí a sociálními kompetencemi.“ Co nejméně omezující prostředí pro studenty se zdravotním postižením je stejné jako prostředí, v kterém obdrží vzdělání studenti bez postižení (Block, 2000). Inkluze znamená, že všechny děti mají možnost účastnit se vzdělávání a aktivit na odpovídající úrovni a s odpovídající podporou (McMurray, 2003).

Na počátku byla většina žáků se zdravotním postižením bez podpory všeobecného vzdělání a byli nuceni zůstat v domácí péči bez systematického vzdělávání. Po druhé světové válce byly založeny zvláštní školy a rozděleny podle druhu zdravotního postižení. V roce 1975 federální vláda v USA vydala zákon „Vzdělání pro všechny děti se zdravotním postižením“. Tento zákon vycházel z představy, že by bylo vhodné zařazení žáků se zdravotním postižením mezi žáky bez postižení (Block, 2000). Toto bylo vnímáno jako začátek integračních (inkluzivních) tendencí. V Evropě se relevantními kompetencemi pro prostředí jednotlivých států EU zabýval projekt EUSAPA. Dle jednoho se závěrů projektu EUSAPA (Kudláček, Morgulec-Adamowicz & Verellen, 2010) má každá evropská země odlišný systém školství zahrnující žáky se speciálními potřebami. Dle Ješiny (2011a) např. ve Francii není zaveden žádný zvláštní termín označující populaci žáků, která využívá zvláštních opatření stanovených na základě SVP. Dle francouzského zákona č. 2005-102 z 11. února 2005 o rovných právech a příležitostech, začlenění a občanských právech a povinnostech postižených občanů je postižení definováno jako jakékoli omezení aktivit nebo omezení v účasti na společenském životě v sociálním prostředí občanů v důsledku závažné, dlouhodobé nebo trvalé změny jedné nebo několika tělesných, smyslových, duševních, kognitivních nebo psychických funkcí, v důsledku vícečetného postižení nebo omezujícího zdravotního problému. V zákoně je také výslovně uveden pojem odborník z oblasti v APA a s tím se v ostatních evropských zemích nesetkáme. Autor dále uvádí, že v Portugalsku se o TV (ATV) právní předpisy výslovně nezmiňují, ale zahrnují ustanovení o oblastech, v nichž byly identifikovány speciální potřeby, a požadují určitý typ specializované podpory. Žáci se SVP jsou zde definováni jako děti a mládež, kterým je poskytováno speciální vzdělávání, protože mají potíže v procesu učení a zapojení do výuky (Odbor pro inovace a vývoj studijních plánů, Ministerstvo školství). Na základě multidisciplinárního hodnocení v Belgii je speciální vzdělávání omezeno na děti a dospívající. Speciální vzdělávání se poskytuje žákům se stejným typem potřeb. Tyto potřeby jsou definovány podle hlavního postižení společného pro jednu z osmi skupin. Ve Finsku jsou žáci definováni jako žáci se SVP, pokud jsou jejich schopnosti (schopnosti růstu, rozvoje a učení) sníženy v důsledku postižení, nemoci nebo snížené pracovní schopnosti. Pokud nemohou být začleněni do tradiční

výuky v důsledku postižení, nemoci, opožděného vývoje, emoční poruchy nebo z jiných důvodů, může jim být poskytnuto vzdělání zaměřené na speciální potřeby. Zajímavou historií při integraci žáků se SVP prošlo Irsko. V Irsku byla systémová řešení realizována až v poslední dekádě, navzdory dlouhodobé snaze o integraci žáků do hlavního vzdělávacího proudu. Zatímco již od roku 1918 byla možná integrace dětí se zrakovým postižením do irských škol, sluchově postižení se vzdělávali separátně. Situace se mírně změnila v průběhu 50. let 20. století, kdy došlo k celkové změně systému školství, která vyvrcholila v 70. letech, kdy se začal výrazně řešit fenomén mainstreamingu. Ten vnímáme jako možnost začlenění žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami do škol klasického typu (hlavního vzdělávacího proudu). V současné době je cca 7 000 dětí ve speciálních školách a přes 9 000 je zařazeno v hlavním vzdělávacím proudu na školách klasického typu (Ješina, 2007). V Irsku platí zákon od roku 2004 o vzdělávání osob se SVP (EPSEN), který definuje podpurné služby pro začlenění, které by měly odpovídat i za podporu v inkluzivní tělesné výchově (Ješina, 2011a). Ve stejné době bylo založeno The Special Education Support Service (SESS), jehož úkolem je řízení, koordinace, rozvoj a realizace programů pro další vzdělávání pedagogů a pedagogických asistentů (Ješina, 2007). Pracovníci SESS se zaměřují především na výchovu a vzdělávání osob s autismem, poruchy chování, dyslexii a integraci obecně. Irská asociace tělesné výchovy se zaměřuje na podpurný program osnov základních škol nebo podpurné služby pro speciální vzdělávání. V Polsku se vzdělávání týká žáků s vývojovými potížemi, kteří vyžadují zvláštní organizaci práce, pracovních metod a speciální vybavení (Ješina, 2011a). Toto vzdělávání může probíhat v obecných školách, integrovaných školách/třídách nebo speciálních školách/třídách. Na principu dobrovolnosti zde fungují centra psychologických a vzdělávacích služeb, která poskytují podporu žákům se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). V Dánsku (Janečka, 2007) probíhaly první pokusy o zavedení integrace v průběhu 60. a 70. let. Byla vytvořena regionální centra, která byla součástí běžných základních škol, ve kterých se zřizovaly speciální třídy. Nicméně řada dětí s těžšími stupni postižení byla vzdělávána v segregovaných speciálních školách. Zejména u zrakově postižených však vyvstával problém naplnění speciální třídy. Proto tyto děti začaly být umísťovány do běžných tříd. V průběhu 70. let bylo do speciálních škol umísťováno stále méně dětí se zdravotním postižením a segregované vzdělávání bylo nahrazeno integrovaným vzděláváním ve speciálních nebo běžných třídách základních škol. V roce 1980 na základě rozhodnutí vlády o poskytování speciální péče včetně oblasti vzdělávání (předškolní vzdělávání od 0–6 let a povinná školní docházka 6/7–16/17) se předškolní a povinná školní docházka stala součástí výchovy a vzdělávání zdravotně postižených dětí a byla zařazena do systému běžných základních škol.

Ješina (2011a) dále uvádí, že se situace ve vzdělávání žáků se SVP, tedy i se zdravotním postižením, v TV v Evropě v současné době podstatně zlepšuje. Pro státy EU je společná podpora systému s využitím individuálních vzdělávacích plánů. Metodika jejich tvorby je na rozdíl od obecných vzdělávacích systémů společná, což dává výbornou příležitost pro inspiraci a sdílení zkušeností. Nejvýraznější inspirací a zdrojem informací jsou nejen zkušenosti z USA, ale i zemí EU, ve kterých byl zahájen integrační proces již před více než 20 lety. Na základě analýzy dokumentů projektu EUSAPA (Kudláček, Morgulec-Adamowicz, & Verellen, 2010) jsme schopni konstatovat a potvrdit tím některé předchozí studie (Ješina, Kudláček, et al., 2011; Kudláček & Ješina, 2008; Kudláček, Ješina, & Štěrbová, 2008), že integrovaná TV nemusí být vždy vhodná pro všechny. Když už je ale žák individuálně integrován, je ve většině zemí takřka nemyslitelné, aby neabsolvoval některou z možných forem školní TV (běžnou TV, zdravotní TV, pohybovou výchovu, rehabilitační TV apod.). Výraznou podporou při začleňování integrovaných žáků do školní TV je práce poradců v oblasti aplikovaných pohybových aktivit (APA) (Ješina et al.,

2011). Poradenství v oblasti APA a pozice konzultanta APA je relativně novým jevem v České republice, ale i ostatních státech Evropské unie. Tradici má pozice konzultantů APA především v USA, kde je cca 96 % žáků se SVP integrováno do běžného vzdělávacího proudu i do školní TV (Jeong, 2011). Při respektu a inspiraci ze zahraničních zkušeností by bylo možné efektivně inovovat systém integrace žáků se SVP do mateřských, základních a středních škol. Pozitivních i negativních zkušeností ze zahraničí je možné využít pro práci jak speciálních pedagogů ve SPC, dalších poradenských pracovníků, pedagogů v běžných školách, tak při vysokoškolském studiu a přípravě pedagogických pracovníků nejen v resortu MŠMT.

Referenční seznam pro tuto kapitolu

- Block, M. (2000). *A teacher's guide to including students with disabilities in general physical education*. Maryland: Paul H. Brooks Publishing Co.
- Jeong, M. (2011). Measuring Physical Educators' Teaching Behavior: Process of Developing a Questionnaire. *18th International Symposium of Adapted Physical Activity. ISAPA Book of Abstract* (n. p.). Paris: Universita Paris Ouest.
- Janečka, Z. (2007). Vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti volnočasových aktivit osob se speciálními potřebami v Dánsku (pp. 31–40). In Kol. Vzdělávání pedagogických pracovníků pro volnočasové aktivity osob se speciálními potřebami. Olomouc: UP v Olomouci.
- Ješina, O. (2007). Vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti volnočasových aktivit osob se speciálními potřebami v Irsku (pp. 43–46). In Kol. Vzdělávání pedagogických pracovníků pro volnočasové aktivity osob se speciálními potřebami. Olomouc: UP v Olomouci.
- Ješina, O. (2011a). Kompetence učitelů aplikované tělesné výchovy. *Tělesná kultura*, 34(2), 19–44.
- Ješina, O., Bartoňová, R., Gebauer, A., Rybová, L., Kučera, M., & Vyhliďal, T. (2011). Konzultant aplikovaných pohybových aktivit jako poradenský pracovník pro školní tělesnou výchovu. *Česká kinantropologie*, 15(4), 95–106.
- Ješina, O., Kudláček, M., et al. (2011). *Aplikovaná tělesná výchova*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Kudláček, M., & Ješina, O. (2008). *Integrace žáků s tělesným postižením do školní tělesné výchovy*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Kudláček, M., Ješina, O., & Štěrbová, D. (2008). Integrace žáka s tělesným postižením v kontextu školní tělesné výchovy. *Speciální pedagogika*, 18(3), 232–239.
- Kudláček, M., Morgulec-Adamowicz, N., & Verellen, Y. (2010). European Standards in Adapted Physical Activities. Olomouc: UP v Olomouci.
- McMurray, C., A. (2003). *The Use of Inclusive Opportunities to Promote Positive Attitudes towards Inclusion In Physical Activities*. Unpublished Master's dissertation. Stellenbosch: University of Stellenbosch.
- Sherrill, C. (1998). *Adapted physical activity, recreation and sport: Crossdisciplinary and lifespan* (5th ed.). Boston, MA: WCB/McGraw-Hill.
- Tutt, R. (2006). The far side of the SEN inclusion debate. *Education Journal*, 98, 2006–2008.

V průběhu 70. a 80. let byla v České republice integrace výjimkou. Podle Průchové (2008) byl v Československu nejen důsledně oddělen systém vzdělávání žáků se zdravotním postižením a bez něj, ale oddělena byla i příprava budoucích pedagogů. Situace se začala měnit po roce 1989. V posledních letech vlivem vývoje se Česká republika stává zemí s typicky smíšeným systémem vzdělávání dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením. Vedle rozvinutého a historicky utvářeného systému tzv. speciálního školství se postupně rozvíjel a rozvíjí model vzdělávání žáků se SVP jako účastníka hlavního vzdělávacího proudu, začleněného do některé ze škol vzdělávací soustavy (Michalík, 2008).

V roce 1990 vyšel nový školský zákon (č. 564/1990 Sb. o státní správě a samosprávě ve školství), ve kterém bylo uvedeno, že do základních škol se mají přednostně zařadit ty děti, které mají trvalý pobyt ve spádovém obvodu školy. Dalším důležitým okamžikem bylo přijetí vyhlášky 291/1991, kde byla poprvé zmíněna možnost začlenění dítěte do běžné školy.

V červnu 2002 vydalo Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2002) směrnici k integraci dětí a žáků se speciálně vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení, která předznamenala další legislativní změny, které vyvrcholily v roce 2004 schválením „školského zákona“ 561/2004. Dle tohoto zákona mohou být žáci se SVP vzděláváni v pěti základních formách: individuální integrace; skupinová integrace; školy pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami; kombinací předešlých; v domácím prostředí. Na tento zákon pak navazuje vyhláška č. 73/2005 Sb., která se přímo zabývá vzděláváním dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (více o legislativě v kapitole 5).

Při výběru vzdělání pro žáka se SVP je vždy rozhodující vyjádření rodičů. K zařazení do některé z níže uvedených organizačních forem speciálního vzdělávání se vyžaduje souhlas zákonného zástupce žáka, resp. zletilého žáka. Výchovu a vzdělávání dětí se zdravotním postižením zajišťují školy hlavního vzdělávacího proudu přednostně formou individuální integrace. Mezi další možnosti patří třídy (skupinová integrace), školy samostatně zřízené pro tyto žáky (speciální třídy, speciální školy) a poradenská a jiná školská zařízení, která poskytují podpůrné služby (Portál veřejné správy České republiky, 2012).

Individuální integrace žáka se SVP probíhá se současným zajištěním odpovídajících vzdělávacích podmínek a nezbytné speciálněpedagogické nebo psychologické péče. Integrovaní žáci jsou zpravidla vzděláváni podle individuálního vzdělávacího plánu.

Skupinová integrace probíhá ve speciálních třídách. Ty jsou zřizovány pro žáky se SVP ve školách hlavního vzdělávacího proudu. V tomto případě se žáci se SVP mohou v některých vyučovacích předmětech vzdělávat společně s ostatními žáky školy a v rámci svých možností jsou zapojeni do všech aktivit mimo vyučování.

Speciální školy mají upravený vzdělávací program samostatně zřízený pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením. Tento program je určen především žákům s těžšími formami zdravotního postižení (žáci s těžkým zrakovým postižením, těžkým sluchovým postižením, těžkou poruchou dorozumívacích schopností, hluchoslepí, se souběžným postižením více vadami, s autismem, s těžkým tělesným nebo těžkým či hlubokým mentálním postižením) (Portál veřejné správy České republiky, 2012).

V každé organizační formě je žák vzděláván podle vzdělávacího programu, který odpovídá

jeho možnostem a schopnostem a v případě potřeby je možné stanovit žákovi se SVP individuální vzdělávací plán.

Pokud je potřeba žákovi se SVP převést do jiného vzdělávacího programu, děje se to na základě písemného doporučení odborného lékaře a školského poradenského zařízení (pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálněpedagogického centra) pouze s předchozím souhlasem zákonného zástupce žáka. Diagnostický pobyt může rozhodnout ve sporných případech o zařazení žáka do jiné formy vzdělávání či jiného vzdělávacího programu. V době diagnostického pobytu (dva až šest měsíců) se hodnotí doba zvládnutí aklimatizace na nové prostředí, zajišťují se případně další odborná vyšetření, provádí se příslušná pozorování či další vhodná opatření. Žák se SVP zůstává v této době žákem kmenové školy, která ho vede ve stavu žactva, čerpá na žákovi příslušné finanční prostředky a vydává mu (ve spolupráci se školou, ve které probíhá diagnostický pobyt) vysvědčení. Na konci diagnostického pobytu se jednoznačně stanoví optimální forma vzdělávání žáka (Portál veřejné správy České republiky, 2012).

Běžné školy

Jak bylo již výše uvedeno, dle ÚIV je v běžných základních školách integrováno 100 591 žáků se SVP (školní rok 2010/2011). Z tohoto množství je největší podíl žáků se specifickými (vývojovými) poruchami učení. Pokud se bavíme o zdravotním postižení, jsou to žáci s lehkým mentálním postižením a s tělesným postižením. Zajímavým faktem je, že na školách pro žáky bez SVP je více žáků se SVP než na školách pro žáky se SVP.

Integrace je v posledních letech proklamována jako nejlepší cesta vzdělávání žáků se SVP. Je však nezbytné zaměřit se na individuální potřeby žáka se SVP. V potaz musíme brát i nesporné výhody speciálních zařízení jako: a) komplexní systém rehabilitačních složek na velmi vysoké úrovni; b) přístup ke speciálním kompenzačním pomůckám; c) příležitost setkávání s osobami se srovnatelným funkčním potenciálem. Mezi nevýhody patří: a) vzdálenost od bydliště rodiny – v případě internátního umístění v mladším věku dítě může strádat nedostatkem podnětů a podpory; b) nedostatek stimulace k co nejlepším výkonům; c) minimalizace kontaktů s majoritní (intaktní) společností (Ješina, Kudláček, et al., 2011).

V České republice v souvislosti s integrovanou TV mluvíme o aplikované tělesné výchově (ATV). Pro podmínky České republiky je nejlépe výstižná definice dle Ješiny a Kudláčka (2009c, 228): „ATV představuje tělesnou výchovu s participací jednoho nebo více žáků se SVP s modifikací podmínek a obsahu ve vztahu k pohybovým aktivitám integrovaného, paralelního i segregovaného charakteru.“ Na rozdíl od toho o integrované TV (ITV) mluvíme v případě, že v TV dochází k participaci jednoho či více žáků se SVP společně s intaktními žáky. Učitel tělesné výchovy však nikdy nesmí zapomínat, že je pedagogem všech žáků, tedy i žáků bez SVP. V ITV je nezbytně nutné dbát na maximální participaci všech žáků a jejich bezpečnost (fyzickou i psychickou) (Ješina, Kudláček, et al., 2011, 19). Válková (2010) popisuje rozdíl mezi termíny APA a ATV. Rozdíl spočívá v tom, že ATV je více spojována s oblastí školní TV a oblastí vzdělávání a APA je termín širší, zastřešující. APA je multidisciplinární strukturovaný systém kontextů pohybových (sportovních) aktivit osob se specifickými potřebami, ať už v prostředí separovaném, paralelním či integrovaném, realizovaný v souladu se zájmy, schopnostmi či limity daných osob (Válková, 2010). Je možno se ztotožnit i s definicí Ješiny, Kudláčka, et al. (2011, 18), kteří charakterizují APA jako „kinantropologickou multidisciplinární vědní oblast (či vědní disciplínu), která se zabývá zkoumáním modifikace (adaptace) podmínek a obsahu, ale i dalších činitelů (žák a pedagog) výchovně-vzdělávacího procesu s cílem zlepšení kvality

života osob se speciálními potřebami a integrací těchto jedinců mezi intaktní populaci prostřednictvím činností pohybového charakteru. V centru zájmu APA stojí právě adaptace relevantních aspektů činitelů výchovně-vzdělávacího procesu. Mezi nejčastější oblasti zájmu APA patří adaptace prostředí (fyzického i psycho-sociálního), adaptace pomůcek, adaptace obsahu/kurikula, adaptace pravidel a adaptace vyučovacích postupů i metod. Svým působením přispívá APA k pozitivnímu ovlivnění celé společnosti v rovině kognitivní, postojové nebo dovedností. Snaží se o celkový psychický, tělesný i sociální rozvoj všech stran zainteresovaných v procesu postupného začleňování jedinců z minoritních skupin obyvatelstva mezi intaktní populaci. Své působení realizuje v kontextu TV, sportu, tělocvičné rekreace a částečně i rehabilitace ve smyslu komplexní rehabilitace“.

V České republice se setkáváme ještě s dalšími třemi formami školní tělesné výchovy, které mohou být a často jsou používány v souvislosti s žáky se SVP. Zdravotní TV, rehabilitační TV a léčebná TV jsou pojmy, které jsou v běžné populaci známé. Přesto existuje výrazná skupina žáků, kteří benefity, jichž je školní TV nositelem, nezažívají z důvodů uvolnění z TV (nejčastěji žáci se SVP nebo žáci ohrožení neinfekčními nemocemi, jako je paradoxně obezita, diabetes nebo kardiovaskulární choroby aj.). A to navzdory tomu, že školní TV existuje v několika různých formách:

- a) tělesná výchova,
- b) integrovaná tělesná výchova,
- c) zdravotní tělesná výchova,
- d) pohybová výchova,
- e) rehabilitační tělesná výchova.

Specifickou formou, která nepatří pod školní TV, avšak velmi důležitou pro žáky se SVP, je léčebná TV realizovaná zdravotnickými zařízeními (Ješina et al., 2011).

Speciální školství

Systém speciálního školství jsou u nás rozvíjeny již od 20. let 20. století (Valenta & Müller, 2003). V České republice je běžné, že se speciální školy dělí dle druhu zdravotního postižení. K nejznámějším speciálním školám patří např. Mateřská a Základní škola pro tělesně postižené v Brně Kociánka, Mateřská škola, základní škola a střední škola pro tělesně postižené při Jedličkově ústavu, Škola Jaroslava Ježka (mateřská škola, základní škola, praktická škola a základní umělecká škola pro zrakově postižené).

Speciální školy mají upravený vzdělávací program pro děti, žáky a studenty se zdravotním postižením a slouží žákům především s těžšími formami zdravotního postižení (žáci s těžkým zrakovým postižením, těžkým sluchovým postižením, těžkou poruchou dorozumívacích schopností, hluchoslepí, se souběžným postižením více vadami, s autismem, s těžkým tělesným nebo těžkým či hlubokým mentálním postižením). Těmto žákům je s ohledem na rozsah speciálních vzdělávacích potřeb poskytována nejvyšší míra podpůrných služeb (Portál veřejné správy České republiky, 2012).

Ve speciálním vzdělávání jsou forma a obsah upravovány podle potřeb žáka. Současně v jedné třídě, oddělení či skupině žáků s těžkým zdravotním postižením mohou zabezpečovat výchovně-vzdělávací činnost 3 pedagogičtí pracovníci, z nichž 1 je asistent pedagoga. Přípravný stupeň základní školy speciální lze zřídit pro přípravu na vzdělávání dětí s těžkým mentálním postižením, více vadami nebo autismem (MŠMT, 2012).

V systému speciálního školství v ČR jsou mateřské školy (MŠ), základní školy (ZŠ), gymnázia, střední odborné školy (SOŠ), konzervatoře a střední odborná učiliště (SOU) (Vítková & Lechta, 2010).

Michalík na základě zkušeností s rozsáhlým systémem speciálního školství na našem území uvádí (2011, 78): „Činnost těchto škol je dlouhodobě dobře organizačně, metodicky, personálně i finančně zajišťována.“

Předškolní děti se zdravotním postižením se mohou vzdělávat v MŠ pro zrakově, sluchově nebo tělesně postižené, MŠ pro hluchoslepé, MŠ logopedické, MŠ speciální, MŠ při zdravotnickém zařízení a podmínky tohoto vzdělání jsou stanoveny dle Rámcového vzdělávacího programu (RVP) pro předškolní vzdělávání. V rámci základního vzdělávání žáci se SVP mohou navštěvovat ZŠ pro žáky se SVP. Jde o ZŠ pro zrakově, sluchově nebo tělesně postižené, pro hluchoslepé, pro žáky se specifickými poruchami učení nebo specifickými poruchami chování, ZŠ logopedické, ZŠ při zdravotnickém zařízení a pak dále ZŠ praktické a ZŠ speciální. U ZŠ speciální lze zřídit 1letý až 3letý přípravný stupeň (Vítková & Lechta, 2010; Bartoňová & Vítková, 2007).

Leonhart (2010) se zmiňuje i v kontextu speciálního školství i o tzv. preventivní neboli obrácené integraci. Při této formě se do speciálních škol přijímají intaktní žáci. Výhodu Leonhart (2010) spatřuje v tom, že edukační podmínky a prostředí jsou upraveny pro žáky se zdravotním postižením, je zde zajištěna sociální interakce a společné vyučování žáků bez i se zdravotním postižením.

Pro všechny školy, které vzdělávají žáky se SVP, je normativním východiskem pro tvorbu školních vzdělávacích programů ZŠ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP-ZV) z roku 2007. Pro vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je určena příloha RVP-ZV upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (2005). Pro žáky se středně těžkým a těžkým mentálním postižením nebo se souběžným postižením více vadami je určený RVP pro obor vzdělávání základní škola speciální (Vítková & Lechta, 2010).

Gymnázia pro žáky se SVP realizují výuku stejně jako běžná gymnázia dle RVP pro gymnázia (RVP-G). Tato gymnázia jsou specializována na určitý druh zdravotního postižení.

Pro střední odborné školy, učiliště a konzervatoře existují RVP dle oborů.

Po absolvování základní školy praktické nebo speciální mohou žáci se SVP absolvovat odborné učiliště, které je dvou- nebo tříleté, anebo praktickou školu, která může být jednoletá nebo dvouletá (Vítková & Lechta, 2010).

Referenční seznam pro tuto kapitolu

- Bartoňová, M., & Vítková, M. (2007). *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido.
- Ješina, O., Bartoňová, R., Gebauer, S., Rybová, L., Kučera, M., & Vyhlídal, T. (2011). Potřebnost pozice „Konzultant APA“ v současném speciálněporadenském systému (pilotní studie). *Health Education and Quality of Life III*. České Budějovice: Vlastimil Johanus TISKÁRNA.
- Ješina, O., & Kudláček, M. (2009). Aplikované pohybové aktivity v integrované školní tělesné výchově I. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 75 (2), 15–19.
- Ješina, O., Kudláček, M., et al. (2011). *Aplikovaná tělesná výchova*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Leonhart, A. (2010). Srovnání konceptů inkluzivní pedagogiky v různých zemích. In V. Lechta (Ed.). *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole* (pp. 155–167). Praha: Portál.

-
- Michalík, J. (2008). Nová školská legislativa a integrované vzdělávání žáků se specifickými potřebami. In M. Kudláček, & I. Machová (eds.) *Integrace – jiná cesta* (pp. 20–28). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Michalík, J. (2011). Vybrané oblasti, ve kterých je postavení občanů se zdravotním postižením nerovné. In J. Michalík et al. *Zdravotní postižení a pomáhající profese* (pp. 70–92). Praha: Portál.
- Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (2012). Retrieved January 29, 2012, from <http://www.msmt.cz/socialni-programy/vzdelavani-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami>.
- Portál veřejné správy České republiky (2012). Retrieved January 29, 2012, from http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/696/_s.155/708?POSTUP_ID=540&PRVEK_ID=325
- Průchová, P. (2008). *Integrace – inkluze, děti se speciálními vzdělávacími potřebami do škol hlavního vzdělávacího proudu* (přehledová studie z předmětu Školní a poradenská psychologie). Praha: Univerzita Karlova.
- Ústav pro informace ve vzdělání (2011). Retrieved October 21, 2011, from <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>.
- Valenta, M., & Müller, O. (2003). *Psychopedie: teoretické základy a metodiky*. Praha: Parta.
- Válková, H. (2010). Teoretické vymezení APA jako kinantropologické disciplíny: co to je, když se řekne APA. *APA v teorii a praxi*, 1 (1), 25–32.
- Vítková, M., Lechta, V. (2010). Realizace inkluzivní edukace. In V. Lechta (eds.). *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole* (pp. 168–197). Praha: Portál.

Legislativní normy

- Česká národní rada o státní správě a samosprávě ve školství. (1990). *Zákon č. 564/1990 Sb. České národní rady o státní správě a samosprávě ve školství*.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (1991). *Zákon č. 564/1990 Sb., o státní správě a samosprávě ve školství*.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (1991). *Vyhláška č. 291/1991 Sb., o základní škole*.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2002). *Směrnice MŠMT k integraci dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do škol a školských zařízení*.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2005). *Vyhláška 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2005). *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí a žáků mimořádně nadaných*.
- Parlament ČR. (2004). *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*.
- Výzkumný ústav pedagogický v Praze. (2007). *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha: VÚP.

Legislativa představuje nejzákladnější normu každé společnosti. V moderní kultuře je jen velmi těžko představitelné, aby se systémová opatření vytvářela bez opory v zákonech dané země. Pokud mluvíme o legislativním rámci, myslíme tím nejčastěji mezinárodní dohody, které mají oporu v ústavě státu, dále pak zákony, vyhlášky a nařízení dané země, přičemž není možné, aby zákonná či podzákonná norma nižšího řádu odporovala normě vyšší úrovně (Ješina, Kudláček, et al., 2011, 35).

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod je nejdůležitější právní úmluvou a základem regionální mezinárodněprávní ochrany lidských práv. Dalším dokumentem, který ovlivňuje nejen přijímání osob se SVP, je Listina základních práv a svobod (OSN). V kontextu českého práva je tento dokument deklarační základních lidských práv a svobod, který byl v ČR ratifikován usnesením předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. Práva a svobody v listině obsažené jsou v ní označeny jako nezadatelné, nezcizitelné, nepromlčitelné a nezrušitelné – vycházejí tedy z pojmu a teorie přirozeného práva, za jehož součást jsou prohlášeny, což znamená, že Listinou základních práv a svobod nejsou tato práva ustavena (založena), ale pouze deklarována. Kromě jiného tyto dokumenty garantují rovnost lidí v důstojnosti a právech, právo na ochranu zdraví, právo každého na vzdělání a mnohé další, které přímo ovlivňují. Následující dokumenty se zabývají přímo právy na účast v pohybových aktivitách osob se speciálními potřebami včetně žáků se SVP:

- Evropská charta sportu pro všechny: zdravotně postižené osoby (1987).
- Evropská charta sportu (2001).
- Doporučení Rady ministrů členských zemí EU (2003).
- Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením (2006).

Státy ratifikující *Evropskou chartu sportu pro všechny zdravotně postižené osoby* (Štrasburk, 1987) se zavazují provést nezbytné kroky pro to, aby příslušné orgány veřejné správy i soukromé organizace vzaly na vědomí přání i potřeby postižených osob z oblasti sportu a pohybové rekreace, včetně patřičného vzdělávání v dané oblasti. Dále vytvoří podmínky pro podporu rozvoje sportu a rekreace osob s postižením jako nedílnou součást zdravotní a sociální rehabilitace a jako její přirozené pokračování i vzhledem k obecnějšímu prospěchu. Jako nezbytnou součást rozvoje sportu a rekreace osob s postižením je zde uveden také výzkum, který vědecky zdůvodní či vymezí psychologický, fyziologický, sociální a další přínos sportu pro všechny věkové kategorie osob s postižením. Je nutné podporovat vzdělávací instituce a úřady, aby zajišťovaly odpovídající a skutečně realizovanou školní tělesnou výchovu žáků se zdravotním postižením ve školách a zároveň, aby zajistily odpovídající výcvik pro všechny, kdož tyto žáky budou učit. *Evropská charta sportu* (MŠMT, 2001) doporučuje přijetí opatření poskytujících všem občanům možnost sportovat a případná další opatření umožňující skupinám osob se zdravotním či sociálním znevýhodněním a zdravotně postiženým těchto možností plně využívat. Prvním bodem *Doporučení Rady ministrů členských zemí EU* (ze dne 30. 4. 2003) bylo zjistit způsoby, kterými lze zlepšit školní tělesnou výchovu pro žáky, včetně těch se zdravotním postižením. Dalším textem je *Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením*, která mimo jiné uvádí, že státy, které jsou smluvními stranami, musí uskutečnit taková opatření pro podporu sociálního a kulturního práva

v maximálním rozsahu svých prostředků a v případě potřeby i v rámci mezinárodní spolupráce. Úmluva se dále zabývá právy na vzdělávání, včetně práva na sport a pohybové aktivity. Kromě jiného se v ní deklaruje právo na vzdělávání dle trvalého bydliště, právo na kulturu a volnočasové aktivity dle výběru.

Pokud se zaměříme na listiny garantující práva dětí, žáků a studentů, pak významnou listinou je *Úmluva o právech dítěte* (Convention on the Rights of the Child, 1989). Mezi další významné mezinárodně schválené prohlášení patří *Světová deklarace vzdělávání pro všechny* (World Declaration for Education for All, 1990), *Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením* (Standard Rules on the Equalization of Opportunities for Persons with Disability, 1993), prohlášení UNESCO ze Salamanky (Salamanca Statement, UNESCO 1994). Z relativně novějších pak *Torontská charta pohybové aktivity: globální výzva /ISPAH a GAPA/* (2010). Průchová (2008) pak uvádí výstupy projektu s názvem *Flagship on Education for All and the Right of Persons with Disabilities: Towards inclusion*, který vznikl v rámci aktivit UNESCO. Má za cíl vzdělávání žáků, které se musí týkat všech, včetně těch se zdravotním postižením.

Současné trendy v oblasti integrace žáků se SVP v českém školství vyvolaly za posledních 20 let relativně velké množství systémových změn podpořených legislativními normami. Do roku 1991 byla v České republice většina žáků se SVP ve speciálních (segregovaných) školách. Základním dokumentem upravujícím vzdělávání žáků se SVP (včetně žáků se zdravotním postižením) v České republice je zákon č. 561/2004 Sb. (školský zákon) a doplňující vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (ve znění pozdějších předpisů – zejména nejaktuálnější 147/2011). Žák se SVP je dle školského zákona osobou se zdravotním postižením nebo zdravotním či sociálním znevýhodněním. Žák se zdravotním postižením se dle této legislativy přednostně vzdělává formou individuální integrace v běžné škole, pokud to odpovídá jeho potřebám, možnostem a podmínkám školy. Dle novelizace vyhlášky 147/2011, která upravila předešlé znění vyhlášky 73/2005, není možné odmítnout žáka se SVP přes odpor zákonných zástupců, v praxi pak zejména v případě „spádovosti“ vybrané školy. Dalšími možnostmi vzdělávání žáků se SVP jsou také formy skupinové integrace, vzdělání ve speciálních školách či kombinace výše uvedených forem. V současnosti se u nás můžeme setkat s narůstajícím množstvím integrovaných žáků (Ješina, Kudláček, et al., 2011).

Tyto skutečnosti vyžadují řadu podpůrných prostředků, které pomáhají naplňovat pozitivní smysl školní integrace. Jedním z nejvýznamnějších dokumentů, který se však zřejmě v nejbližší době dočká změny, je vyhláška ve znění pozdějších předpisů č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních. Ta definuje školská poradenská zařízení jako pedagogicko-psychologické poradny (dále jen PPP) a speciálněpedagogická centra (dále jen SPC), škola pak zřizuje výchovného poradce a metodika prevence. V budoucnu se uvažuje o školním psychologovi a speciálním pedagogovi (některé školy již tyto pozice zřídily) (Ješina et al., 2011). Dle této vyhlášky se dělí především na SPC pro podporu žáků s vadami řeči, s tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním postižením, žákům s více vadami, žákům hluchoslepým a s poruchami autistického spektra. Speciálněpedagogická centra (SPC) se mimo jiné zaměřují také na podporu žáků se SVP integrovaných na běžných školách a jejich učitelům. Poskytují služby v oblasti psychologické, speciálněpedagogické a sociální. Poskytují učitelům, do jejichž třídy jsou žáci se SVP integrováni, odbornou metodickou pomoc a pomáhají zajišťovat speciální pomůcky, přístroje i zařízení potřebná pro výuku žáků se SVP. Nejčastějšími pozicemi zřízenými v SPC jsou speciální pedagog, většinou psycholog, někde sociální pracovník, výjimečně specialista (nejvíce v oblasti logopedické intervence) (Kudláček & Ješina, 2008).

Tento systém školských poradenských zařízení však zdaleka nestačí pro skutečné obsahové naplnění legislativních, zvláště pak nadnárodních, norem (Úmluva práv osob se zdravotním postižením /OSN/; Zákon 115/2001 o podpoře sportu; Zákon 561/2004 aj.; Torontská charta pohybové aktivity: globální výzva /ISPAH a GAPA, 2010/, Evropská charta sportu /Evropská komise/ Charta sportu pro všechny: zdravotně postižené osoby /Evropská komise/). Je nutné si uvědomit, že legislativní normy jsou často odrazem praktické potřeby a zároveň standardem pro realizaci jakýchkoliv činností (Ješina, Hamřík et al., 2011). Představují nejzákladnější normu každé společnosti. V moderní kultuře je jen velmi těžko představitelné, aby se systémová opatření vytvářela bez opory v zákonech dané země (Ješina, Kudláček et al., 2011). Zároveň je však nutný reálný přenos (často velmi obecných norem) do praxe a skutečně jej systémově naplňovat. I proto existují například Střediska rané péče – terénní sociální služba dle zákona 108/2006 Sb., které nabízejí komplex služeb orientovaný na celou rodinu dítěte raného věku se zdravotním postižením a ohrožením vlivem biologických faktorů nebo vlivem prostředí. Služby jsou zaměřeny na podporu rodiny a podporu vývoje dítěte. Cílem rané péče je snížit negativní vliv postižení nebo ohrožení na rodinu dítěte a na jeho vývoj a zvýšit vývojovou úroveň dítěte v oblastech, které jsou postiženy nebo ohroženy. Můžeme se setkávat i s dalšími zařízeními jako Střediska sociální prevence, podpora ze strany sociálních pracovníků a pracovníků v sociálních službách aj.

Jako jedno z pracovišť, které významným způsobem doplňuje ne příliš optimálně fungující systém v oblasti pohybových aktivit (školní TV, sport a podpora pohybové rekreace) žáků se SVP, je Centrum aplikovaných pohybových aktivit (častěji známé jako Centrum APA) (Ješina et al., 2011). Toto zařízení je oddělením Katedry aplikovaných pohybových aktivit, Fakulta tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. Vznik a smysl tohoto pracoviště vychází z potřeby praxe doplnit stávající systém vzdělávání o podporu žáků se SVP v oblasti pohybových aktivit. Toto centrum a případná partnerská (nebo klinická) pracoviště jsou v současné době zřizovány v sedmi krajích s podporou Evropského sociálního fondu (ESF) a rozpočtu České republiky (Ješina, 2011b). Cílem Centra APA je vytvoření a podpora rovných příležitostí žáků se SVP a zlepšení kvality života s dopadem na celkové zdraví (sociální, psychické i fyzické) osob (dětí i dospělých) se speciálními potřebami a akcentem na osoby se zdravotním postižením. Z hlediska udržitelnosti a rozšíření této podpory pro celonárodní působnost je nutné definovat kompetence a pracovní pozice *konzultantů v oblasti aplikovaných pohybových aktivit* (konzultant APA). Tito by měli za úkol realizovat podpůrný poradenský systém, který navzdory existenci legislativních norem není stále systematicky naplňován. Snahou Katedry aplikovaných pohybových aktivit, respektive jejího oddělení – Centra APA, je využít současných legislativních norem a vytvořit podmínky pro vznik pracovní pozice konzultanta APA s podporou na komunální úrovni (zřízení obcí, lépe však krajem) (Ješina, 2011a). V současné době působí konzultanti podporovaní projekty ESF a rozpočtem ČR v 7 regionech (Olomoucký kraj, Moravskoslezský kraj, Zlínský kraj, Jihomoravský kraj, Pardubický kraj, Královéhradecký kraj a kraj Vysočina) (Ješina, 2011c). Bylo zřízeno koordinační pracoviště – Centrum APA, které je oficiální součástí FTK UP v Olomouci a kromě činností jednotlivých konzultantů APA se zabývá tvorbou metodických materiálů, zpravuje metodicko-komunikační platformu na adrese www.apa.upol.cz (zaregistrované v databázi Národní knihovny ČR jako součást národního dědictví), ve spolupráci s Českou asociací aplikovaných pohybových aktivit vydává celorepublikový časopis Aplikované pohybové aktivity v teorii a praxi (v současné době již indexovaného v databázi EBSCO), vytváří síť klinických pracovišť po celé České republice a propaguje koncept aplikovaných pohybových aktivit v ČR i zahraničí. Nezbytné pro další práci v kontextu poradenství v APA je ověření reálné

potřebnosti pracovní pozice konzultanta APA a legislativní ukotvení jeho zapojení do tvorby IVP pro oblast školní TV.

Individuální vzdělávací plán je klíčem k úspěšné integraci (resp. plnohodnotnému vzdělávání) žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP). O tvorbě individuálně vzdělávacího plánu (IVP) se hovoří (od roku 2004) ve školském zákoně (561/2004), jakož i ve vyhlášce č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami. Podle těchto dokumentů ředitel školy ve spolupráci se speciálněpedagogickým centrem, případně pedagogicko-psychologickou poradnou, zabezpečí zpracování IVP pro každého žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (SVP), a to k termínu jeho nástupu do kmenové školy. IVP by měl dle Michalíka (2000, 100) vždy obsahovat:

- cíl, jehož má být dosaženo;
- prostředky speciálněpedagogické podpory;
- popis speciálněpedagogických metod, postupů a organizačních forem užívaných při práci s dítětem;
- konkrétní cíle v každém učebním předmětu;
- pravidla komunikace s rodiči dítěte;
- termíny a způsob vyhodnocování výsledků.

Ačkoliv se tvorbou IVP pro školní TV zabýváme v dalších částech této knihy, je nutné upozornit na rozpor mezi právy žáků se zdravotním postižením, jejich potřebami, přáními rodičů či pedagogických pracovníků, legislativními a obecně vnímanými normami v oblasti školství.

Příklad II: Žákyně XY s DMO se běžně zapojuje do školní TV i přesto, že TV není v její IVP zařazena. Je uvolněna z TV, ale pedagogičtí pracovníci se snaží o její maximální zapojení, které je možné i díky práci asistenta pedagoga. Lyžařského výcviku, který je součástí školního vzdělávacího plánu pro TV, se však oficiálně nemohla zúčastnit s odůvodněním ředitele, že nemá IVP pro školní TV a že její zapojení z důvodu postižení není možné. Při diskusi o důvodech neochoty zapojit se (a přes argumentaci týkající se legislativy, kompetencí a předání realizovaných příkladů) jí bylo sděleno (ředitelem školy), že „takhle postižená dívka nemůže nikdy lyžovat“. Paralelně se tedy žákyně XY kurzu zúčastnila. Škola jí účast umožnila, avšak mimo kurz s tím, že nebude oficiálně vedena. Mimo tento kurz společně se svojí matkou a vyškoleným instruktorem monoski (licenci získal na FTK UP v Olomouci) absolvovala žákyně lyžařský týden v plném rozsahu. Ředitel školy se k této účasti, průběhu kurzu a (ne)možnosti lyžování „takhle postižené žákyně“ po skončení již nevyjadřoval, ani nijak nekontaktoval pracoviště spolufinancující tento výcvik.

Referenční seznam pro tuto kapitolu

- Ješina, O. (2011a). Kompetence učitelů aplikované tělesné výchovy. *Tělesná kultura*. 34(2), 19–44.
- Ješina, O. (2011b). Představení Centra aplikovaných pohybových aktivit Fakulty tělesné kultury UP. In J. Michalík, P. Hanák (eds.). *Národní konference I. Inovace činnosti SPC při posuzování speciálních vzdělávacích potřeb dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením* (pp. 69–74). Olomouc: UP v Olomouci.
- Ješina, O. (2011c). New trends of APA consulting in Czech Republic. *ISAPA Book of Abstract 18th International Symposium of Adapted Physical Activity* (n. p.). ISAPA Book of Abstract (n. p.). Paris: Universita Paris Ouest.

-
- Ješina, O., Bartoňová, R., Gebauer, A., Rybová, L., Kučera, M., & Vyhlídal, T. (2011). Konzultant aplikovaných pohybových aktivit jako poradenský pracovník pro školní tělesnou výchovu. *Česká kinantropologie*, 15(4), 95–106.
- Ješina, O., Hamřík, Z., et al. (2011). *Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Ješina, O., Kudláček, M., et al. (2011). *Aplikovaná tělesná výchova*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Kudláček, M., & Ješina, O. (2008). *Integrace žáků s tělesným postižením do školní tělesné výchovy*. 1. vydání. Olomouc: UP v Olomouci, 2008.
- Michalík, J. (2000). *Školská integrace dětí s postižením*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Průchová, P. (2008). *Integrace – inkluze, děti se speciálními vzdělávacími potřebami do škol hlavního vzdělávacího proudu* (přehledová studie z předmětu Školní a poradenská psychologie). Praha: Univerzita Karlova.

Legislativní normy a strategické dokumenty

- Česká národní rada. (1993). *Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod*.
- ISPAH et GAPA. (2010). *Torontská charta pohybové aktivity: globální výzva*.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2001). *Evropská charta sportu*.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2005). *Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí a žáků mimořádně nadaných*.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2005). *Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*.
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2011). *Vyhláška 147/2011, kterou se mění vyhláška 73/2005 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných*.
- Organizace spojených národů. (1989). *Úmluva o právech dítěte*.
- Organizace spojených národů. (1993). *Standardní pravidla pro vyrovnání příležitostí pro osoby se zdravotním postižením*.
- Organizace spojených národů. (2008). *Úmluva o právech osob se zdravotním postižením*.
- Parlament ČR. (2001). *Zákon 115/2001 o podpoře sportu*.
- Parlament ČR. (2004). *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání*.
- Parlament ČR. (2006). *Zákon 108/2006 o sociálních službách*.
- Rada Evropy. (1987). *Evropská charta sportu pro všechny zdravotně postižené osoby*. Štrasburk: autor.
- Rada ministrů členských zemí EU. (2003). *Doporučení Rady ministrů členských zemí EU ze dne 30. 4. 2003*.
- UNESCO. (1990). *Světové deklaráce vzdělávání pro všechny*.
- UNESCO. (1994). *Prohlášení ze Salamanky*.

V důsledku společenského vývoje v posledních deseti letech v ČR se mění požadavky, které jsou kladeny na pedagogicko-psychologické poradenské služby a služby speciálněpedagogických center. Mění se obsah poradenských činností, systém poradenských institucí a význam poradenských služeb postupně vzrůstá. Cílem těchto služeb je poskytovat podporu a odbornou pomoc při řešení osobních problémů dětí a žáků, zjišťovat a řešit obtíže a problémy psychického a sociálního vývoje žáků v průběhu edukačního procesu, při prevenci sociálněpatologických jevů a při volbě povolání a profesionální orientaci (Vítková & Lechta, 2010). Speciálněpedagogická centra (společně s pedagogicko-psychologickými poradnami) jsou legislativně řešena především ve vyhlášce 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Spolupráce SPC se školou při integraci žáka je bezesporu velice důležitá. Poukazuje na to i vysoký počet SPC v České republice. ÚIV uvádí v rejstříku školských zařízení 104 speciálněpedagogických center. Dle ÚIV měla všechna tato centra ve školním v roce 2009/2010 ve své péči 55 797 klientů se zdravotním postižením. Na každé centrum tak vychází průměrně 537 žáků se SVP. Toto číslo už je poměrně vysoké a poukazuje tak na vysokou využitelnost těchto zařízení. Rozdíl mezi speciálněporadenským centrem a dalším zařízením, které se také věnuje žákům se SVP, pedagogicko-psychologickou poradnou (PPP), je nejpodstatnější v jejich zaměření. SPC se zaměřují především na žáky se zdravotním postižením, kdežto PPP se specializuje na žáky se specifickými poruchami učení nebo chování. Obecně SPC jsou poradenská zařízení poskytující služby žákům se zdravotním postižením. Jedná se o postižení mentální, tělesné, zrakové, sluchové, poruchy autistického spektra, kombinované vady a vady řeči. Mezi služby, které centra většinou nabízejí, patří komplexní péče před zahájením vzdělávání a v průběhu vzdělávání, psychologické a speciálněpedagogické vyšetření, poradenská a diagnostická péče, pomoc při zařazení dítěte do běžné školy, zapůjčení speciálních pomůcek atd. Činnosti SPC jsou podrobněji uvedeny ve vyhlášce MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Z výzkumné zprávy Michalíka (2005) vyplývá, že prvotním iniciátorem integrace jsou v 68 procentech rodiče a hned po nich je to s 21 % SPC. Dále je to pak základní škola (10 %), mateřská škola (7 %) a jiné organizace (1 %). V otázce, se kterými spolupracovníky především spolupracovali rodiče v období přijímání dítěte do základní školy, je SPC na prvním místě. Rodiče v drtivé většině hodnotí spolupráci se SPC pro úspěšnost jejich dítěte přínosnou. Taktéž 70 % učitelů odpovědělo na otázku ohledně spolupráce jako přínosnou (Michalík, 2005).

SPC mají také zásadní význam při zajištění podpůrných služeb asistenta pedagoga. Jejich úloha spočívá v doporučení této služby vzhledem ke speciálním vzdělávacím potřebám dítěte, žáka nebo studenta se SVP. Vyjádření školského poradenského zařízení je nezbytné pro ředitele školy ve smyslu ustanovení § 16 odst. 9 školského zákona č. 561/2004 Sb. Doporučení školského poradenského zařízení je poskytováno v souladu s § 7 odst. 2 vyhlášky č. 73/2005 Sb., tak aby vytvářelo vhodný podklad pro žádost ředitele školy o zřízení funkce asistenta pedagoga. Doporučují především náplň práce asistenta pedagoga a ustanovení týkající se zdůvodnění potřeby zřízení této funkce. Vyjádření SPC musí být v souladu s případnými podklady pro tvorbu individuálního vzdělávacího plánu (IVP). Bez vyjádření školského poradenského zařízení nemůže ředitelství

školy žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga uplatňovat (Teplá & Šmejkalová, 2007). Ke svým doporučením k integraci, tedy zařazení dětí žáků nebo studentů do speciálních škol a do speciálních tříd běžných škol, včetně stanovení IVP, k převedení dětí, žáků a studentů se ZP do jiných vzdělávacích programů či ke zřízení funkce asistenta pedagoga, SPC využívají své interní formuláře. Při doporučení asistenta pedagoga je uvedeno většinou zdůvodnění potřeby zřízení této funkce v konkrétní škole, rozsah činnosti asistenta pedagoga (navrhovaná výše pracovního úvazku asistenta pedagoga, popř. i doba jeho uplatnění ve škole), obsah jeho pracovní činnosti (návrh pracovní náplně) a návrh na další poskytované podpůrné služby.

Problémem je objem pracovních povinností speciálních pedagogů zaměstnaných v SPC, který vyžaduje velkou šíři jejich profesních kompetencí. Speciální pedagogové přispívají při odstraňování bariér, zajištění podmínek pro výuku, konzultacích s pedagogy (učiteli, asistenty pedagoga, řídicími pracovníky) spolupracujícími při tvorbě IVP atd. Přitom by měli být odborníky ve všech vyučovaných předmětech včetně TV. Avšak vzhledem k organizačním i obsahovým specifikům školní TV se tak vždy neděje (a jen stěží je to možné). TV je specifickým předmětem vzhledem k cílům, obsahu, organizaci, využívání pomůcek a dalších (Bartoňová & Ješina 2011).

SPC mají největší přehled o žácích se SVP a jejich začlenění do jednotlivých předmětů ve škole. Všeobecně se shodují, že TV je mezi posledními, kde se o integraci společně se školou snaží. Z výzkumného šetření Ješina et al. (2011), kde bylo osloveno 42 SPC ze sedmi krajů, vyplývá, že všechny SPC si uvědomují smysluplnost zařazení žáků se SVP do pohybových aktivit. Většina pracovníků ze SPC (61,9 %) se domnívá, že má dostatek informací a možností pro co nejoptimálnější zapojení žáků se SVP do školní tělesné výchovy.

Nejvíce překážek vidí pracovníci SPC v oblasti personální. Jednak je to nedostatek personálu. Většinou asistenti mají určený počet hodin, který je daný na týden. Ve vyšších ročnících však tato časová dotace nedostačuje na počet hodin žáka se SVP. Předmětem, který se pak často u žáka vynechává, je některá z výchov. Nejčastěji je to však TV, která je nejvíce náročná na organizaci. Tato situace se pak musí řešit náhradními možnostmi (více v kapitole 8.2. Podmínky pro IVP), ale mnohem častěji je jednoduše zrušena. Dalším je už zmiňovaná personální kompetence. Pedagogové nejsou připravováni během studia na možnost integrace žáka se SVP do TV, a pokud se s ní dříve nesetkali, může to být problém.

Jedním z iniciátorů integrace do TV může být právě SPC. Pokud SPC integraci do TV doporučí, přístup školy k této problematice se může změnit. SPC mohou být i v počáteční fázi prostředníkem mezi školou a rodiči. Pokud rodičům účast v TV v nějaké podobě doporučí, rodič může být ten, kdo bude usilovat o integraci dítěte do TV.

Jednou z možností řešení situace v současných SPC je vytvoření pozice pro dalšího pracovníka, který by byl odborníkem na oblast TV (více o této problematice v kapitole 8.2. Podmínky pro IVP).

Referenční seznam k této kapitole

- Bartoňová, R., & Ješina, O. (2011). Společně v integrované školní tělesné výchově. *Aplikované pohybové aktivity v teorii a praxi*, 2 (1), 50–60.
- Ješina, O., Bartoňová, R., Gebauer, S., Rybová, L., Kučera, M., & Vyhlídal, T. (2011). Konzultant aplikovaných pohybových aktivit jako poradenský pracovník pro školní tělesnou výchovu. *Česká kinantropologie*, 15 (4), 95–106.
- Michalík, J. (2005). *Školská integrace žáků s postižením na základních školách v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého.

Teplá, M., & Šmejkalová, H. (2007). *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, školské a poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.

Ústav pro informace ve vzdělání (2011). Retrieved October 21, 2011, from <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>.

Vítková, M., & Lechta, V. (2010). Realizace inkluzivní edukace. In V. Lechta (Ed.). *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole* (pp. 168–197). Praha: Portál.

Legislativní normy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2005). Vyhláška MŠMT č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (2005). Vyhláška 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.

Parlament ČR. (2004). Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).

Spolupráce s dalšími kompetentními osobami

6

Ondřej Ješina, Radka Bartoňová, Lucie Rybová

Při samotné realizaci integrované školní TV je potřeba vzít v úvahu relevantní determinanty, které mají na samotný proces začleňování vliv. Nejdůležitější jednotkou, která ovlivňuje celý integrační proces, je samotný žák se SVP. Především jeho přání a motivace. Klíčovým faktorem je pak jeho rodina. Bezprostřední vliv rodičů jako autorit i vzorů při motivaci svých dětí (včetně dětí se zdravotním postižením) k pohybovým aktivitám potvrzuje řada zahraničních i našich autorů (Block, 2007; Brownson, Baker, Housemann, Brennan, & Bacak, 2001; Hellison, 1995; Humpel, Owen, & Leslie, 2002; Huston, Evenson, Bors, & Gizlice, 2003; Ješina, 2010; King, Castro, Wilcox, Eyler, Sallis, & Brownson, 2000; McGhee, Groff, & Russoniello, 2005; Sigmund et al., 2008; Stahl, Rutten, Nutbeam, et al., 2001; Voss et al., 2008). Rodiče mají jako zákonní zástupci nezastupitelnou roli v účasti žáků se SVP ve školní TV. Legislativní systém účasti nebo neúčasti v integrované formě vzdělávání, včetně školní TV, je přímo podmíněn přání a rozhodnutí rodičů. Pokud se tento systém týká uvolnění ze školní TV, pak rodič je tím, kdo souhlasí nebo nesouhlasí s účastí žáka ve školní TV. Jak uvádí Dostál (2011), paradoxně rodiče jsou často těmi, kteří přímo vyžadují po lékařích uvolnění svých dětí z TV. Důležitou roli zde však sehrává i ředitel školy, který musí personálně a organizačně zajistit vzdělávání žáků se speciálními potřebami. Uvolnění od školní docházky a předmětů (nejčastěji TV) je na základě zákona 317/2008 Sb. (úplné znění zákona 561/2004) možné ze zdravotních nebo jiných závažných důvodů (viz § 50). V praxi jsme tedy často svědky uplatňování systému, který bývá označován jako „fenomén uvolnění ze školní TV“ na základě doporučení praktického lékaře pro děti a dorost nebo v oboru všeobecné praktické lékařství. Ze závěru lékařského posudku musí být zřejmé, zda je posuzovaná osoba pro účel, pro který je posuzována, zdravotně způsobilá, zdravotně nezpůsobilá nebo zdravotně způsobilá s podmínkou, případně pozbyla dlouhodobě zdravotní způsobilost, anebo zda její zdravotní stav splňuje předpoklady nebo požadavky, ke kterým byla posuzována (zákon 371/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, 15). Osobou, která uvolňuje žáka, je pak ředitel dané školy. Je zarážející, že některá zahraniční zjištění (Jeong, 2011) potvrzují trend zařazování drtivé většiny integrovaných žáků i do školní TV a my jsme v ČR svědky takřka „automatického“ uvolnění z TV. Konfrontace se zahraničními odborníky v oblasti APA, veřejného zdraví či legislativy osob se zdravotním postižením jen potvrzuje nelogičnost uvolnění většiny žáků na základě často neodůvodněných zdravotních rizik. Bývá jednodušší vyjádřit nezpůsobilost žáka, než uvádět podmínky, za kterých je zapojení do TV možné. Přesto by právě toto uvádění podmínek pro možnost zapojení mělo být zásadním požadavkem zákonných zástupců při žádosti o vyjádření lékařského pracovníka. Paradoxní situace pak nastává při uvolňování žáků s obezitou, vadným držením těla, sluchovým postižením, psychickým onemocněním apod. z důvodů negativního dopadu realizovaných aktivit ve školní TV na jejich zdraví. Obdobná situace je i u žáků se zdravotním postižením (viz příklad X).

Příklad III: Matka žáka se sluchovým postižením byla při příchodu svého syna na běžnou střední školu ihned první týden konfrontována s učitelem TV, který požádal matku, aby zařídila u dětského a dorostového lékaře osvobození z TV. Za zmínku stojí, že žák navštěvoval běžnou základní školu, kde byl individuálně integrován. V té době byl reprezentantem ČR v lyžování a atletice v rámci

Deaflympijského hnutí. Matka toto odmítla s odkazem na sportovní úspěchy svého syna a ten byl poté zařazen do školní TV, pro kterou nebylo nutné vypracovat ani IVP. Můžeme se tedy pouze domnívat, zda by byl žák uvolněn z TV s odkazem na jeho sluchové postižení.

Pro účast žáka se SVP je nutné znát podrobnou diagnostiku zdravotního postižení a případné kontraindikace týkající se pohybových aktivit. Na základě lékařského a posléze i kinantropologického (diagnostika úrovně pohybových schopností a dovedností) vyšetření by měl být připraven obsah školní TV s ohledem na specifika postižení, intenzitu zatížení apod. To, že žák nesmí s ohledem na zdravotní rizika realizovat některé pohybové aktivity, by nemělo být v žádném případě důvodem k jeho uvolnění z TV. Pokud není pro žáka vhodné, aby se účastnil tradiční školní TV, pak by mu měla být navržena účast ve zdravotní TV, případně s ohledem na typ školy pohybová výchova, rehabilitační TV nebo mimoškolní léčebná TV. Dle Ješiny a Kudláčka (2009) by podklady od lékaře měly sloužit k úpravě IVP, řešení využití asistence, kompenzačních pomůcek, samotných realizovaných pohybových aktivit, naplánování variabilních forem, zvážení možností jednotlivých stupňů začlenění. Tyto úpravy jsou plně v kompetenci učitele TV, který by měl být na základě svého vysokoškolského vzdělání (nebo případně celoživotního vzdělání) připraven na vypracování IVP ve spolupráci se SPC. Hlavními podmínkami a zároveň argumenty pro kompetentní zpracování lékařských podkladů je zařazení některých povinných předmětů ve studiu učitelů TV – anatomie, fyziologie, aplikované pohybové aktivity (případně aplikovaná tělesná výchova, sport osob se zdravotním postižením nebo integrovaná TV), zdravotní tělesná výchova, patopsychologie, sociální patologie, speciální pedagogika, psychomotorika, vývojová psychologie, pedagogika, antropomotorika aj.

Při pilotních šetřeních zaměřených na „fenomén uvolnění ze školní TV“ (Dostál, 2011) jsme zjistili především nekompetentnost lékařů určit, které pohybové aktivity by byly pro žáka vhodné vzhledem k charakteru jeho postižení. Lékaři vzhledem ke svým pracovním úkolům ani nejsou povinni vzdělávat se v těchto oblastech. To by mělo být úkolem pedagogických pracovníků. Z toho důvodu se jako jediným možným východiskem ukázalo zpracování strukturovaného posudku, který je učiteli TV podkladem pro tvorbu IVP. Návrh struktury prezentujeme v tabulce 3. Tyto anamnestické údaje musí být učiteli TV srozumitelné a v případě přesahu i do jiných předmětů (člověk a svět práce, hudební výchova, výtvarná výchova, dramatická výchova, případně další) by měl informovat další relevantní pedagogické zaměstnance školy. Polícar (2010) charakterizuje anamnestické údaje jako úvod k povinným informacím (vztahujícím se bezprostředně ke zdraví pacienta) a logickým východiskem k poskytování zdravotní péče pacientovi. Ve zdravotnické dokumentaci mají být povinně uvedeny informace o významných okolnostech souvisejících se zdravotním stavem pacienta, a to zejména informace z rodinné, osobní, epidemiologické, sociální a pracovní anamnézy. V našem případě nesmí být logicky opomenuta oblast pohybová. Praktický lékař vyhotovuje pro různé adresáty a různé účely tzv. výpis ze zdravotnické dokumentace. Vyhláška č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci, stanoví, že tento výpis musí povinně obsahovat např.:

- základní údaje z anamnézy doplněné o údaje nezbytné k účelu, pro který je informace vydávána;
- informace o posledním zjištěném zdravotním stavu pacienta a rozpis jim užívaných léčivých přípravků;
- diagnostický souhrn;
- stručné zhodnocení dosavadního vývoje zdravotního stavu pacienta;
- další podstatné informace z posudkové péče.

Pro účely tvorby IVP je vhodné vyhotovení výpisu (pokud se tomu již tak nestalo) týkajícího se celkové integrace do školy. Tento výpis ve spolupráci s ostatními odborníky zpracovává SPC. V případě nepochopení správného výkladu odborných lékařských termínů doporučujeme kontaktování lékaře či jiného lékařského pracoviště nebo požádat o výklad příslušné SPC (popřípadě jiné odborníky). V ideálním případě by měla fungovat komunikace a spolupráce učitele TV a příslušného lékaře (je výhodou, když tělovýchovného), při níž by bylo možné rámcově sdílet navržené pohybové aktivity a navzájem se obohacovat o nové poznatky z oblasti aplikované tělesné výchovy.

Na základě našich zkušeností jsme navrhli rámcovou strukturu pro vypracování anamnestických údajů sloužících jako podklad učitelu TV pro tvorbu IVP. Tento dokument je průběžně inovován a ve spolupráci s dalšími organizacemi aktualizován.

Tabulka 3 Rámcový návrh struktury podkladů pro pedagogické pracovníky

Jméno:	Školní rok:	Věk:	Autor posudku:
Základní charakteristika postižení: <i>Pozn. : Je součástí základní anamnézy – poskytně SPC.</i>			
Užívání léků a zdravotních rizik (mikce, defekace, cévkování, epilepsie, závratě, další onemocnění): <i>Pozn.: Je součástí základní anamnézy – poskytně SPC.</i>			
Vývoj postižení s ohledem na školní prostředí: <i>Pozn.: Je součástí základní anamnézy – poskytně SPC.</i>			
Doporučené pohybové aktivity (zaškrtněte doporučené a případně konkretizujte): <i>Pozn.: Zpracuje lékař (viz tabulka 4).</i>			
Doporučení lékaře pro zařazení do různého typu aplikované tělesné výchovy: <i>Pozn.: Zpracuje lékař (viz tabulka 4).</i>			
Kontraindikace (doporučení k omezení) k pohybovým aktivitám: <i>Pozn.: Zpracuje lékař (viz tabulka 4).</i>			
Prognóza pro vývoj motoriky. Jaké jsou další plánované lékařské a zdravotnické intervence (rehabilitace, operace atd.): <i>Pozn.: Zpracuje lékař (viz tabulka 4).</i>			
Stanovisko zákonného zástupce a potvrzení, že byl seznámen s výše uvedenými informacemi:			
Podpis lékaře:			

Tabulka 4 Rámcový návrh struktury podkladů pro lékařské pracovníky

Jméno:	Školní rok:	Věk:	Autor posudku:
<p>Doporučené pohybové aktivity (zaškrtněte doporučené a případně konkretizujte):</p> <p>☐ Relaxační –.....</p> <p>☐ Aerobní cvičení –.....</p> <p>☐ Silové –</p> <p>☐ Vytrvalostní (cca nad 1500 m) –</p> <p>☐ Modifikované pohybové (sportovní) aktivity – upravená pravidla, různé kompenzační pomůcky, lehčí míče, jiná intenzita zatížení než ostatní hráči, změna lokomoce dle potřeb žáka (vozik, vsedě, vleže, chůze apod.), atd. –</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>☐ Rehabilitační (včetně jógy, tai-chi aj.) –</p> <p>☐ Strečink (protahování) –</p> <p>☐ Rozvoj jemné motoriky –</p> <p>☐ Rozvoj hrubé motoriky –</p> <p>☐ Rozvíjení úrovně koordinačních schopností –</p> <p>☐ Rozvoj sebeobslužných činností –</p> <p>☐ Turistika –</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krátké úseky (do 5 km) • Dlouhé úseky (nad 5 km) <p>☐ Cykloturistika –</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krátké úseky (do 10km) • Dlouhé úseky (nad 10km) <p>☐ Sjezdové lyžování (včetně modifikovaného pasivního lyžování na monoski s instruktorem, případně lyžování s vodičem u žáků se zrakovým postižením) –.....</p> <p>☐ Běžecké lyžování –</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krátké úseky (do 5 km) • Dlouhé úseky (nad 5 km) <p>☐ Aktivity ve vodním prostředí – plavání, aqua aerobic, potápění do 2 m, hry ve vodě aj. –</p> <p>.....</p>			

Další:.....
.....
.....
.....
.....

Doporučení lékaře pro zařazení do různého typu aplikované tělesné výchovy (ATV)

- zaškrtněte:

- Integrovaná TV (na běžné ZŠ a SŠ)
- TV (ATV) s nezbytnými úpravami obsahu a podmínek dle doporučených pohybových aktivit (na běžné ZŠ a SŠ i na škole zřízené pro žáky se SVP)
- Zdravotní TV
- Pohybová výchova (pokud žák navštěvuje ZŠ speciální)
- Rehabilitační TV (pokud žák navštěvuje ZŠ speciální)
- Léčebná TV (jako náhrada za školní TV, pokud je to nejvhodnější typ dle charakteru postižení žáka)

Kontraindikace (doporučení k omezení) k pohybovým aktivitám:

.....
.....
.....
.....
.....

Prognóza pro vývoj motoriky. Jaké jsou další plánované lékařské a zdravotnické intervence (rehabilitace, operace atd.):

.....
.....
.....

Stanovisko zákonného zástupce (projevený zájem o zařazení žáka do školní TV) a potvrzení (podpisem), že byl seznámen s výše uvedenými informacemi:

Podpis lékaře:

V době vydání této publikace je ve fázi schvalování vyhláška Ministerstva zdravotnictví o zdravotní způsobilosti k tělesné výchově a sportu, která kromě jiného definuje nemoci, vady nebo stavy, které vylučují nebo omezují zdravotní způsobilost ke sportu a tělesné výchově. Tento materiál je průběžně společně s dalšími legislativními normami především v resortu Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy připomínkován a dochází k postupným úpravám s ohledem na práva a potřeby osob se zdravotním postižením, včetně žáků se SVP.

Při integraci žáků se SVP do TV je kromě lékařských pracovníků důležitá spolupráce řady dalších zainteresovaných osob. Dle Matušky a Jablonského (2010) se klasicky uváděný trojúhelník aktérů běžné výuky, žák – učitel – učivo, v inkluzivním vzdělávání dále rozšiřuje. Je možné toto dělení porovnat s didaktickým čtvercem (Frömmel, 1975 in Válková, 2010) nebo didaktickým čtvercem v APA (Ješina, 2011b). Matuška a Jablonský (2010) dělí aktéry inkluzivního vzdělávání do tří skupin:

- Skupina A: žák se SVP, ostatní žáci ve třídě.
- Skupina B: třídní učitel, učitel (vyučující), speciální pedagog, asistent, rodiče, ředitel školy, ostatní zaměstnanci školy, lékař, psycholog, výchovný či kariérní poradce, metodik prevence, přátelé a podporovatelé školy, politici.
- Skupina C: kurikulum žáka se SVP, kurikulum intaktních žáků ve třídě.

Podstatné je, aby všichni, kteří se na integraci ve školní TV podílejí, měli kladný postoj k celé problematice a byli vnitřně motivováni. Klíčovou roli v tomto procesu sehrávají rodiče a pedagogové (nejvíce pak učitel TV). Pokud rodiče mají kladný vztah k pohybovým aktivitám a vědí o možnostech osob se zdravotním postižením zapojit se do sportu a TV, pak sami aktivně působí na účast svého dítěte ve školní TV. Pokud se s touto možností nesetkali, nemají žádné zkušenosti s pohybovými aktivitami u osob se zdravotním postižením, mohou se integrace obávat. Toto pak může být zásadní překážkou. Podobné je to i s učiteli TV. Je na nich velká zodpovědnost za dítě, a proto neznalost této problematiky může zapříčinit jejich negativní postoj. Z tohoto důvodu je nutná informativní strategie, která zvýší povědomí rodičů o možnostech jejich dětí. Často objevujícím se problémem v integraci do TV, kde se rodiče mohou podílet na řešení, jsou sportovně kompenzační pomůcky a nepřítomnost asistentů. V naší praxi se setkáváme s tím, že pokud v integrované TV není přítomen asistent, je integrace složitější nebo v některých případech nemožná. Proto když rodiče chtějí, aby jejich dítě TV navštěvovalo, je možné, že si asistenta zajistí sami jen pro hodiny TV. V současné situaci, kdy je proškolených asistentů nedostatek, se stává, že rodič dítěte zaujme toto místo. Je otázkou, zda je to pro dítě dobré. Je potřeba, aby dítě mělo určitou volnost a pomalu se osamostatnilo. S ochrannými pudry rodičů toto může být problém. Uzlová (2010) tvrdí, že v roli asistentů se dobře osvědčují maminky po mateřské dovolené, které mají zkušenosti s výchovou vlastních dětí. Varianta, kdy funkci asistenta pedagoga zastává rodinný příslušník (většinou maminka nebo babička) začleněného žáka, je sporná. Mnozí rodinní příslušníci tuto praxi na základě vlastních zkušeností obhajují, odborníci se však častěji staví proti.

Nejdůležitější osobou (kromě samotného žáka) ve výchovně-vzdělávacím procesu je učitel (v našem případě učitel TV, včetně učitele TV na I. stupni základní školy). Má hlavní zodpovědnost za průběh hodiny, bezpečnost žáků a výsledky hodin. Když se rozhodne pro integraci žáka se SVP do TV, největší část přípravy je na něm. Důležité při integraci je, zda učitel má nějaké vzdělání v oblasti aplikovaných pohybových aktivit (včetně neformálního), nebo se již s integrací dříve setkal. Při integraci žáka se SVP by mělo dojít k určitým modifikacím a upravení podmínek. Ne však každý pedagog TV je přesvědčen, že je tohoto schopen. Na pedagogích je velká zodpovědnost za dítě, a proto neznalost této problematiky může zapříčinit jejich negativní postoj.

„Největší překážky v začlenění studentů se zdravotním postižením se vztahují k pedagogické připravenosti a postojům pedagogů stejně jako vnímané a aktuální bariéry ve výuce, které mohou zahrnovat vybavení, programování a čas“ (Sherrill, 1998, 241). Ješina (2011a) navrhuje změny, které by se měly udělat ve vzdělávání budoucích pedagogů nebo pedagogických pracovníků. Všichni učitelé tělesné výchovy a odborníci vyučující tělesnou výchovu ve speciálních školách nebo institucích by měli získat odpovídající školení. Přiměřená podpora tělesné výchovy pro žáky se SVP by měla zahrnovat školení dalších pedagogických pracovníků (asistenti pedagoga) a programy s podporou vrstevníků (peer tutoring). Dále pak zaškolení pro využívání sportovně kompenzačních pomůcek a didaktických materiálů, podporu v rámci služeb komunitního centra nebo sportovního střediska pro osoby s postižením. Pro učitele je důležitá podpora nejen ze strany školy, ale i ze strany SPC a rodičů. Pokud pracovník SPC přijde s tím, že by bylo vhodné žáka se SVP integrovat do TV, a dá mu potřebné informace k tomu, jak by to mělo probíhat, je velká pravděpodobnost, že se učitel nebude integraci bránit. Ne však každý pracovník SPC této problematice rozumí. Je pak na učiteli, jak se k tomu postaví. Když má dřívější zkušenosti s žáky se SVP, nebývá s integrací problém. Pokud ne, záleží na jeho povaze a přesvědčení, že tuto úlohu zvládne. Rodiče bývají také ti, kteří s návrhem integrace do TV mohou přijít. Vědí, že jejich dítě se rádo hýbe nebo již dělá nějaký sport. Častěji se však setkáváme s tím, že rodiče již přijdou s osvobozením dítěte od TV a učitel nemá šanci se k tomuto vyjádřit. Proto je důležité, aby učitel zvážil před integrací žáka do TV všechny aspekty a vše se předem konzultovalo s rodiči. Ze zkušenosti víme, že pokud je postižení lehčího rázu, jsou učitelé často překvapeni, kolik málo stačí modifikovat v jejich hodinách TV pro žáka se SVP a jak jsou tyto modifikace jednoduché. V jiných případech zase učitel žáka se SVP při TV zapojuje přirozeným způsobem a jen si není jistý, jestli to dělá správně. Zde je pak důležitá podpora od konzultantů APA nebo pracovníků SPC. Hlavně v počáteční fázi je potřeba, aby se učitel s rodiči domluvil, jak vše bude probíhat. Netýká se to jen organizace přímo v TV, ale i dalších věcí, jako je časová dotace (zda bude žák navštěvovat jednu nebo dvě hodiny), hygiena (převlečení na TV, obuv, sprchy, bezbariérová toaleta), přesun do tělocvičny (bariérový přístup, tělocvična nemusí být součástí budovy. Může se stát, že buď rodič, nebo někdo jiný bude muset zajistit přesun) atd. Úkolem učitele je zajistit si vše potřebné pro integraci do TV. Jak už bylo dříve řečeno, je dobré opatřit si po domluvě s rodičem lékařskou diagnózu s vyjádřením ke kontraindikacím k provádění pohybových aktivit. Učitel by se měl také celkově seznámit s problematikou a specifikacemi daného ZP. Dalším krokem je tvorba IVP pro TV. Při spolupráci s fyzioterapeutem či rodičem se učitel nebo asistent může naučit např. rehabilitační cvičení, která jsou pro žáka vhodná a v případě, kdy to bude možné, zařadit do hodin TV. Dalším důležitým činitelem při rozhodování učitele, zda integrovanou TV zvládne, je přítomnost či nepřítomnost asistenta. Jestliže má učitel na starost 25 žáků a k tomu žáka se SVP, který má těžší postižení, je pak na zvážení, jestli může takové hodiny zvládnout. Při přítomnosti asistenta však bývá rozhodování jednodušší.

To, co může také podpořit negativní postoj některých učitelů a rodičů, je, že si nemyslí, že je tělesná výchova pro integrovaného žáka důležitá (Kudláček, 2003). Spolupráce mezi zúčastněnými začíná již před samotnou integrací. Rodiče, pokud integraci chtějí, by se měli poradit s dětským lékařem, pod kterého dítě spadá. Tento lékař by měl vydat potvrzení, jaké kontraindikace pro provádění pohybových aktivit má dané zdravotní postižení s ohledem na specifika tohoto postižení u dítěte (více v kapitole 7. Spolupráce s relevantními osobami). V ideálním případě, pokud je lékař ochotný, je dobré získat doporučení pro pohybové aktivity a rehabilitační cvičení, která jsou pro daného žáka vhodná. Pokud začleňujeme dítě se SVP do běžné školy, chceme podpořit i jeho osamostatňování, dát prostor pro navazování nových sociálních kontaktů apod. Když může být

asistent přítomen v TV, je nejčastěji organizace vyučovací jednotky daleko jednodušší. Učitel má možnost přenechat některé činnosti či úkoly při práci s žákem se SVP na asistentovi. Nespornou výhodou asistence je, že pokud není možná úplná integrace, může asistent s žákem provádět paralelní aktivity přímo v tělocvičně či přilehlých prostorech a v nejzazším případě separované aktivity v prostorách školy. Asistent, který je přítomen u žáka přímo na místě, pomáhá modifikovat aktivity, stará se o přesuny, hygienu v rámci TV apod. Je potřeba si však dát pozor, aby žák nezneužíval jeho přítomnosti a sám se učil modifikovat si aktivity, spolupracovat se spolužáky a odhadnout své síly. Asistent by měl být jen tam, kde je doopravdy potřeba.

Příklad IV: Žákyně B. Z. se zrakovým postižením byla již několik let integrována do běžné základní školy. Na prvním stupni byla integrována do všech předmětů kromě TV. Při přechodu na druhý stupeň byl vypracován IVP tentokrát i pro školní TV. Obsah měl být realizován segregovaně s podporou asistenta pedagoga. Obsah pak spočíval především v procházkách, základech prostorové orientace a turistiky. Přestože žákyně byla oficiálně integrována do TV, došlo u ní k výraznému zvýšení hmotnosti vedoucí až k obezitě. Při diagnostice příčin bylo zjištěno, že podobně korpulentní asistentka pedagoga (bez tělovýchovného vzdělání) realizovala individuální TV tím způsobem, že vždy organizovala krátkou (cca 5 min) procházku do nejbližší cukrárny, kde pak obě trávily celou vyučovací jednotku.

Avšak i bez přítomnosti asistenta pedagoga ve školní TV je možné využít dalších osob. Ve světě se stále častěji uplatňuje systém peer tutoring (Rybová & Ješina, 2010). Jelikož je peer tutoring (na rozdíl od systému dobrovolnictví ve školní TV, který je např. běžný v USA) významně rozvíjen i v EU, zaměříme se na něj. Strategie peer tutoring byla vyvinuta jako alternativa systému tradičních forem výuky. Jedná se o efektivní vyučovací strategii, jež může být východiskem pro školy s nedostatečným množstvím nezbytných asistentů pedagoga (osobních asistentů) či kompetentních učitelů (Topping, 1998). Peer tutoring sehrál svou roli již v minulosti a byl pravděpodobně součástí vzdělávání již od počátku civilizace (Goodlad & Hirst, 1989). První zmínky o systematické aplikaci peer tutoring však byly zaznamenány až v 80. letech 20. století (Goodlad & Hirst, 1989). Původně byly peer programy především preventivního charakteru a vznikaly jako reakce na rostoucí problémy s drogově závislou mládeží. I v oblasti tělesné výchovy je pojem peer tutoring znám právě z této doby. Jak uvádějí Lieberman a Houston-Wilson (2009), počátky jsou spojené s rokem 1980 a projektem PEOPEL, který kromě jiného zahrnoval písemný doklad a specifické podmínky k realizaci peer tutoring. Primární motivace rozvinutí tohoto systému byla výhradně ekonomická, neboť využití studentů bylo finančně méně náročné nežli zaměstnání dalších profesionálních učitelů (Svenson & Hanson, 1996). Peer tutoring je prospěšný pro žáky všech věkových kategorií a úrovní rozumových schopností (Klavina, 2007). Podstatou této strategie je tedy využití vrstevnického prostředí jakožto významného socializačního a formativního činitele. Vrstevníci jsou důležitým socializačním faktorem již od předškolního období a s rostoucím věkem se jejich vliv na jednotlivce zvyšuje. Kontakt s vrstevnickou skupinou ovlivňuje způsob myšlení, jednání a vystupování, vede jedince k sociálnímu srovnávání a sebereflexi (Kasíková, 1997). V kontextu výuky je tedy zřejmé, že se žák snadněji ztotožní s jedincem, který je mu bližší z hlediska věku, role a zájmů. Block (2007) v této souvislosti zdůrazňuje fakt, že právě prostředí školní tělesné výchovy je vhodným zprostředkovatelem pro interakci žáků se SVP s ostatními vrstevníky a vzhledem k povaze předmětu lze rovněž toto vzájemné působení v co možná největší míře podporovat a systematicky řídit. Značně přínosná bývá pro tutorů především zkušenost s výukou a vedením ostatních (Rink, 1998). Tutori při své práci také přebírají jistou

odpovědnost za průběh a organizaci výuky, což vede ke zvyšování jejich angažovanosti během výuky. Zároveň dochází ke konsolidaci jejich dosavadních znalostí či doplnění učiva. Neméně podstatnou výhodou je fakt, že využití peer tutoringů ve školní TV vede ke zvyšování kooperačních dovedností, rozvoji empatie a vzájemné tolerance a akceptace mezi žáky (Johnson & Johnson, 1983). Stejně tak uvažuje Klavina (2007), která tuto skutečnost podporuje Allportovou kontaktní teorií. Ta je založena na myšlence, že za určitých podmínek může kontakt mezi jednotlivci z odlišných skupin snižovat předsudky působící v těchto skupinách. Allportova kontaktní teorie zdůrazňuje čtyři hlavní kritéria příznivé interakce. Jsou to přibližně shodný status zúčastněných, kooperace pro stejný cíl, vzájemný dobrovolný kontakt a podpora nadřazené instituce či úřadu. Přestože zmiňovaná teorie nebyla nikdy užívána v kontextu osob se SVP, našla v ní celá řada vědeckých oblastí včetně integrativní speciální pedagogiky inspiraci (Klavina, 2007). Odborníci jsou rovněž přesvědčeni, že zásadní význam pro úspěšný průběh celého procesu má vzdělávání tutorů (Lieberman, Dunn, van der Mars, & McCubbin, 2000). Program vzdělávání peer tutorů může trvat jednu nebo více hodin – v závislosti na věku tutora a žáka, druhu zdravotního postižení a typu vyučovací jednotky. Výcvik se provádí individuálně či v menších skupinách a jeho intenzita je založena na dosavadních zkušenostech tutora. V první řadě je nutné seznámit tutor se specifickými potřebami a možnostmi zapojení žáků se SVP do tělesné výchovy tak, aby vždy odpovídalo jejich individuálním schopnostem a potřebám (Lieberman & Houston-Wilson, 2009). Pro praxi je rovněž nutná tutorova znalost kompenzačních pomůcek, jež žák se SVP v tělesné výchově užívá. Klavina (2007) považuje za nezbytné, aby tutor plně porozuměl, jakým způsobem se spolužákem se SVP komunikovat. Existuje několik typů peer tutoringů. Základní dělení je na peer tutoring realizovaný spolužákem a starším žákem. Organizace spolužáka dovozuje možnosti práce s dynamikou třídního kolektivu. Starší žáky je zase možné využít v rámci jiných vyučovaných předmětů (výchova občanství, průřezová témata apod.). Je třeba mít na paměti, že peer tutoring a pouhá vzájemná interakce jsou dvě odlišné záležitosti. Pokud není realizováno formální vzdělávání peer tutorů, tehdy se používá termín vzájemná interakce (Klavina, 2007).

Referenční seznam k této kapitole

- Block, M. (2007). *A teacher's guide to including students with disabilities in general physical education* (3rd ed.). Maryland: Paul H. Brooks Publishing Co.
- Brownson, R. C., Baker, E. A., Housemann, R. A., Brennan, L. K., & Bacak, S. J. (2001). Environmental and policy determinants of physical activity in the United States. *American Journal of Public Health, 91*, 1995–2003.
- Dostál, M. (2011). *Zařazení žáka s tělesným postižením do školní tělesné výchovy (pilotní studie)*. Bakalářská práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Goodlad, S., & Hirst, B. (1989). *Peer tutoring. A guide to learning by teaching*. New York: Nichols Publishing.
- Hellison, D. (1995). *Teaching responsibility through physical activity*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Humpel, N., Owen, N., & Leslie, E. (2002). Environmental factors associated with adults' participation in physical activity: A review. *American Journal of Preventive Medicine, 22*, 188–199.
- Huston, S. L., Evenson, K. R., Bors, P., & Gizlice, Z. (2003). Neighborhood environment, access to places for activity, and leisure time physical activity in a diverse North Carolina population. *American Journal of Health Promotion, 18*, 58–69.

-
- Jeong, M. (2011). Measuring Physical Educators' Teaching Behavior: Process of Developing a Questionnaire. *18th International Symposium of Adapted Physical Activity. ISAPA Book of Abstract* (n. p.). Paris: Universita Paris Ouest.
- Ješina, O. (2010). *Vztah žáků romského etnika k tělocvičným aktivitám*. Disertační práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Ješina, O. (2011a). Kompetence učitelů aplikované tělesné výchovy. *Tělesná kultura*, 34(2), 19–44.
- Ješina, O. (2011b). Determinanty ovlivňující plánování APA ve volném čase. In O. Ješina, Z. Hamřík et al. *Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Ješina, O., & Kudláček, M. (2009). Modifikace pohybových aktivit pro participaci dětí, žáků a studentů se zdravotním postižením v integrované školní tělesné výchově. *Speciální pedagogika*, 19(3), 227–237.
- Johnson, R. T., & Johnson, D. W. (1983). Effects of cooperative, competitive, and individualistic learning experiences on social development. *Exceptional Children*, 49(4), 323–329.
- Kašíková, H. (1997). *Kooperativní učení, kooperativní škola*. Praha: Portál.
- King, A. C., Castro, C., Wilcox, S., Eyler, A. A., Sallis, J. F., & Brownson, R. C. (2000). Personal and environmental factors associated with physical inactivity among different race/ethnic groups of US middle-aged and older-aged women. *Health Psychology*, 19, 354–364.
- Klavina, A. (2007). *The Effect of Peer Tutoring on Interaction Behaviors in Inclusive Physical Education*. Disertační práce, Latvian Academy of Sport Education, Department of Sport Medicine and Physical Therapy, Riga.
- Kudláček, M. (2003). The integration of children with physical disabilities in general physical education. *Movement and Health* (pp. 41–44). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Lieberman, L. J., Dunn, J. M., van der Mars, H., & McCubbin, J. (2000). Peer tutor's effects on activity levels of deaf students. *Adapted Physical Quarterly*, 17, 20–39.
- Lieberman, L. J., & Houston-Wilson, C. (2009). *Strategies for Inclusion: A Handbook for Educators (1st ed.)*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Matuška, O., & Jablonský, T. (2010). Východiska inkluzivní didaktiky. In V. Lechta (ed.). *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole* (pp. 120–143). Praha: Portál.
- McGhee, S. A., Groff, D. G., & Russoniello, C. V. (2005). We care too: Providing community based therapeutic recreation serviced for youth with emotional and behavioral disorders. *Therapeutic Recreation Journal*, 39(1), 32–46.
- Polícar, R. (2010). *Zdravotnická dokumentace v praxi*. Praha: Grada.
- Rink, J. E. (1998). *Teaching physical education for learning*. Boston: McGraw–Hill.
- Rybová, L., & Ješina, O. (2010). Využití peer tutoring v prostředí školní tělesné výchovy. *Aplikované pohybové aktivity v teorii a praxi*, 1(1), 54–58.
- Sherrill, C. (1998). *Adapted physical activity: Crossdisciplinary and lifespan – 5th ed.* Boston, MA: WCB/ Mc Graw-Hill.
- Sigmund, E., Lokvencová, P., Sigmundová, D., Turoňová, K., & Frömel, K. (2008). Vztahy mezi pohybovou aktivitou a inaktivitou rodičů a jejich 8–13letých dětí. *Tělesná kultura*, 31(2), 89–101.
- Stahl, T. A., Rutten, D. N., Nutbeam, A., et al. (2001). The importance of the social environment for physically active lifestyle results from an international study. *Social Science Medicine*, 52, 1–10.
-

-
- Svenson, G. R., & Hanson, B. S. (1996). Are peer and social influences important components to include in HIV-STD prevention models? *European Journal of Public Health*, 6(3), 203–211.
- Topping, K. (1998). Peer assessment between students in colleges and universities. *Review of Educational Research*, 68(3), 249–276.
- Uzlová, I. (2010). *Asistence lidem s postižením a znevýhodněním. Praktický průvodce pro osobní a pedagogické asistenty*. Praha: Portál.
- Válková, H. (2010). Kudy na to? O motorické kompetenci a principech adaptací v APA. *Aplikované pohybové aktivity v teorii a praxi*, 1(2), 31–39.
- Voss, L. D., Hosking, J., Metcalf, B. S., Jeffery, A. N., & Wilkin, T. J. (2008). Children from low-income families have less access to sports facilities, but are no less physically active: Cross-sectional study (EarlyBird 35). *Child: Care, Health and Development*, 34(4), 470–474.

Legislativní normy

- Ministerstvo zdravotnictví. (2006). *Vyhláška č. 385/2006 Sb., o zdravotnické dokumentaci*.
- Ministerstvo zdravotnictví. (in press). *Vyhláška o zdravotní způsobilosti k tělesné výchově a sportu*.
- Parlament ČR. (2008). *Zákon 317/2008 Sb., úplné znění zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*.
- Parlament ČR. (2011). *Zákon 371/2011 Sb., o specifických zdravotních službách*.

Mezi odbornou veřejností jsme neustále svědky bouřlivých diskusí týkajících se systému integrace žáků se SVP do běžného vzdělávacího proudu. Zkušenosti ze zahraničí jsou sice inspirativní, ale často vzhledem k rozdílným vzdělávacím systémům a historickým souvislostem jen stěží přenositelné. V této kapitole uvádíme přepisy odpovědí vybraných autorit z řad pracovníků speciálněpedagogických center (dále jen SPC), kteří se vyjadřují k vhodnosti účasti žáků se SVP v pohybových aktivitách se zaměřením na školní TV (ATV). Ačkoliv se jedná o individuální názory vybraných odborníků z praxe, přesto (nebo právě proto) mohou být pro mnohé inspirativní a pomocné při hledání odpovědi: „**Kdy integrace do TV ano, či ne!**“

SPC pro žáky se sluchovým postižením

Jméno: Mgr. Iva Doležalová

Adresa SPC: SPC pro SP, Kosmonautů 4, Olomouc

1) *Jaké podmínky by měla splňovat škola, aby byla integrace žáka se sluchovým postižením do TV možná?*

Naši sluchově postižení integrovaní klienti mají IVP především do jazyků a naukových předmětů. Do TV není ve většině případů IVP potřeba (klienti s kombinovaným postižením nebo se zbytky sluchu, kde by otřesy mohly způsobit úplnou ztrátu). Škole doporučujeme, aby se zákonnými zástupci prokonzultovala používání sluchadel a implantátu v hodinách TV. Pokud kompenzační pomůcky v hodině používají, zvážení připojištění, a pokud ne (plavání), tak jejich bezpečné uschování během hodiny TV. Podle stupně postižení, a způsobu komunikace dítěte zajistit bezpečný průběh hodiny – tzn. porozumění pokynům, pravidlům her, preferování vizuálních ukázek, informování spolužáků o možném zranění hlavy např. při míčových hrách. Zajištění bezpečnosti při cvičení na náradí a rychlém střídání poloh – možnost narušení rovnováhy.

2) *Jaké specifické pomůcky jsou potřeba při integraci žáka se sluchovým postižením do TV?*

Individuální helmy a chrániče hlavy, světelné nebo vibrační signály

3) *Kdy byste integraci do TV doporučil a kdy ne?*

Tuto otázku vždy probíráme se zákonnými zástupci klienta. Většinou se nestává, že sluchově postižený klient je z TV osvobozen, jedná se pouze o určité úlevy – cvičení na náradí, míčové hry, skoky na trampolíně. Nedoporučení by bylo v případech kombinovaného postižení, těžkých poruch rovnováhy nebo na doporučení odborného lékaře.

SPC pro žáky s mentálním postižením

Jméno: Pavel Svoboda

Adresa SPC: Mateřská škola, Speciální základní škola a Praktická škola, Hradec Králové, Hradecká 1231, 500 03

1) *Jaké podmínky by měla splňovat škola, aby byla integrace žáka s mentálním postižením do TV možná?*

Především se domníváme, že integrace m. p. je naprosto nevhodná, kontraproduktivní, poškozující samotné zájmy dítěte.

Podmínky materiální a prostorové pro TV nejsou až tak zásadní, na škole zkrátka jsou také, jaké jsou. Každé zlepšení podmínek by bylo samozřejmě ku prospěchu všech žáků. Zásadní význam ovšem mají personální podmínky. Tělocvikář by měl být především výborný psycholog a stratég (citlivé vedení žáka s m. p. v kolektivu tak, aby byl přirozeně úspěšný [nejenom verbálně]), aby mohl tento úspěch sportovec vnímat jako úspěch a ne jako soucit. Dále by tělocvikář měl být výborný demonstrátor (verbální informace o požadavku na činnost, její technické provedení, u m. p. nepadá až tak na úrodnou půdu). Citlivě musí stanovit a hodnotit požadavky na dítě, tolerovat jeho „nedostačivosti“.

2) *Jaké specifické pomůcky jsou potřeba při integraci žáka s mentálním postižením do TV?*

Není potřeba (stále hovořím o lehkém m. p.) specifických pomůcek. Jakékoli speciální pomůcky, kromě případu kombinace s těl. post., by rozhodně neprospívaly atmosféře a tím dosažení cíle integrace.

3) *Kdy byste integraci do TV doporučil a kdy ne?*

Jakmile se rodiče rozhodli pro integraci, musí se dítě naprosto plně zapojit do činnosti (tedy integrace) s třídním kolektivem, při TV rozhodně, je to jeden z předmětů, kdy může být integrace relativně zdařilá, významná pro rozvoj vztahů v kolektivu. Dítě zde může být opravdu úspěšné.

SPC pro žáky s tělesným postižením

Jméno: Eva Čadová

Adresa SPC: Kociánka 6, Brno, 612 00

1) *Jaké podmínky by měla splňovat škola, aby byla integrace žáka s tělesným postižením do TV možná?*

Ochota ze strany školy a učitelů integrovat dítě s TP do TV. Zajištění bezpečnosti v hodinách TV (možnost využít asistenta, byť pouze do hodin TV). Bezbariérový přístup do tělocvičny, šatny a sociálního zařízení. Vybavení vhodnými pomůckami, případně kontakt na organizace, které by je zapůjčily. Umožnit průběžné vzdělávání v oblasti ATV pedagogům, vyučujícím TV u integrovaných žáků, a zajistit (umožnit) jim metodické vedení.

2) *Jaké specifické pomůcky jsou potřeba při integraci žáka s tělesným postižením do TV?*

Upravené pomůcky do hodin TV dle typu a rozsahu postižení integrovaného žáka – upravené nářadí, náčiní a sportovní potřeby, speciální pomůcky pro mobilitu (sportovní vozíky, monoski, speciální kola...).

3) *Kdy byste integraci do TV doporučil a kdy ne?*

Pokud lékař nemá výhrady k většině aktivit, které se v hodinách TV mohou dělat, pak se integrace dá bez problémů doporučit. Vhodné je požádat lékaře, aby určil, které konkrétní aktivity dítě dělat nemůže. Pokud je učitel ochoten a schopen žáka do TV integrovat bez ohrožení bezpečnosti jeho i jeho spolužáků. Vhodné je zvážit i spolupráci ze strany dítěte, jeho volní vlastnosti, jeho vztah k vlastnímu postižení (některé děti těžce nesou, když se na ně ostatní dívají, hodnotí jejich pohybové aktivity, vzhled, výkon...). Důležitá je práce učitele se třídou.

SPC pro žáky s poruchou autistického spektra

Jméno: Zuzana Žampachová

Adresa SPC: Štolcova 16, Brno

1) Jaké podmínky by měla splňovat škola, aby byla integrace žáka s autismem do TV možná?

Každý žák s autismem je jiný. Někteří žáci sportují rádi, ale jsou také ti, kteří mají k tělesné výchově (TV) negativní vztah. Problémů, které se objevují v TV, je několik:

1. problémy se zvýšenou senzitivitou

- Hypersenzitivita na hluky, zvuky – v tělocvičně je jiná akustika než ve třídě. Někteří žáci nemohou do tělocvičny z těchto důvodů vůbec vstoupit. Průběh tělesné výchovy umožňuje různé hlasové projevy spolužáků, což může žákovi s autismem vadit.
- Hypersenzitivita na pachy – v tělocvičně je vzduch sycený různými pachy z náradí, z pomůcek, žáci se potí apod. Z tohoto důvodu někteří žáci s autismem v tělocvičně nechtějí být.

2. problémy s prostorovou orientací

Žáci s autismem se hůř orientují ve velkém prostoru tělocvičny, potřebují doprovod při změně stanoviště, činnosti apod.

3. problémy s převlékáním

Někteří žáci s autismem mají problémy s celkovou pohybovou koordinací, s motivací pro převlékání a cvičení a mají pomalé pracovní tempo. Příprava na hodinu TV jim zabere tolik času, že se nestihnou do hodiny zapojit.

4. rigidita

Někteří žáci s autismem mají problém s pochopením pravidel her a soutěží. Jejich myšlení je konkrétní, nedokážou abstrahovat a generalizovat naučené dovednosti do praxe.

Pokud se vyskytnou některé z výše popsaných problémů, škola by měla zajistit:

- Vhodné prostory pro výuku TV (menší tělocvična, posilovna, školní hřiště)
- Vhodné prostory pro převlékání (prostor, kde by se žák mohl převlékat sám, bez spolužáků)
- Proškolené pracovníky v oblasti práce s žáky s autismem
- Asistenta pedagoga do hodin TV

2) Jaké specifické pomůcky jsou potřeba při integraci žáka s autismem do TV?

Pomůcky pro strukturalizaci a vizualizaci (např. kolíky, drobné míčky, kroužky, žetony, trny, košíky, krabice, rohožky, kobercové destičky, nášlapné podložky v podobě chodidel, dlaní).

3) Kdy byste integraci do TV doporučil a kdy ne?

Integraci do TV bych nedoporučila v situaci, kdy je žák velmi rigidní a jeho senzitivita na zvuky a pachy je velká, a při zdravotních komplikacích.

SPC pro žáky se zrakovým postižením

Jméno: Mirko Spurník

Adresa SPC: Litovel, nám. Př. Otakara 777, 784 01 Litovel

1) Jaké podmínky by měla splňovat škola, aby byla integrace žáka se zrakovým postižením do TV možná?

- administrativní podmínky (formální zajištění, spolupráce se SPC, informovanost pedagogů)

-
- technické podmínky (pomůcky pro modifikované pohybové aktivity a speciální sporty)
 - personální podmínky (kvalifikovanost a profesionalita pedagogů, případně as. pedagoga).

2) *Jaké specifické pomůcky jsou potřeba při integraci žáka se zrakovým postižením do TV?*

Vybavenost pro speciální sporty – goalball, showdown, tandemová cyklistika, lyžařské sporty (jsou-li na normální škole vůbec možnosti a podmínky tyto sporty provozovat – to je spíše úkolem speciálních škol), tj. výzbroj a výstroj, stůl na showdown, úprava hřiště na goalball, tandemová kola. Pro ostatní sporty zajištění trasérů a vodičů (atletika, plavání, běžecké lyžování).

3) *Kdy byste integraci do TV doporučil a kdy ne?*

Vždy musí fungovat trojúhelník: kvalitní rodina – informovaná škola – motivované dítě (žák).

Ačkoliv s ohledem na vývojovou psychologii jsme schopni popsat standardní ontogenezi jedince, u dětí se zdravotním postižením je vývoj velice individuální. Vývoj motorických schopností u žáka se SVP obvykle souvisí s charakterem postižení, s celkovou dobou trvání postižení a s kompenzačními možnostmi daného jedince. Ve srovnání s běžnou populací mívá řadu zvláštností (Přinosilová, 2007). Pro žáky se SVP je typický nerovnoměrný vývoj jednotlivých funkcí, které jsou pro zvládnutí požadavků školy nezbytné. Pokud hodnotíme školní zralost a připravenost, je třeba brát v úvahu psychický a somatický stav a sociální situaci tohoto žáka (Vágnerová, 2003). I kvůli těmto okolnostem probíhá před nástupem do školy ve SPC speciálněpedagogické a v pedagogicko-psychologických poradnách psychologické vyšetření. Toto vyšetření mimo jiné určí, zda je dítě připraveno na školní docházku, a to, jak bude zhruba vypadat další vývoj. Tato vyšetření pak tvoří podklad pro tvorbu IVP do předmětů, kde to bude potřeba (více v kapitole 8.1. Vstupní diagnostika žáka pro IVP).

IVP by mělo ulehčit dětem se zdravotním postižením vzdělávání a stanovit podmínky, za kterých bude vzdělávání poskytováno. Týká se konkretizace obsahu a podmínek, rovněž i průběhu a způsobu získávání vzdělání.

Stručná charakteristika IVP:

- shrnuje současnou úroveň dovedností a schopností dítěte,
- stanovuje vzdělávací cíle a kroky,
- vysvětluje, jak má být těchto kroků dosaženo,
- obsahuje způsoby, jak průběžně kontrolovat výsledky nebo pokroky dítěte,
- zahrnuje další speciální služby.

(Občanské sdružení rytmus, 2004)

IVP přímo vytvořené pro dítě se SVP dopomůže k explicitnímu vyjádření a seřazení priorit v péči o dítě a plán, jak budou jeho specifické potřeby uspokojovány. Představuje vytvoření programu činností zaměřených na konkrétní dítě, zohlednění stylu učení dítěte. Pomáhá vybudování užší a profesionálnější vztahy mezi všemi, kdo ovlivňují vzdělávání dítěte a formulování dosažitelných vzdělávacích cílů a konkrétních učebních úkolů zaměřených na rozvoj osobnosti dítěte (Lang & Berberichová, 1998). Při sestavování IVP je třeba stanovit si priority, které jsou přesně individualizovány podle profilů dítěte, požadavků rodiny a školy. Tvorba IVP by měla být týmovou prací a vycházet ze školního vzdělávacího programu příslušné školy, závěrů speciálněpedagogického vyšetření a z vyjádření zákonného zástupce žáka (Vítková & Lechta, 2010). Na tvorbě IVP se podílejí všichni pedagogové, kteří s dítětem pracují, rodiče a pokud možno i samo dítě. IVP je vypracováván pro oblasti, které jsou negativně ovlivněny zdravotním postižením žáka (Jucovičová et al., 2009). Vzdělávání na základě IVP se týká širokého spektra žáků, a proto je nezbytné respektovat při vzdělávání vždy individuální rozvoj osobnosti žáka a zohlednit jeho potřeby a možnosti (Štréblova, 2009). Při sestavování IVP je nutné přísné respektování didaktických zásad. Těmi myslíme principy, které je nutné dodržovat při pedagogickém procesu ve školní TV. Jedná se o obecný, přesto však ucelený soubor jednotlivých zásad, jako je bezpečnost, uvědomělost a aktivita, názornost, přiměřenost, soustavnost, trvalost aj. (Ješina, Kudláček et al., 2011).

MŠMT na svých webových stránkách uvádí obecné informace k IVP, které je potřeba při jeho sestavování dodržet:

- IVP je vypracováno ve spolupráci se školským poradenským zařízením a zákonným zástupcem žáka nebo zletilým žákem zpravidla před nástupem žáka do školy. Nejpozději však 1 měsíc po nástupu žáka do školy nebo po zjištění speciálních vzdělávacích potřeb žáka, a může být doplňován a upravován v průběhu celého školního roku podle potřeby.
- Ředitel školy zodpovídá za jeho zpracování a provede seznámení zákonného zástupce žáka nebo zletilého žáka s individuálním vzdělávacím plánem.
- Sledování dodržování postupů a vyhodnocování opatření stanovených v individuálním vzdělávacím plánu provádí školské poradenské zařízení, které poskytuje žákovi, škole i zákonnému zástupci žáka poradenskou podporu.
- IVP se stanoví především pro:
 - individuálně integrovaného žáka;
 - žáka s hlubokým mentálním postižením;
 - případně pro žáka skupinově integrovaného nebo žáka speciální školy.
- IVP vychází ze:
 - školního vzdělávacího programu příslušné školy;
 - závěrů psychologického a speciálněpedagogického vyšetření školského poradenského zařízení;
 - vyjádření registrujícího pediatra či jiného odborného lékaře nebo dalšího odborníka (např. kliničtí psychologové, logopedi, bylo-li dítě v jejich dlouhodobé péči);
 - vyjádření zákonného zástupce či zletilého žáka.

Dle (Jucovičová a kol., 2009) by IVP mělo obsahovat:

- 1) osobní údaje žáka (jméno, třída, škola, datum narození);
- 2) závěry speciálněpedagogického, psychologického, případně i lékařského aj. vyšetření dítěte, podstatné údaje z provedení pedagogické diagnostiky;
- 3) obsah, rozsah, průběh a způsob poskytování individuální péče, volbu pedagogických postupů, časové i obsahové rozvržení studia, způsob hodnocení a klasifikace (slovní nebo číselně vyjádřené);
- 4) cíle speciálního vzdělávání;
- 5) způsob reedukace;
- 6) seznam potřebných pomůcek;
- 7) v případě potřeby uvedení dalšího pedagogického pracovníka nebo další osoby podílející se na práci s žákem (včetně zdůvodnění a uvedení rozsahu zajišťované péče);
- 8) případné snížení počtu žáků ve třídě;
- 9) jmenovité uvedení pracovníka školského poradenského zařízení, se kterým škola spolupracuje při zajišťování speciálních vzdělávacích potřeb žáka;
- 10) předpokládanou potřebu navýšení finančních prostředků;
- 11) podíl zákonných zástupců na realizaci IVP;
- 12) další důležité údaje – např. doporučení rodičům, termíny setkávání k vyhodnocení realizace IVP atd.;
- 13) datum podpisu a platnost IVP;
- 14) podpisy vyučujících, zákonných zástupců žáka;
- 15) aktualizace IVP.

Než začneme s integrací do TV a psaním IVP, je důležité ujasnit si několik věcí. Ty se týkají diagnostiky prostředí, žáka se SVP, personálních a materiálních podmínek, bezbariérovosti tělocvičny atd. Pokud se pro integraci rozhodneme, je potřeba si určit, zda je v rámci TV možná integrovaná či paralelní forma, zvážit stupeň zapojení, obsah, intenzitu zatížení apod. V obou případech je potřeba zajistit přesun do tělocvičny. Otázky, které je potřeba si položit: Je tělocvična součástí budovy? Je přístup bezbariérový? Pomůže někdo žákovi s přesunem? Může být při přesunu přítomen asistent? Je někdo jiný, kdo by při přesunu mohl nahradit asistenta či pedagoga? V případě segregované formy je nezbytná přítomnost asistenta a zajištění prostorů, kde bude tato hodina probíhat. Většinou je to možné na široké chodbě, ve třídě či jiné místnosti.

Dalším krokem je zjištění žákových vědomostí a dovedností v oblasti pohybových aktivit a zdraví. Jestliže je žák integrován do TV od první třídy a navštěvoval předtím mateřskou školu, měl by mít stejné vědomosti jako jeho spolužáci. Pokud budeme žáka integrovat v jiném ročníku, je potřeba zjistit, co zná vzhledem k jeho věku, a případnou neznalost zahrnout do individuálního vzdělávacího plánu (IVP). V této diagnostice se můžeme řídit dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV, 2007).

Na základě výsledků lékařského vyšetření pak bude provedena diagnostika pohybových schopností a dovedností žáka a modifikace jednotlivých aktivit v TV. Opět musíme zjistit, jaké pohybové schopnosti a dovednosti žák má. Při této diagnostice je možno využít např. tabulku 5, kterou vytvořilo a využívá Centrum aplikovaných pohybových aktivit (Centrum APA). Při celém procesu konstrukce IVP je třeba brát v úvahu individuální charakter postižení u každého žáka a zohlednit jej právě i při diagnostice. Formulář diagnostiky lze považovat tedy jako předlohu, vzor či návrh.

IVP pro žáka se SVP do TV je potřeba založit na diagnostice vědomostí v pohybovém učení a diagnostice pohybových schopností a dovedností. Z těchto diagnostik je potřeba si určit cíle, které by měl žák během roku v TV dosáhnout. Při integraci v prvním roce je velice těžké odhadnout, jak se bude žák rozvíjet a jak rychle se bude novým dovednostem učit. IVP je dobré postavit na tematickém plánu pro danou třídu. Tento plán pak modifikovat dle schopností a dovedností žáka. Pokud aktivity v daném plánu nelze modifikovat, vyměnit je za aktivity jiné. Lze zde využít kompenzační či rehabilitační cvičení doporučené fyzioterapeutem nebo využití speciálních sportovních kompenzačních pomůcek.

Naše zkušenosti s tvorbou IVP pro TV ukazují, že IVP pro TV by mělo obsahovat tyto údaje:

1) Obecné informace: třída, školní rok, jméno žáka, věk

Obecné informace je potřeba vyplnit, pokud je IVP pro TV vytvářeno samostatně. Pokud je součástí celkového IVP pro celý školní rok, měly by zde tyto informace být uvedeny.

2) Diagnostika:

Základní materiály a diagnostiky, z kterých je potřeba při vytváření IVP vycházet, jsou poskytovány u většiny žáků SPC.

Diagnostiky, které je dobré si před tvorbou IVP pro TP prostudovat: lékařská část diagnostiky, psychodiagnostika, sociální diagnostika a speciálněpedagogická část diagnostiky (Přinosilová, 2007).

Do IVP pro TV je dobré zařadit:

- Diagnostiku zdravotního postižení
- Diagnostiku prostředí (vnější podmínky)
- Diagnostiku vědomostí ohledně pohybového učení a zdraví
- Diagnostiku pohybových dovedností (test pohybových dovedností)

Více o těchto diagnostikách v kapitole 8.1.

3) Výuka TV

- Organizace výuky
Před samotnou výukou je potřeba si ujasnit, jak bude probíhat. Bude k dispozici při výuce asistent? Bude výuka probíhat v prostorech školy? Pokud není asistent, kdo pomůže žákovi s přesunem, s hygienou atd.
- Speciální pomůcky
Pomůcky, které žák se SVP využívá nad rámec běžných pomůcek, které využívají spolužáci. Např. sportovní vozík, ozvučený míč, berle, overbal a další.
- Kontraindikace
Od lékaře kromě běžné lékařské diagnostiky je dobré si vyžádat doporučení, která cvičení a pohybové aktivity by žák se SVP neměl kvůli svému zdravotnímu postižení či zdravotnímu stavu provozovat. Více v kapitole 7.
- Cíle v TV (vzdělávací, výchovný, zdravotní) a jejich modifikace pro žáka se SVP
Cíle v TV vycházejí z tematického plánu. Každý pedagog TV by měl mít určené tyto cíle pro daný školní rok. Je dobré si aspoň obecně určit, čeho dosáhnout v těchto oblastech u žáka se SVP. V prvním roce, pokud žáka neznáme, je těžké odhadnout, jaký bude u žáka pokrok a tělesný vývoj. Tyto cíle by měly být postaveny na základní diagnostice pohybových dovedností.
- Učivo dle RVP
Tematické plány pro TV musí být postaveny na RVP pro daný typ školy. Proto i v IVP pro TV by mělo být obsaženo učivo, které je dle RVP povinné. V IVP by se pak měly tyto činnosti objevit v klasické či modifikované formě.
- Výstupy dle RVP
Stejně jako u výstupů dle RVP.
- Tematický plán a jeho modifikace pro žáka se SVP
IVP pro TV by mělo být postaveno na tematickém plánu pro danou třídu. Ne každý učitel má vypracovaný podrobný tematický plán. Někteří učitelé si vytvářejí plány, kde mají rozepsány činnosti na každý týden a jiní mají v plánech činnosti na půl roku. Je však dobré se při tvorbě IVP aspoň orientačně dle tohoto plánu řídit. Ulehčuje to pak naplánování integrovaných, paralelních či segregovaných činností (zvláště pokud se to týká žáků s těžším zdravotním postižením) v rámci třídy.
- Způsob hodnocení a kvalifikace
Na začátku docházky žáka se SVP do TV je potřeba určit, jaký bude způsob kvalifikace. Je dobré přihlídnout ke způsobu kvalifikace v ostatních předmětech. V každém případě je potřeba přihlídnout spíše v pokrocích a snaze žáků se SVP než jen k výkonnostním ukazatelům.
- Kontrola plnění IVP
IVP je tvořeno na určenou dobu, kdy je plněno a kdy mají být splněny cíle, které jsou v něm uvedeny. V této době by měla probíhat kontrola plnění IVP. Může se tak dít opakováním testu pohybových dovedností, pozorováním a dalšími technikami, které si zvolíme.
- Časové období plnění IVP
- Období, pro které je IVP napsáno.

8.1 Vstupní diagnostika žáka pro IVP

Radka Bartoňová, Ondřej Ješina

Než začneme s plánováním integrované TV a psaní IVP, je potřeba si prostudovat lékařskou diagnostiku a vše, co bylo poskytnuto ze SPC (více v předešlých kapitolách). Tělesná výchova (respektive integrovaná tělesná výchova) společně s výchovou ke zdraví náleží dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV, 2007) do vzdělávací oblasti Člověk a zdraví. Do učiva v TV patří nejen *činnosti ovlivňující pohybové dovednosti* (pohybové hry, atletika, gymnastika atd.), ale také činnosti ovlivňující zdraví (význam pohybu pro zdraví, příprava organismu, hygiena při TV atd.) a podporující pohybové učení (komunikace v TV, organizace prostoru a pohybových činností, měření výkonů atd.). Proto je potřeba provést nejen *diagnostiku pohybových schopností a dovedností*, ale evaluovat i ostatní činnosti dle RVP ZV. Je důležité zaměřit se i na *diagnostiku prostředí a diagnostiku vědomostí a poznatků ohledně pohybového učení a zdraví*.

Diagnostika prostředí (vnější podmínky)

Při diagnostice prostředí mělo být využito:

rozhovoru s rodiči: na základě rozhovoru s rodiči můžeme zjistit, jakou má žák se SVP zkušenost s pohybovými aktivitami, zda nějaké sporty či aktivity realizuje, jestli chodí na rehabilitace či cvičí s fyzioterapeutem.

Možné otázky:

- Jaké jsou vaše vlastní zkušenosti s pohybovými aktivitami či sportem?
- Sportujete se svým synem (dcerou)?
- Jaké sporty společně realizujete?
- Jak dále podporujete vašeho syna (dceru) v účasti v pohybových aktivitách?
- Navštěvuje váš (vaše) syn (dcera) pravidelně rehabilitační zařízení?
- Jakých pohybových aktivit je váš syn (dcera) schopen(na)?
- Provozuje váš (vaše) syn (dcera) nějaké volnočasové pohybové aktivity nebo sport?

Pozorování:

Před první návštěvou TV:

- prostory školy;
- bariérovost budov, tělocvičny a dalších sportovišť;
- zapojení žáka v ostatních předmětech (screening osobnostních charakteristik a motivace ve výuce);
- chování žáka při spontánních aktivitách, např. o přestávkách;
- komunikace s ostatními spolužáky;
- zapojení nebo nezapojení se do TV (ještě před tvorbou IVP);
- reálné aktivity při vyučovací jednotce školní TV vedené pedagogem (ještě před tvorbou IVP);

Pokud již TV navštěvuje:

- míra zapojení při realizovaném IVP ve školní TV;
- specifické dovednosti v průběhu jednotlivých činností při realizovaném IVP ve školní TV;
- způsob provedení pohybových aktivit při realizovaném IVP ve školní TV;
- motivace a emoční působení (důraz na pozitivní) při realizovaném IVP ve školní TV.

Diagnostika vědomostí a poznatků ohledně pohybového učení a zdraví

Pokud se při integraci žáka se zdravotním postižením do TV stane, že začíná navštěvovat TV v pozdějších letech než od první třídy, a je proto nutné provést základní diagnostiku znalostí z oblasti tělesné výchovy (viz RVP ZV, 2007). Určíme, co by měl žák v TV přiměřeně k jeho věku a výstupům dle RVP ZV (2007) znát.

Diagnostika pohybových schopností a dovedností

Diagnostika u žáka s různými typy zdravotního (v našem případě tělesného) postižení může být velmi složitá, leč ne nemožná. Lze si stanovit nějaký základní model, který můžeme aplikovat u jednotlivých dětí. Důležité je určit si vlastní způsob zápisu, pozorování a dotazování. Návrh diagnostiky motorických kompetencí v tabulce č. 5. Podpora žáka byla hodnocena na škále – sama s oporou, s dopomocí, s výraznou dopomocí. Dopomoc je možná s využitím osoby, kompenzačních pomůcek nebo kombinací. Stabilita/provedení na škále – velmi dobrá, dobrá, slabší, velmi slabá (příklad v kapitole 9. Vybrané příklady IVP a hodnocení). Ovlivnit výuku mohou i samotné zkušenosti s pohybovými aktivitami či sportem. U žáků, kteří zvládají základní pohybové dovednosti, bude integrace snazší než u těch, kteří s kultivací pohybových vzorců teprve začínají.

Jedním z parametrů, který nám dovoluje stanovit přiměřené cíle, je diagnostika motorických kompetencí (viz výše). Na jeho základě je možné si vytyčit postupné úkoly a způsob jejich provedení.

Pokud je žák integrován první rok, je obtížnější tyto postupné cíle určit než u žáka, u kterého již bylo IVP ve školní TV realizováno dříve. Predikace plnění jednotlivých úkolů a kvalita prováděných pohybových aktivit může být proměnlivá. Individuální vzdělávací plán je nutné postavit na tematickém plánu tělesné výchovy. Většinu aktivit je možno modifikovat nebo vyměnit za aktivity jiné. U žáků, kteří nemají žádné zkušenosti se sporty či jinými pohybovými aktivitami, případně jsou integrováni až ve vyšších ročnících, je nutné rozvíjet základní pohybové návyky a dovednosti – házení, chytání, odbití míče, manipulace s florbalovou hokejkou, skok do dálky nebo dovednost více specifickou, jakou je jízda na sportovním vozíku apod.

Tabulka 5 Možnost testovaných oblastí pro diagnostiku motorických kompetencí (zjednodušené)

Dovednosti / motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Stoj					
2. Stávání z lehu, sedu					
3. Lezení po čtyřech					
4. Běh					
5. Chůze					
6. Poskoky na místě					
7. Skákání po jedné noze					
8. Přeskok překážky					
9. Skok do dálky					
10. Sklouznutí					
11. Plazení					
12. Jemná motorika					

Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Jízda vpřed					
2. Jízda vzad					
3. Slalom					
4. Přesun z vozíku na zem a naopak					
5. Překonání překážky					
Dovednosti/specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Úder do stojícího míče					
2. Kutálení					
3. Chytání					
4. Kopnutí					
5. Hod obouruč vrchem					
6. Hod obouruč spodem					
7. Hod jednou rukou					
8. Hod trčením					
9. Zvednutí míče ze země					
10. Manipulace s různými míči					

Bartoňová & Kudláček 2010 (upraveno Bartoňová, Ješina)

Spurná a Vaščáková (2011) vycházely při návrhu testu motorických kompetencí u žáků s TP a žáků s kombinovaným postižením z testu GMFM (Gross Motor Function Measure), který je primárně určen pro kvantifikaci změn ve schopnostech hrubé motoriky (viz tabulka VII). Autory tohoto testu jsou kanadští vědci D. Russell, P. L. Rosenbaum, L. M. Avery a M. Lane působící na Chedoke Hospital, Hamilton, Ontario. Z důvodu obsáhlosti tohoto testu, který je určen spíše pro fyzioterapeutické vyšetření, autorky upravily test pro potřeby školní TV. Test motorických kompetencí žáků s TP a žáků s kombinovaným postižením (dále jen TMK) je rozdělen do 5 testovacích oblastí. Varianta pro testování žáků, kteří zvládají samostatnou chůzi, zahrnuje testovací oblasti A) leh a přetáčení, B) sed, C) plazení a lezení, D) stoj, E) chůze, běh a poskoky a vytváří 34 položek. Varianta pro testování žáků, kteří k vlastní mobilitě používají mechanického vozíku, zahrnuje testovací oblasti A) leh a přetáčení, B) sed, C) plazení a lezení, D) stoj, F) mobilita a manipulace s mechanickým vozíkem a vytváří 32 položek (Spurná & Vaščáková, 2011).

Tabulka 6 Možnost testovací baterie pro diagnostiku motorických kompetencí (komplexní)
– podklady pro záznam modifikovaného testu Gross motor function measure (GMFM)

PRŮVODNÍ LIST

Jméno žáka

Datum narození.....

Datum testu.....

Diagnóza.....

Stupeň postižení
lehký střední těžký

Jméno testujícího

Podmínky testování (např. místnost, čas, počet přítomných osob...)

.....
.....
.....
.....

Tento test slouží jako testovací pomůcka k hodnocení změn v motorických dovednostech u dětí a žáků s tělesným postižením a kombinovaným postižením pro potřeby školní tělesné výchovy.

Klíč k hodnocení pohybové dovednosti:

0 = neprovede

1 = zahájí provedení

2 = provede částečně

3 = provede úplně

zahájí provedení – je definováno jako provedení nejméně 10 % zadaného úkolu

provede částečně – je definováno jako provedení úkolu na více než 10 % a méně než 100 %

Použití tohoto klíče je závazné pro vyhodnocení každé položky.

TESTOVANÉ OBLASTI

Testovací oblasti A, B, C, D, E

jsou určeny pro žáky, kteří jsou schopni samostatné chůze (varianta 1)

Testované oblasti A, B, C, D, F

jsou určeny pro žáky, kteří k vlastní mobilitě používají mechanického vozíku (varianta 2)

Zakřížkuj odpovídající skóre:

Testovací oblast A: LEH A PŘETÁČENÍ

SKÓRE

1. v lehu na zádech zvedne hlavu do úhlu 45°	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
2. v lehu na zádech přitáhne pravé koleno k hrudníku	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
3. v lehu na zádech přitáhne levé koleno k hrudníku	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
4. z lehu na zádech se přetočí přes pravou stranu na břicho	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
5. z lehu na zádech se přetočí přes levou stranu na břicho	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
6. v lehu na břiše zvedne hlavu nahoru	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
7. z lehu na břiše se přetočí přes pravou stranu na záda	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
8. z lehu na břiše se přetočí přes levou stranu na záda	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐

Testovací oblast A celkem

Testovací oblast B: SED

SKÓRE

9. testující drží testovaného za ruce;
testující se vytahuje do sedu s kontrolou hlavy	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
10. sedí na zemi s oporou o HK(K); vydrží 5 s.	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
11. sedí na zemi bez opory o HKK; vydrží 3 s.	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
12. šikmý sed vlevo; vydrží 5 s.	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
13. šikmý sed vpravo; vydrží 5 s.	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
14. dostane se ze sedu na čtyři přes P stranu	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
15. dostane se ze sedu na čtyři přes L stranu	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐

Testovací oblast B celkem

Testovací oblast C: PLAZENÍ A LEZENÍ

SKÓRE

16. v poloze na břiše uplazí asi 180 cm	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
17. ve vzporu klečmo (na čtyřech) vydrží 10 s.	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
18. na čtyřech předpaží PHK	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
19. na čtyřech předpaží LHK	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
20. na čtyřech leze nebo se posune dopředu asi 180 cm	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐

Testovací oblast C celkem

Testovací oblast D: STOJ

SKÓRE

21. u žebřin se ze sedu vytáhne do stoje	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
22. vydrží ve stoji bez opory 3 s.	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
23. ve stoji bez opory zvedne LDK; vydrží 10 s.	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
24. ve stoji bez opory zvedne PDK; vydrží 10 s.	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
25. ze stoje vezme předmět ze země a vrátí se do stoje;
bez opory	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐

Testovací oblast D celkem

Testovací oblast E: CHŮZE, BĚH A POSKOKY**SKÓRE**

26. ujde 10 kroků dopředu bez opory	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
27. ujde 10 kroků dozadu bez opory	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
28. překročí PDK tyčku ve výši kolen	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
29. překročí LDK tyčku ve výši kolen	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
30. uběhne 4 m, zastaví se a vrátí se zpět	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
31. skočí snožmo 30 cm dopředu	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
32. vyjde nahoru 4 schody bez držení; střídá nohy	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
33. sejde 4 schody dolů bez držení, střídá nohy	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
34. skočí snožmo dolů z výšky 15 cm	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐

Testovací oblast E celkem**Testovací oblast F:****MOBILITA A MANIPULACE S MECHANICKÝM VOZÍKEM SKÓRE**

35. ujde 10 kroků dopředu s oporou	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
36. ujede na vozíku 5 m vpřed	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
37. ujede na vozíku 5 m vzad	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
38. přesune se z vozíku na zem a zpět	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
39. při záběru používá HK současně	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
40. posune se vozíkem na jeden záběr 2 m dopředu	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐
41. překoná překážku 2 cm vysokou	0 ☐	1 ☐	2 ☐	3 ☐

Testovací oblast F celkem**VÝPOČET CELKOVÉHO SKÓRE – KATEGORIE VÝPOČET SKÓRE v %**

(VARIANTA 1)

A. Leh a přetáčení	kategorie A celkem	× 100 =	%
		24	
B. Sed kategorie	B celkem	× 100 =	%
		21	
C. Lezení a plazení	kategorie C celkem	× 100 =	%
		15	
D. Stoj kategorie	D celkem	× 100 =	%
		15	
E. Chůze běh a skákání	kategorie E celkem	× 100 =	%
		27	

Celkové skóre A% + B% + C% + D% + E% = %
celkový součet kategorií (5)

(VARIANTA 2)

A. Leh a přetáčení	kategorie A celkem	× 100 =	%
		24	
B. Sed	kategorie B celkem	× 100 =	%
		24w	
C. Lezení a plazení	kategorie C celkem	× 100 =	%
		15	
D. Stoj	kategorie D celkem	× 100 =	%
		15	
E. Mobilita a manipulace s mechanickým vozíkem	kategorie F celkem	× 100 =	%
		21	
Celkové skóre	$A\% + B\% + C\% + D\% + F\% =$		%
celkový součet kategorií (5)			

(Spurná & Vaščáková, 2011)

MABC (Movement Assessment Battery for children) je dalším relativně známým testovým systémem, který se týká hodnocení dovedností malých dětí. Tento test byl ověřen na dětech bez zdravotního postižení, ale může se používat i u dětí s postižením, které mají schopnost nabýt motorických vzorců typických pro děti s běžným vývojem (Polášková, 2007). Hodnocením prostřednictvím MABC se získávají údaje o motorické zralosti dětí od 3 do 12 let (v diferencovaných setech obtížnosti vzhledem k věku), neboť se soudí, že motorické ukazatele jsou odrazem i psychické zralosti. Diagnostická pomůcka má hodnocení kvantitativní (ukazatele času, vzdálenosti, bodů) a kvalitativní (pozorované způsoby chování a řešení). MABC není verifikována pro českou populaci, ale byla užita úspěšně ke klinickým účelům u dětí s mentálním postižením, s poruchou autistického spektra a u dětí neslyšících. V současné době se užívá jednodušší a prokazatelnější verze 2, která po verifikaci v ČR může být vhodným nástrojem pro intervenční opatření, méně vhodná pro vstupní diagnostiku k účelům tvorby IVP (Válková, 2012).

Testová baterie UNIFITTEST (6–60) je určena pro posouzení a monitorování úrovně základní motorické výkonnosti populace školních dětí, mládeže a dospělých. Jednotlivé testy slouží jako ukazatele k jednoduchému posouzení rozvoje (tzv. základních či elementárních pohybových schopností a k jejich normativnímu hodnocení. Učitel TV může využít jednotlivých testů nebo jejich kombinaci dle publikovaného manuálu (Měkota & Kovář, 1996), je však nutné jej modifikovat dle charakteru postižení a věku žáka se SVP.

Velmi zajímavým instrumentem pro diagnostiku školní TV a zapojení žáka se SVP (včetně analýzy sociálních vztahů) je test, který se uvádí pod zkratkou DIC-CIT (Didactic Inclusive Categories – Critical Incident Techniques). Český ekvivalent se stejnou zkratkou DIC-CIT se dá přeložit jako didaktické inkluzivní kategorie – technika kritických případů. Metoda DIC-CIT je základní metodou pro hodnocení činnosti žáků v inkluzivní vyučovací jednotce školní tělesné výchovy. Výsledky škálování pomocí DIC-CIT by měly odhalit časové charakteristiky skutečného začlenění žáků do hodiny, do činností paralelních a funkci asistentů pedagoga. Více o metodě

v Manuálu pro hodnocení inkluzivních vyučovacích jednotek tělesné výchovy DIC-CIT pro ATV (Válková, Bartoňová, & Ahmetašević, 2012).

Pokud plánujeme a realizujeme vzdělávací proces, je třeba vycházet z konkrétního zjištění a popisu speciálních vzdělávacích potřeb a možností žáků (Vitámvás, 2010). Kudláček a Ješina (2008) diagnostikou v integrované TV rozumí:

- a) Přípravenosti učitele TV – je důležité zjistit, zda je učitel ochoten žáka s postižením integrovat a jakou podporu by pro kvalitní integraci potřeboval.
- b) Přípravenost vnějších faktorů – kompenzační pomůcky, sportovní vybavení, dostupnost sportovních ploch, architektonické bariéry, připravenost ostatních žáků, curriculum, možnosti pohybových aktivit ve třídě.
- c) Přípravenost žáka se zdravotním postižením – používají se standardizované či nestandardizované testy a další techniky ke zjištění úrovně pohybových schopností a dovedností, zájmu žáka, preference pohybových aktivit rodiny, environmentálních stimulů.

IVP pro TV je většinou pro všechny zúčastněné z hlediska jeho specifčnosti problematiké. Proto se v této kapitole budeme snažit přiblížit postup při jeho zpracování a další okolnosti, které se IVP a integrované TV týkají.

FUNfitness je screeningový program, který je součástí doplňkových programů Speciálních olympiád (SO) s názvem Healthy Athlete (zdravý sportovec). Ze širokého spektra možných měření smyslem části FUNfitness je zjistit úroveň některých ukazatelů motorické kompetence ve vztahu ke zdraví a životnímu stylu, formulovat doporučení pro specifičtější zdravotní prohlídku a zajímavou formou informovat o možnostech zlepšování sledovaných ukazatelů. Organizačně je toto hodnocení přičleňováno k významným národním, evropským či světovým akcím SO. FUNfitness obsahuje:

- hodnocení ukazatelů síly různých svalových partií, flexibility v oblastech různých kloubů, rovnováhy a cirkulorespiračních funkcí;
- hodnocení BMI a svalových dysbalancí;
- edukativní část orientovanou na výživu a ochranu zdraví, trénink i relaxaci. (www.specialolympics.org – FUNfitness)

Celý systém šetření je dostupný na www.specialolympics.org. Pro diagnostiku ve vztahu k tvorbě IVP je vhodný pro orientaci v základních motorických kompetencích u dětí s MP, případně SP, zvládnou jej i jedinci s autismem. Nepoužitelný je pro děti s problémy mobility a uživatele vozíku (Válková, 2012).

8.2 Podmínky pro integrovanou TV a tvorbu IVP

Radka Bartoňová, Ondřej Ješina

Bez metodické podpory a úpravy podmínek v TV by účast žáka se SVP byla složitá. Každý žák se SVP má určitá specifika. Integrace v TV je bez dostatečné podpory většinou pro učitele TV příliš náročná (Ješina, Kudláček et al., 2011). Kudláček (2008) tvrdí, že pokud se nepodaří uzpůsobit podmínky ve školní TV, mohou integraci trpět jak žáci se SVP, tak i jejich spolužáci a učitel TV.

Lienert, Sherrill a Myers (2001) uvádějí, že ve většině případů rozhodnutí o začlenění žáka se SVP není v kompetenci učitele TV. Učitelé však rozhodují o tom, v jaké míře bude tento žák v jejich hodinách zapojen do pohybových aktivit. Autoři poukazují na nedostatečnou připravenost

učitelů vyřešit zdárné začlenění žáků se SVP do hodin školní TV. Tito učitelé nenašli dostatek podpory, měli příliš veliké množství žáků ve třídě a nepřiměřené zázemí (tělocvična apod.). Učitelé se také obávali, že žáci bez postižení budou zesměšňovat žáky se SVP a žáci se SVP zase budou zatěžovat ostatní děti.

V další studii Lieberman, Houston-Wilson a Kozub (2002) zjistili, že mezi nejčastěji vnímané bariéry patří nedostatečná odborná příprava, nedostatek pomůcek a časová náročnost. Morley, Bailey, Tan a Cooke (2005) se zaměřili na zjištění názorů učitelů TV týkajících se integrace. Jejich závěry poukazují na bariérovost prostředí a nedostatek podpory pro integraci. Fejgin, Talmor a Erlich (2005) zjistili u učitelů TV v Izraeli, že překážky v integraci jsou prostorové podmínky, problémy s evaluací žáků, bezpečnost, modifikace vlastní výuky a komunikace s rodiči žáků se SVP.

Někteří autoři poukazují na bariéry při realizaci TV v České republice. Zařazují mezi ně bariéry postojové, architektonické, materiální a dále pak neexistence konzultantů v oblasti ATV a nedostatečná připravenosti učitelů TV v oblasti pohybových aktivit osob s postižením (Ješina, Kudláček et al., 2011). Při integraci se žák se SVP musí přizpůsobit nejenom požadavkům vyučování, autoritě učitele, ale i skupině zdravých, lépe disponovaných vrstevníků. V této konfrontaci se dost často zdůrazňuje jeho role odlišného. Stává se to na úrovni vztahu ke skupině spolužáků, od nichž se vždycky více či méně liší. V běžné škole získává takové dítě mnohdy první větší zkušenosti s postoji široké veřejnosti k lidem se zdravotním postižením, především prostřednictvím spolužáků, jejich rodičů a učitelů (Vágnerová, 2003).

Příklad V: e-mail, který Centrum APA obdrželo:

Dobrý den,

děkuji za Váš zájem o Bětku, která vozík plně v hodinách TV využívá. Zapojuje se podle svých možností a pracujeme s Bětkou dle Vašeho IVP. Jen bychom potřebovali místo 1 hod. týdně alespoň 2 spojené hodiny. Bětko mnohdy musí odcházet v průběhu hry a je jí potom líto, že nemůže být až do konce. Ale vím, že to Vy ovlivnit nemůžete. Do 25 hodin, které má na týden nastavené, se musí vměstnat všechny předměty, a tak na TV zbývá jen 1 hodina týdně.

S pozdravem Nováková

„Vůči žákovi se SVP tvoří ostatní žáci ve třídě majoritní skupinu. Z didaktického hlediska netvoří homogenní celek, i když je charakterizujeme jako intaktní. Důležité je, aby intaktní žáci byli aktivně zainteresováni na inkluzivním procesu, na partnerských a přátelských vztazích se žáky se zdravotním postižením.“ (Matuška & Jablonský, 2010)

Metodická podpora

Metodická podpora je v tomto případě nedostatečná. Je však těžké dostatečnou metodickou podporu vyrobit. Každé dítě se zdravotním postižením je individuální, každá škola má jiné podmínky a možnosti. Proto lze nastínit nějaká obecná pravidla, která lze při integraci žáků se zdravotním postižením dodržovat a nastínit příklady již proběhlých úspěšných integrací či vytvořených IVP.

Motivace a komunikace

Na co nesmíme zapomenout, je psychická podpora žáka se SVP. Pokud žák nebude chtít TV navštěvovat, nebude se tam cítit dobře a nebude vědět, proč by ji měl absolvovat, budou ostatní formy podpory zbytečné. Je důležité žáka se SVP motivovat. Pro každé dítě však může být motivace

do TV jiná: známka, pohyb, zážitky se spolužáky, zpestření všedního dne apod. Nejdůležitější je, aby žák se SVP měl pocit, že je přínosem kolektivu, je jeho součástí a TV je pro něj důležitá v jeho dalším rozvoji. Žák se SVP by se neměl dostat do situace, kdy je ostatním spolužákům na obtíž, je poslední a ostatní si ho nechtějí např. vybrat do svého družstva. Děti jsou na tyto situace obzvláště citlivé, a pokud chceme, aby byla integrace žáka se SVP do TV úspěšná, neměli bychom tyto situace dovolit. Tomu napomůže důkladná příprava na hodiny TV a rozpoznání motivace pro TV u jednotlivých žáků.

8.2.1 Personální

Spolužáci

Pokud žák se SVP navštěvuje ZŠ již od první třídy, nebývá v rámci třídy se socializací problém. Spolužáci berou většinou žáka se SVP jako součást jejich komunity a jsou zvyklí mu pomáhat při běžných činnostech. Ve vztazích mezi spolužáky taky záleží na druhu a míře zdravotního postižení a osobnosti žáka. Pokud má žák mentální postižení, může se s přibývajícím věkem od svých spolužáků více a více odlišovat, a to se může odrazit i na jejich vztazích. Pokud je žák se SVP uzavřené povahy, může být z kolektivu vyčleněn tak jako jakýkoliv žák bez SVP a snahy o jeho plnou integraci pak nebudou úspěšné. Důležitou součástí klimatu ve třídě je i asistent. Asistent by neměl zprostředkovávat komunikaci mezi žákem se SVP a jeho spolužáky, ale spíše ho podporovat v komunikaci a ke společným aktivitám s nimi.

V integraci do TV může nastat problém s přijetím spolužáky v případě, že integrace probíhá v pozdějším ročníku. Jestliže je žák integrován od první třídy, spolužáci jsou zvyklí na jeho přítomnost a určité modifikace pravidel her či aktivit nevnímají. V dalších ročnících jsou již však zvyklí na určitý průběh TV, mají daná pravidla a postupy. V této chvíli je často těžké plně integrovat žáka se SVP bez určitých změn a modifikací. Tyto změny a modifikace mohou vyvolat u spolužáků negativní pohled na přítomnost žáka se SVP nebo TV znepříjemnit.

Osobní asistent je pracovník sociální péče v resortu MPSV (sociální služba). Osobní asistence je terénní služba, která je poskytována lidem se sníženou soběstačností a jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby a je uzákoněná § 39 zákona číslo 108/2006 Sb., o sociálních službách. Osobní asistent může ve třídě, kde je žák se zdravotním postižením, působit jen se souhlasem ředitele. V současné době se tato pozice sjednává prostřednictvím úřadů práce nebo občanských sdružení. Osobní asistent není pedagogickým pracovníkem, není zaměstnancem školy, může však působit ve škole na základě možnosti dané § 8 odst. 7 vyhlášky MŠMT č. 73/2005 Sb.

Služba podle odstavce 1 obsahuje zejména tyto základní činnosti:

- a) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- b) pomoc při osobní hygieně,
- c) pomoc při zajištění stravy,
- d) pomoc při zajištění chodu domácnosti,
- e) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,
- f) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- g) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.

Rodiči je v oblasti vzdělávání osobní asistent využíván především k doзору a dopomoci při dopravě žáka do školy a ze školy včetně jeho převlékání, oblékání a přezouvání před zahájením a po ukončení výuky (Teplá, Šmejkalová, 2007).

Asistent pedagoga v TV

Za základní pilíř integrace v České republice jsou považováni asistenti pedagoga. Ti umožňují individualizaci výuky podle potřeb a schopností žáků (Spurná, Rybová, & Kudláček, 2010).

Asistent pedagoga je podpůrná osoba při vzdělávání MŠMT. Postavení asistenta pedagoga upravuje § 16 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Jeho funkce může být zřízena ve třídách, kde se vzdělávají žáci se SVP. Hlavní činností je pomoc žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí, pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky, při spolupráci se zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází (vyhláška č. 73/2005 Sb.).

Dle zákona č. 563/2004 Sb. (o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, § 20 – Asistent pedagoga) získává asistent pedagoga odbornou kvalifikaci následujícími způsoby:

- a) vysokoškolským vzděláním získaným studiem v akreditovaném studijním programu v oblasti pedagogických věd,
- b) vyšším odborným vzděláním získaným studiem v akreditovaném vzdělávacím programu vyšší odborné školy v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů nebo sociální pedagogiku,
- c) středním vzděláním s maturitní zkouškou získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělávání v oboru vzdělání zaměřeném na přípravu pedagogických asistentů,
- d) středním vzděláním s výučním listem získaným ukončením vzdělávacího programu středního vzdělání a studiem pedagogiky, nebo
- e) základním vzděláním a absolvováním akreditovaného vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga uskutečňovaného zařízeními dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Realita však může být taková, že 39,1 procenta asistentů (ze vzorku 46 asistentů) neprošlo žádným školením asistenta pedagoga, 34,8 ano a 26,1 procenta prošla školením, ale ne však školením týkajícím se této profese (Kala, 2012). Asistent pedagoga by měl vždy pracovat pod metodickým vedením pedagoga, třídního učitele nebo učitele odborných předmětů, který zodpovídá za průběh i výsledky vzdělávání. Podporu asistentovi pedagoga poskytují i odborní pracovníci školských poradenských zařízení.

Dle vyhlášky č. 147/2011, kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, jsou hlavními činnostmi asistenta pedagoga:

- a) pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti, pomoc při komunikaci se žáky a zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází,
- b) podpora žákům při přizpůsobení se školnímu prostředí,
- c) pomoc žákům při výuce a při přípravě na výuku,
- d) nezbytná pomoc žákům s těžkým zdravotním postižením při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání.

Mezi hlavní činnosti asistenta pedagoga patří:

- individuální pomoc žákům při začleňování se a přizpůsobení se okolnímu prostředí
- individuální pomoc žákům při zprostředkování učební látky
- pomoc pedagogickým pracovníkům školy při výchovné a vzdělávací činnosti
- pomoc při vzájemné komunikaci pedagogů se žáky a žáků mezi sebou
- pomoc při spolupráci se zákonnými zástupci žáka

(Teplá & Šmejkalová, 2007)

Role asistenta je při pedagogickém procesu pro žáka se SVP zásadní. Bez jeho pomoci by žák nemusel dosáhnout takových výsledků ve výuce a účastnit se některých aktivit. Funkce asistenta však nemůže překračovat tento rámec potřebné pomoci. Asistent by se měl naučit pomáhat jen tam, kde je potřeba. Často se stává, že žák si rychle zvykne na to, že je neustále někdo při něm, a vyžaduje i to, co by zvládl sám. Při nástupu do školy by měl žák pochopit, že asistent neplní funkci rodiče, ale je to někdo, kdo mu má pomoci s plněním školních úkolů. Na druhou stranu by si však měl k asistentovi vytvořit takový vztah, aby mu důvěřoval a věděl, že za ním může s každým problémem přijít.

Pedagogičtí pracovníci školy a SPC provádí metodické vedení a podporu asistenta pedagoga. Tato podpora je důležitá pro bezpečné zvládnutí jeho povinností ve vztahu k dítěti, žákovi nebo studentovi se speciálními vzdělávacími potřebami, k jeho zákonným zástupcům a k týmu spolupracovníků. Metodická podpora poskytovaná asistentům pedagoga bývá zaměřena například na:

- organizaci vzdělávání ve škole a organizaci školního roku
- základní orientace v rámcových a školních vzdělávacích programech, v obsahu vzdělávání
- specifika a potřeby jednotlivých žáků se SVP, individuální možnosti a schopnosti žáka, tvorbu, realizaci a hodnocení
- IVP, denní režim, psychohygienické zásady vyučování, vhodné formy podpory žáka, využití vhodných metodických materiálů, didaktických a kompenzačních pomůcek, speciální přístupy a metody práce, přiměřené hodnocení žáka, vhodné formy spolupráce s rodinou žáka (Teplá & Šmejkalová, 2007)

Příklad VI: (Ne)kompetentnost asistenta pedagoga pro TV: Asistentka pedagoga žákyně s DMO působí na škole již třetím rokem. Její práce spočívá především v dopomoci při výchovných hodinách (tělesná výchova, výtvarná výchova). Prvním rokem jejího působení na škole si k sobě žákyně a její asistentka hledaly cestu. Vztah byl bezproblémový, avšak odvedená práce ze strany asistentky nebyla dobrá. Zprvu odmítala dělat práci osobního asistenta (toaleta, hygiena atd.), což vedlo k tomu, že se žákyně začala vyhýbat běžným hygienickým činnostem. V současné době se v této oblasti situace zlepšila, i když činnost asistenta pedagoga není stále efektivní. Při výuce se snaží práci dělat za žákyni a v případě samostatné práce se žákyní není dostatečně kreativní. Tento fakt se promítá převážně do tělesné výchovy, kdy se asistentka z bezpečnostních důvodů snaží dělat pouze vybrané aktivity, a to v ústraní ostatních spolužáků. Tyto pohybové aktivity nejsou přiměřené postižení žákyně, nenutí ji k aktivizaci, nemotivují ji. I přesto, že byla proškolená pracovníky centra APA, nechce asistentka do hodin TV zařadit takové činnosti, které by vedly k rozvoji hrubé i jemné motoriky žákyně a které by ji motivovaly k lepším výkonům.

Teplá a kol. (2007) doporučují ředitelům škol postup, který je dobré využít při zavádění funkce pedagoga. Vybíráme nejpodstatnější z nich:

- Spolupráce se školským poradenským zařízením (PPP, SPC), získání podkladů ke zřízení funkce asistenta pedagoga. Ředitelovou povinností je prostudovat dokumentaci žáka se SVP v případné spolupráci se zákonnými zástupci.
- Administrativní zajištění funkce asistenta pedagoga. Žádost o souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga zašle ředitel k příslušnému krajskému úřadu nebo v případě škol zřizovaných MŠMT a škol církevních k MŠMT, odboru speciálního vzdělávání.
- Ekonomické zajištění funkce asistenta pedagoga. Finanční záležitosti projednává s obcí s rozšířenou působností, popřípadě s krajským úřadem.

-
- Personální zajištění funkce asistenta pedagoga.
 - Ředitel by měl stanovit kompetence asistenta pedagoga ve vztahu k třídnímu učiteli a dalším pedagogickým pracovníkům.
 - Ředitel zajistí asistentovi pedagoga osobní dokumentaci žáka k důkladnému prostudování, možnost konzultace a metodické podpory.
 - Další vzdělávání asistenta pedagoga (pokud asistent nemá dané vzdělání).

Při výkonu obou forem asistence je potřeba speciální vzdělání. Osobní asistent musí v rámci MPSV absolvovat kurz nebo mít vzdělání v příslušném oboru – kurz osobní asistent. Asistent pedagoga musí mít potřebné vzdělání nebo absolvovat kurz asistenta pedagoga.

Dle Bazalové (2006) je cílem pedagogické podpory poskytované asistentem pedagoga snaha o minimální izolaci dítěte se SVP od svých vrstevníků. V integrované tělesné výchově je funkce asistenta nenahraditelná. Pokud se může asistent žáku se SVP v TV věnovat, většinou není s integrací do TV větší problém. V tomto případě jsou pak možné všechny formy integrované TV. Asistent může působit jen jako zadavatel úkolů pro žáka se SVP, vymýšlet úkoly zcela nové nebo jen kontrolovat správné provedení.

Příklad VII: Příběh Věry (DMO, diparetická forma, pohybuje se za pomoci berlí):

Věra je jedna z těch, která měla velké štěstí na osobní asistentku. Asistentka je známá jejich rodiny, a tak Věru už zná delší dobu. Je s ní od první třídy. Vytvořil se mezi nimi důvěrný a kamarádský vztah. Asistentka však je tou, kdo Věru povzbuzuje v samostatných činnostech a kdo ji nutí do těch aktivit, které Věre nejsou příjemné, ale jsou do budoucího života nezbytné. S Věrou se hlavní autorka seznámila v době, kdy ji vozili na kočáře, a dokázala ujit pomocí chodítka jen pár metrů. Při dalších návštěvách byly vidět obrovské pokroky. Zhruba po roce a půl už chodila o francouzských holích a dokázala ujit značný kus. Velký podíl na tomto pokroku měla paní asistentka. Vždy jí dávala určité mety, které Věra musela překonávat, a dokázala ji přinutit se v chůzi zlepšovat. Využívaly k tréninku často přesunu do TV. Věrka měla slíbeno, že pokud ujde určitý kus, bude se pak moci v TV věnovat nějaký čas svým oblíbeným aktivitám. Asistentka dokázala být přísnou ve chvílích, kdy to bylo potřeba, a v jiných chvílích být kamarádkou a s Věrou jen tak „blbnout“. Tělesná výchova probíhala jak formou paralelní, tak i skupinovou a hromadnou. V tomto případě bylo vidět, že šikovná paní asistentka dokáže žáka se SVP natolik motivovat a správně integrovat společně s paní učitelkou, že úspěch v TV a pokrok v pohybových aktivitách je značný a nepochybně do budoucího života nepostradatelný.

Příklad VIII: Příběh Pavla (svalová atrofie, pohybuje se pomocí mechanického vozíku):

Pavel dochází na gymnázium, kde zvládá studium bez asistence. Asistenci potřebuje jen při hygienické potřebě, přesunech a některých aktivitách, které mu jeho zdravotní postižení nedovoluje. Tuto asistenci mu poskytují pedagogové gymnázia. Jediný předmět, kde jsou problémy bez asistence, je právě TV. Pavlovo tělesné postižení neumožňuje hromadnou formu TV. Je zde možná společná rozcvička a pak několik málo pohybových her s modifikacemi. Pavel se na vozíku pohybuje s obtížemi a je zde vyšší riziko úrazu. Proto je v TV lepší zvolit formu paralelní či separovanou. To je však bez asistenta nemožné. Po roce působení pracovníka Centra APA v roli asistenta se musela najít další možnost pokračování již bez asistenta z Centra APA, aby Pavel dál mohl TV navštěvovat. Pro Pavla není TV důležitá jen pro rozvoj nových pohybových dovedností, ale i pro udržení dosavadních pohybových schopností a dovedností. Rodiče proto ve spolupráci se školou oslovili pedagogickou fakultu, kde se našel student, který bude ve škole působit jako asistent pro žáky se SVP v případech právě osobní hygieny, přesunů a co bude potřeba. Tento asistent byl proškolen Centrem APA a Pavel může dál TV navštěvovat.

Příklad IX: Příběh Jirky (kvadruparetická forma DMO, pohybuje se pomocí mechanického vozíku):

Jirka do TV začal docházet až v sedmé třídě. V tomto případě již nebyla možná ani forma paralelní nebo hromadná. Jirka se musel naučit základní pohybové dovednosti. Jirkovi byl zapůjčen sportovní vozík a další sportovní pomůcky, které mu umožňovaly smysluplně naplnit paralelní či separovanou formu výuky. I v tomto případě byla zaučena paní asistentka v rámci APA. Pro asistentku (jelikož byla důchodového věku) i Jirku byly zvoleny takové aktivity, aby je bez problému oba zvládli. Jelikož škola má vlastní bazén a po konzultaci s rodiči jsme usoudili, že plavání by byla vhodná pohybová aktivita jednak vzhledem k Jirkovu postižení a i k překonání jeho strachu z vody. Do IVP mu tedy místo jedné hodiny TV přibyla i jedna hodina plavání. Hodina TV probíhala za pomoci asistentky a hodina plavání s maminkou. Asi zhruba rok jsme společně pracovali s Jirkovou maminkou v bazénu. V jednom roce se Jirka přestal bát vody a naučil se splývat. Po zacvičení s ním maminka pokračovala v plavání i v dalším roce. Na tomto příkladu lze vidět, že propojení dvou jiných asistencí je možné a přínosné.

Příklad X: Příběh dvojčat Petry a Terezy (obě diparetická forma DMO):

Petra a Tereza začaly navštěvovat tělesnou výchovu již od první třídy. Jelikož jejich zdravotní postižení je neomezující v ostatních předmětech natolik, aby potřebovaly asistenci, zvládají školní docházku bez ní. Ve třídě je však 25 žáků a integrovaná TV je kvůli tomuto vyššímu počtu dětí složitá. Proto bylo potřeba v první třídě asistence při dopomoci v některých pohybových aktivitách a aby se děvčata naučila sama modifikovat pohybové aktivity. Protože rodiče jsou aktivní, s děvčaty pravidelně sportují a chtěli, aby se dívky TV účastnily, asistenci zajistili sami. Dívčím je tak k dispozici v TV a při dalších aktivitách se školou, kde je potřeba, asistentka. Bez podpory rodičů by se dívky zřejmě nemohly účastnit.

Učitel TV – kompetence

Bez kvalitní přípravy pedagogických pracovníků (dle 563/2004) a rozvoje kompetencí ve vztahu k integraci žáků se SVP je naplnění specifických potřeb v kontextu výuky tělesné výchovy velmi obtížné a mnohdy také nerealizovatelné (Kudláček, Ješina, Bláha, & Janečka, 2010). Vzdělávání pedagogických pracovníků v ČR, včetně učitelů tělesné výchovy, se v současné době váže především na zákon 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a zákon 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. V oblasti tělesné výchovy však narazíme na problémy, které vycházejí z charakteru postižení (Kudláček, 1997) a náplně hodin školní TV. Přesto se o integraci v TV dočteme v naší literatuře velmi málo. Jistou podporu pro integraci v TV můžeme nalézt v zahraničí (Kudláček, Ješina, Bláha, & Janečka, 2010).

Na teoretický a praktický konstrukt systematické přípravy učitelů TV se zaměřil projekt EIPET podporovaný fondem Leonardo da Vinci a Národní agenturou Irska Léargas (LLP/LdV/TOI/2007/IRL-502). Jedním z klíčových výstupů projektu EIPET je teoretický rámec kompetencí pedagogických pracovníků (učitelů TV a učitelů prvního stupně) v kontextu integrované tělesné výchovy. Tyto kompetence navazují na tzv. funkční mapu (functional map), která systematickým způsobem popisuje specifika práce pedagoga v integrované TV. Mezi specifické kompetence patří:

- schopnost přizpůsobit školní kurikula tělesné výchovy tak, aby odrážela současné podmínky a potřeby všech studentů se speciálními potřebami v tělesné výchově (Kudláček & Ješina, 2008);

- schopnost diagnostikovat aktuální stav dovedností studentů se speciálními potřebami v TV (Janečka, Štěrbová, & Kudláček, 2008);
- schopnost plánovat výuku s ohledem na příslušný rozvoj všech žáků v integrované TV;
- schopnost připravit vyučovací jednotky a třídy pro integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami;
- schopnost přizpůsobení vyučování tak, aby byly naplněny potřeby VŠECH studentů v integrované TV;
- schopnost facilitovat chování studentů tak, aby bylo zajištěno nejvhodnější a bezpečné učení pro VŠECHNY studenty;
- schopnost komunikace se studenty se speciálními vzdělávacími potřebami a ostatními, kteří jsou přímo nebo nepřímo zapojeni do učení integrované TV (Štěrbová, 2006; Janečka, 2004);
- schopnost evaluace pokroku žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v integrované TV ve vztahu k jejich cílům (Górny, 2008);
- schopnost hodnocení efektivity programu integrované TV;
- schopnost pokračování rozvoje vlastních profesních dovedností a znalostí ve vztahu k integrované TV (Kudláček, French, & Myers, 2002; Kudláček, Ješina, Štěrbová, & Sherrill, 2008) a
- schopnost prosazování práv a potřeb studentů se speciálními vzdělávacími potřebami (Kudláček & Ješina, 2008).

Na tyto kompetence navazuje okruh specifických dovedností a znalostí, které jsou nezbytné k získání specifických kompetencí.

Tabulka 7 Teoretický rámec kompetencí pedagogických pracovníků projektu EIPET (Kudláček, Ješina, Bláha, & Janečka, 2010)

Kompetence: přizpůsobit školní kurikula tělesné výchovy tak, aby odrážela současné podmínky a potřeby všech studentů se SVP v tělesné výchově.

Dovednosti:

1. dokáže se hodnotit ve vztahu ke schopnosti pracovat v integrované tělesné výchově,
2. dokáže analyzovat současné kurikulum ve vztahu k integrované TV,
3. dokáže modifikovat stávající kurikulum.

Znalosti v oblasti:

1. stávajícího školského kurikula (RVP – ŠVP),
2. principů tvorby kurikula,
3. specifických potřeb osob se Zp,
4. sportu osob se Zp, organizace sportu osob s postižením, příslušné profesní organizace.

Kompetence: diagnostikovat aktuální stav dovedností studentů se SVP v TV.

Dovednosti:

1. dokáže rozpoznat speciální potřeby v TV,
2. dokáže používat příslušné screeningové testy,
3. dokáže rozpoznat připravenost studentů pro zapojení do TV,

-
4. dokáže komunikovat a spolupracovat s příslušnými centry podpory (specialisté v oblasti aplikované tělesné výchovy – ATV),
 5. dokáže komunikovat se studenty, rodiči/pěstouny,
 6. dokáže motivovat studenty k účasti.

Znalosti v oblasti:

1. příslušných screeningových testů,
2. podpory v ATV,
3. speciálních potřeb ve vztahu k tělesné výchově a záležitostí týkajících se ZDP,
4. teorie motivace a adherence v kontextu tělocvičných aktivit.

Kompetence: plánovat výuku s ohledem na příslušný rozvoj všech žáků v integrované TV.

Dovednosti:

1. dokáže připravit integrovanou TV s odpovídající podporou specialistů,
2. dokáže naplánovat vyučovací jednotku integrované TV, aby bylo zajištěno vhodné učení pro všechny studenty.

Znalosti v oblasti:

1. tvorby individuálního vzdělávacího plánu v TV (IVP v TV),
2. adekvátní podpory a umístění žáků se SVP,
3. příslušných komunikačních strategií,
4. příslušné strategie pro vedení (modifikaci) chování,
5. zdraví a bezpečí ve vztahu k integrované TV.

Kompetence: příprava vyučovací jednotky a třídy pro integraci žáků se SVP.

Dovednosti:

1. dokáže naplánovat odpovídající aktivity k přípravě školy/třídy k integraci,
2. dokáže analyzovat aktivity pro přípravu školy/třídy k integraci,
3. dokáže se přizpůsobit prostředí kvůli zapojení to integrované TV.

Znalosti v oblasti:

1. příslušných strategií pro přípravu školy (studentů) pro akceptaci integračních postojů,
2. postojů k osobám s postižením a jejich integraci do TV,
3. vhodných aplikovaných a kompenzačních pomůcek.

Kompetence: přizpůsobení vyučování tak, aby byly naplněny potřeby VŠECH studentů v integrované TV.

Dovednosti:

1. dokáže přizpůsobit vlastní styl učení pro facilitaci integrace,
2. dokáže modifikovat nebo pořídit příslušné aplikované a kompenzační pomůcky,
3. dokáže přizpůsobit hry a aktivity,
4. dokáže analyzovat motorické dovednosti.

Znalosti v oblasti:

1. didaktických stylů ve vztahu k integraci,
2. analýzy motorických dovedností,
3. modifikace pohybových her a dalších pohybových aktivit (aktivity, prostředí, pravidla, pomůcky).

Kompetence: modifikace chování (kázně) studentů tak, aby bylo zajištěno co nejvhodnější a bezpečné učení pro VŠECHNY studenty.

Dovednosti:

1. dokáže popsat a pochopit příčiny problémů chování,
2. dokáže připravit a aplikovat plán modifikace chování žáků.

Znalosti v oblasti:

1. příčin a následků problémů chování,
2. příslušné strategie modifikace chování žáků.

Kompetence: komunikace se studenty se speciálními vzdělávacími potřebami a ostatními, kteří jsou přímo nebo nepřímo zapojeni do učení integrované TV.

Dovednosti:

1. dokáže komunikovat se studenty se speciálními vzdělávacími potřebami,
2. dokáže komunikovat s podpůrnými pracovníky a agenturami (specialisté v oblasti ATV či asistenti pedagoga),
3. je schopen týmové práce, používání odpovídajících komunikačních nástrojů s rodiči a ostatními relevantními stranami.

Znalosti v oblasti:

1. odpovídající komunikační strategie pro studenty se speciálními vzdělávacími potřebami,
2. specifik spolupráce a komunikace s podpůrným personálem,
3. týmové spolupráce,
4. potřeb rodičů žáků se SVP.

Kompetence: evaluace pokroku žáků se SVP v integrované TV ve vztahu k jejich cílům.

Dovednosti:

1. dokáže identifikovat speciální potřeby v TV,
2. dokáže používat odpovídající screeningové testy,
3. dokáže hodnotit připravenost žáků (vnímání sebe sama, motivace apod.) pro zapojení do TV.

Znalosti v oblasti:

1. rozličných metod evaluace,
2. odpovídajících screeningových testů,
3. odpovídajících podpůrných služeb (specialisté v oblasti ATV),
4. potřeb ve vztahu k tělesné výchově a žákům se SVP.

Kompetence: hodnocení efektivity programu integrované TV.

Dovednosti:

1. dokáže analyzovat integrovanou TV.

Znalosti v oblasti:

1. teorie a metod hodnocení programů.

Kompetence: pokračující rozvoj vlastních profesních dovedností a znalostí.**Dovednosti:**

1. dokáže popsat vlastní potřeby pro profesní rozvoj v integrované TV,
2. dokáže popsat potřeby ostatních pro profesní rozvoj v integrované TV,
3. dokáže hodnotit osobní dopad na další profesní rozvoj.

Znalosti v oblasti:

1. odpovídajících příležitostí pro profesní rozvoj.

Kompetence: prosazování práv a potřeb studentů se SVP.**Dovednosti:**

2. dokáže podporovat a prosazovat práva žáků se SVP,
3. zvládá adekvátní komunikaci a prezentaci,
4. zvládá práci v týmu a networking.

Znalosti v oblasti:

1. legislativy a odpovídající národní/mezinárodní politiky,
2. služeb pro osoby se zdravotním postižením, struktury APA a sportu osob s postižením,
3. výchovně-vzdělávacího systému.

Konzultant APA – kompetence (případný poradenský pracovník učitele TV, ATV)

Dle doporučení mezinárodního projektu EUSAPA (European Standards in Adapted Physical Activities) podporovaného Evropskou komisí by všechny evropské státy měly zaměstnávat konzultanty v oblasti aplikovaných pohybových aktivit (APA), respektive aplikované tělesné výchovy (ATV), kteří budou poskytovat potřebnou podporu učitelům tělesné výchovy v inkluzivní TV. Tito odborníci by mohli na částečný úvazek pracovat i jako učitelé TV ve speciálních školách nebo třídách a na částečný úvazek jako konzultanti. Rámec kompetencí nezbytných pro kvalifikovaného odborníka v oblasti aplikované tělesné výchovy je jedním z klíčových výstupů tohoto projektu. ATV staví kompetence související s ATV na odborných základech TV a školicích programů speciálního vzdělávání (Ješina, 2011b). Jedním z hlavních výstupů projektu EUSAPA byla funkční mapa pracovníků v oblasti APA v prostředí školní TV (včetně konzultantů), sportu a volného času a rehabilitace. Kompetence konzultanta APA jsou zde zmiňovány v souladu s relevantními kompetencemi učitele ATV (tedy v integrovaném prostředí, ale i v prostředí škol zřízených pro žáky se SVP). Jedná se zejména o dovednosti:

A) Plánovat vývojově přiměřené vzdělávací aktivity v ATV, které jsou vhodné i pro žáky se SVP.

Mnoho odborníků považuje za nejnáročnější část profese učitele ATV výuku a přizpůsobování, nicméně pečlivá a odpovědná příprava vytváří pevný základ pro úspěšnou výuku. Učitel ATV (stejně jako konzultant APA) musí být schopen: 1) posoudit potřeby žáků, 2) přizpůsobit školní osnovy, 3) plánovat vývojově přiměřené učení, 4) připravovat vhodné prostředí pro výuku a 5) spolupracovat s vhodnými partnery. Tyto klíčové role jsou uvedeny níže spolu s klíčovými funkcemi, které podrobněji popisují předpoklady pro tuto práci.

A1) Zjistit potřeby (současnou výkonnostní úroveň) žáků se SVP.

-
- A1. 1) Zjistit speciální potřeby žáků v souvislosti s aplikovanou tělesnou výchovou (ATV) (např. informace od rodiny, pomocí vhodných screeningových testů).
 - A1. 2) Zjistit, jaké podpůrné služby a zdroje mohou usnadnit ATV (např. pomocní pracovníci, vybavení, prostředí).
 - A1. 3) Zjistit speciální potřeby pro účely stanovení individuálních cílů a nejvhodnějších výukových strategií.
 - A1. 4) Zjistit kompetence a postoje žáků, učitelů a jiných zaměstnanců v souvislosti s účastí žáků se SVP v ATV.
 - A2) Přizpůsobit obsah TV tak, aby naplňoval individuální potřeby všech žáků se SVP.**
 - A2. 1) Zjistit silné a slabé stránky vzdělávacích programů pro TV v souvislosti s ATV.
 - A3) Plánovat vývojově přiměřené výukové aktivity v ATV.**
 - A3. 1) Vypracovat individuální vzdělávací plán pro ATV žáků se SVP.
 - A3. 2) Určit nejvhodnější míru podpory (např. žádná podpora/částečná podpora/plná podpora).
 - A3. 3) Plánovat nejvhodnější komunikační strategie v souvislosti s žáky se SVP.
 - A3. 3) Plánovat nejvhodnější strategie zvládnutí chování v souvislosti s žáky se SVP.
 - A3. 4) Vypracovat individuální vzdělávací plán pro tělesnou výchovu žáků se SVP.
 - A3. 5) Určit nejvhodnější stupeň podpory (např. žádná podpora/částečná podpora / plná podpora).
 - A3. 6) Plánovat nejvhodnější komunikační strategie v souvislosti s žáky se SVP.
 - A3. 7) Plánovat nejvhodnější strategie zvládnutí chování v souvislosti s žáky se SVP.
 - A4) Připravit prostředí pro výuku před příchodem žáka se SVP.**
 - A4. 1) Připravit pomocné pracovníky (např. asistenty pedagoga nebo vrstevníky, kteří budou spolupracovat při výuce (peer tutor)).
 - A4. 2) Připravit ostatní žáky.
 - A4. 3) Připravit zaměstnance školy.
 - A4. 4) Zajistit, aby zařízení, vybavení a prostředí bylo přiměřené a bezpečné.
 - A5) Spolupracovat s mimoškolními organizacemi.**
 - A5. 1) Kontaktovat příslušné místní organizace pro postižené za účelem možné spolupráce (např. Hnutí Speciálních olympiád, místní sportovní kluby).
 - B) Realizovat poradenskou činnost týkající společné výuky žáků se SVP s ostatními spolužáky.**

Umění učit je základním předpokladem pro práci učitelů ATV. Někteří tvrdí, že každá dobrá výuka musí (měla by) být přizpůsobena potřebám žáků s různými postiženími, a že tedy veškerá TV by měla být ATV. Je však nutné si uvědomit možné potíže a úkoly, s kterými se učitelé TV mohou při výuce žáků se SVP potýkat (např. úvahy o studiích od Leienerta et al., 2001; Morley, Bailey, Tan a Cooke, 2005). Je možno očekávat následující tři klíčové role: 1) přizpůsobení výuky za účelem naplnění potřeb všech žáků, 2) zvládnutí chování žáka, 3) zvládnutí komunikace s žáky se SVP. Tyto klíčové role jsou uvedeny níže spolu s klíčovými funkcemi, které podrobněji popisují předpoklady pro tuto práci.

-
- B1) Přizpůsobit výuku tak, aby naplňovala potřeby všech žáků v ATV.**
- B1. 1) Používat vhodné přizpůsobené vybavení, které může usnadnit inkluzivní TV (např. výrazně barevné, ozvučené, lehčí nebo těžší, větší).
 - B1. 2) Používat úkolovou analýzu pro požadované dovednosti.
 - B1. 3) Přizpůsobit pravidla her, styl výuky a fyzické prostředí (běžné prostředí) tak, aby usnadnily zapojení žáků se SVP.
 - B1. 4) Používat vhodné vzdělávací strategie (např. fyzické/slovní pobídky, nápovědi, zpětnou vazbu, posílení).
- B2) Zvládat chování studentů tak, aby bylo zajištěno co nejpriměřenější a nejbezpečnější učení pro VŠECHNY žáky ATV.**
- B2. 1) Pozitivní/negativní posilování žádoucího/nežádoucího chování žáků, kdykoli je to vhodné.
 - B2. 2) Vést záznamy týkající se plánu pro zvládání chování.
- B3) Komunikovat s žáky se SVP tak, aby bylo zajištěno jejich porozumění a maximální zapojení.**
- B3. 1) Používat přiměřené komunikační nástroje (např. Braillovo písmo, znakový jazyk, augmentační a další alternativní komunikační nástroje).
- C) Hodnotit studijní pokrok žáků se SVP a efektivnost používaných výukových a podpůrných strategií.**
- Nezbytným aspektem výuky žáků se SVP je hodnocení jejich studijního pokroku a úspěšnosti našich výukových strategií. Pokrok v učení je u našich studentů často velmi pomalý, proto si musíme vést záznamy o učení v souvislosti s individuálním vzdělávacím plánem žáků se SVP. Klíčové role v této oblasti jsou: 1) hodnocení studijního pokroku, 2) hodnocení přiměřenosti osnov a 3) hodnocení používaných strategií. Tyto klíčové role jsou uvedeny níže spolu s klíčovými funkcemi, které podrobněji popisují předpoklady pro tuto práci.
- C1) Hodnotit studijní pokrok žáka se SVP ve vztahu k cílům obsaženým v jeho individuálním vzdělávacím plánu (IVP).**
- C1. 1) Používat vhodné hodnotící nástroje k měření pokroku studentů ve vztahu k IVP.
 - C1. 2) Udělit přiměřenou známku v souladu s IVP.
- C2) Hodnotit vhodnost úprav osnov pro žáky se SVP.**
- C2. 1) Hodnotit přiměřenost osnov individuálním potřebám a schopnostem.
- C3) Hodnotit efektivnost používaných výukových a podpůrných strategií.**
- C3. 1) Hodnotit přiměřenost používaných výukových strategií.
 - C3. 2) Hodnotit přiměřenost používaných podpůrných strategií.
- D) Odborná spolupráce s cílem zlepšit kvalitu výuky pro žáky se SVP.**
- Aplikovaná tělesná výchova má mezioborový charakter a od odborníků v oblasti ATV lze proto očekávat pravidelnou spolupráci s jinými odborníky nebo rodiči žáků se SVP. Klíčové role v této oblasti jsou: 1) spolupráce s jinými odborníky, 2) spolupráce s rodiči studentů, 3) prosazování práv žáků se SVP a 4) celoživotní odborné vzdělávání. Tyto klíčové role jsou uvedeny níže spolu s klíčovými funkcemi, které podrobněji popisují předpoklady pro tuto práci.
- D1) Spolupracovat s odborníky v oblasti ATV.**
- D1. 1) Spolupracovat s jinými odborníky v oblasti TV/ATV.

-
- D1. 2) Spolupracovat s odborníky v oblasti medicíny a rehabilitace (např. fyzioterapeut, pracovní terapeut, řečový terapeut, psycholog).
 - D1. 3) Spolupracovat se zástupci z oblasti sportu a rekreace osob s postižením.
 - D2) Spolupracovat s dalšími osobami podporujícími studenty se SVP.**
 - D2. 1) Spolupracovat s rodiči/opatrovníky žáků se SVP.
 - D2. 2) Spolupracovat s nevládními organizacemi (např. v oblasti práv dětí).
 - D3) Zdokonalovat odborné dovednosti a znalosti.**
 - D3. 1) Zjišťovat potřeby profesního rozvoje v oblasti ATV.
 - D3. 2) Účastnit se aktivit v oblasti průběžného profesionálního rozvoje (např. čtení odborných publikací, účast na konferencích (workshopech, seminářích) s cílem informovat se o nových trendech v ATV).
 - D3. 3) Komunikovat s jinými odborníky v oblasti TV/ATV s cílem sdílet zkušenosti a seznámit se s příklady nejlepší praxe.
 - D3. 4) Provádět sebehodnocení.
 - D4) Prosazovat potřeby a práva studentů se speciálními vzdělávacími potřebami.**
 - D4. 1) Prosazovat odpovídající podporu v poskytování služeb v oblasti tělesné výchovy pro žáky se SVP.
 - D4. 2) Prosazovat spolupráci s odborníkem v oblasti ATV, s asistenty pedagoga nebo vrstevníky pomáhajícími při učení (peer tutor) tam, kde je to vhodné.
 - D4. 3) Prosazovat práva osob se SVP na tělocvičné aktivity.

Konzultant APA pro školní TV by měl zejména zjistit potřeby (současnou výkonnostní úroveň) žáků se SVP a přizpůsobit obsah ATV tak, aby naplňoval individuální potřeby všech žáků se SVP. Plánovat vývojově přiměřené výukové aktivity v ATV. Připravit prostředí pro výuku před příchodem žáka se SVP. Přizpůsobit výuku tak, aby naplňovala potřeby všech žáků v ATV. Zvládat chování žáků tak, aby bylo zajištěno co nejpřiměřenější a nejbezpečnější učení pro všechny v ATV. Adekvátním způsobem komunikovat s žáky se SVP. Hodnotit studijní pokrok žáka se SVP ve vztahu k cílům obsaženým v jeho/jejím IVP. Hodnotit vhodnost úprav obsahu pro žáka se SVP. Hodnotit efektivnost používaných strategií výuky. Spolupracovat s různými odborníky ze souvisejících oborů. Spolupracovat s dalšími osobami podporujícími žáky se SVP. Prosazovat potřeby a práva žáků se SVP. Zdokonalovat odborné dovednosti a znalosti (Kudláček, Morgulec-Adamowicz, & Verellen, 2010).

8.2.2 Materiální (kompenzační pomůcky)

Sportovně-kompenzační (aplikované, adaptované) pomůcky pro žáky se SVP můžeme rozdělit dle jejich druhu zdravotního postižení. Nejvíce kompenzačních pomůcek je využíváno žáky s tělesným a zrakovým postižením, což však neznamená, že pro žáky s mentálním a tělesným postižením není možné sportovní pomůcky upravit tak, aby byly pro ně vhodnější než běžně používané.

V TV se využívají kompenzační pomůcky běžné (mechanický či elektrický vozík, kochleární implantát, sluchadla, brýle, berle apod.) a pak výhradně sportovně-kompenzační pomůcky. Mezi ně patří sportovní vozík, sportovní protézy, ozvučené míče, boccia, showdown, tandemová kola, monoski apod. V této kapitole se zaměříme na výběr sportovně-kompenzačních pomůcek, které se v integrované TV využívají nejvíce.

Fotodokumentace obrázků č. 1, 2, 3, 4, 5, 7, 9, 10, 11, 12, 13 nám pro potřeby této knihy byla poskytnuta z Centra vizualizace a interaktivity vzdělávání, s. r. o., kterému byly kompenzační pomůcky zapůjčeny z Centra APA (FTK UP v Olomouci).

Kompenzační pomůcky pro žáky s tělesným postižením

Sportovní vozík

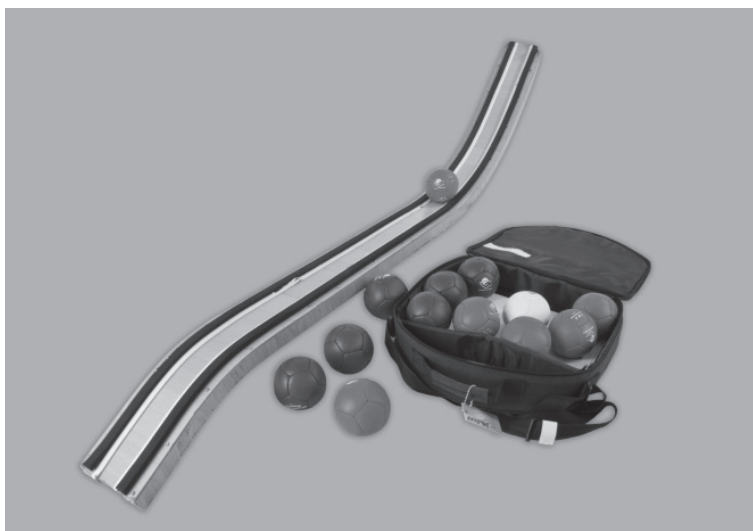
K nejčastěji používaným pomůckám pro mobilitu žáků s TP patří **sportovní vozík** (obrázek 1). Sportovní vozík se liší od běžného mechanického vozíku hlavně svým účelem. Je přizpůsobený svou stavbou tak, aby byl stabilní, lehce ovladatelný a rychlý. Hlavní rozdíl je v postavení kol, které jsou zešíkmené pro možnost rychlé změny směru a větší stabilitu. Pro větší stabilitu také slouží přidavné kolečko (mohou být i dvě), které je umístěno v zadní části vozíku. Sportovní vozík může být přizpůsoben pro jednotlivé sporty (florbal, basketbal, tenis atd.) a v případě aktivních sportovců vyráběn přímo na míru. Parametry vozíku se liší i dle míry tělesného postižení. Např. lidé s částečným ochrnutím trupu budou mít sedačku více sklopenou směrem vzad a vyšší opěrku z důvodu větší stability a lidé s nadkolenní amputací mohou mít sedačku rovně a s nízkou zádovou opěrkou. Pro žáky jsou však vhodné vozíky, které jsou různě nastavitelné a dají se tak přizpůsobit každému. Výhodou je, že tyto vozíky slouží jen pro účely TV. Nedochází tedy k jejich opotřebování při běžném denním režimu. Jedním z benefitů při využívání sportovního vozíku je i jiné posazení, a tím i zapojení odlišných svalových skupin než na běžných ortopedických vozících.

Obrázek 1. Sportovní vozík (univerzální)

Boccia

Pro žáky s těžším tělesným postižením je určena hra zvaná boccia (obrázek 2). V hodinách TV je boccia vhodná díky její využitelnosti pro všechny žáky. I žák s těžkým tělesným postižením může hrát společně s ostatními. Sada boccie se skládá z jednoho bílého, šesti červených a šesti modrých kožených míčů plněných pískem nebo případně jinou směsí. Jsou lehké a dobře se drží. Pokud žák nemůže provést odhod, je možné využít podporu asistenta (nejčastěji spolužáka). Při této podpoře využíváme další sportovně-kompenzační pomůcku – tzv. rampu. Rampa slouží k poslání míče směrem a intenzitou, kterou si žák určí. Žák míč pošle za pomoci ruky, brady nebo speciálního „tykadla s čelenkou“ upevněného na přilbě.

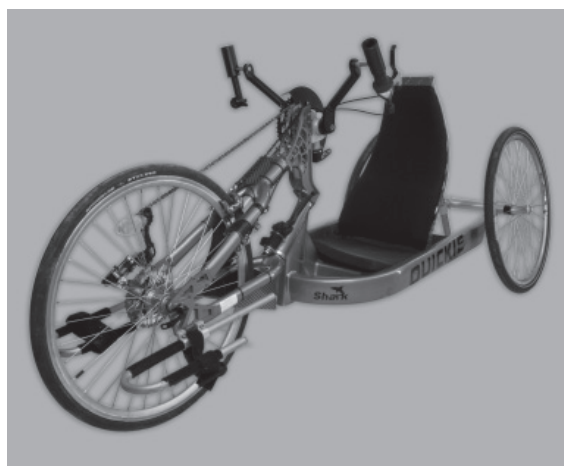
Obrázek 2. Sada boccií s rampou

Cyklistika

Pro některé žáky (zvláště pak s dětskou mozkovou obrnou) je vhodná tříkolka (obrázek 3). Ta se hodí nejen pro využití při venkovních pohybových aktivitách v rámci TV, ale může dopomoci i při delších přesunech ve vyučování, zvláště pro žáky, kterým dělá chůze na delší vzdálenost problém.

Obrázek 3. Tříkolka

Obrázek 4. Sílniční handbike

Další možností pro žáky, kteří využívají k pohybu mechanický vozík, je speciální kolo na ruční pohon **handbike** (obrázek 4). V současné době je možné se setkat i s dalšími typy handbiku, jako je rekreační handbike od firmy Golden Wheel Europe s možností zakoupení unikátního systému string s kombinací s elektromotorem, který umožní zapojení skutečně širokému množství žáků (včetně žáků s těžším tělesným postižením). Vzhledem k univerzálnosti těchto elektromotorů je možná jejich montáž i na jiná kola, jako je výše uvedená tříkolka apod.

Míče, koše, branky

Vzhledem k rozvoji motoriky je vhodné využití nejrůznějších tvarů míčů a dalších pomůcek.

Doporučujeme míčky naplněné pískem, fazolemi aj. Osvědčují se míče se síťovým pláštěm. Koše a branky jsou vhodné různě výškově nastavovatelné, variabilních velikostí a tvarů.

Elektronické hry pro rozvoj motoriky

Jedním z modernějších prostředků je využití virtuálního prostředí vytvořeného počítačovou simulací. V poslední době se řada odborníků zabývá zejména využitím V. I. techniky a kinetických technologií typu Xbox aj. Jedná se o výrazně motivující prostředek, pomocí kterého je možné rozvíjet u žáka elementární schopnosti, podobně jako specifické dovednosti využitelné později v interakci ve hře se spolužáky, případně v běžném životě.

Pomůcky pro zimní APA

Pomůcka, kterou není možno využít přímo v TV, ale v rámci zimních kurzů, jsou „**přizpůsobené lyže**“. Tato sportovně-kompenzační pomůcka se ve většině případů skládá ze skořepiny (různě tvarovaná sedačka) a lyže či lyží (v případě dualski nebo biski). Na obrázku 5 je klasická monoski, kterou můžeme v ČR vidat nejčastěji. Monoski je konstruována tak, že na ní mohou žáci, kteří nemohou používat nohy, lyžovat nezávisle či za pomoci řídítek s asistentem. U „lehčích“ kvadruplegiků je větší šance naučit se na dualski (obrázek 6). Dvě lyže pod skořepinou umožňují větší stabilitu. Biski (obrázek 7), kartski (obrázek 8) (českou inovovanou obdobou je skikára), tandemski jsou určeny pro lidi s těžším tělesným postižením, jednodušší lyžování rekreačních lyžařů a také pro jízdu s asistentem.

Obrázek 5. Monoski

Obrázek 6. Dualski

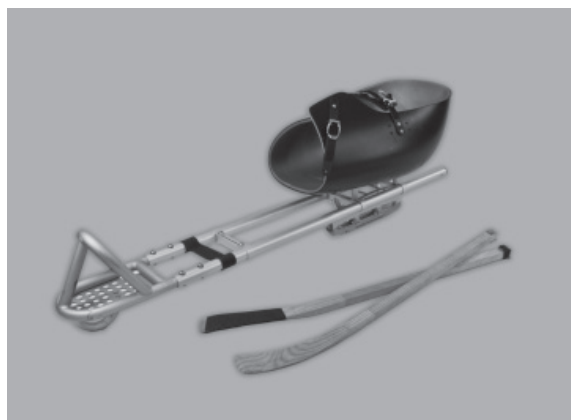

Obrázek 7. Biski

Obrázek 8. Kartski

Dalšími zimními pomůckami, které nejsou vzhledem k svému účelu a nákladnosti v hodinách TV běžně využívány, jsou sledge (obrázek 9), které slouží pro pohyb po ledě a na hraní ledního hokeje. Pro běžecké lyžování se používají tzv. siski (obrázek 10).

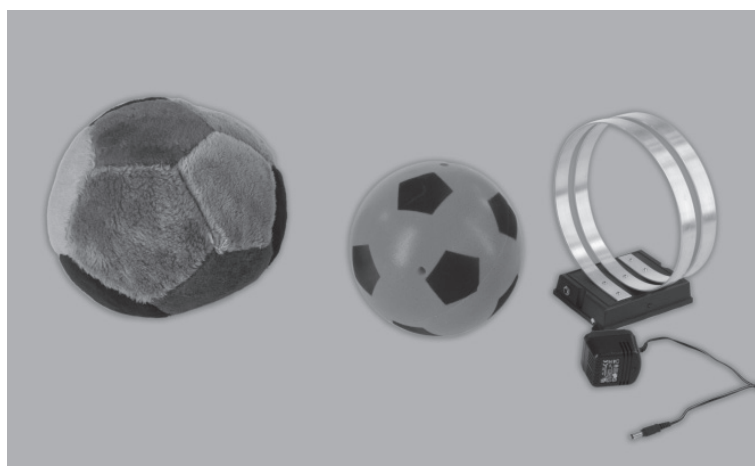
Obrázek 9. Sledge hokej

Obrázek 10. Siski

Kompenzační pomůcky pro žáky se zrakovým postižením

Mezi hlavní kompenzační pomůcky do TV pro žáky se zrakovým postižením patří ozvučené míče. Ozvučené míče mohou být různých velikostí, materiálů a ozvučeny jiným způsobem. Nejčastěji jsou ozvučeny rolničkami, které jsou umístěny přímo v míči (obrázek č. 11 vlevo), nebo ozvučené elektronicky (obrázek č. 11, vpravo).

Obrázek 11. Ozvučené míče

Míčová hra, kterou lze použít v integrovaných hodinách TV s žákem se zrakovým postižením, se nazývá **goalball**. Tato sportovní hra je hrána 6 hráči (v každém týmu 3 hráči). Úkolem je vkatálet ozvučený míč do branky soupeře (9 m). Při této hře je vhodné i zapojení žáků bez zrakového postižení. Z důvodů stejných podmínek je však nutné použití šátku, černých brýlí nebo speciálních oslepujících klapiček.

Při letních aktivitách nebo cyklistickém kurzu se dá využít speciální kolo **tandem** (dvoukolo, obrázek 12). Při jízdě na tomto kole je potřeba dbát zvýšené opatrnosti při nasedání a vysedání. Žák

se zrakovým postižením musí být dobře seznámen s bezpečností jízdy a je nezbytné si všechny pohyby a jízdu natrénovat v klidném prostředí. Řidič by měl ovládat jízdu na tandemovém kole předtím, než s žákem vyjede.

Obrázek 12. Tandemové kolo

Showdown (obrázek 13) je modifikací stolního tenisu pro osoby se zrakovým postižením. K této hře je potřeba speciálního stolu, pálek a míčku. Jelikož se hraje s ozvučeným míčkem, je v jedné místnosti možné využít jen jeden stůl. Proto je tato hra jen těžko využitelná v TV při hromadné formě. Lze jej ale využít s podporou asistenta pedagoga v segregované (případně paralelní formě v případě vhodných prostorových podmínkách). Je však vhodným prostředkem, který je možné využívat o přestávkách nebo jiných organizačních formách TV, jako je školní turnaj apod.

Obrázek 13. Stůl na showdown

Kompenzační pomůcky pro žáky se sluchovým postižením

Pro žáky se sluchovým postižením nejsou potřeba nějaké speciální sportovně-kompenzační pomůcky podobně jako u žáků se zrakovým nebo tělesným postižením. Využívají se pomůcky, které se používají i v běžném životě. Jsou to různé signalizace, pomůcky pro zesílení zvuku atd.

Je vhodné využít kontrastních barev. Nutná neustálá pedagogova kontrola pozornosti žáka. Doporučujeme předávat písemnou přípravu žákovi se sluchovým postižením, včetně pravidel sportovních a pohybových her, případně popis jednotlivých pohybových úkolů.

Kompenzační pomůcky pro žáky s mentálním postižením a autismem

Prostředky využívané ve školní TV musí respektovat potřeby žáků s mentálním postižením nebo s autismem. Vhodné je zařazení motivujících pomůcek z hlediska barvy, tvarů a používaného materiálu. Vzhledem ke specifčnosti postižení, časovým i prostorovým možnostem je vhodné využít mezipředmětové provázanosti. Využívat takových didaktických pomůcek, které maximálně rozvíjí představitivost žáků, matematické a jazykové dovednosti, znalosti z ostatních vyučovacích předmětů. Z pomůcek a systémů využitelných při školní TV pro žáky s mentálním postižením nebo autismem je možné jmenovat edubal, psychomotorické pomůcky (padák, balanční desky, pedala, žonglovací pomůcky, předměty denní potřeby), metodické karty s obrázky, multifunkční desky s různými tvary apod.

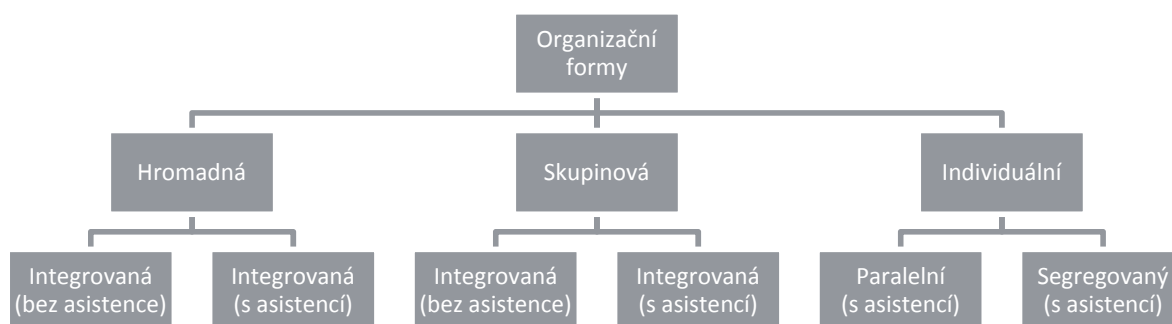
8.3 Návrhy postupu při realizaci modifikací obsahu TV

Ondřej Ješina, Martin Kudláček

Osoba se zdravotním postižením, která má zpravidla rozvinuté kompenzační postupy, může najít vlastní řešení pracovních postupů, a to takové, které si osoba bez zdravotního postižení neumí ani představit. Osoba se zdravotním postižením však musí k této adaptaci dostat příležitost. Žák by měl mít možnost vyzkoušet si konkrétní činnosti a hledat sám v řadě různých aktivit tu, která mu bude nejlépe vyhovovat a na kterou se nejlépe adaptuje (Hadjmousová, 2003).

Modifikace ve školní TV nepředstavuje pro učitele vytvoření kompletně nových příprav, ale nejčastěji se jedná o inovaci stávajících. Realizace integrované TV může probíhat v několika různých formách. Jednou z důležitých skutečností, která výrazně ovlivní realizaci IVP ve školní TV, je druh (myšleno např. zrakové postižení), typ (progresivní ztráta periferního vidění) a charakter (úroveň postižení, regresivita, aktuální stav, individuálně vytvořené kompenzační mechanismy atd.) zdravotního postižení žáka se SVP (jelikož u žáků se zdravotním postižením jsou vzhledem k ostatním žákům se SVP specifika největší, mluvíme v dalším textu o žácích se zdravotním postižením). Je potřeba zvážit, zda integrace bude pro žáka se SVP i pro ostatní spolužáky přínosem a zda nebude negativně ovlivňovat průběh TV. I z tohoto důvodu existuje více typů integrované TV. Jsou to formy integrované, paralelní, separované (segregované) (Doll-Tepper, & DePaw, 1996 in Válková, 2010). Ješina, Kudláček, et al. (2011) pak toto dělení zařazují do systému organizačních forem hromadné, skupinové a individuální (viz obr. 14). Všechny tyto organizační typy a formy se mohou variabilně měnit v jedné vyučovací jednotce (VJ) nebo je možné je volně kombinovat v dalších navazujících VJ. Při školní TV s účastí žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (ATV) ve všech formách je nutné mít na paměti především tato čtyři pravidla (Kudláček & Ješina, 2008), která označujeme jako principy (zásady):

- aktivity musejí být pro všechny žáky bezpečné;
- aktivity musejí být smysluplné;
- ne každá aktivita je vhodná pro všechny;
- žáci nesmějí trpět pocitem ochuzení z důvodu integrace žáka se SVP.

Obrázek 14. Organizační formy TV ve vztahu k topickému dělení v ATV (Ješina, Kudláček et al., 2011)

Sherrill (2004) také uvádí několik druhů integrované TV: úplná integrace; běžná TV; integrace s podporou pomocného učitele; doplňková aplikovaná tělesná výchova; aplikovaná tělesná výchova na běžné škole; aplikovaná tělesná výchova na speciální škole; domácí péče. Block (In Ješina & Kudláček, 2009) popisuje stupně podpory integrace (upraveno do českých podmínek).

1 INTEGRACE BEZ PODPORY A BEZ MODIFIKACE OBSAHU (BĚŽNÁ TV I INTEGROVANÁ TV)

Základní charakteristika: vzhledem k charakteru postižení žáka není nutné upravovat obsah (a tím ani prostředky), podmínky, metody atd. Pro učitele není nutností v rámci terciárního nebo celoživotního vzdělání získat specifické kompetence nutné pro vedení ATV. Za určitých okolností se však v tomto případě může jednat o chybu v procesu integrace. Příklad: vzhledem k charakteru postižení žáka je nutné upravit podmínky či obsah, avšak z důvodů nekompetentnosti učitele TV k tomu nedojde, tudíž je žák v podstatě integrován pouze fyzicky bez specifického individuálního přístupu. V tomto případě může být negativní zásah do žákovy psychiky či celkového zdraví daleko hlubší než v případě jeho uvolnění ze školní TV.

2 INTEGRACE S ÚPRAVOU OBSAHU A PODMÍNEK (ATV I INTEGROVANÁ TV)

Základní charakteristika: učitel respektuje obecné cíle TV, ale současně se zamýšlí nad změnami nutnými pro participaci žáka s postižením a realizuje je. Vzhledem k charakteru postižení a po zvážení podmínek školy modifikuje obsah a upravuje organizaci školní TV tak, aby byla participace žáka s postižením možná. To vše při splnění jednoho ze základních principů integrace – integrace je realizována takovým způsobem, že kvůli ní netrpí ostatní žáci pocitem nepohody, frustrace a ochuzení.

- Žáci pracují na stejných cílech, ale na rozdílné úrovni.
- Žáci pracují v rámci jedné aktivity na rozdílných úkolech.

3 INTEGRACE S VYUŽITÍM PEER PARTNERŮ/TUTORŮ (ATV I INTEGROVANÁ TV)

Základní charakteristika: učitel stále ještě nevyužívá podporu v podobě asistenta pedagoga. Vzhledem k charakteru postižení žáka je však nutná asistence spolužáků, vrstevníků z jiných tříd či žáků z vyšších či nižších ročníků – peer tutorů. V zahraniční literatuře je jejich pozice a role velmi podrobně popsána a sledována (Block, 2005; Lieberman, 2002; Sherrill, 2004). Nejčastěji se jedná o spolužáky z téže školní třídy, kteří plní funkci asistentů žáka s postižením. Vzhledem

k naplnění cílů TV doporučujeme tyto peer tutorův obměňovat. Další varianta může být organizačně již náročnější, kdy je peer tutorem vrstevník z paralelní třídy. Může jím však být i starší žák téže školy. Tyto dvě poslední varianty mohou využívat nových trendů ve školních kurikulech, tedy mezipředmětové provázanosti (viz výchova ke zdraví, výchova k občanství, průřezová témata). Příkladem může být účast peer tutora v hodinách TV s žákem s postižením v rámci předmětu výchova k občanství, kde jsou očekávané výstupy jednoznačně zaměřené na vztah k jedincům z minoritních skupin, porozumění, komunikaci v různých životních situacích, objasnění vůle a překonávání překážek, rozvíjení osobních předností, vztah k druhým lidem, otázky kvality života a mnohé další. Jedná se o oboustranně výhodný vztah, kdy žák bez postižení nabízí žáku s postižením fyzickou i psychickou podporu a naopak získává na důležitosti, protože jeho činnost má jednoznačný smysl. Formují se tím jeho morálně volní vlastnosti, sebedpřijímání a celkově jeho osobnost. Z hlediska způsobu zapojení se jedná především o:

- tradiční jednostrannou podporu ze strany peer tutorů (vrstevníků, spolužáků),
- reciproční spolupráci, kdy si žáci s postižením a žáci bez postižení vyměňují role,
- zapojení starších žáků bez postižení,
- využití podpory více žáků ve třídě, kteří se spolužáky s postižením pracují na základě daného rozvržení aktivit.

4 INTEGRACE S VYUŽITÍM ASISTENTA PEDAGOGA (ATV I INTEGROVANÁ TV)

Základní charakteristika: učitel má možnost využít podpory ze strany asistenta pedagoga. Umožňuje mu to zákon 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Pozici asistenta pedagoga a nároky na jeho vzdělání pak definuje zákon 563/2004 o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů. Dle tohoto zákona ve znění pozdějších legislativních norem je však také možné získat legislativní kompetenci k této pedagogické profesi základním vzděláním a akreditovaným vzdělávacím programem pro asistenty pedagoga. Z toho je tudíž patrná nutnost dalšího vzdělávání, např. i neformálního, tak aby byli tito pracovníci schopni vykonávat svou pedagogickou činnost zodpovědně a co nejkvalitněji. Podpora ze strany asistenta pedagoga může být vzhledem k charakteru žákova postižení, při nemožnosti využití peer tutorů, klíčová. Je však nutné mít na mysli také možná negativa zapojení takového pracovníka. Jeho přítomnost může paradoxně napomoci k vytvoření vnější bariéry ve školní třídě. Stane se jakousi hradbou mezi žáky samotnými. Dále je nutná spolupráce s učitelem TV, přičemž tento způsob práce klade vyšší nároky na řízení lidských zdrojů. Forma spolupráce pak spočívá především v:

- podpoře asistentem pouze ve vybraných aktivitách,
- podpoře asistentem pedagoga po celou vyučovací jednotku.

5 KOMBINOVANÉ FORMY VÝUKY (INDIVIDUÁLNÍ SEGREGOVANÁ, INDIVIDUÁLNÍ ČI SKUPINOVÁ PARALELNÍ, BĚŽNÁ INTEGROVANÁ ATV)

Základní charakteristika: s využitím asistenta pedagoga nebo bez něj (vzhledem ke způsobu zapojení) je žákovi s postižením umožněna kombinace různých forem ATV. Není nutné, aby chom vždy a za každou cenu usilovali pouze o integrovanou TV. Nabízí se několik možností kombinací běžné ATV a činností s asistentem či ostatními spolužáky. *Segregované činnosti* představují pohybové aktivity, které žák s postižením uskutečňuje v jiný čas než ostatní žáci nebo s jiným obsahem či jinak cíleně zaměřené. Příklad: žáci bez SVP absolvují vyučovací jednotku

zaměřenou na sportovní gymnastiku. Vzhledem k charakteru postižení se asistent pedagoga se žákyní s dětskou mozkovou obrnou zaměřuje na cviky s cílem celkového uvolnění a protažení svalstva. *Paralelní činnosti* myslíme pohybovou aktivitu, která probíhá ve stejném čase či se stejným obsahem nebo cílem. Příklad: žáci bez SVP absolvují vyučovací jednotku TV zaměřenou na rozvoj vytrvalostních schopností, která je realizována během v lesním terénu. Ve stejné době pak žák se zrakovým postižením se svým asistentem absolvuje vyučovací hodinu zaměřenou na cyklistiku, kdy se účastní 20km jízdy na tandemovém kole. Strukturovaně bychom tyto formy mohli uvést následovně:

- Kombinované formy výuky bez podpory.
 - Modifikace aktivit probíhají na základě podnětů od žáka s postižením.
 - Aktivity jsou modifikovány učitelem TV/ATV.
- Kombinované formy výuky s podporou.
 - Flexibilní rozvrh: žák s postižením navštěvuje s *podporou* běžnou TV/ATV nebo individuální či paralelní ATV na základě charakteru (obsahu) vyučovací jednotky.
 - Fixní rozvrh: žák s postižením navštěvuje s *podporou* běžnou skupinovou ATV či paralelní ATV na základě stanoveného rozvrhu.

6 SPOLUPRÁCE S ORGANIZACEMI V KOMUNITĚ ŠKOLY NEBO ŽÁKA (SEGREGOVANÁ ATV)

Základní charakteristika: v rámci individuálního vzdělávacího plánu je definována kombinace školou organizované výuky, která je však redukována a umožňuje spolupráci s aktivitami jiných subjektů. Příklad: žák s kvadruplegií navštěvuje úterní výuku školy, která je realizována ve velké tělocvičně nebo na hřišti, kde většinou probíhá výuka zaměřená na hry. Čtvrteční výuka je situována v malé tělocvičně, která je bariérová včetně sociálních zařízení, a tedy není možná participace žáka s kvadruplegií. Proto čtvrteční výuka probíhá v sousedním Domě dětí a mládeže, kde je organizován pohybový zájmový kroužek pro všechny (buď v době výuky, nebo častěji až po výuce). Mohli bychom tyto činnosti rozdělit následujícím způsobem:

- doplňkové zařazení výuky v komunitě. Výuka probíhá zčásti v rámci školní TV/ATV a zčásti ve spolupráci s vybranou organizací v místě bydliště,
- výuka probíhá ve sportovním kroužku ve spolupráci s vybranou organizací v místě bydliště.

7 DALŠÍ VÝUKA SEGREGOVANÉHO CHARAKTERU (SEGREGOVANÁ ATV)

Základní charakteristika: v případě, že škola nemá vytvořeny podmínky pro možnou participaci žáků s postižením, má možnost spolupráce s jinými školskými i mimoškolskými subjekty, především se školami zřízenými pro žáky se SVP a školami s třídami zřízenými pro žáky se SVP. Ačkoliv se v případě účasti v TV/ATV na škole zřízené primárně pro žáky se SVP zdánlivě nejedná o integraci, může být tento stupeň integrace v TV/ATV v našich podmínkách relativně běžný. Jedná se o případ, kdy je žák se SVP integrován na běžné škole v převážné většině vyučovacích předmětů a jediným předmětem (nebo jedním z mála), kterého se nemůže z důvodu nevytvořených podmínek účastnit, je TV/ATV. Příklad: žák s autismem se může vzhledem k možnostem školy účastnit všech předmětů s výjimkou TV/ATV. Přesto však není z TV/ATV uvolněn a absolvuje ji ve škole, která je zaměřena na výchovu a vzdělávání žáků s autismem ve stejném nebo častěji v rozdílném čase. Může se jednat o:

- samostatnou speciální třídu integrovanou na běžné škole, speciální školu, obrácenou integraci, domácí výuku, výuku v nemocnici či rehabilitačním ústavu.

Důležitými termíny v oblasti APA a plánování jsou *modifikace* (nejčastěji ve smyslu přizpůsobení něčeho) a *adaptace* (nejčastěji ve smyslu přizpůsobení někomu). Tyto termíny je však možné využívat také jako synonyma. V kinantropologii nejčastěji uvažovaní didaktičtí činitelé („didaktický čtverec“ – např. pedagog, žák, obsah a podmínky) (Frömel, 1975) jsou v kontextu APA doplněni pátým elementem, který významně doplňuje tradiční 4 činitele, a tím je modifikace/adaptace. Vše v širších specifických sociálních a jiných podmínkách. Dle námi preferované definice APA (viz Ješina, Kudláček et al., 2011) se jedná o modifikace převážně u obsahu (specifické pohybové aktivity) a podmínek (časové, personální, materiální, finanční aj.) a adaptace u edukátora (pedagoga, učitele, instruktura, animátora volného času, vychovatele apod.) a edukanta (jedinec, sportovec, klient, účastník, žák). Jednoduše lze didaktický proces v APA znázornit modelem „edukačního čtverce APA“ (viz obrázek 15), kde pedagog nebo jedinec (se speciálními potřebami) záměrně (i intuitivně, přesto často vhodně) modifikují obsah činností vzhledem k podmínkám nebo podmínky vzhledem k obsahu. Sami se musí na změny podmínek anebo obsahu adaptovat a musí rovněž upravit své chování, komunikaci, tempo apod. vzhledem k potřebám jich samotných a vůči sobě navzájem.

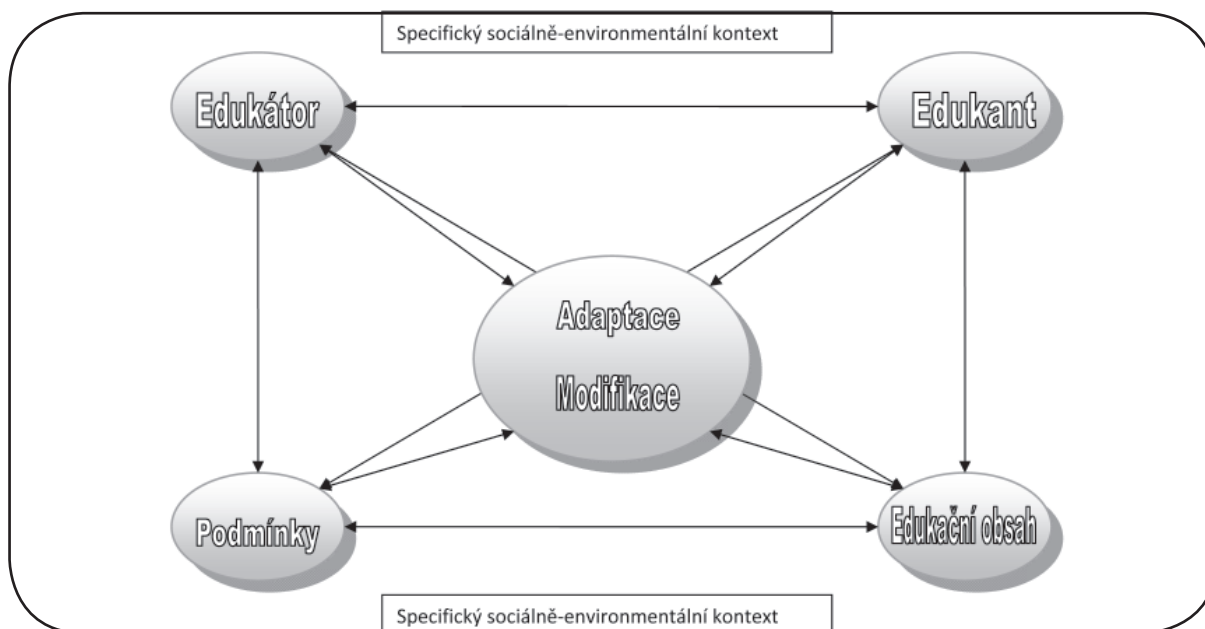
Otázkami profesních předpokladů pracovníků v oblasti APA ve volném čase se v Evropě nejvíce zabýval projekt EUSAPA (European standards in adapted physical activity), který vymezil základní rámec kompetencí (Kudláček, Morgulec, & Verellen, 2010). Na specifika osob (především žáků) se speciálními potřebami v kontextu pohybových aktivit se zaměřuje kniha Aplikovaná tělesná výchova (Ješina, Kudláček et al., 2011). V následujícím textu se budeme zabývat především zbylými složkami, tedy podmínkami a obsahem.

Obsah je vzhledem k individuálním specifickým např. osob se zdravotním postižením nutně často modifikovat. Dle výsledků projektu THENAPA (Van Coppenolle et al., 2004) může být modifikována každá pohybová aktivita. PA by měla být realizována s pochopením specifických potřeb plynoucích ze zdravotního postižení a může tedy vyžadovat modifikace v následujícím:

- Náradí, náčiní: využití míčů různých velikostí, které mohou být vyrobeny z různých materiálů.
- Prostředí: snížení výšky sítě; zmenšení velikosti hřiště.
- Úkol: zjednodušení aktivity, modifikace cíle – volejbal, kde žák s postižením hraje vsedě.
- Pravidla: tenisový míček může před odehráním dopadnout na zem dvakrát (prodloužení času potřebného k odehrání míčku).
- Instrukce: přizpůsobení se rozumovým schopnostem žáků – jednoduché a krátké instrukce, redukce na pouze jednu informaci v daném čase, volba přímého pohybu namísto pohybu v kruhu (Van Coppenolle et al., 2004).

Válková (2010) rozděluje, a tím i akcentuje modifikace (adaptace) zejména v následujících oblastech:

- a) komunikace;
- b) metody práce, metody učení, postupy;
- c) obsah činnosti, programu, sportu;
- d) podmínky: přístup do prostředí, vlastní prostředí činnosti, pomůcky, náčiní;
- e) pravidla.

Obrázek 15 Model „edukačního čtverce APA“ (Ješina, 2011a, 76)

V souladu s Válkovou uvádějí Ješina, Kudláček et al. (2011) pro jednotlivé oblasti již praktické příklady modifikací pro realizaci APA nejčastěji organizovaného charakteru ve sportovních, pohybových, soutěživě nebo kreativně zaměřených hrách:

Ad a)

Způsob komunikace musíme volit dle věku, pohlaví i jedinečné osobnosti toho, s kým komunikujeme. Musíme si uvědomit, že při realizaci volnočasových pohybových aktivit zdaleka nekomunikujeme pouze verbálně. Některá předem dohodnutá gesta se dokonce stala standardním prostředkem komunikace v rámci např. sportovních nebo pohybových her, což částečně napomáhá integraci např. žáků se sluchovým postižením. Komunikace musí být nejen přiměřená, ale nesmí u osob se speciálními potřebami vyvolávat pocit, že jsou kvůli svému postižení upřednostňovány.

Ad b)

Zapojení dalších podpůrných osob může být pro integrované programy s využitím pohybových aktivit za určitých okolností klíčové. Okolnostmi máme na mysli především typ a hloubku postižení, vnější podmínky, jako je prostředí a charakter konkrétních činností. Pokud mluvíme o zapojení dalších osob, máme tím na mysli především asistenta, instruktory nebo vrstevníky (zejména ve školním prostředí častěji označovaného jako peer tutor). Zapojení může mít podobu asistence (tedy podpory či pomoci), ale také společného partnerského spojení, např. v pohybových či jiných hrách.

Intenzita zatížení a odpočinku je opět jednou z klasických možností modifikací pohybových aktivit. Např. ve vztahu k jedinci s tělesným postižením je nutné sledovat především možná zdravotní rizika a případné kontraindikace pohybových aktivit, jako je spasmus svalů, celková fyzická únava, vliv na kardiovaskulární aparát, případně další.

Ad c)

Role hráče (účastníka, participanta) je velmi důležitá vzhledem k jeho psychické spokojenosti s participací v pohybové aktivitě a z hlediska sociálního statutu ve skupině. Naší snahou by mělo být vytvoření podmínek pro co největší možnost zapojení jedince se speciálními potřebami do herní činnosti. V případě, že přímé zapojení jako hráče není možné, můžeme zvážit další možnosti (rozhodčí, poradce, supervizor, pomocný rozhodčí, manager, živá meta, záchrana). Zajímavé modifikace pro hráče se zrakovým postižením nabízí například Bláha (2010).

Způsob lokomoce (pohybu) je samozřejmě nezbytnou součástí pohybové aktivity. Nejpřirozenější je chůze a běh, ale můžeme zařadit i několik dalších (pohyb v sedu, vleže, plazení, chůze po čtyřech, skoky, poskoky po jedné končetině, kombinace uvedených způsobů). Změny pohybu můžeme zařadit a kombinovat i v průběhu pohybové aktivity. Všichni hráči se nemusí pohybovat stejně, to se týká např. i pohybových her. Takto výraznou změnu v lokomoci již považujeme za změnu obsahu, která může vést až k APA vytvořené primárně pro osoby se zdravotním postižením (např. goalball, power soccer, volejbal vsedě aj.).

Ad d)

Prostor (místo, velikost, vymezení prostoru pro pohyb) je dalším faktorem, který musíme při volnočasových aktivitách zohlednit. Prostor musí být bezbariérový, snadno dosažitelný. Velikost zvolené plochy by měla odpovídat počtu a specifikům hráčů (např. s mentálním či zrakovým postižením), především kvůli bezpečnosti, ale i intenzitě zatížení, možnosti pohybu na vozíku, popř. musí být vhodně ohraničena pro participaci jedince se zrakovým postižením. Velikost hřiště přímo ovlivňuje interakci žáků stejně jako množství aktivních zásahů do dané PA. Vymezení prostoru pro pohyb je nezbytné především z bezpečnostních důvodů, dále pak také z důvodů samotné frekvence zapojení jedince se speciálními potřebami do pohybové aktivity. Například osobě na vozíku omezíme možnost vjezdu do území pod košem při basketbalu, nebo naopak omezíme možnost vstupu ostatním stojícím hráčům. Účast jedince se zrakovým postižením naopak klade vyšší nároky na prostor i vně hrací plochy, kde je nutné, aby žák byl s prostorem seznámen, a tím byly vytvořeny podmínky pro to, aby se mohl soustředit na jednotlivé pohybové aktivity.

Počty účastníků lze upravit podle potřeb. Víme například, že někteří účastníci jsou velmi šikovní. V tom případě k nim zařadíme např. hráče s postižením. Lze také upravit počet účastníků PA tak, že např. v jednom družstvu navýšíme počet hráčů, abychom výkonnostně týmy navzájem přiblížili.

Náčiní (druh, tvar, velikost, množství, hmotnost) může být pro některé jedince se speciálními potřebami zásadní. Zdaleka však nejde jen o ozvučené míče v případě osob se zrakovým postižením. Ani při integraci jedince s tělesným postižením nesmíme zapomínat na používání různých typů sportovního náčiní. Například jedinec s dětskou mozkovou obrnou lépe manipuluje s velkým lehkým míčem než s těžkým a malým. U osob s mentálním postižením zvažujeme také barevnost a tvar použitého náčiní. Uvědomme si, že existuje sportovní náčiní (např. frisbee, ringo kroužky, kruhy, tyče), které je z hlediska manipulace a praktického použití často vhodnější než míče. Je možné využít specifických tvarů tohoto náčiní a nepoužívat je pouze jako náhradu za míč, vždyť např. s frisbee se nemusí jen házet. Malá švihadla můžeme nahradit delším lanem pro celou skupinu atp.

Čas na aktivitu patří mezi klasické možnosti modifikace pohybových aktivit. Jedná se o možnost ovlivnění celkové dynamiky, intenzity i koncentrace emocí. Čas je také důležitý s ohledem na zdravotní rizika, například ve spojení se svalovou únavou u dětí (ale i dospělých) s cerebrálními

parézami, únavou způsobenou jednostranným dlouhodobým zatížením u osob používajících vozík nebo psychickou únavou a ztrátou pozornosti u osob s MP či poruchami pozornosti aj.

Vzdálenost, výška, velikost, množství cílů (košů, branek aj.) je přímo závislé na úrovni dovedností hráčů. Přímou se nabízí kombinace tohoto principu s některými dalšími, jako třeba se způsobem a množstvím získávání bodů. Efektu dosáhneme i zvýšením počtu branek, čímž vytvoříme podmínky pro větší možnost úspěchu. Lze také například využít kombinovaných košů – na nižší hází hráč se speciálními potřebami a na vyšší ostatní.

Využití sportovně-kompenzačních (aplikovaných, modifikovaných) pomůcek je v některých případech komplikovaný aspekt, ale často naprosto nezbytný. Existuje řada kompenzačních pomůcek (sportovní halový vozík, handbike, tandemové kolo, tříkolka, sledge, ozvučený míč aj.), přičemž je možné využít jen jednu z nich nebo pomůcky kombinovat. Při jejich uplatnění je nutné myslet na bezpečnost všech zúčastněných.

Ad e)

Způsob a množství získaných bodů modifikujeme v případě, když hrozí možnost, že šikovnější hráči ty méně šikovné do pohybových aktivit nezapojí. V tomto případě můžeme zařadit pravidlo, které umožní potenciálně méně bodujícím (vybraným) hráčům násobit body za splněný úkol. Například pokud se určenému žákovi podaří vhodit koš, počítá se za 5 bodů. Existuje i možnost zvýhodnění hráče se speciálními potřebami (ale nejen jeho), například v případě skórování nebo dosažení gólu, čímž dále získává na významu jeho postavení v týmu. Stejně tak zvýhodníme i vybraného hráče protějšího týmu. Pozor však na jeho opakované určení. Ačkoliv jednáte jednoznačně s vidinou pozitivního dopadu na skupinu, efekt může být opačný – proto doporučujeme střídání těchto hráčů. Zároveň lze rozšířit možnost bodování tím, že je neomezíme pouze na vstřelení koše, ale poskytneme možnost získat body i vhozením do obroučky, desky, na základě určeného počtu přihrávek bez přerušení apod.

Celkovou modifikaci pravidel považujeme za způsob změny specifické pohybové aktivity v jinou. Je však nutné respektovat sledované cíle. Zde se nejlépe projeví kapacita pedagoga (instruktora) – kreativita a intelekt, ale i časové možnosti. Jednoznačnou podmínkou je také vnitřní motivace. Nejčastěji se týká sportovních a pohybových her, ale i dalších pohybových činností.

8.4 Průběžná evaluace a hodnocení IVP

Radka Bartoňová

V rámci hodnocení se musíme zaměřit na hodnocení výsledků pomocí klasifikace. Dle zákona č. 561/2004 Sb., může být hodnocení výsledků vzdělávání žáka na vysvědčení vyjádřeno klasifikačním stupněm (dále jen „klasifikace“), slovně nebo kombinací obou způsobů. O způsobu hodnocení rozhoduje ředitel školy se souhlasem školské rady.

Dle vyhlášky č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, by hodnocení mělo respektovat:

- a) zásady hodnocení průběhu a výsledků vzdělávání a chování ve škole a na akcích pořádaných školou;
- b) zásady a pravidla pro sebehodnocení žáků;
- c) stupně hodnocení prospěchu a chování v případě použití klasifikace a jejich charakteristiku, včetně předem stanovených kritérií;

-
- d) zásady pro používání slovního hodnocení včetně předem stanovených kritérií;
 - e) zásady pro stanovení celkového hodnocení žáka na vysvědčení v případě použití slovního hodnocení nebo kombinace slovního hodnocení a klasifikace;
 - f) způsob získávání podkladů pro hodnocení;
 - g) podrobnosti o komisionálních a opravných zkouškách;
 - h) způsob hodnocení žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Hodnocení vychází z posouzení míry dosažení očekávaných výstupů formulovaných v učebních osnovách jednotlivých předmětů školního vzdělávacího programu. Hodnocení je pedagogicky zdůvodněné, odborně správné a doložitelné. Dle metodického pokynu MŠMT k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování, č.j.: 13 711/2001–24, se u některých žáků se SVP doporučuje širší slovní ohodnocení. Podstata individuálního přístupu v hodnocení má být ostatním žákům vhodným způsobem sdělena.

Diagnostika motorických dovedností a z toho vyplývající vhodně nastavené aktivity jsou obtížnější u žáka, který se školní TV začíná (nebyl v předchozích letech do TV začleněn). Proto je důležité, aby byla prováděna průběžná evaluace IVP, z důvodu včasného zařazení nutných úprav.

Dle Kaprálek a Běleckého (2004) lze využít několik metod evaluace kvality dokumentace (IVP):

1) *Metoda kvalitativního a kvantitativního rozboru pedagogické dokumentace*

Při rozboru lze využít veškeré relevantní pedagogické dokumentace, např. rozvrh hodin, učební plán, IVP, IVP z minulých let, osobní dokumentace žáka, vysvědčení, žakovské knížky, zápisy z třídních schůzek, žakovské sešity a třídní knihy.

2) *Metoda pozorování*

Pozorování se především zaměřuje na použitelnost IVP (zda je skutečně ve výuce realizován), do jaké míry ovlivnila výuka integrovaného žáka kvalitu vzdělávání ostatních přítomných žáků a zda je vzdělávání dostatečně zajištěno. Děje se tak většinou formou hospitací.

3) *Rozhovor*

Rozbor dokumentace musí být doplněn řízeným či volným rozhovorem s jednotlivými pedagogy a vedoucími školními pracovníky (Kaprálek & Bělecký, 2004).

V případě průběžné evaluace integrované TV je nejvhodnější použití metody pozorování a rozhovoru. Při hodinách TV doporučujeme se zaměřit:

- Zvládá žák se SVP pohybové aktivity, které jsou v IVP uvedeny?
- Stíhá všechny aktivity, které jsou v IVP pro dané časové období uvedeny?
- Jsou modifikace, které jsou uvedeny v IVP, zvoleny správně?
- Zvládl by žák se SVP více aktivit, jiné provedení, nepotřebuje tolik modifikací?
- Jsou potřeba speciální sportovní pomůcky, či jsou zvoleny správně?
- Jak probíhá forma paralelní, integrovaná nebo separovaná? Jsou zvoleny u daného žáka se SVP správně?
- Jak reagují na integraci žáka se SVP spolužáci? Nemají s modifikací her pro žáka se SVP problém? Spolupracují s ním?
- Je žák se SVP schopen si pohybové aktivity modifikovat sám?
- Jak vypadá spolupráce s asistentem? Nevyužívá žák se SVP pomoci asistenta i tam, kde není potřeba?

- Baví žáka se SVP tělesná výchova?
- Do kterých aktivit se zapojuje nejraději?
- Jak se cítí během TV a po jednotce TV? Je unavený? Pociťuje bolest?

Pokud uznáme, že je potřeba udělat v obsahu IVP změny, je možné je zařadit v průběhu školního roku dle aktuální situace (doplňovat nebo i zcela změnit – např. nepřinášejí-li dosavadní postupy očekávaný efekt nebo vystanou nové okolnosti, které je důležité reflektovat). Dvakrát ročně školské poradenské zařízení vyhodnocuje dodržování postupů a opatření uvedených v IVP (Jucovičová a kol., 2009).

Na konci uplynutí doby, pro kterou byl IVP vytvořen, je dobré provést reálné zhodnocení. Mělo by se hodnotit splnění jednotlivých cílů popsanych v IVP, žákovo zlepšení či zhoršení v určitých dovednostech, znalost učiva dle RVP, celkový dojem z žákova přístupu k TV a klima ve třídě. Pro reálné zhodnocení dosaženého zlepšení či zhoršení v pohybových dovednostech a schopnostech je dobré udělat znovu test motorických kompetencí, který byl proveden na začátku docházky žáka se SVP do TV. Důležitá součást hodnocení je doporučení pro další rok. Po prvním roce jsme schopni objektivně říci, jaké pokroky žák udělal, a tohle je dobré využít při tvorbě IVP pro další rok.

Referenční seznam k této kapitole

- Bartoňová, M., & Vítková, M. (2007). *Strategie ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido.
- Bazalová, B. (2006). *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v zemích Evropské unie a v dalších vybraných zemích*. Brno: Masarykova univerzita.
- Bláha, L. (2010). Principy a náměty pro aplikaci vybraných pohybových her s účastníky se zrakovým nebo jiným zdravotním postižením. *Aplikované pohybové aktivity v teorii a praxi*, 1(1), 17–20.
- Block, M. (2005). *A teacher's guide to including students with disabilities in general physical education*. Baltimore, MD: Paul H. Brookes.
- Block, M. (2007). *A teacher's guide to including students with disabilities in general physical education* (3rd ed.). Maryland: Paul H. Brooks Publishing Co.
- Doll-Tepper, G., & DePaw, K. P. (1996). Theory and practice of adapted physical activity: Research perspectives. *Sport Science Review. Adapted Physical Activity Quarterly*, 5, 1–11.
- Fejgin, N., Talmor, R., & Erlich, I. (2005). Inclusion and burnout in physical education. *European Physical Education Review*, 11(1), 29–50.
- Frömel, K. (1976). *Vybrané kapitoly z didaktiky tělesné výchovy*. Olomouc: Rektorát Univerzity Palackého.
- Górny, M. (2008). The assessment of the aesthetics of the movement at children with visual impairment. *EUCAPA*, Torino, pp. 126.
- Hadjmousová, Z. (2003). Puberta a dospívání. In M. Vágnerová, & Z. Hadj Moussová, *Psychologie handicapu. 4. část. Školní věk a dospívání postiženého dítěte* (pp. 23–37). Liberec: Vysokoškolský podnik s. r. o.
- Janečka, Z. (2004). *Úvod do motorické kompetence jinak zrakově disponovaných dětí a mládeže v období prepubescence a pubescence*. Disertační práce, Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury, Olomouc.
- Janečka, Z., Štěrbová, D., & Kudláček, M. (2008). Psychomotorický vývoj a vývoj motorických kompetencí kongenitálně nevidomých dětí do 36 měsíců věku. *Tělesná kultura*, 31(1), 20–29.

-
- Ješina, O., & Kudláček, M. (2009). Aplikované pohybové aktivity v integrované školní tělesné výchově II. *Tělesná výchova a sport mládeže*, 75(3), 8–12.
- Ješina, O., Kudláček, M., et al. (2011). *Aplikovaná tělesná výchova*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Ješina, O. (2011a). Determinanty ovlivňující APA ve volném čase. In O. Ješina, Z. Hamřík, et al. *Podpora aplikovaných pohybových aktivit v kontextu volného času*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Ješina, O. (2011b). Kompetence učitelů aplikované tělesné výchovy. *Tělesná kultura*, 34(2), 19–44.
- Jucovičová, D., Žáčková, H., Budíková, J., Bartošová, B., & Šauerová, A. (2009). *Individuální vzdělávací plán pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha: Graphic Live spol. s r. o.
- Kala, J. (2012). *Analýza vybraných aspektů profese asistenta pedagoga*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury.
- Kaprálek, K., & Bělecký, Z. (2004). *Jak napsat a používat individuální vzdělávací program*. Praha: Portál.
- Kučera, M. (2010). *Motorické ukazatele sportovců SO dle programu FUNfitness*. Bakalářská práce. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Kudláček, M., Ješina, O., Blaha, L., & Janečka, Z. (2010). Kompetence učitelů tělesné výchovy ve vztahu k integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve školní tělesné výchově. *Tělesná kultura*, 33(1), 43–57.
- Kudláček, M., French, R., & Myers, B. (2002). Job dissatisfaction among certified adapted physical education specialists in the U. S. A. In *13th International Symposium on Adapted Physical Activity*. [Online]. Wien.
- Kudláček, M., & Ješina, O. (2008). *Integrace žáků s tělesným postižením ve školní tělesné výchově*. Olomouc: UP v Olomouci.
- Kudláček, M., Ješina, O., Blaha, L., & Janečka, Z. (2010). Kompetence učitelů tělesné výchovy ve vztahu k integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve školní tělesné výchově. *Tělesná kultura*, 33(1), 43–57.
- Kudláček, M., Ješina, O., Štěrbová, D., & Sherrill, C. (2008). The nature of work and roles of public school adapter physical educators in the United States. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 1(2), 45–55.
- Kudláček, M., Morgulec, N., & Verellen, J. (2010). *European Standards in Adapted Physical Activity*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Lang, G., & Berberichová, Ch. (1998). *Každé dítě potřebuje speciální přístup. Vytváření integrovaných a inkluzivních tříd*. Praha: Portál.
- Lieberman, L. J., Houston.Wilson, C., & Kozub, F. (2002) Perceived barriers to including students with visual impairments in general physical education. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 19(3), 364–377.
- Lieberman, L. J. (2002). *Strategies for inclusion: A handbook for physical educators*. Champaign, IL: Human Kinetics.
- Lienert, C., Sherrill, C., & Myers, B. (2001). Physical educators' concerns about integrating children with disabilities: a cross-cultural comparison. *Adapted Physical Activity Quarterly*, 18(1), 1 – 17.
- Matuška, O., & Jablonský, T. (2010). Východiska inkluzivní didaktiky. In V. Lechta (eds.). *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole* (pp. 120–143). Praha: Portál.
-

-
- Měkota, K., Kovář, R., Gajd, V., Chytráčková, J., Kohoutek, M., & Moravec, R. (1996). *UNIFITTEST (6–60): manuál pro hodnocení základní motorické výkonnosti a vybraných charakteristik tělesné stavby mládeže a dospělých v České republice*. Ostrava: Pedagogická fakulta Ostravské univerzity.
- Morley, D., Bailey, R. P., Tan, J. E. C., & Cooke, B. (2005). Inclusive Physical Education: teachers' views of including pupils with Special Needs and disabilities. *European Physical Education Review*, 11, 84–107.
- Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy (2012). Retrieved January 29, 2012, from <http://www.msmt.cz/socialni-programy/vzdelavani-zaku-se-specialnimi-vzdelavacimi-potrebami>.
- Přinosilová, D. (2007). *Diagnostika ve speciální pedagogice. Texty k distančnímu vzdělávání*. Brno: Paido.
- Rytmus (2004). Co byste měli vědět o integraci a nevíte, koho se zeptat. CD – multimediální metodický materiál. Praha: Rytmus.
- Sherrill, C. (2004). *Adapted physical activity: Crossdisciplinary and lifespan –6th ed.* Dubuque, IA: Brown & Benchman.
- Spurná, M., Vaščáková, T. (2011). Příklad testování motorických kompetencí u žáků s tělesným postižením a kombinovaným postižením. In A. Vyskočilová & O. Ješina (eds.). *Integrace – jiná cesta 6* (pp. 67–72). Olomouc: Univerzita Palackého.
- Štěrbová, D. (2006). *Hluchoslepota. Lidé s ní a kolem ní*. Olomouc: UP Olomouc.
- Štréblková, M. (2009). Individuální vzdělávací plán pro žáky se zdravotním postižením s pokyny k tvorbě. Retrieved September 25, 2011, from <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/S/2998/individualni-vzdelavaci-plan-pro-zaky-se-zdravotnim-postizenim-s-pokyny-k-tvorbe.html/>
- Teplá, M., Šmejkalová, H. (2007). *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR, školské a poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků.
- Vágnerová, M. (2003). Psychický vývoj postiženého dítěte ve školním věku. In M. Vágnerová & Z. Hadj Moussová, *Psychologie handicapu. 4. část. Školní věk a dospívání postiženého dítěte* (pp. 4–22). Liberec: Vysokoškolský podnik s. r. o.
- Válková, H. (2012). Nepublikovaná osobní konzultace. Olomouc.
- Válková, H., Bartoňová, R., Ahmetašević, A. (2012). *Manuál pro hodnocení inkluzivních vyučovacích jednotek tělesné výchovy DIC–CIT pro ATV*. Olomouc: Univerzita Palackého.
- Van Coppenolle, H. et al. (2004). „Adapt“ – Společné evropské kurikulum základů aplikovaných pohybových aktivit a sportu osob se zdravotním postižením. THENAPA [CD-ROM].
- Vítámvás, K. (2010). *Podpora integrace žáků s tělesným postižením ve školní tělesné výchově na běžných základních školách*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého, Fakulta tělesné kultury.
- Vítková, M., Lechta, V. (2010). Realizace inkluzivní edukace. In V. Lechta (Eds.). *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole* (pp. 168–197). Praha: Portál.

Legislativní normy

- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2001). *Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k vzdělávání žáků se specifickými poruchami učení nebo chování, č.j.: 13 711/2001–24*.

-
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2005). *Vyhláška 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky.*
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2005). *Vyhláška 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.*
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. (2005). *Vyhláška 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.*
- Parlament ČR. (2004). *Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon).*
- Parlament ČR. (2004). *Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících.*
- Parlament ČR. (2006). *Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.*

Vybrané příklady IVP a hodnocení

Radka Bartoňová

9

Pro prezentování příkladů vybraných IVP uvádíme ty, které se týkají žáků s nejčastějšími diagnózami zdravotního postižení, které se významným způsobem promítají do školní TV. U žáků s poruchou autistického spektra uvádíme celé IVP, jelikož pohybové aktivity musí být řešeny komplexně s ostatními vyučoványými předměty. U žáků s lehkým mentálním a sluchovým postižením, kteří nemají přidružené další zdravotní postižení, se s IVP pro TV málokdy setkáváme. Z tohoto důvodu se soustředíme na jiná zdravotní postižení. Jednotlivé příklady jsou složeny z diagnostiky pohybových schopností a dovedností, IVP pro TV a hodnocení. Jména a další údaje v příkladech IVP jsou pozměněny.

Hana Dokoupilová – základní diagnóza dětská mozková obrna – diparetická forma

(autor IVP – Radka Bartoňová)

Diagnostika pohybových schopností a dovedností

Podpora byla hodnocena na škále – sama s oporou, s dopomocí, s výraznou dopomocí.

Stabilita/provedení na škále – velmi dobrá, dobrá, slabší, velmi slabá.

TEST: Hana

Dovednosti /motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Stoj	A		sama s opor.	slabší	chodítka
2. Stávání z lehu, sedu	A		sama s opor.	slabší	
3. Lezení po čtyřech	A	*		dobrá	
4. Běh	N				
5. Chůze	A		sama s opor.	slabší	chodítka
6. Poskoky na místě	A		s dopomocí	velmi slabá	
7. Skákání po jedné noze	N				
8. Přeskok překážky	N				
9. Skok do dálky	N				
10. Sklouznutí	N				
11. Plazení	A	*		dobrá	možná plasticita
12. Jemná motorika	A			dobrá	
Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Jízda vpřed	A	*		slabší	eliminace přehnané soutěživosti
2. Jízda vzad	A	*		slabší	
3. Slalom	A	*		slabší	

4. Přesun z vozíku na zem a naopak	N				
5. Překonání překážky	N				
Dovednosti/specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Úder do stojícího míče	A	*		dobrá	
2. Kutálení	A	*		velmi dobrá	
3. Chytání	A	*		slabší	
4. Kopnutí	N				trenovat
5. Hod obouruč vrchem	A	*		slabší	
6. Hod obouruč spodem	A	*		dobrá	
7. Hod jednou rukou	A	*		slabší	
8. Hod trčením	A	*		slabší	levou ne
9. Zvednutí míče ze země	A		s oporou	velmi dobrá	levá horší
10. Různé míče	A	*		dobrá	

Individuální vzdělávací plán TV

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN – TĚLESNÁ VÝCHOVA (příklad)

OBEČNÉ INFORMACE			
Škola:	MŠ a ZŠ Horní Dolní	Město:	Horní Dolní
Třída:	1	Školní rok:	2010–2011
Jméno žáka:	Hana Dokoupilová	Věk:	7

DIAGNOSTIKA	
Diagnóza zdravotního postižení:	Dětská mozková obrna – diparetická forma – samostatná chůze jen s oporou – horší jemná motorika
Vnější podmínky (diagnostika prostředí):	Hanka dochází do první třídy spolu s dvaceti spolužáky. Ve škole jí v integraci pomáhá osobní asistentka. Hanka k chůzi používá chodítko nebo dopomoc druhých. Pro pohyb na delší vzdálenosti je využíván kočár. Škola není bezbariérová, a proto jsou všechna schodiště vybavena lyžinami. Tělocvična je prostorná. Je vybavena běžným nářadím a náčiním. Aby Hanka mohla být plnohodnotněji integrována, bude v hodinách využít sportovní vozík. V některých aktivitách budeme využívat pohyb po čtyřech na zemi, chůze v chodítku nebo chůze za pomoci asistentky.
Diagnostika vědomostí a poznatků ohledně pohybového učení a zdraví:	Hanka je v první třídě a bude postupovat v učivu od začátku společně s ostatními.

Diagnostika pohybových dovedností:	Test pohybových dovedností, příloha „X“.
VÝUKA TĚLESNÉ VÝCHOVY	
Organizace výuky:	Hance při výuce pomáhá osobní asistentka.
Speciální pomůcky:	Sportovní vozík, overball
Kontraindikace:	Žádné
Cíle v TV:	<p>Vzdělávací: <i>Gymnastika:</i> Kotoul vpřed, vzad – za pomoci asistentky, postupně samostatně. Cvičení s lavičkami, žebřiny, bedna – bezpečné zvládnutí s modifikacemi za pomoci asistentky. <i>Atletika:</i> „skok daleký z místa“ (jak daleko dojede na sport. vozíku na jeden odraz), běhy 30 a 50 m (na sport. vozíku). Hod míčem z místa, přihrávky (na sportovním vozíku). Jízda na sportovním vozíku (vpřed, vzad, slalom). <i>Závodivé hry, míčové hry:</i> znalost pravidel, účast s modifikacemi.</p> <p>Výchovný: Spolupráce se spolužáky, vzájemná pomoc, naučit se modifikovat si cvičení a cvičit, co zvládne. Snažit se pracovat co nejvíce samostatně.</p> <p>Zdravotní: Zlepšení stability, jemné a hrubé motoriky, vytrvalost, zvyšování kondice.</p>
Učivo dle RVP ZV:	<p>Činnosti ovlivňující zdraví:</p> <ul style="list-style-type: none"> • význam pohybu pro zdraví • příprava organismu • zdravotně zaměřené činnosti • rozvoj různých forem rychlosti, vytrvalosti, síly, pohyblivosti, koordinace pohybu • hygiena při TV • bezpečnost při pohybových činnostech <p>Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pohybové hry • základy gymnastiky • rytmické a kondiční formy cvičení pro děti • průpravné úpoly • základy atletiky • základy sportovních her • turistika a pobyt v přírodě • plavání • lyžování, bruslení (<i>podle podmínek školy</i>) • další pohybové činnosti (<i>podle podmínek školy a zájmu žáků</i>) <p>Činnosti podporující pohybové učení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • komunikace v TV • organizace při TV • zásady jednání a chování • pravidla zjednodušených osvojovaných pohybových činností • měření a posuzování pohybových dovedností • zdroje informací o pohybových činnostech

Výstupy dle RVP ZV:	<p>Spojuje pravidelnou každodenní pohybovou činnost se zdravím a využívá nabízené příležitosti.</p> <p>Zvládá v souladu s individuálními předpoklady jednoduché pohybové činnosti jednotlivce nebo činnosti prováděné ve skupině; usiluje o jejich zlepšení.</p> <p>Spolupracuje při jednoduchých týmových pohybových činnostech a soutěžích.</p> <p>Uplatňuje hlavní zásady hygieny a bezpečnosti při pohybových činnostech ve známých prostorech školy.</p>
----------------------------	---

<p><i>Září:</i> Měření žáků, řazení podle velikosti, poučení o bezpečnosti, seznámení s tělocvičnou, nářadovnou, škol. hřištěm. Lavičky – přeskok, chůze, běh. Plné míče – válení, podávání.</p>	<p>Měření žáků, řazení podle velikosti, poučení o bezpečnosti. Seznámení s tělocvičnou, nářadovnou, škol. hřištěm. Lavičky – plazení, po čtyřech, přechod (s dopomocí). Plné míče – kotoulání v sedu.</p>
<p><i>Říjen:</i> Kotoul vpřed z dřepu spojného. Základní činnosti s míčem – přihrávky, chytání. Rozvíjení běžecké rychlosti. Žebřiny – vylézání, slézání. Lavičky – překonávání na šíři.</p>	<p>Kotoul vpřed ze dřepu spojného (s dopomocí). Základní činnosti s míčem (na sport. vozíku). Jízda na sportovním vozíku – vpřed, vzad. Žebřiny – vylézání, slézání (s dopomocí). Lavičky – přelézání s oporou o ruce, plazení.</p>
<p><i>Listopad:</i> Akrobacie – stoj na lopatkách. Kotoul vpřed z dřepu. Žebřiny – vylézání, slézání, seskoky, ručkování. Šplh na tyči. Přihrávky, driblink.</p>	<p>Akrobacie – stoj na lopatkách (s dopomocí). Kotoul vpřed ze dřepu (s dopomocí). Žebřiny – vylézání, slézání, ručkování (s dopomocí). Šplh na tyči – jen přitahy rukou (s dopomocí). Přihrávky, driblink – na sport. vozíku.</p>
<p><i>Prosinec:</i> Akrobacie – kotoul vpřed, stoj na lopatkách. Šplh na tyči. Lavičky – překonávání laviček. Přihrávky, driblink. Bedny – bedna jako překážka.</p>	<p>Akrobacie – kotoul vpřed, stoj na lopatkách (s dopomocí). Šplh na tyči – jen přitahy rukou (s dopomocí). Přihrávky, driblink – na sportovním vozíku. Bedna – s dopomocí asistentky, modifikace dle cviků (přelézání, po čtyřech, objíždění na sportovním vozíku atd.).</p>
<p><i>Leden:</i> Akrobacie – kotoul vpřed ze dřepu do stoje. Rozvíjení běžecké vytrvalosti. Žebřiny – vylézání, slézání, cvičení na žebřinách. Šplh na tyči. Atletika – hod míčem z místa, skok daleký z místa. Přihrávky s míčem obouruč. Bedny – odraz snožmo.</p>	<p>Akrobacie – kotoul vpřed ze dřepu do sedu (postupně bez dopomocí). Jízda na sport. vozíku – vytrvalost. Žebřiny – s dopomocí asistentky. Šplh na tyči – jen přitahy rukou (s dopomocí). Atletika – hod míčem z místa (sport. vozík), skok daleký z místa (sport. vozík). Přihrávky – na sport. vozíku. Nácvik odrazu na místě (s dopomocí).</p>

<p><i>Únor:</i> Atletika – rozvíjení běžecké vytrvalosti. Akrobacie – kotoul vzad ze dřepu. Bedny – odraz snožmo, probíhání dílů. Hodina bezpečnosti v tělocvičně. Závodivé hry, míčové hry.</p>	<p>Jízda na sport. vozíku – vytrvalost. Akrobacie – kotoul vzad ze dřepu (s dopomocí). Odraz snožmo – za pomoci asistentky, objížďení na sport. vozíku. Hodina bezpečnosti v tělocvičně. Závodivé hry, míčové hry – modifikace dle jednotlivých her (na sport. vozíku, důraz na rozdělení družstev – Hanka nesmí brzdit).</p>
<p><i>Březen:</i> Akrobacie – kotoul vpřed i vzad. Stoj na lopatkách, následný kotoul vzad. Skok daleký z místa. Hod míčkem na terč. Šplh na tyči. Rozvoj běžecké vytrvalosti.</p>	<p>Akrobacie – kotoul vpřed (bez dopomoci), vzad (s dopomocí). Stoj na lopatkách, následný kotoul vzad (s dopomocí). Skok daleký z místa – na sport. vozíku. Hod míčkem na terč – na sport. vozíku. Šplh na tyči – jen přitahy rukou (s dopomocí). Jízda na sport. vozíku – vytrvalost.</p>
<p><i>Duben:</i> Akrobacie – kotoul vpřed i vzad, šplh na tyči Atletika – hod míčkem, skok daleký z rozběhu. Rozvrh běžecké vytrvalosti, běh na 50 m. Přihrávky, driblink. Závodivé hry, míčové hry.</p>	<p>Akrobacie – kotoul vzad i vpřed (zkoušet bez dopomoci). Atletika – hod míčkem – ze sport. vozíku, „skok daleký z místa“ na sport. vozíku. Přihrávky driblink – na sport. vozíku. Závodivé hry, míčové hry – modifikace dle jednotlivých her (na sport. vozíku, důraz na rozdělení družstev – Hanka nesmí brzdit).</p>
<p><i>Květen:</i> Akrobacie – kotoul vpřed i vzad. Atletika – rozvoj běžecké vytrvalosti, běh na 30 a 50 m. Bedny, žebřiny. Přihrávky, driblink. Závodivé hry, míčové hry.</p>	<p>Akrobacie – kotoul vzad i vpřed (zkoušet bez dopomoci). Jízda na sport. vozíku – vytrvalost, rychlost (30 a 50 m). Bedny, žebřiny – s dopomocí. Přihrávky driblink – na sport. vozíku. Závodivé hry, míčové hry – modifikace dle jednotlivých her (na sport. vozíku, důraz na rozdělení družstev – Hanka nesmí brzdit).</p>
<p><i>Červen:</i> Atletika – skok daleký z rozběhu, rychlý běh na 30 a 50 m, běžecká vytrvalost. Akrobacie – kotoul vpřed i vzad, stoj na lopatkách. Bedny, žebřiny. Závodivé hry, míčové hry.</p>	<p>Atletika – „skok daleký z místa“ na sport. vozíku. Jízda na sport. vozíku – vytrvalost, rychlost (30 a 50 m). Akrobacie – kotoul vzad i vpřed (zkoušet bez dopomoci), stoj na lopatkách (s dopomocí). Bedny, žebřiny – s dopomocí. Přihrávky driblink – na sport. vozíku. Závodivé hry, míčové hry – modifikace dle jednotlivých her (na sport. vozíku, důraz na rozdělení družstev – Hanka nesmí brzdit).</p>

Způsob hodnocení a kvalifikace:	Numericky vyjádřené známkování – neznámkuje se výkonnost, známkuje se snaha žákyně a pokrok v jednotlivých cílech TV.
Kontrola plnění IVP:	Nutná diagnostika na začátku a na konci hodnoceného období. Opakování testu pohybových dovedností – červen 2011.
Časové období plnění IVP:	Září 2010 až červen 2011

Za Centrum APA zpracovala:.....

Podpis třídního učitele:

Podpis ředitele:

Hodnocení

Hanka za celý rok udělala největší pokroky v samostatné chůzi. Nebylo to pro ni jednoduché, a proto o to víc je to cenné. Na začátku školního roku chodila pomocí chodítka. Teď na konci zvládá chůzi s „kozičkami“ a začíná chodit i s klasickými berlemi. Postupně jí prodlužujeme vzdálenost, kterou ujde. Soustavně posiluje svaly na ruku, aby vydržela chodit co nejdéle. Hanka se pravidelně věnuje tělesné výchově ve formě integrované, paralelní i separované. Ve formě integrované se společně s ostatními věnuje modifikovaným hrám, práci s míči a modifikovaným pohybovým aktivitám. Za pomoci asistentky a paní učitelky se naučila kotoul vpřed i vzad, lezení po žebřinách, cvičení s lavičkami a bednou. Naučení se jezdit na sportovním vozíku jsme po několika pokusech o plynulou jízdu vzdaly. Hanka se naučila být stejně rychlá jak ostatní děti, dostávala se do napětí a šponovala se na vozíku, a to jí znemožňovalo jízdu. I proto jsme raději v tělesné výchově trénovaly separovaně chůzi s „kozičkami“ a klasickými berlemi. Pokud byla unavená, tak jsme zařadily paralelní odpočinkové cvičení v přílehlé nářadovně. Tam se učila pohybovým dovednostem s míčem, tyčí, kruhy a s dalšími pomůckami.

V letošním roce Hanka absolvovala i lyžařský kurz, kde se věnovala lyžování na monoski. Na monoski jezdí s rodinou už od loňského roku, tak to pro ni nebylo nic nového. Důležité bylo nejen to, že se v monoski nadále zlepšovala, ale i to, že byla společně s ostatními dětmi a zažila si první delší odloučení od rodiny.

Hanka dělá celkově v pohybových aktivitách velké pokroky.

Cíle v TV:

Splnění cílů:

- Vzdělávací:** Gymnastika – za pomoci asistentky zvládne kotoul vpřed i vzad. Samostatně jen překulit, když ji nachystají do správné polohy.
 Atletika – „skok daleký z místa“, běhy 30 a 50 m (na sport. vozíku) – netrénováno.
 Hod míčem z místa, přihrávky – zlepšení. Trénování i ve stoji s oporou.
 Cvičení s lavičkami, žebřiny, bedna – zvládnuto s malými modifikacemi.
 Jízda na sportovním vozíku – mírné zlepšení, moc netrénováno.
 Závodivé hry, míčové hry – pravidla zná a účastní se s modifikacemi.
- Zdravotní:** Se spolužáky spolupracuje. Jejich pomoc je plánována na příští rok, kdy trochu povyroستou. Naučila se modifikovat některé cvičení a samostatně si vymýšlet jiné.
- Výchovný:** Splněno.

Diagnostika a test pohybových dovedností:**TEST: Hana**

Dovednosti / motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měsících
1. Stoj	A		sama s opor.	slabší	chodítko	lepší stabilita, zlepšení
2. Stávání z lehu, sedu	A		sama s opor.	slabší		zlepšení
3. Lezení po čtyřech	A	*		dobrá		mírné zlepšení
4. Běh	N					
5. Chůze	A		sama s opor.	slabší	chodítko	velké zlepšení, chůze s berlemi
6. Poskoky na místě	A		s dopomocí	velmi slabá		mírné zlepšení
7. Skákání po jedné noze	N					
8. Přeskok překážky	N					
9. Skok do dálky	N					
10. Sklouznutí	N					
11. Plazení	A	*		dobrá	možná plasticita	beze změny
12. Jemná motorika	A			dobrá		mírné zlepšení
Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měsících
1. Jízda vpřed	A	*		slabší	eliminace přehnané soutěživosti	mírné zlepšení
2. Jízda vzad	A	*		slabší		mírné zlepšení
3. Slalom	A	*		slabší		mírné zlepšení
4. Přesun z vozíku na zem a naopak	N					

5. Překonání překážky	N					
Dovednosti/ specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/ kvalita pohybu	Poznámky	Dovednosti/ specifické
1. Úder do stojícího míče	A	*		dobrá		zlepšení
2. Kutálení	A	*		velmi dobrá		zlepšení
3. Chytání	A	*		slabší		zlepšení
4. Kopnutí	N				trénovat	zlepšení
5. Hod obouruč vrchem	A	*		slabší		zlepšení
6. Hod obouruč spodem	A	*		dobrá		zlepšení
7. Hod jednou rukou	A	*		slabší		zlepšení
8. Hod trčením	A	*		slabší	levou ne	zlepšení
9. Zvednutí míče ze země	A		s oporou	velmi dobrá	levá horší	zlepšení stability
10. Různé míče	A	*		dobrá		zlepšení

Závěr a doporučení pro další rok

V dalším školním roce by měla Hanka začít cvičit více s ostatními dětmi ze třídy dohromady. Je nezbytné pokračovat v tréninku nabytých dovedností. Nejdůležitější je trénovat chůzi o berlích, která je nutná pro její běžný život. Dobré by bylo zařadit i chůzi v terénu a postupně ze schodů a do schodů. Zaleží na tom, jaké pokroky udělá přes prázdniny a kam se bude ubírat její další rozvoj. Z dalších aktivit zkusit hrát bocciu, práci s florbalovou hokejkou a přidat další sportovní náčiní. Do individuálního plánu zařadit i nějaké cviky na stabilitu. V zimní sezóně by bylo dobré pokračovat v tréninku jízdy na monoski.

Pro Hanku je nezbytné určit cíle společně, aby ona sama si dala nějaké možné hranice a měla motivaci je překonávat. Je potřeba, aby věděla, že je to pro její dobro a že když bude pořádně trénovat, tak bude postupně víc a víc samostatná.

Pozn.: Hodnocení bylo provedeno na konci dubna 2011 kvůli odjezdu Hanky do lázní.

Petra Jiráčková – základní diagnóza dětská mozková obrna – kvadruparetická forma (ZŠ – druhý stupeň)

(autor IVP – Radka Bartoňová)

Diagnostika pohybových schopností a dovedností

TEST: Petra

Dovednosti /motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Stoj	A		S dopomocí	Velmi slabá	Dopomoc asistentky
2. Stávání z lehu, sedu	N				
3. Lezení po čtyřech	A		S dopomocí	Velmi slabá	Jen stoj na čtyřech
4. Běh	N				
5. Chůze	A		S dopomocí	Velmi slabá	Jen s velkou oporou
6. Poskoky na místě	N				
7. Skákání po jedné noze	N				
8. Přeskok překážky	N				
9. Skok do dálky	N				
10. Sklouznutí	N				
11. Plazení	A	*			Těžší
12. Jemná motorika	A	*		Slabší	Špatná – pravá horší než levá
Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Jízda vpřed	A	*		Slabší	Horší pravá strana
2. Jízda vzad	A	*		Slabší	Horší pravá strana
3. Slalom	A	*		Slabší	Špatná levá zatáčka
4. Přesun z vozíku na zem a naopak	N				
5. Překonání překážky	N				
Dovednosti/specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Úder do stojícího míče	Pravá ne, levá ano	*		Slabší	
2. Kutálení	N				

3. Chytání	A	*		Dobrá	
4. Kopnutí	N				
5. Hod obouruč vrchem	N				
6. Hod obouruč spodem	N				
7. Hod jednou rukou	A	*		Slabší	
8. Hod trčením	A	*		Slabší	Lehčí měkčí míč
9. Zvednutí míče ze země	N				Jen válením po kole
10. Různé míče	N				Jen malé a lehké

Individuální vzdělávací plán TV

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN – TĚLESNÁ VÝCHOVA

OBECNÉ INFORMACE			
Škola:	ZŠ Podolí	Město:	Podolí
Třída:	6	Školní rok:	2010/2011
Jméno žáka:	Petra Jiráčková	Věk:	13

DIAGNOSTIKA	
Diagnóza zdravotního postižení:	Dětská mozková obrna – quadraparetická forma – pravá ruka více poškozena – používá mechanický vozík
Vnější podmínky:	Petra je integrována v šesté třídě, kterou navštěvuje společně s 21 spolužáky. Ve výuce jí pomáhá asistentka. Na prvním stupni byla v tělocviku společně se spolužáky. Půl roku v páté třídě trénovala jízdu na sportovním vozíku, hru boccia a další pohybové dovednosti v separované formě. Tělocvična v této škole není bezbariérová a vede k ní řada schodů. Je potřeba s Petrou schody překonávat. A proto, když bude přítomna pouze asistentka, bude Petra vyučována na chodbě. Petra pochází ze sportovní rodiny. K jejím dalším koníčkům z pohybových aktivit patří jízda na trojkolce, plavání a hippoterapie.
Diagnostika vědomostí a poznatků ohledně pohybového učení a zdraví:	Petra chápe význam pohybu pro zdraví. Je potřeba získat vědomosti ohledně kondiční a fyzické přípravy. Oblast sportovních a pohybových her je potřeba doplnit o další (pravidla, představa hry atd.). V tomto roce by měla Petra vyzkoušet roli rozhodčího a posuzovatele pohybových dovedností.
Diagnostika pohybových dovedností:	Test pohybových dovedností, příloha „X“.

VÝUKA TĚLESNÉ VÝCHOVY	
Organizace výuky:	Výuka je provozována většinou v paralelní formě v tělocvičně nebo na chodbě za pomoci asistentky
Speciální pomůcky:	Overball, sportovní vozík, boccia, tenisák
Kontraindikace:	Nejsou
Cíle v TV:	<p>Vzdělávací: <i>Sportovní hry</i> – základní pojmy, pravidla her (boccia, přehazovaná, vybíjená, basketbal, florbal, kopaná, házená), manipulace s míčem, florbalovou hokejkou jiným herním náčiním. Trénink boccie. <i>Atletika</i> – znalost atletických disciplín, skok do dálky z místa, hod kriketovým míčkem. <i>Gymnastika</i> – teoretická znalost základních gymnastických cviků <i>Jízda na sportovním vozíku</i> – pohyb na vozíku – slalom, zlepšení pohybu na levou stranu, zrychlení jízdy vpřed, překonání terénních nerovností (mírný kopec, mírná překážka, různý povrch), vytrvalost, „indiánský běh“. Výchovný: Starost o své fyzické zdraví, zvládnutí jednotlivých úkolů. Zdravotní: Posílení slabší ruky, zlepšení jemné a hrubé motoriky.</p>
Učivo dle RVP ZV:	<p>Činnosti ovlivňující zdraví:</p> <ul style="list-style-type: none"> • význam pohybu pro zdraví • zdravotně orientovaná zdatnost – rozvoj ZOZ, kondiční programy, manipulace se zatížením • prevence a korekce jednostranného zatížení a svalových dysbalancí – průpravná, kompenzační, vyrovnávací, relaxační a jiná zdravotně zaměřená cvičení • hygiena a bezpečnost při pohybových činnostech – v nestandardním prostředí, první pomoc při TV a sportu v různém prostředí a klimatických podmínkách, improvizované ošetření poranění a odsun raněného <p>Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností:</p> <ul style="list-style-type: none"> • pohybové hry – s různým zaměřením; netradiční pohybové hry a aktivity • gymnastika – akrobacie, přeskoky, cvičení s náčiním a na nářadí • estetické a kondiční formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem – základy rytmické gymnastiky, cvičení s náčiním; kondiční formy cvičení pro daný věk žáků; tance • úpoly – základy sebeobrany, základy aikidó, judó, karatedó • atletika – rychlý běh, vytrvalý běh na dráze a v terénu, základy překážkového běhu, skok do dálky nebo do výšky, hod míčkem nebo granátem, vrh koulí • sportovní hry (<i>alespoň dvě hry podle výběru školy</i>) – herní činnosti jednotlivce, herní kombinace, herní systémy, utkání podle pravidel žákovské kategorie • turistika a pobyt v přírodě – příprava turistické akce, přesun do terénu a uplatňování pravidel bezpečnosti silničního provozu v roli chodce a cyklisty, chůze se zátěží i v mírně náročném terénu, táboření, ochrana přírody, základy orientačního běhu, dokumentace z turistické akce

	<ul style="list-style-type: none"> • plavání (podle podmínek školy – zdokonalovací plavecká výuka, pokud neproběhla základní plavecká výuka, musí předcházet adaptace na vodní prostředí a základní plavecké dovednosti) – další plavecké dovednosti, další plavecký způsob (plavecká technika), dovednosti záchranného a branného plavání, prvky zdravotního plavání a plaveckých sportů, rozvoj plavecké vytrvalosti • lyžování, snowboarding, bruslení (podle podmínek školy) – běžecské lyžování, lyžařská turistika, sjezdové lyžování nebo jízda na snowboardu, bezpečnost pohybu v zimní horské krajině, jízda na vleku; (další zimní sporty podle podmínek školy) • další (i netradiční) pohybové činnosti (podle podmínek školy a zájmu žáků) <p>Činnosti podporující pohybové učení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • komunikace v TV – tělocvičné názvosloví osvojovaných činností, smluvené povely, signály, gesta, značky, základy grafického zápisu pohybu, vzájemná komunikace a spolupráce při osvojovaných pohybových činnostech • organizace prostoru a pohybových činností – v nestandardních podmínkách; sportovní výstroj a výzbroj – výběr, ošetřování • historie a současnost sportu – významné soutěže a sportovci, olympismus – olympijská charta • pravidla osvojovaných pohybových činností – her, závodů, soutěží • zásady jednání a chování v různém prostředí a při různých činnostech • měření výkonů a posuzování pohybových dovedností – měření, evidence, vyhodnocování
<p>Výstupy dle RVP ZV:</p>	<p>Činnosti ovlivňující zdraví:</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu, některé pohybové činnosti zařazuje pravidelně a s konkrétním účelem • usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti; z nabídky zvolí vhodný rozvojový program • samostatně se připraví před pohybovou činností a ukončí ji ve shodě s hlavní činností – zatěžovanými svaly • odmítá drogy a jiné škodliviny jako neslučitelné se sportovní etikou a zdravím; upraví pohybovou aktivitu vzhledem k údajům o znečištění ovzduší <p>Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zvládá v souladu s individuálními předpoklady osvojované pohybové dovednosti a tvořivě je aplikuje ve hře, soutěži, při rekreačních činnostech • posoudí provedení osvojované pohybové činnosti, označí zjevné nedostatky a jejich možné příčiny <p>Činnosti podporující pohybové učení:</p> <ul style="list-style-type: none"> • užívá osvojované názvosloví na úrovni cvičence, rozhodčího, diváka, čtenáře novin a časopisů, uživatele internetu • naplňuje ve školních podmínkách základní olympijské myšlenky – čestné soupeření, pomoc handicapovaným, respekt k opačnému pohlaví, ochranu přírody při sportu

	<ul style="list-style-type: none"> • dohodne se na spolupráci i jednoduché taktice vedoucí k úspěchu družstva a dodržuje ji • rozlišuje a uplatňuje práva a povinnosti vyplývající z role hráče, rozhodčího, diváka, organizátora • sleduje určené prvky pohybové činnosti a výkony, eviduje je a vyhodnotí • zorganizuje samostatně i v týmu jednoduché turnaje, závody, turistické akce na úrovni školy; spolurozhoduje osvojované hry a soutěže
--	--

Časový plán:	Modifikace:
<p><i>Září:</i> Seznámení s vhodným a bezpečným chováním na sportovních akcích, zásady bezpečného používání sport. potřeb a náradí, správné držení těla, zvyšování kloubních pohybů, preventivní pohybová činnost, správné zapojení dechu. Celkové posilování svalového aparátu, rozvoj vytrvalosti, zdravotně orientovaná zdatnost. Individuální rozcvičení, strečink celého těla. Základní atletické disciplíny, gymnastické dovednosti, šplh, žebříky, kruhy, akrobacie, sportovní hry – přehazovaná, vybíjená, základní prvky metodické řady – odbíjená, košíková.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Seznámení s vhodným a bezpečným chováním na sportovních akcích a tělocvičně, zásady bezpečného používání sport. potřeb. – Strečinková cvičení a posilování. – Jízda na sportovním vozíku – vpřed, vzad, jízda terénem. – Rozvoj vytrvalosti – na vozíku. – Znalost pravidel – přehazována, vybíjená. – Hody, chytání – overballem.
<p><i>Říjen:</i> Košíková – správný postoj při přihrávce, driblink pravou, levou rukou bez očního kontaktu s balonem, driblinková abeceda. Doplňkové sport. hry – minikopaná, házená, florbal, průpravná cvičení, cviky rovnováhy – kladina, estetické a kondiční formy cvičení s hudbou a rytmic. doprovodem – základy rytmické gymnastiky, soulad pohybu s hudbou.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Přihrávky – o zem, přímo, levou, pravou. – Znalost pravidel basketbalu, florbalu. – Rytmizace pohybu, soulad pohybu s hudbou. – Pohyb na sport. vozíku – slalom, zrychlení. – Boccia – nácvik odhodu.
<p><i>Listopad:</i> Sportovní hry – přehození míče přes síť, rychlá a přesná přihrávka, prudké odehraní míče do soupeřova pole ve výskoku. Košíková – dvojtakt, střelba na koš, driblink se slalomem, nácvik herní činnosti, obranný pohyb. Odbíjená – nácvik přihrávek vrchem, odbíjení spodem. Doplňkové sportovní hry – minikopaná, házená, florbal, průpravná cvičení. LA – skok vysoký, technika střížný a valivý</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Hody, chytání – overballem. – Hod na cíl malým míčkem. – Pohyb na vozíku – vytrvalost. – Nácvik odbití florbalovou hokejkou.

<p><i>Prosinec:</i> Sportovní hry – přehazovaná – přehození míče přes síť, rychlá a přesná přihrávka, prudké odehrání míče do soupeřova pole ve výskoku (smeč) jednoruč i obouruč. Košiková – dvojtakt, střelba na koš, driblink se slalomem, nácvik herní činnosti, obranný pohyb. Odbíjená – nácvik přihrávek vrchem, spodem. Doplňkové sportovní hry – minikopaná, házená florbal, průpravná cvičení LA – skok vysoký, technika střížný a valivý. Vánoční sportování – sportovní den věnovaný soutěžím.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Odbití míče pěstí, dlaní. – Cvičení s lanem a švihadlem – přitahování, kroužení. – Skok do dálky z místa (na sport. vozíku – na jeden odraz, kam dojde). – Jízda na sport. vozíku – nácvik zatáčení na levou stranu. – Znalost pravidel házené.
<p><i>Leden:</i> Kruhy – kotoul vpřed a vzad, houpání vsedě, rotace kolem své osy. Moderní gymnastika – cvičení s míčem, švihadlem a tyčí. Pohybové hry – závody družstev i jednotlivců s různým zaměřením podle povětrnostních podmínek – bruslení, sáňkování.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Posilování s lehkým a velkým míčem. – Cvičení s obručí. – Nácvik hry boccia. – Zimní aktivity – sáňkování, monoski. – Jízda na sportovním vozíku.
<p><i>Únor:</i> Úpoly – význam úpolových sportů pro sebeobranu a brannost, přetahy, přetlaky, úpolové odpory, střehové postoje, sebeobrana, pády Podle povětrnostních podmínek – bruslení, sáňkování.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Zimní aktivity – sáňkování, monoski. – Posilování s lehkým míčem, posilovací gumou. – Hra boccia. – Nácvik odbití florbalovou hokejkou.
<p><i>Březen:</i> Hrazda – vzpor na rukách, kotoul vpřed, vzad, vzpor na rukou přešvihem úožmo. Šplh na tyči a laně. Doplňkové sportovní hry – minikopaná, házená, florbal, průpravná cvičení.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Cvičení s lanem a švihadlem – přitahování, kroužení. – Přihrávky – o zem, přímo, levou, pravou. – Jízda na sp. voz. – vytrvalost, „indiánský běh“. – Znalost pravidel florbalu a minikopané.
<p><i>Duben:</i> Gymnastika – kotoul vpřed a vzad, stoj na rukou se záchranou, přemet stranou se záchranou, přeskok kozy v základní výšce. Akrobacie – kotoul plavmo z trampolíny přes lavičku nebo nízkou švédskou bednu z trampolíny a seskok do dučen, přeskok vyšší švédské bedny z trampolíny.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Hra boccia. – Nácvik odbití florbalovou hokejkou. – Jízda na vozíku terénními nerovnostmi. – Posilování za pomoci overballu a posilovacích gum. – Jízda na sportovním vozíku – slalom.

<p><i>Květen:</i> Atletika – atletická abeceda. Rychlé běhy na krátkou trať, postupné zrychlování, hody granátem a kriketovým míčem, skok do dálky. Velká kopaná.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Znalost jednotlivých prvků atletických disciplín. – Jízda na vozíku – rychlost, postupné zrychlování. – Hod kriketovým míčem. – „Skok do dálky z místa“.
<p><i>Červen:</i> Rychlé běhy na krátkou trať, postupné zrychlování, hody granátem a kriketovým míčem, skok do dálky, rychlé starty. Velká kopaná. Turistika+ pobyt v přírodě. Orientace na mapě, měřítko mapy, vytyčení trasy podle mapy dle zdatnosti žáků, uplatňování pravidel bezpečného silničního provozu v roli chodce, ochrana přírody, základy orientace.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Jízda na vozíku – rychlost, postupné zrychlování. – Hod kriketovým míčem a granátem. – Turistika + pobyt v přírodě. – Orientace na mapě, měřítko mapy, vytyčení trasy podle mapy dle zdatnosti žáků, uplatňování pravidel bezpečného silničního provozu v roli chodce, ochrana přírody, základy orientace.

Způsob hodnocení a kvalifikace:	Numericky vyjádřené známkování – neznámkuje se výkonnost, známkuje se snaha žákyně a pokrok v jednotlivých cílech TV.
Kontrola plnění IVP:	Nutná diagnostika na začátku a na konci hodnoceného období. Opakování testu pohybových dovedností – červen 2011.
Časové období plnění IVP:	Září 2010 až červen 2011

Podpis třídního učitele:

Podpis ředitele:

Za centrum podpory integrace

Hodnocení

Petra se pravidelně věnovala tělesné výchově společně se svou asistentkou v separované formě na chodbě nebo ve třídě. Společně jsme pracovaly většinou jedenkrát týdně.

Při práci s Petrou jsme zaznamenaly největší pokrok v celkovém pohybu na mechanickém vozíku. Neustálým povzbuzováním a trénováním se pozvolna celý půlrok zlepšovala. Na konci školního roku zvládla zhruba 25 m ujet o 50 s rychleji. Pohyb na sportovním vozíku jí dělal větší potíže, ale postupně se naučila ovládat i ten. Vzhledem k typu svého zdravotního postižení je pro ni pohyb na sportovním vozíku spíše zpestřením a možností rozvíjení hrubé motoriky, než aby byl využíván k větším sportovním výkonům. Práce s míčem je pro Petru složitější kvůli špatnému úchopu. Převážně jsme používaly měkký míč overball, který se jí dobře držel i nedominantní rukou. Tu jsme trénovaly pomocí tohoto míče a posilovacích cvičení. Velký posun udělala Petra při práci s florbalovou hokejkou. Dokáže s ní odbít na obou stranách jak správným směrem, tak i kvalitní razancí. Trénink probíhal většinou s větším míčem, do kterého se Petra lépe střefovala. Hra boccia je ideální kolektivní hrou pro lidi se stejným typem postižení, jaké má i Petra. Proto jsme její nácvik zařazovaly většinou do každé hodiny. Za čtyři měsíce se Petra naučila pravidla, zlepšila se v odhadování prostoru a v přesnosti.

Během aplikace IVP jsme stihly vyzkoušet i lyžování pro lidi s tělesným postižením na monoski. Petra prozatím lyžovala pasivně, ale byl zde příjemný pocit z pobytu na sněhu a poznání základů tohoto sportu. Pohyb v terénu jsme zařadily i na jaře. Šlo o posilování při jízdě na vozíku do mírného kopce, těžším povrchu a trénování dovednosti jízdy z kopce.

Celkově se Petra zlepšila ve vnímání pohybu jako celku a v přístupu k těmto hodinám.

Splnění cílů:

Vzdělávací: Sportovní hry –

Boccia – znalost pravidel, správný odhod, odhadování vzdálenosti – velký pokrok.
Přehazovaná – netrénováno.

Manipulace s míčem – zlepšení odhodu a chytání, lepší zvedání míče ze země s pomocí kola na vozíku.

Manipulace s florbalovou hokejkou – správné uchycení hokejky, odbití míče na obou stranách.

Atletika – „skok do dálky z místa“ – (modifikace – na jeden dotyk obručí dojet co nejdál) – zlepšení z nuly na jeden metr.

Gymnastika – trénink základních povelů.

Pohyb na vozíku – celkové zlepšení pohybu, ve slalomu se zlepšila otočka na levou stranu, jízda vpřed (zrychlení z 2 min. na 1,20 min.).

Jízda na sportovním vozíku – plynulý pohyb, zvládnutí slalomu.

Zdravotní: Splněno.

Výchovný: Malé zlepšení. Potřeba neustále na tom pracovat.

Diagnostika a test pohybových dovedností:

TEST: Petra

Dovednosti / motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měsících
1. Stoj	A		S dopomocí	Velmi slabá	Dopomoc asistentky	Nezměněno
2. Stávání z lehu, sedu	N					
3. Lezení po čtyřech	A		S dopomocí	Velmi slabá	Jen stoj na čtyřech	Nezměněno
4. Běh	N					
5. Chůze	A		S dopomocí	Velmi slabá	Jen s velkou oporou	Nezměněno
6. Poskoky na místě	N					
7. Skákání po jedné noze	N					
8. Přeskok překážky	N					

9. Skok do dálky	N					
10. Sklouznutí	N					
11. Plazení	A	*			Těžší	Nezměněno
12. Jemná motorika	A	*		Slabší	Špatná – pravá horší než levá	Lepší manipulace s malým míčem
Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/ kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měsících
1. Jízda vpřed	A	*		Slabší	Horší pravá strana	Výrazné zlepšené
2. Jízda vzad	A	*		Slabší	Horší pravá strana	Zlepšení
3. Slalom	A	*		Slabší	Špatná levá zatačka	Lepší levá otočka
4. Přesun z vozíku ne zem a naopak	N					
5. Překonání překážky	N					Jízda v terénu lepší
Dovednosti/ specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/ kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měsících
1. Úder do stojícího míče	Pravá ne, levá ano	*		Slabší		Nezměněno
2. Kutálení	N					
3. Chytání	A	*		Dobrá		Zlepšení
4. Kopnutí	N					
5. Hod obouruč vrchem	N					
6. Hod obouruč spodem	N					
7. Hod jednou rukou	A	*		Slabší		Zlepšení
8. Hod trčením	A	*		Slabší	Lehčí měkkí míč	Nezměněno
9. Zvednutí míče ze země	N				Jen válením po kole	Válením po kole – rychleji, i bez
10. Různé míče	N				Jen malé a lehké	Nezměněno

Závěr a doporučení pro další rok

V dalším školním roce bychom měly s Petrou začít cvičit paralelně s ostatními děvčaty ze třídy a pokusit se ji integrovat do těch částí hodin, kde to bude možné. Je nezbytné pokračovat v tréninku nabytých dovedností. Nejdůležitější je trénovat jízdu na vozíku, která je nezbytná pro její běžný život. Nejvíce Petra bojuje se sezením na vozíku. Při jízdě se kouká na kolena. To se nám nepovedlo odstranit, a tak to bude úkolem pro další rok. Narovnání na vozíku a dívání před sebe. V průběhu roku, by se k samostatné jízdě měly přidávat postupně překážky: malá vyvýšenina, těžší povrch, menší prostor atd. Nadále trénovat bocciu, práci s florbalovou hokejkou, míčem a přidat další sportovní náčiní. V zimní sezóně by bylo dobré zopakovat jízdu na monoski.

Pro Petru je nezbytné určit cíle společně, aby ona sama si dala nějaké možné hranice a měla motivaci je překonávat. V tomhle ohledu byl na ní vidět v průběhu roku velký pokrok. Ze začátku neviděla důvod, proč by měla chodbu přejet rychleji a sama. Pak když zjistila, že jde dostat se někam rychleji i bez cizí pomoci, tak se snažila daleko víc.

Anna Vaculíková – základní diagnóza dětská mozková obrna – kvadruparetická forma (SŠ)

(autor IVP – Radka Bartoňová)

Diagnostika pohybových schopností a dovedností

TEST: Anna

Dovednosti /motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Stoj	N		s berlemi	slabší	dopomoc asistentky
2. Stávání z lehu, sedu	N				
3. Lezení po čtyřech	A	*		slabší	
4. Běh	N				
5. Chůze	A		s berlemi		dopomoc asistentky
6. Poskoky na místě	N				
7. Skákání po jedné noze	N				
8. Přeskok překážky	N				
9. Skok do dálky	N				
10. Sklouznutí	N				
11. Plazení	A	*		slabší	
12. Jemná motorika	A	*		slabší	
Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Jízda vpřed	A	*		dobrá	
2. Jízda vzad	A	*		slabší	
3. Slalom	A	*		dobrá	

4. Přesun z vozíku ne zem a naopak	N				
5. Překonání překážky	A		s dopomocí	slabší	jen nízká
Dovednosti/specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Úder do stojícího míče	A	*			
2. Kutálení	A	*			
3. Chytání	A	*		slabší	
4. Kopnutí	N				
5. Hod obouruč vrchem	A	*		slabší	
6. Hod obouruč spodem	A	*		slabší	
7. Hod jednou rukou	A	*		slabší	levá lepší, pravá horší
8. Hod trčením	A	*		slabší	
9. Zvednutí míče ze země	A	*		slabší	L – po kole za pomoci druhé ruky P – horší
10. Různé míče	A	*			volejb. míč, overball
Sportovně specifické dovednosti					
Basketbal	<i>Driblink</i>	<i>Dvojtakt</i>	<i>Střelba na koš</i>	<i>Přihrávky</i>	<i>Chytání</i>
N					
Basketbal na vozíku	<i>Driblink</i>	<i>Střelba z nájezdu</i>	<i>Střelba na koš</i>	<i>Přihrávky</i>	<i>Sebrání míče ze země</i>
	N	N	jen s overballem	s lehkým míčem, v pohybu	jen lehký míč
Fotbal	<i>Vedení míče – rovně</i>	<i>Vedení míče – slalom</i>	<i>Přihrávka</i>	<i>Zastavení míče</i>	<i>Střelba na bránu</i>
N					
Volejbal	<i>Odbití míče obouruč spodem</i>	<i>Odbití míče obouruč vrchem</i>	<i>Odbití míče jednoruč vrchem</i>	<i>Podání spodem</i>	<i>Podání vrchem</i>
N					
Volejbal vsedě	<i>Odbití míče obouruč vrchem</i>	<i>Odbití míče jednoruč vrchem</i>	<i>Blok</i>	<i>Posun po ploše</i>	<i>Podání vrchem</i>

N					
Florbal	<i>Vedení míčku – rovně</i>	<i>Vedení míčku – slalom</i>	<i>Přihrávka</i>	<i>Přijetí míčku</i>	<i>Střelba na bránu</i>
N					
Florbal na vozíku	<i>Vedení míčku – rovně</i>	<i>Vedení míčku – slalom</i>	<i>Přihrávka</i>	<i>Přijetí míčku</i>	<i>Střelba na bránu</i>
	N	N	A	A	
Florbal na elektrickém vozíku	<i>Vedení míčku – rovně</i>	<i>Vedení míčku – slalom</i>	<i>Přihrávka</i>	<i>Přijetí míčku</i>	<i>Střelba na bránu</i>
N					
Boccia	<i>Odhod míčku</i>	<i>Odhod míčku na cíl</i>			
	A	A			

Individuální vzdělávací plán TV

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN – TĚLESNÁ VÝCHOVA

OBECNÉ INFORMACE			
Škola:	Gymnázium	Město:	Soukolí
Třída:	Septima	Školní rok:	2010/2011
Jméno žáka:	Anna Vaculíková	Věk:	18

DIAGNOSTIKA	
Diagnóza zdravotního postižení:	Dětská mozková obrna – kvarduparetická forma
Vnější podmínky:	Anna navštěvuje gymnázium už od primy. Teď chodí do třetího ročníku a má rok do maturity. Tělesnou výchovu navštěvovala do kvinty. Protože trénuje 2 x týdně plavání a z nedostatku času a kvůli únavě přestala do tělocviku docházet. Tento rok se rozhodla znovu tělesnou výchovu vyzkoušet. Největší problém je přesun do tělocvičny. Škola svou tělocvičnu nemá, a proto se třída vždy musí přesunout do zhruba 700 m vzdálené tělocvičny. Kvůli vzdálenosti školy od tělocvičny je tělesná výchova dvouhodinová. Annino tělesné postižení neumožňuje úplnou integraci do TV, a tak některá cvičení budou probíhat paralelní formou. Vybavení tělocvičny je velice dobré. K dispozici je velká tělocvična, malá posilovna, lezecká stěna a běžné sportovní nářadí a náčiní. Dalším sportovním koníčkům, kterým se Anna věnuje, je lyžování a závodní plavání.

Diagnostika vědomostí a poznatků ohledně pohybového učení a zdraví:	Anna díky závodnímu plavání se v oblasti sportu pohybuje již dlouho. Tomu odpovídají její vědomosti a poznatky ohledně pohybového učení a zdraví. Sama se zajímá i o další sporty jak teoreticky, tak prakticky, a proto je v této oblasti na tom stejně jako její spolužáci.
Diagnostika pohybových dovedností:	Viz příloha „X“.

VÝUKA TĚLESNÉ VÝCHOVY	
Organizace výuky:	Přítomnost asistentky
Speciální pomůcky:	Sportovní vozík, overball, posilovací guma
Kontraindikace:	Nejsou
Cíle v TV:	<p>Vzdělávací: <i>Atletika</i> – znalost atletických disciplín, „skok do dálky z místa“, hod kriketovým míčkem. <i>Gymnastika</i> – teoretická znalost základních gymnastických cviků a disciplín. Sportovní hry – základní pojmy, pravidla, manipulace s míčem, florbalovou hokejkou a jiným herním náčiním, hra boccia (technika, pravidla, hra), nácvik volejbalového odbití (vrchem, spodem s overballem), základní dovednosti basketbalu na vozíku (s lehkým míčem). <i>Jízda na sportovním vozíku</i> – pohyb na vozíku – slalom, zrychlení jízdy vpřed, jízda vzad, „indiánský běh“.</p> <p>Výchovný: Návyk na pravidelnou sportovní aktivitu, zvládnání jednotlivých úkolů, spolupráce se spolužáky, modifikace cvičení a cvičit, co zvládne.</p> <p>Zdravotní: Zlepšení jemné a hrubé motoriky, vylepšení fyzické kondice, vytrvalost.</p>
Učivo dle RVP pro gymnázia:	<p>Činnosti ovlivňující zdraví:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zdravotně orientovaná zdatnost – složky ZOZ; kondiční testy • svalová nerovnováha – příčiny svalové nerovnováhy; testy svalové nerovnováhy • zdravotně zaměřená cvičení • organismus a pohybová zátěž – způsoby zatěžování; kompenzace jednostranné zátěže • individuální pohybový režim • hygiena pohybových činností a cvičebního prostředí • rizikové faktory ovlivňující bezpečnost pohybových činností – zásady jednání a chování v různém prostředí; úprava pohybových činností podle aktuálních podmínek (možných rizik) • první pomoc při sportovních úrazech – závažná poranění a život ohrožující stavy; improvizovaná první pomoc v podmínkách sportovních činností

Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností:

- pohybové dovednosti a pohybový výkon
- pohybové odlišnosti a handicapy – věkové, pohlavní, výkonnostní
- průpravná, kondiční, koordinační, tvořivá, estetická a jinak zaměřená cvičení
- pohybové hry různého zaměření
- gymnastika – akrobacie; přeskoky a cvičení na nářadí; cvičení s náčiním
- kondiční a estetické formy cvičení s hudbou a rytmickým doprovodem (určeno především děvčatům – alespoň dvě formy cvičení podle podmínek a zájmu žákyň, případně žáků)
- úpoly – sebeobrana; základy džudo; aikido; karatedo (základem je sebeobrana, rozsah ostatních činností je stanoven v návaznosti na připravenost vyučujícího a zájem žáků)
- atletika – běh na dráze a v terénu (sprinty, vytrvalý běh, štafetový běh); skok do výšky nebo do dálky (podle materiálního vybavení školy); hody, vrh koulí
- sportovní hry – herní systémy, herní kombinace a herní činnosti jednotlivce v podmínkách utkání (alespoň ve dvou vybraných sportovních hrách podle podmínek školy a zájmu žáků)
- turistika a pobyt v přírodě – příprava turistické akce a pobytu v přírodě; orientace v méně přehledné krajině, orientační běh, příprava a likvidace tábořiště
- plavání – zdokonalování osvojených plaveckých technik (další plavecká technika); skoky do vody; branné plavání, dopomoc unavenému plavci, záchrana tonoucího (plavání je zařazováno podle materiálních podmínek školy)
- lyžování – běžecké, sjezdové; snowboarding (jednotlivé formy lyžování jsou zařazovány podle aktuálních sněhových podmínek, materiálních podmínek a zájmu žáků)
- další moderní a netradiční pohybové činnosti (činnosti jsou zařazovány podle podmínek školy a zájmu žáků)

Činnosti podporující pohybové učení:

- vzájemná komunikace a spolupráce při pohybových činnostech
- sportovní výzbroj a výstroj – účelnost, funkčnost, bezpečnost, finanční dostupnost a kvalita
- pohybové činnosti, sportovní a turistické akce – organizace, propagace, vyhodnocení, dokumentace
- pravidla osvojovaných pohybových činností
- sportovní role
- měřitelné a hodnotitelné údaje související s tělesnou výchovou a sportem
- olympismus v současném světě: jednání fair play – spolupráce ve sportu a pomoc soupeři, pomoc pohybově znevýhodněným, sport pro každého, sport a ochrana přírody, odmítání podpurných látek neslučitelných s etikou sportu
- úspěchy našeho sportu na pozadí nejdůležitějších historických sportovních událostí

**Výstupy dle RVP
pro gymnázia:**

Činnosti ovlivňující zdraví:

- organizuje svůj pohybový režim a využívá v souladu s pohybovými předpoklady, zájmy a zdravotními potřebami vhodné a dostupné pohybové aktivity
- ověří jednoduchými testy úroveň zdravotně orientované zdatnosti a svalové nerovnováhy
- usiluje o optimální rozvoj své zdatnosti; vybere z nabídky vhodné kondiční programy nebo soubory cviků pro udržení či rozvoj úrovně zdravotně orientované zdatnosti a samostatně je upraví pro vlastní použití
- vybere z nabídky vhodné soubory vyrovnávacích cvičení zaměřených na kompenzaci jednostranného zatížení, na prevenci a korekci svalové nerovnováhy a samostatně je upraví pro vlastní použití
- využívá vhodné soubory cvičení pro tělesnou a duševní relaxaci
- připraví organismus na pohybovou činnost s ohledem na následné převažující pohybové zatížení
- uplatňuje účelné a bezpečné chování při pohybových aktivitách i v neznámém prostředí
- poskytne první pomoc při sportovních či jiných úrazech i v nestandardních podmínkách

Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností:

- provádí osvojované pohybové dovednosti na úrovni individuálních předpokladů
- zvládá základní postupy rozvoje osvojovaných pohybových dovedností a usiluje o své pohybové sebezdokonalení
- posoudí kvalitu stěžejních částí pohybu, označí zjevné příčiny nedostatků a uplatní konkrétní osvojované postupy vedoucí k potřebné změně
- respektuje věkové, pohlavní, výkonnostní a jiné pohybové rozdíly a přizpůsobí svou pohybovou činnost dané skladbě sportujících

Činnosti podporující pohybové učení:

- vedoucí pohybových činností, organizátor soutěží
- volí a používá pro osvojované pohybové činnosti vhodnou výstroj a výzbroj a správně ji ošetřuje
- připraví (ve spolupráci s ostatními žáky) třídní či školní turnaj, soutěž, turistickou akci a podílí se na její realizaci
- respektuje pravidla osvojovaných sportů; rozhoduje (spolurozhoduje) třídní nebo školní utkání, závody, soutěže v osvojovaných sportech
- respektuje práva a povinnosti vyplývající z různých sportovních rolí – jedná na úrovni dané role; spolupracuje ve prospěch družstva
- sleduje podle pokynů (i dlouhodobě) pohybové výkony, sportovní výsledky, činnosti související s pohybem a zdravím – zpracuje naměřená data, vyhodnotí je a výsledky různou formou prezentuje
- aktivně naplňuje olympijské myšlenky jako projev obecné kulturnosti

Časový plán:		Modifikace činností:	
ZÁŘÍ	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidla bezpečnosti, řád tělocvičny, pravidla hygieny • Testování silových schopností • Strečink a posilování • Atletická abeceda, technika běhu, testování rychlosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Studentky se řídí danými pravidly • Znají zásady správného provádění cvičení • Řídí se pokyny vyučující • Zdokonalují se v atletických dovednostech 	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidla bezpečnosti, řád tělocvičny, pravidla hygieny • Strečink a posilování • Návčik hry boccia – pravidla • Jízda na sportovním vozíku – vpřed, vzad, slalom • Technika hodů míčem (overball, volejbalový míč, malé míčky)
ŘÍJEN	<ul style="list-style-type: none"> • Florbal – herní činnosti jednotlivce, kombinace, hra • Posilování a protahování • Cvičení s hudbou • Testování kloubní flexibility 	<ul style="list-style-type: none"> • Studentky znají pravidla florbalu i hlavní herní činnosti jednotlivce a kombinace • Hrají podle pravidel • Pravidelně posilují, protahují • Jsou schopny spolužačkám předcvičovat jednoduché sestavy s hudbou 	<ul style="list-style-type: none"> • Florbal – základní pravidla, herní činnosti jednotlivce, přihrávky, jízda na sportovním vozíku s hokejkou • Posilování a protahování • Cvičení s hudbou • Návčik hry boccia – technika, hra
LISTOPAD	<ul style="list-style-type: none"> • Aerobik, protahovací a kompenzační cvičení • Gymnastika – prostná, hrazda • Relaxační techniky – základy 	<ul style="list-style-type: none"> • Studentky pravidelně cvičí s hudbou • Znají zásady správného provádění pohybu, vědí o nutnosti zahřátí svalů a následného protažení • Znají základní relaxační techniky a umí je používat 	<ul style="list-style-type: none"> • Relaxační techniky – základy • Protahování a kompenzační cvičení • Gymnastika – teoretická znalost základních gymnastických cviků a disciplín • Technika hodů míčem (overball, volejbalový míč, malé míčky)

PROSINEC	<ul style="list-style-type: none"> • Základy volejbalu – horní a spodní odbití, přihrávka, nahrávka, podání • Šplh o tyči • Testování obratnosti a síly 	<ul style="list-style-type: none"> • Studentky znají pravidla volejbalu, umí zacházet s volejbalovým míčem, zdokonalují se v technice odbití a podání • Zdokonalují se ve šplhu o tyči • Pravidelně posilují a protahují 	<ul style="list-style-type: none"> • Základy volejbalu – pravidla, nácvik modifikovaného odbití spodem (prvotní nácvik s overballem, pak s volejbalovým míčem) • Florbal – herní činnosti jednotlivce, přihrávky, střelba na branku • Posilovací cvičení • Nácvik hry boccia – technika, hra
LEDEN	<ul style="list-style-type: none"> • Gymnastika – přeskok • Úvod k pódiovým skladbám • Volejbal – hra • Polonéza 	<ul style="list-style-type: none"> • Studentky znají zásady cvičení na nářadí, poskytují si potřebnou pomoc a záchranu • Zdokonalují se v provádění cvičení • Hrají volejbal podle pravidel 	<ul style="list-style-type: none"> • Základy volejbalu – pravidla, nácvik modifikovaného odbití vrchem (prvotní nácvik s overballem, pak s volejbalovým míčem) • Strečink a posilování • Jízda na sportovním vozíku – zrychlení vpřed, „Indiánský běh“
ÚNOR	<ul style="list-style-type: none"> • Cvičení s hudbou • Polonéza • Skoky na malé trampolíně • Basketbal 	<ul style="list-style-type: none"> • Studentky využívají možnosti cvičení s hudbou, rozumí stavbě vyučovací jednotky • Umí zacházet s basketbalovým míčem • Nebojí se skákat na malé trampolíně a zdokonalují se v provádění skoků 	<ul style="list-style-type: none"> • Cvičení s hudbou, polonéza (na sport. vozíku) • Basketbal – nácvik základních dovedností na sport. vozíku (driblink, přihrávka přímo, přihrávka o zem – s lehkým míčem a volejbalovým míčem) • Nácvik hry boccia – technika, hra
BŘEZEN	<ul style="list-style-type: none"> • Posilování, protahování kompenzační cvičení, cvičení na formování postavy • Cvičení s hudbou • Míčové hry – futsal – hra • Testování rychlosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Znají zásady správného kompenzačního cvičení a dovedou je použít v prevenci poruch držení těla a bolestí páteře • Účastní se soutěže v pohybových skladbách • Znají pravidla futsalu a cvičí podle nich • Pravidelně posilují a protahují hlavní svalové skupiny 	<ul style="list-style-type: none"> • Posilování, protahování kompenzační cvičení, cvičení na formování postavy • Cvičení s hudbou • Testování rychlosti (na sportovním vozíku) • Florbal – herní činnosti jednotlivce, přihrávky, střelba na branku

DUBEN	<ul style="list-style-type: none"> • Testování obratnosti • Základy házené • Atletika – hody, vrhy • Kompenzační cvičení 	<ul style="list-style-type: none"> • Seznámí se s pravidly házené • Zdokonalí se v technice přihrávky, driblinku a střely • Umí využívat kompenzačních cvičení na zmírnění pohybových obtíží 	<ul style="list-style-type: none"> • Pravidla házené • Atletika – hody, vrhy • Kompenzační cvičení • Návčik hry boccia – technika, hra
KVĚTEN	<ul style="list-style-type: none"> • Výběhy do terénu • Cvičení s hudbou • Míčové hry dle výběru studentek • Relaxační techniky 	<ul style="list-style-type: none"> • Zvolí si míčovou hru a hrají ji podle platných pravidel • Při běhu v terénu požívají správnou techniku dýchání • Využívají relaxačních technik 	<ul style="list-style-type: none"> • Jízda v terénu na vozíku • Cvičení s hudbou • Základy volejbalu, návčik modifikovaného odbití vrchem, odbití spodem • Relaxační techniky
ČERVEN	<ul style="list-style-type: none"> • Posilování, protahování • Míčové hry dle výběru • Netradiční sporty, psychomotorická cvičení 	<ul style="list-style-type: none"> • Orientují se v nabídce netradičních sportů • Pravidelně posilují a protahují • Objektivně hodnotí své pohybové schopnosti a dovednosti 	<ul style="list-style-type: none"> • Posilování, protahování, psychomotorická cvičení • Netradiční sporty – modifikace dle her • Florbal – herní činnosti, přihrávky, střelba na branku • Návčik hry boccia – technika, hra

Způsob hodnocení a kvalifikace:	Numericky vyjádřené známkování – neznámkuje se výkonnost, známkuje se snaha žákyň a pokrok v jednotlivých cílech TV.
Kontrola plnění IVP:	Nutná diagnostika na začátku a na konci hodnoceného období. Opakování testu pohybových dovedností – červen 2011.
Časové období plnění IVP:	Září 2010 až červen 2011.

Podpis třídního učitele:

Podpis ředitele:

Za Centrum podpory integrace:

Hodnocení

Anna nemá ve škole k sobě asistentku, a tak naše hodina začínala již přechodem ze školy do tělocvičny. Tělocvična je vzdálená od Anniny školy zhruba 700 m. Je potřeba s dojetím do ní Anně vypomoci. Když bylo pěkné počasí, trénovaly jsme venku po cestě jízdu na vozíku v terénu. Anna mě velice překvapila svou zručností. Zнала jsem ji spíše, když se na vozíku nechávala vozit a vypadalo to, že moc pohybových aktivit nezvládne. Po prvních hodinách jsem věděla, že jsem se zmýlila. Pokud měla Anna před sebou hladký povrch tělocvičny bez

nějaké překážky, dokázala ujet i několik kol a docela rychlou jízdou. I s dalšími pohybovými aktivitami se to vyvíjelo velice dobře. Anna udělala velké pokroky nejen v manipulaci s míčem, ale i s florbalovou hokejkou, pingpongovou a badmintonovou pálkou, ale v podstatě ve všem, co jsme vyzkoušely. Jediné, v čem byl problém, bylo sezení na sportovním vozíku. Anna má velkou skoliózu a potřebuje podporu zad. To jí bohužel sportovní vozík neumožnil. Proto jsme zůstaly u jízdy na běžném vozíku. Anna se věnuje závodnímu plavání, a to je možná důvod, proč jí učení nových aktivit tak šlo.

Kvůli prostoru v tělocvičně a spojeným hodinám jsme se však převážně věnovaly paralelním aktivitám. Anna se většinou rozehrála a rozcvičila s ostatními. Pak jsme trénovaly převážně to, co bylo potřeba nebo o co měla zájem. Nejvíce ji bavila manipulace s florbalovou hokejkou. Zde se dokázala naučit odbítí z obou stran, zepředu, jízdu s hokejkou na vozíku a i vedení a přihrátí míčku při pohybu. Pokrok udělala i v pálkových sportech. Naučila se odpinknutí míčku, které vzhledem k jejímu zdravotnímu postižení nebylo z počátku vůbec jednoduché. V manipulaci s míčem byl největší úspěch naučení se odbítí spodem a vrchem. Jízda na vozíku se vylepšila v rychlosti, ovládání vozíku a dalších dovednostech, které jí pomáhají při koordinaci pohybu a posílení svalů. Už asi třetí rok jsem byla s Annou v zimě lyžovat na monoski, v kterém se také neustále zlepšuje.

Za rok se Anna naučila spoustu nových věcí a udělala velké pokroky.

Cíle v TV:

Splnění cílů:

Vzdělávací: **Atletika** – atletické disciplíny zná, „skok do dálky z místa“ (na jeden odraz obručí, kam dojede) – zlepšení zhruba o jeden metr, hod kr. míčkem – zlepšení techniky.

Gymnastika – zná základní gymnastické cviky a disciplíny.

Sportovní hry –

Zná základní pojmy a pravidla.

Manipulace s míčem – naučila se lepší techniku odhodu a chytání, střelba na cíl, vyzkoušení různých míčů.

Manipulace s florbalovou hokejkou – naučila se odbítí míčku z obou stran a zepředu.

Vedení míčku při jízdě na vozíku a střelbu na branku.

Manipulace s jiným herním náčiním –

– Badminton: odbítí košíčku s jednoduchým nadhozením.

– Ping-pong: posílání p. míčku po stole, odbítí po jednoduchém nadhození.

– Líný tenis: odbítí po jednoduchém nadhození.

– Posilování s gumou, cvičení se švihadlem a lanem.

Boccia – odhod míčku určitou razancí a směrem, odhod na cíl.

Volejbalové dovednosti – odbítí jednoruč spodem a vrchem jak overballem, tak i volejbalovým míčem.

Basketbal na vozíku – nácvik střelby na koš s lehkým míčem. Lepší a delší odhod.

Jízda na sportovním vozíku – kvůli špatnému posezu trénovala jen jízdu na běžném mechanickém vozíku.

Zdravotní: Splněno.

Výchovný: Splněno.

Diagnostika a test pohybových dovedností:

TEST: Anna

Dovednosti / motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měsících
1. Stoj	N		s berlemi	slabší	dopomoc asistentky	nezměněno
2. Stávání z lehu, sedu	N					
3. Lezení po čtyřech	A	*		slabší		nezměněno
4. Běh	N					
5. Chůze	A		s berlemi		dopomoc asistentky	nezměněno
6. Poskoky na místě	N					
7. Skákání po jedné noze	N					
8. Přeskok překážky	N					
9. Skok do dálky	N					
10. Sklouznutí	N					
11. Plazení	A	*		slabší		nezměněno
12. Jemná motorika	A	*		slabší		lepší manipulace s malým míčem
Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měsících
1. Jízda vpřed	A	*		dobrá		výrazné zlepšené
2. Jízda vzad	A	*		slabší		zlepšení
3. Slalom	A	*		dobrá		lepší levá otočka
4. Přesun z vozíku na zem a naopak	N					
5. Překonání překážky	A		s dopomocí	slabší	jen nízká	jízda v terénu lepší

Dovednosti/ specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/ kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měsících
1. Úder do stojícího míče	A	*				nezměněno
2. Kutálení	A	*				nezměněno
3. Chytání	A	*		slabší		zlepšení
4. Kopnutí	N					
5. Hod obouruč vrchem	A	*		slabší		
6. Hod obouruč spodem	A	*		slabší		
7. Hod jednou rukou	A	*		slabší	levá lepší, pravá horší	zlepšení
8. Hod trčením	A	*		slabší		nezměněno
9. Zvednutí míče ze země	A	*		slabší	L – po kole za pomoci druhé ruky, P – horší	válením po kole – rychleji, i bez
10. Různé míče	A	*			volejb. míč, overball.	nezměněno
Sportovně specifické dovednosti						
Basketbal	<i>Driblink</i>	<i>Dvojtakt</i>	<i>Střelba na koš</i>	<i>Přihrávky</i>	<i>Chytání</i>	
N						
Basketbal na vozíku	<i>Driblink</i>	<i>Střelba z nájezdu</i>	<i>Střelba na koš</i>	<i>Přihrávky</i>	<i>Sebrání míče ze země</i>	
	N	N	jen s over- ballem	s lehkým míčem, v pohybu	jen lehký míč	lepší střelba
Fotbal	<i>Vedení míče – rovně</i>	<i>Vedení míče – slalom</i>	<i>Přihrávka</i>	<i>Zastavení míče</i>	<i>Střelba na bránu</i>	
N						
Volejbal	<i>Odbití míče obouruč spodem</i>	<i>Odbití míče obouruč vrchem</i>	<i>Odbití míče jednouruč vrchem</i>	<i>Podání spodem</i>	<i>Podání vrchem</i>	
N						

Volejbal vsedě	<i>Odbití míče obouruč vrchem</i>	<i>Odbití míče jednoruč vrchem</i>	<i>Blok</i>	<i>Posun po ploše</i>	<i>Podání vrchem</i>	
N						naučení odbití pěstí, lehký míč
Florbal	<i>Vedení míčk – rovně</i>	<i>Vedení míčku – slalom</i>	<i>Přihrávka</i>	<i>Přijetí míčku</i>	<i>Střelba na bránu</i>	
N						
Florbal na vozíku	<i>Vedení míčku – rovně</i>	<i>Vedení míčku – slalom</i>	<i>Přihrávka</i>	<i>Přijetí míčku</i>	<i>Střelba na bránu</i>	
	N	N	A	A		výrazné zlepšení, vedení míčku
Florbal na elektrickém vozíku	<i>Vedení míčku – rovně</i>	<i>Vedení míčku – slalom</i>	<i>Přihrávka</i>	<i>Přijetí míčku</i>	<i>Střelba na bránu</i>	
N						
Boccia	<i>Odhod míčku</i>	<i>Odhod míčku na cíl</i>				
	A	A				zlepšení

Závěr a doporučení pro další rok:

Je potřeba s Annou pokračovat v rozvoji nově nabytých dovedností a postupně rozvíjet dovednosti nové. Pohyb v terénu a trénink na běžném vozíku jí dopomůže k samostatnosti. V případě, že by byla možnost upravit sportovní vozík, aby se mohla pohybovat rychleji a zakusit jízdu i jinak, bylo by to fajn. Z dalších aktivit je možnost zaměřit se na rozvoj koordinace a posílení svalů, které jí pomáhají v plavání. Pokusit se o propojení tělesné výchovy s tím, co by jí mohlo v běžném životě ulehčit pohyb. V zimě samozřejmě pokračovat v jízdě na monoski.

**Lenka Hildanová – dětská mozková obrna – diparetická forma + lehké MP
(ZŠ – první stupeň)**

(autor IVP – Radka Bartoňová)

Diagnostika pohybových schopností a dovedností

TEST: Lenka

Dovednosti /motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Stoj	A	*		velmi dobrá	
2. Stávání z lehu, sedu	A	*		dobrá	
3. Lezení po čtyřech	A	*		dobrá	
4. Běh	A	*		dobrá	
5. Chůze	A	*		slabší	schody s dopomocí
6. Poskoky na místě	A	*		slabší	na celém chodidle
7. Skákání po jedné noze	A		s dopomocí	slabší	pravá s dopomocí, levá ještě horší
8. Přeskok překážky	A	*		slabší	
9. Skok do dálky	A	*		slabší	
10. Sklouznutí	A	*		dobrá	
11. Plazení	A	*		dobrá	
12. Jemná motorika	A	*		dobrá	
Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Jízda vpřed					
2. Jízda vzad					
3. Slalom					
4. Přesun z vozíku na zem a naopak					
5. Překonání překážky					
Dovednosti/specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Úder do stojícího míče	A	*		dobrá	
2. Kutálení	A	*		velmi dobrá	
3. Chytání	A	*		slabší	
4. Kopnutí	A	*		slabší	pravá lepší než levá

5. Hod obouruč vrchem	A	*		velmi slabá	
6. Hod obouruč spodem	A	*		dobrá	
7. Hod jednou rukou	A	*		slabší	
8. Hod trčením	A	*		dobrá	
9. Zvednutí míče ze země	A	*		dobrá	dopomáhá si opřením o ruku
10. Různé míče	A	*			

Individuální vzdělávací plán TV

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN – TĚLESNÁ VÝCHOVA

OBECNÉ INFORMACE			
Škola:	ZŠ Paprsek	Město:	Paprsek
Třída:	3. A	Školní rok:	2009/2010
Jméno žáka:	Lenka Hildanová	Věk:	10

DIAGNOSTIKA	
Diagnóza zdravotního postižení:	Kombinovaná forma dětské mozkové obrny (diparetická) a lehkého mentálního postižení.
Vnější podmínky:	Na začátku školního roku došlo k promíchání původních tříd 2. ročníku. Vznikly nové kolektivy 3. tříd. Třída 3.A má nyní 23 žáků. Lenka přišla do 3.A z původní 2.C a spolu s ní ještě jedna dívka a dva chlapci. Děti z 2.C byly spíše individuality než parta kamarádů. Lenka má však i v novém kolektivu problém najít si kamarády a zapojit se do dění ve třídě. Lenka má k dispozici asistentku, která se jí věnuje ve všech vyučovacích hodinách. V tělesné výchově je Lenka společně s ostatními spolužáky a asistentka jí pomáhá v jednotlivých úkolech. Tělocvičny této školy nejsou bezbariérové. Vedou k nim dvě schodiště. Lenka je zvládá pomocí zábradlí a asistentky. Velkou výhodou je, že tělocvičny jsou velké a je zde proto dost prostoru pro paralelní cvičení. Obě tělocvičny jsou vybaveny klasickým sportovním nářadím a náčiním a větším množstvím gymbalových míčů, které jsou pro kolektivní cvičení s Lenkou velkou výhodou. Lenka pro svůj druh postižení musí více využívat k podrobnému vysvětlení úkolů a k dopomoci v jednotlivých cvičeních svou asistentku.
Diagnostika vědomostí a poznatků ohledně pohybového učení a zdraví:	Lenka nechápe význam pohybu pro zdraví. K pohybu ji musí motivovat jiné věci. Proč dodržovat hygienu v TV a základní bezpečnost je jí jasná. Zná jen pravidla jednoduchých her a i tady jí musí dopomáhat asistentka. Komunikace s ostatními spolužáky je horší. Lenka navštěvuje TV už od první třídy, takže absolvovala veškerou výuku se svými spolužáky.

Diagnostika pohybových dovedností:	Viz příloha „X“.
---	------------------

VÝUKA TĚLESNÉ VÝCHOVY	
Organizace výuky:	Lence v tělesné výchově pomáhá asistentka.
Speciální pomůcky:	Nejsou
Učební osnovy:	Viz příloha
Kontraindikace:	Přechody přes hlavu (kotrmelec)
Cíle v TV:	<p>Vzdělávací:</p> <p><i>Gymnastika</i> – stoj na lopatkách za pomoci asistentky, válení sudů, odraz z můstku, názvy nářadí a náčiní.</p> <p><i>Míčové hry</i> – znalost pravidel, fair play.</p> <p><i>Atletika</i> – Vysoký start, umět startovat, skok do dálky z místa, štafety (naučit předávku jen ve dvou), správná technika hodů kriketovým míčkem, bezpečný rychlý běh. Technicky správné provedení cviků.</p> <p>Výchovný: Naučit se spolupracovat se spolužáky, přemýšlet nad účelností pohybu, hygiena v TV.</p> <p>Zdravotní: Vylepšení koordinace pohybů, stability, zlepšení fyzické síly.</p>
Učivo dle RVP ZV:	<p>Činnosti ovlivňující zdraví:</p> <ul style="list-style-type: none"> • význam pohybu pro zdraví • příprava organismu • zdravotně zaměřené činnosti • rozvoj různých forem rychlosti, vytrvalosti, síly, pohyblivosti, • koordinace pohybu • hygiena při TV • bezpečnost při pohybových činnostech <p>Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností</p> <ul style="list-style-type: none"> • pohybové hry • základy gymnastiky • rytmické a kondiční formy cvičení pro děti • průpravné úpoly • základy atletiky • základy sportovních her • turistika a pobyt v přírodě • plavání • lyžování, bruslení (<i>podle podmínek školy</i>) • další pohybové činnosti (<i>podle podmínek školy a zájmu žáků</i>) <p>Činnosti podporující pohybové učení</p> <ul style="list-style-type: none"> • komunikace v TV • organizace při TV • zásady jednání a chování • pravidla zjednodušených osvojovaných pohybových činností • měření a posuzování pohybových dovedností • zdroje informací o pohybových činnostech

Výstupy dle RVP ZV:	<ul style="list-style-type: none"> • Spojuje pravidelnou každodenní pohybovou činnost se zdravím a využívá nabízené příležitosti. • Zvládá v souladu s individuálními předpoklady jednoduché pohybové činnosti jednotlivce nebo činnosti prováděné ve skupině; usiluje o jejich zlepšení. • Spolupracuje při jednoduchých týmových pohybových činnostech a soutěžích. • Uplatňuje hlavní zásady hygieny a bezpečnosti při pohybových činnostech ve známých prostorech školy.
----------------------------	--

Časový plán:		Modifikace činností:	
Březen	8. 3.–12. 3.	Gymnastika – kotouly, stoj na lopatkách. Taneční kroky a improvizace.	Gymnastika – válení sudů s asistentkou na vedlejší žíněnce, stoj na lopatkách za pomoci asistentky, která dopomáhá a dohlíží na správné provedení.
	15. 3.–19. 3.	Nácvik odrazu z můstku. Překážky – bedna.	Nácvik odrazu z můstku – zaměřit se na odrazové místo – naučit se přesně odrážet z daného místa, z počátku s dopomocí asistentky. Překážky – bedna – jednotlivé úkoly na místě modifikovat, aby to Lenka za pomoci asistentky zvládla.
	22.–26. 3.	Přeskok – koza. Trampolína.	Přeskok koza – místo přeskoku bezpečné přezení, popřípadě výskok nahoru s dopomocí.
	29. 3.–2. 4.	Cvičení s gymbally.	
Duben	5. 4.–9. 4.	Míčové hry – dodržování pravidel.	
	12. 4.–16. 4.	Cvičení se švihadly. Aerobik.	Cvičení se švihadly – místo přeskoků zařadit koordinaci při točení švihadlem, místo skákání přecházení.
	19. 4.–23. 4.	Atletická abeceda, starty.	Atletická abeceda – zkusit, co zvládne, zaměřit se na chůzi po špičkách, patách, zvedání kolen při běhu, cval stranou – paralelně s ostatními. Starty – paralelní nácvik vysokého startu.
	26. 4.–30. 4.	Skok do dálky.	Skok do dálky – skok z místa.
Květen	3. 5.–7. 5.	Hod kriketovým míčkem.	
	10. 5.–14. 5.	Rychlý běh. Štafety.	Rychlý běh – běhat bezpečně. Štafety – zkusit v pomalejším tempu, nácvik jen ve dvou.
	17. 5.–21. 5.	Škola v přírodě. Turistika.	
	24. 5.–28. 5.	Vytrvalostní běh.	Vytrvalostní běh – pozvolna přidávat zátěž, naučit „indiánský běh“.

Červen	31. 5.–4. 6.	Fotbal – pravidla hry.	Fotbal – pozice brankáře, nácvik kopání individuálně.
	7. 6.–11. 6.	Soutěže družstev v atletice.	Modifikovat tak, aby družstvo s Lenkou nezaostávalo za ostatními družstvy. V případě, že by nezvládala úkoly – trénovat paralelně individuální atlet. disciplíny.
	14. 6.–18. 6.	Míčové hry.	
	21. 6.–25. 6.	Sportovní soutěže.	Modifikovat, aby Lenka měla pocit úspěchu a soutěžení jí bavilo.

Způsob hodnocení a kvalifikace:	Numericky vyjádřené známkování – neznámkuje se výkonnost, známkuje se snaha žákyně a pokrok v jednotlivých cílech TV.
Kontrola plnění IVP:	Nutná diagnostika na začátku a na konci hodnoceného období. Opakování testu pohybových dovedností – červen 2010.
Časové období plnění IVP:	Březen až červen 2010.

Podpis třídního učitele:

Podpis ředitele:

Za Centrum podpory integrace:

Datum:

Hodnocení

U Lenky vzhledem k její formě zdravotního postižení je potřeba postupovat ve výuce tělesné výchovy jinak než u ostatních dětí. Lenka nemá velké problémy s pohybem, ale s motivací, proč jej provádět. Je potřeba individuální přístup. I proto má Lenka k dispozici asistentku, která s ní po dobu vyučování pracuje. Lenka se v tělesné výchově snaží, když vidí, že má úspěch a že se jí vede. Proto je nezbytná pozitivní motivace, chválení a povzbuzování do dalších aktivit. Při pohybových aktivitách a hrách musí mít nápomoc formou nápovědy a podrobnějšího vysvětlení. Pak bez problému zvládá. Lenka dosáhla velkého pokroku ve fyzické výdrži. Daleko lépe komunikuje se spolužáky, a když je pozitivně motivována od ostatních, dokáže zvládnout i některé věci bez asistence.

Cíle v TV:

Splnění cílů:

Vzdělávací: Gymnastika – zvládla sudy, stoj na lopatkách za pomoci asistentky. Odraz z můstku se nezkoušel. Zná náradí a náčiní, které se přes rok používalo.

Míčové hry – pravidla je většinou potřeba před každou hrou zopakovat. Ví, co znamená hrát spravedlivě, a snaží se to dodržovat.

Atletika – naučila se vysoký start na povel, sama startování nezkoušela. Skok do dálky z místa šel. Technika hodů se zlepšila. Vydrží běžet déle jak pomalu, tak rychle. Technicky správné provedení cviků – za pomoci asistence.

Výchovný: Spolupráce se spolužáky je na lepší úrovni, než byla. Chápe, proč by se měla učit určitým pohybovým dovednostem a proč se zlepšovat.

Zdravotní: Zlepšila se koordinace pohybů, stabilita i fyzická síla.

Diagnostika a test pohybových dovedností:

TEST: Lenka

Dovednosti / motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měs.
1. Stoj	A	*		velmi dobrá		nezměněno
2. Stávání z lehu, sedu	A	*		dobrá		nezměněno
3. Lezení po čtyřech	A	*		dobrá		nezměněno
4. Běh	A	*		dobrá		nezměněno
5. Chůze	A	*		slabší	schody s dopomocí	zvládá s oporou o zábradlí sama
6. Poskoky na místě	A	*		slabší	na celém chodidle	mírné zlepšení
7. Skákání po jedné noze	A		s dopomocí	slabší	pravá s dopomocí, levá ještě horší	mírné zlepšení
8. Přeskok překážky	A	*		slabší		nezměněno
9. Skok do dálky	A	*		slabší		mírné zlepšení
10. Sklouznutí	A	*		dobrá		nezměněno
11. Plazení	A	*		dobrá		nezměněno
12. Jemná motorika	A	*		dobrá		nezměněno
Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měs.
1. Jízda vpřed						
2. Jízda vzad						
3. Slalom						
4. Přesun z vozíku na zem a naopak						
5. Překonání překážky						

Dovednosti/ specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/ kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 4 měs.
1. Úder do stojícího míče	A	*		dobrá		zlepšení
2. Kutálení	A	*		velmi dobrá		nezměněno
3. Chytání	A	*		slabší		zlepšení
4. Kopnutí	A	*		slabší	pravá lepší než levá	zlepšení - lepší stabilita
5. Hod obouruč vrchem	A	*		velmi slabá		mírné zlepšení
6. Hod obouruč spodem	A	*		dobrá		zlepšení
7. Hod jednou rukou	A	*		slabší		zlepšení
8. Hod trčením	A	*		dobrá		zlepšení
9. Zvednutí míče ze země	A	*		dobrá	dopomáhá si opřením o ruku	zlepšení
10. Různé míče	A	*				zlepšení

Závěr a doporučení pro další rok:

U Lenky je důležité zlepšení nejen fyzické, ale i psychické. Pořád má stavy, kdy se sekne a odmítá něco dělat. Už jsou ale míň než na začátku, když jsme spolu začínaly pracovat. Při pozitivní motivaci dokáže skoro vše, co ostatní. Asistence je však nutná. Je zapotřebí pomalu Lenku nechávat pracovat samostatně a pomáhat, jen když to bude nezbytně nutné. Důležité je pro ni taky zachovat pravidelnost pohybu. V tělesné výchově doporučuji cvičit co nejvíce vytrvalost, složitější pohybové úkoly a práci s náčiním. Pro Lenku je nezbytný k další motivaci pocit úspěchu. Proto zařadit aktivity, kde ho Lenka pocítí nebo kde třeba bude lepší než její spolužáci.

Diagnostika pohybových schopností a dovedností

TEST: Tereza

Dovednosti /motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Stoj	N				
2. Stávání z lehu, sedu	N				
3. Lezení po čtyřech	N				
4. Běh	N				
5. Chůze	N				
6. Poskoky na místě	N				
7. Skákání po jedné noze	N				
8. Přeskok překážky	N				
9. Skok do dálky	N				
10. Sklouznutí	N				
11. Plazení	N				
12. Jemná motorika	A			slabší	
Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Jízda vpřed	A	*		slabší	pomalý pohyb
2. Jízda vzad	A	*		velmi slabá	pomalý pohyb
3. Slalom	A	*		slabší	pomalý pohyb
4. Přesun z vozíku na zem a naopak	N				
5. Překonání překážky	N				
Dovednosti/specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky
1. Úder do stojícího míče	A	*			
2. Kutálení	A	*		slabá	
3. Chytání	A	*		slabá	
4. Kopnutí	N				
5. Hod obouruč vrchem	A	*		velmi slabá	o zem
6. Hod obouruč spodem	A	*		slabá	
7. Hod jednou rukou	A	*		slabá	lepší levá ruka

8. Hod trčením	A	*		velmi slabá	
9. Zvednutí míče ze země	A	*		slabá	koulení po vozíku, jen větší měkký míč
10. Různé míče	A	*		slabá	

Individuální vzdělávací plán TV

INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN – TĚLESNÁ VÝCHOVA

OBECNÉ INFORMACE			
Škola:	ZŠ Alej	Město:	Alej
Třída:	4	Školní rok:	2010/2011
Jméno žáka:	Tereza Valentová	Věk:	10

DIAGNOSTIKA	
Diagnóza zdravotního postižení:	Myopatie
Vnější podmínky:	Tereza navštěvuje školu společně se spolužáky už od první třídy. Se spolužáky si Tereza rozumí dobře a berou ji mezi sebe. Když je potřeba s něčím dopomoc, spolužáci se u Terezy jednotlivě střídají. K dispozici má také asistentku. Do tělocviku docházela Tereza pouze občas. Hrála si většinou se sportovními pomůckami s ostatními spolužáky nebo s asistentkou bokem. Budova školy je bezbariérová, až na tělocvičnu. K tělocvičně vede pár schodů, které díky nízké váze Terezy není problém s vozíkem zvládnout. Výhodou tělocvičny je velká nářadovna, která vzhledem k zdravotnímu postižení, nedovolujícímu úplnou integraci do TV, bude využívána k paralelním aktivitám. Tereza využívá k podpoře krunýř. Protahovací cviky, které lze s Terezou provádět, budou nebo nebudou zařazeny po konzultaci s maminkou.
Diagnostika vědomostí a poznatků ohledně pohybového učení a zdraví:	Tereza chápe význam pohybu pro zdraví. Ví, že by se měla hýbat, aby si udržela rozsah pohybů, který má. Tereza má mezery v pravidlech jednotlivých her, které se běžně na prvním stupni ZŠ hrají, a nezná základní názvosloví.
Diagnostika pohybových dovedností:	Viz příloha „X“.

VÝUKA TĚLESNÉ VÝCHOVY	
Organizace výuky:	Při výuce Tereze napomáhá s pohybovými aktivitami osobní asistentka.
Speciální pomůcky:	Overball, sportovní vozík, boccia, lehké míče
Kontraindikace:	Únava, přetížení
Cíle v TV:	<p>Vzdělávací: <i>Sportovních hry</i> – základní pojmy, pravidla (boccia, přehazovaná), manipulace s míčem, florbalovou hokejkou, jiným herním náčiním. Trénink boccie. <i>Atletika</i> – znalost atletických disciplín, „skok do dálky z místa“ (na sport. vozíku na jeden odraz), hod kriketovým míčkem. <i>Gymnastika</i> – teoretická znalost základních gymnastických cviků. <i>Jízda na sportovním vozíku</i> – pohyb na vozíku – slalom zrychlení jízdy vpřed. <i>Dechová cvičení.</i></p> <p>Výchovný: Starost o své fyzické zdraví, zvládnání jednotlivých úkolů. Zdravotní: Posílení slabší ruky, zlepšení jemné a hrubé motoriky, vytrvalost.</p>
Učivo dle RVP ZV:	<p>Činnosti ovlivňující zdraví:</p> <ul style="list-style-type: none"> • význam pohybu pro zdraví • příprava organismu • zdravotně zaměřené činnosti • rozvoj různých forem rychlosti, vytrvalosti, síly, pohyblivosti, • koordinace pohybu • hygiena při TV • bezpečnost při pohybových činnostech <p>Činnosti ovlivňující úroveň pohybových dovedností</p> <ul style="list-style-type: none"> • pohybové hry • základy gymnastiky • rytmické a kondiční formy cvičení pro děti • průpravné úpoly • základy atletiky • základy sportovních her • turistika a pobyt v přírodě • plavání • lyžování, bruslení (<i>podle podmínek školy</i>) • další pohybové činnosti (<i>podle podmínek školy a zájmu žáků</i>) <p>Činnosti podporující pohybové učení</p> <ul style="list-style-type: none"> • komunikace v TV • organizace při TV • zásady jednání a chování • pravidla zjednodušených osvojovaných pohybových činností • měření a posuzování pohybových dovedností • zdroje informací o pohybových činnostech

Výstupy dle RVP ZV:	<ul style="list-style-type: none"> • Spojuje pravidelnou každodenní pohybovou činnost se zdravím a využívá nabízené příležitosti. • Zvládá v souladu s individuálními předpoklady jednoduché pohybové činnosti jednotlivce nebo činnosti prováděné ve skupině; usiluje o jejich zlepšení. • Spolupracuje při jednoduchých týmových pohybových činnostech a soutěžích. • Uplatňuje hlavní zásady hygieny a bezpečnosti při pohybových činnostech ve známých prostorech školy.
----------------------------	--

Časový plán:	
Září Bezpečnost a hygiena v TV, nástup, povely Závodivé hry, honičky Běžecská abeceda, starty Běh do 60 m	Bezpečnost a hygiena v TV, nástup, povely, starty <i>Paralelně:</i> Jízda na sportovním vozíku Technika hodů (overball), trénink obou rukou
Říjen Startovací povely, technika běhu Vytrvalý běh do 100 m na dráze Skok do dálky z rozběhu, hod míčkem Lavičky – závodivé hry Míčové hry	Startovací povely Hod míčkem <i>Paralelně:</i> Vytrvalost na sport. vozíku (po krátkých úsecích) Skok do dálky – co nejdál na sport. vozíku po jednom odrazu rukou Pravidla míčových her Seznámení s hrou boccia
Listopad Rychlý běh ve dvojicích, skok vysoký Cvičení s pevnými míči, se švihadly Utkání podle pravidel – vybíjená Prostná, přeskoky	Cvičení se švihadlem (lehké posilování, točení...) Cvičení s lehkým míčem <i>Paralelně:</i> Slalom na sport. vozíku Pravidla a trénink hry boccia Protahování a lehké posilování
Prosinec Prostná, taneční krok Závodivé hry – driblink Žebřiny – soutěživé hry Šplh na tyči	Rytmizace pohybu na sport. vozíku <i>Paralelně:</i> Jízda na sport. vozíku Cvičení s obručemi Přihrávky s overballem Dechová cvičení Protahování a lehké posilování

<p>Leden Zimní sporty Roznožka přes kozu Cvičení se švihadlem Cvičení na kladince Hrazda Míčové hry</p>	<p>Zimní sporty (sáňkování, monoski) Cvičení se švihadlem <i>Paralelně:</i> Teoretická znalost základních gymnastických cviků Nácvik odehrání florbalovou hokejkou Dechová cvičení Trénink hry boccia</p>
<p>Únor Indiánský běh Šplh na tyči Střelba na branku nebo koš Přeskok Dlouhá švihadla Základy lidového tance</p>	<p>Vytrvalostní jízda na sport vozíku („indiánský běh“) Střelba na branku za pomoci florbalové hokejky Rytmizace pohybu <i>Paralelně:</i> Odehrání florbalovou hokejkou Jízda na sport. vozíku s florb. hokejkou Cvičení s obručemi</p>
<p>Březen Švédská bedna – přenášení jednotlivých dílů Pohybové hry Gymnastika Míčové hry</p>	<p><i>Paralelně:</i> Znalost pravidel pohybových a míčových her Dechová cvičení Trénink hry boccia Cvičení s padákem Jízda na sportovním vozíku</p>
<p>Duben Slalom, soutěživé míčové hry Hod míčkem do dálky Běh individuálním tempem Honičky Atletika – hodnocení Závodivé hry</p>	<p>Slalom a jízda na sport. vozíku Hod míčkem do dálky <i>Paralelně:</i> Znalost atletických disciplín Protahování a lehké posilování Technika hodů volejbalovým míčem</p>
<p>Květen Házení na cíl Skok vysoký, skok daleký Vybíjená</p>	<p>Házení na cíl Skok do dálky – co nejdál na sport. vozíku po jednom odrazu rukou Pravidla vybíjené, rozhodování</p>
<p>Červen Pohybové hry Rytmičká a dechová cvičení Překonávání přírodních překážek Míčové hry</p>	<p>Rytmičká a dechová cvičení Překonávání přírodních překážek, pohyb v terénu <i>Paralelně:</i> Trénink hry boccia Manipulace s flor. hokejkou Vytrvalostní a rychlostní jízda na sport. vozíku</p>

Způsob hodnocení a kvalifikace:	Numericky vyjádřené známkování – neznámkuje se výkonnost, známkuje se snaha žákyně a pokrok v jednotlivých cílech TV.
Kontrola plnění IVP:	Nutná diagnostika na začátku a na konci hodnoceného období. Opakování testu pohybových dovedností – červen 2011.
Časové období plnění IVP:	Září 2010 až červen 2011

Podpis učitele TV:

Podpis ředitele:

Za Centrum podpory integrace:

Hodnocení

U Terezy daleko více než zlepšení a výkony je důležité, vzhledem k jejímu zdravotnímu postižení, aby ji tělesná výchova bavila a měla z ní radost. Je určitě nezbytné udržovat nabyté pohybové dovednosti. Proto jsme často v tělesné výchově pracovali společně se spolužáky, kteří nemohli cvičit. Se spolužáky pak většinou hrála bocciu, házeli míčem nebo si hráli s malým padákem. Do některých her ji bylo možno začlenit s velkým důrazem na bezpečnost, tak, že jí spolužáci pohybem na sportovním vozíku pomáhali. V některých hrách tvořila funkci podpůrnou, kde např. osvobozovala chycené, počítala branky, cviky atd. Tereza je velice snaživá a musí se dávat velký pozor, aby se v tělocviku nepřetěžovala. Běžně hodinu TV začínala společně se spolužáky při nástupu. Pak s nimi buď hrála společně nějakou hru, anebo jezdila bokem na sportovním vozíku. Po rozehrání následovala rozcvička společně s ostatními. V paralelních aktivitách jsme se nejčastěji věnovaly jízdě na sportovním vozíku, nácviku s florbalovou hokejkou, házení overballem, cvičení s obručí, trénování boccie a lehkému posilování s overballem, švihadlem a obručí. Pokud šlo modifikovat pohybové aktivity, které byly společně se spolužáky, tak byla Tereza společně s nimi v tělocvičně. U dalších aktivit, kde to nešlo, jsme trávily v přílehlé nářadovně. Nejvíce jí s pohybových aktivit bavilo pracovat s florbalovou hokejkou, kde se dobře naučila základní odbití, jízdu s hokejkou na sportovním vozíku a trefování se do branky. Protahování na zemi jsme vzhledem ke specifčnosti jejího zdravotního postižení nechaly na mamince.

Tereza se mírně zlepšila ve většině pohybových aktivit. To však není nejdůležitější. Nejvýznamnější je, že ji hodiny tělesné výchovy baví, těší se na ně a je společně se spolužáky.

Cíle v TV:

Splnění cílů:

Vzdělávací: Sportovní hry –

Boccia – natrénován odhod na cíl, pokrok v razanci a správné míření.

Přehazovaná – zná pravidla.

Manipulace s míčem – práce jen s lehkými míči – házení na stejné úrovni.

Zlepšené odbití pěstí.

Manipulace s florbalovou hokejkou – odbití míčku na obou stranách, zepředu.

Trefování se do branky. Jízda na sportovním vozíku s hokejkou.

Manipulace s obručemi – naučení se chytání a posílání obruče.

Manipulace s velkým míčem – posílání míče.

Atletika –

Atletické disciplíny zná.

„Skok do dálky z místa“ – (modifikace – na jeden dotyk obručí dojet co nejdál) – zlepšení odrazu s obručí.

Hod kriketovým míčkem – odhod do dálky jen lehkým pěnovým míčem, mírné zlepšení.

Gymnastika –

Základní gymnastické cviky zná.

Jízda na sportovním vozíku – celkově v jízdě na vozíku mírné zlepšení

Dechová cvičení –

Jen ukázky. V TV netrénováno.

Zdravotní: Splněno.

Výchovný: Jen mírné zlepšení.

Diagnostika a test pohybových dovedností:**TEST: Tereza**

Dovednosti / motorické kompetence obecné	Ano/Ne	Samostatně	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 8 měsících
1. Stoj	N					
2. Stávání z lehu, sedu	N					
3. Lezení po čtyřech	N					
4. Běh	N					
5. Chůze	N					
6. Poskoky na místě	N					
7. Skákání po jedné noze	N					
8. Přeskok překážky	N					
9. Skok do dálky	N					
10. Sklouznutí	N					
11. Plazení	N					
12. Jemná motorika	A			slabší		nezměněno
Vozík	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocení po 8 měsících
1. Jízda vpřed	A	*		slabší	pomalý pohyb	mírné zlepšení

2. Jízda vzad	A	*		velmi slabá	pomalý pohyb	mírné zlepšení
3. Slalom	A	*		slabší	pomalý pohyb	mírné zlepšení
4. Přesun z vozíku na zem a naopak	N					
5. Překonání překážky	N					
Dovednosti/ specifické	Ano/Ne	Bez dopomoci	Dopomoc	Stabilita/ kvalita pohybu	Poznámky	Hodnocen po 8 měsících
1. Úder do stojícího míče	A	*				mírné zlepšení
2. Kutálení	A	*		slabá		mírné zlepšení
3. Chytání	A	*		slabá		mírné zlepšení
4. Kopnutí	N					
5. Hod obouruč vrchem	A	*		velmi slabá	o zem	mírné zlepšení
6. Hod obouruč spodem	A	*		slabá		mírné zlepšení
7. Hod jednou rukou	A	*		slabá	lepší levá ruka	mírné zlepšení
8. Hod trčením	A	*		velmi slabá		mírné zlepšení
9. Zvednutí míče ze země	A	*		slabá	koulení po vozíku, jen větší měkký míč	mírné zlepšení
10. Různé míče	A	*		slabá		mírné zlepšení, jen lehký míč

Závěr a doporučení pro další rok

Terezu nejvíce baví hrát si se spolužáky. Proto by bylo dobré zařadit více aktivit společně s nimi. A co nejde, tak dělat paralelně poblíž a popřípadě využít necvičící spolužáky. Je nezbytné pokračovat v tréninku nabytých dovedností. Nejdůležitější je trénovat jízdu na vozíku, která je nezbytná pro její běžný život. Vyzkoušet i jízdu ve venkovním terénu, kde se pokusí sjet i malý kopec. Nadále trénovat bocciu, práci s florbalovou hokejkou, míčem a přidat další sportovní náčiní. V loňském roce absolvovala lyžařský kurz společně se spolužáky na monoski. V zimní sezóně by bylo dobré zopakovat jízdu na monoski.

Pro Terezu je nezbytné určit cíle společně, aby ona sama si dala nějaké možné hranice a měla motivaci je překonávat.

Eduard Novák – základní diagnóza zrakové postižení – nevidomý

(autor IVP – Darina Němcová)

Diagnostika pohybových schopností a dovedností

Během 1 vyučovací jednotky bylo možné zjistit systém fungování tělesné výchovy, přístup žáků k TV a celkově k pohybovým aktivitám, vzájemné vztahy žáků ve třídě navzájem. Díky tomu bylo umožněno stanovit dílčí cíle a postupy.

Z vypočítaných výsledků jsme se s pedagogem tělesné výchovy a asistentkou shodli, že by nebylo vhodné se okamžitě snažit o integraci žáka se zrakovou vadou mezi ostatní žáky. Žák s postižením by v tomto případě mohl trpět.

Pohybové aktivity, které jsme žákům nabídli, je bavily. Kromě Edy pracovali systematicky jako kolektiv. Bylo patrné, že spolužáci nevědí, jak mezi sebe vtáhnout a zapojit handicapovaného žáka. Zjistili jsme, že je Eda pohybově na jiné úrovni než jeho spolužáci. Snažil se pohybové úkoly plnit co nejlépe, ale mohli jsme pozorovat, že se spoustou aktivit se setkal poprvé. Žákovi činily značné problémy i základní lokomoční pohyby. Bylo nutné ho při každé činnosti motivovat a chválit.

Právě v tomto případě je zapotřebí aktivit konzultanta ATV. Po domluvě bude Eda provádět pohybové aktivity se svojí asistentkou, která není aprobovaná v tělesné výchově, tudíž je potřeba jí od začátku systematicky vše ukázat a vysvětlit. Sama asistentka má snahu dozvědět se co nejvíce informací a získat co nejvíce zkušeností.

V závislosti na podmínkách, kdy je třeba pracovat s připraveností žáka s postižením i jejich spolužáků bez postižení, je lepší, aby TV probíhala segregovanou formou. Je potřeba začít s výukou od základů a pracovat s Edou na konkrétních dovednostech. Z důvodu neznalosti metodiky pohybových aktivit zrakově postižených žáků jsme se domluvili na častějších návštěvách, kde jsme asistentce pedagoga ukázali, jak lze s jedincem systematicky pracovat (použita videokamera).

Individuální vzdělávací plán TV

Individuální vzdělávací plán

Vyučovací předmět:	Tělesná výchova		
Učební dokumenty:	Vzdělávací program pro ZŠ		
Jméno a příjmení žáka:	Eduard Novák, narozen 1993		
Třída:	8.E	Školní rok	2008–2009
Vstupní pedagogická diagnostika (aktuální stupeň dosažených schopností, dovedností, návyků):	Vada zraku: nevidomý – amauróza patrně se zachovalým světlocitem. Chlapec vyhledává zdroj světla. Malý zbytek zraku na pravém oku. Výborný prospěch a akceptování jeho osobních zvláštností zbytkem třídy. Velkou roli sehrává asistentka pedagoga, která navázala výborný vztah. Práce s chlapcem vyžaduje velkou míru individuálního působení. Postižení žáka je takového rozsahu, že by byl zařazen do sportovní klasifikace B1.		

Zásadní opatření:	Zvýšená zraková hygiena. Zvýšená bezpečnost. Respektovat individuální tempo. Častěji poskytovat pozitivní zpětnou vazbu. Zadávat kratší úkoly, delší doba na procvičování cviků. Klidné prostředí.
Závěry a doporučení odborného pracoviště:	Respektovat omezení vyplývající z postižení. Kontraindikace: skoky, výskoky, silová cvičení.
Personální zajištění:	Asistent pedagoga
Organizace výuky:	Hodiny TV 2 × týdně – dle rozhodnutí asistenta pedagoga výuka prostorové orientace (cca 3 × měsíčně). Výuka probíhá prostřednictvím asistenta pedagoga. Snaha o postupné zapojování s ostatními žáky v rušné části a rozcvičení. Využívání společných prostor s ostatními žáky.
Cíle výuky:	Navodit pozitivní vztah k pohybové aktivitě. Podporovat žákovu houževnatost a ctízádnost. Rozvoj motoriky, sluchového a hmatového vnímání. Naučit používat světlocit na pravém oku.
Formy a metody výuky:	Cviky konkrétně popisovat a zároveň předcvičovat, aby si je mohl žák ověřit hmatem. Možnost osahání nářadí a náčiní. Poskytnout k naučení činnosti více času – respektování individuálního tempa (pomalé). Naučit orientační body v tělocvičně. Veškeré plnění úkolů pod dohledem asistenta.
Pomůcky:	Zapůjčen ozvučený míč různých velikostí a balanční prkýnka ze Základní školy pro zrakově postižené v Brně. Doporučeno – používat dětská chrastítka, rolničky, klíče. Zakoupit „pípák“. Velký rehabilitační míč, guma na běh, klíče.
Finanční zajištění:	Chrastítka – 50 Kč „Bzučák“ – 450 Kč
Spolupráce s rodinou:	Spolupracovat při řešení problémů s třídním učitelem, asistentem. Provádět s žákem speciální cvičení na bolest zad v oblasti krční páteře. Dodržovat v mimoškolních aktivitách odpočinek (zkrátit dobu sezení u počítače). Rodiče budou informovat o průběhu či vzniklých problémech. Matka se bude snažit najít vhodný plavecký bazén pro výuku plavání svého syna. Odstranění zlovyku – píchání prstem do očí.
Podíl postiženého žáka:	Denně informovat rodiče o dění školního vyučování. Spolupráce s asistentem pedagoga. Snaha o vlastní sebehodnocení. Regulovat si odpočinek od práce na počítači. Uvědomovat si a odstraňovat zlovyk – píchání prstem do očí.

Organizace speciální péče:	1× za 2 měsíce návštěva speciálních pedagogů SPC. Na začátku, v pololetí a na konci roku osobní setkání s konzultantem ATV. Telefonické a emailové spojení během roku. Doporučení – letní tábor pro zrakově postižené. Návštěva ZŠ pro zrak. post. v Brně – hra „showdown“
Informace dalším učitelům:	Učitelé, kteří mají na chodbě dozor: Předcházet nevhodnému chování ze stran spolužáků. Učitelé jednotlivých vyučovacích předmětů: Eda bude během vyučovacích hodin střídát sezení na židli a na rehabilitačním míči (doporučení pro správné držení těla v sedu). Umožňovat relaxační úkony během vyučování. Snaha zapojit nevidomého žáka do společných činností.
Způsob hodnocení a klasifikace:	Hodnocení bude zaměřeno na individuální pokrok žáka. Kritéria klasifikace hodnocení: 1: úroveň rozvoje pohybové výkonnosti – ukazatele pro jednotlivé disciplíny, výsledky motorických testů 2: stupeň zvládnutí učiva – hodnotí se a klasifikuje dle kontrolních cvičení, úroveň pohybových dovedností se hodnotí kvalitativně – přesností, ladností, kolektivností, dodržováním pravidel 3: vztah žáka k plnění úloh tělesné výchovy – posuzuje se podle úsilí, disciplinovanosti a dalších vlastností žáka a podle rozsahu a kvality zájmové činnosti
Kontrola:	20. 1. 2009, 17. 6. 2009 Tento IVP bude hodnocen průběžně.
Kontrola plnění IVP:	Asistent pedagoga, konzultant ATV
Datum:	12. 9. 2008
Podpisy:	Ředitel školy, třídní učitel, rodiče, pracovníci SPC, konzultant ATV

Časový plán vzdělávání žáka	
Období	2008–2009
Cíle IVP:	1. pohybové hry na rozvoj hrubé i jemné motoriky protahovací cvičení, kompenzační cvičení odstraňování pohybové nejistoty osvojit si základní dovednosti manipulace s ozvučeným míčem
Pravidelně pro školní rok zařazovat:	cvičení pro správné držení těla cvičení psychomotorická cvičení na prostorovou orientaci a samostatný pohyb

Září:	<p>Poučení o bezpečnosti v TV, seznámení se školním řádem tělocvičny. Nástup, nácvik nástupu – <i>společně s třídou</i> Různé druhy chůze – (špičky, paty, vnější a vnitřní část nohou, dlouhé kroky, různé modifikace povrchu), skipink, zakopávání Pohybové hry (honičky s chrastítkem) Rozvoj sluchového vnímání – ukazovat na směr zvuku Základy názvosloví</p>
Říjen:	<p>Hod kriketovým míčkem z místa Běžecká technika Běh za zvukem, podél napnutého lana, za ruku Rovnovážná cvičení</p>
Listopad:	<p>Starty z různých poloh Skok daleký z místa Posílání a chytání ozvučeného míče Rozvoj síly – Posilování horní poloviny těla Správná technika chůze</p>
Prosinec:	<p>Cvičení na lavičkách, s lavičkami Akrobatická průprava – válení sudů, plížení, kolébka, chůze na lavičce, běh přes lavičku Rovnovážná cvičení Cvičení obratnosti Cvičení na rehabilitačním míči</p>
Leden:	<p>Cvičení na stanovištích – žebřiny, lavička, lano Koordinační cvičení Relaxační cvičení Posilování deltových a trapézových svalů</p>
Únor:	<p>Nácvik házení a chytání ozvučeného míče Pohybové hry Kruhový trénink Rozvoj rovnováhy</p>
Březen:	<p>Překážková dráha Manipulace s ozvučeným míčem Protahovací cvičení Kladinka Posilování – posilovací stroje</p>
Duben:	<p>Technika běhu Rozvoj rychlosti Rozvoj vytrvalosti – prokládaný chůzí Pohybové hry Manipulace s ozvučeným míčem</p>
Květen:	<p>Nízký start Hod kriketovým míčkem z místa Házení na ozvučený cíl Skok snožmo z místa Posilování</p>

Červen:	Pohybové hry Cvičení dle výběru žáka Motorické testy
----------------	--

Hodnocení

Realizace IVP probíhala se značnými obtížemi. Eda byl během roku často nemocen, což komplikovalo plnění cílů IVP. Ukázalo se, že v tomto případě je dobře zvolená forma segregované integrace v tělesné výchově.

Žáci sice věděli, že s nimi ve třídě studuje nevidomý chlapec, ale doposud nebyli seznámeni s pohybovými aktivitami pro osoby se zrakovým handicapem. Díky prováděné aktivitě na společných sportovištích mohli žáci postupně poznávat možnosti pohybových aktivit osob se zrakovou vadou. Věříme, že nové zkušenosti nabyt i pedagog TV a do dalších roků zvládne zapojit žáka s postižením mezi ostatní.

Integrovaný žák se snažil všechny pohybové úkoly provádět co nejlépe. Asistentka potvrdila, že Eda nevydrží dlouho u jedné činnosti, proto musela neustále chválit, povzbuzovat a motivovat. Bylo vidět, že i přes dílčí neúspěchy se dosáhlo celkového zlepšení. Během ročního úsilí jsme poznali, že u Edy se nikdy nedocílí toho, aby sportovní činnost byla jeho nejpreferovanějším zájmem. Ale jsme rádi, že žák našel alespoň zalíbení v hodinách TV.

Velký problém spočíval ve využívání společných prostor. Asistentka se musela dopředu domlouvat s učiteli, jaké pohybové aktivitě se budou věnovat, aby mohla využít naplánovaných prostor dle úkolu a cílů IVP.

Do velké míry se cíle tělesné výchovy dařilo plnit. Představovaná cvičení přijímal a vyvíjel snahu zvládnout je v rámci možností co nejlépe. Pokroky, alespoň v některých činnostech, byly znát – např. manipulace s míčem, celková koordinace, prostorová orientace. Žák si osvojil i mnoho nových dovedností (výskok na bednu, kotoul vpřed, chůze na lavičce aj.), ale pořád má co dohánět v porovnání s jeho vrstevníky. Eda se během roku zmiňoval, že už má i menší bolesti zad v oblasti krční páteře. Určitě k této změně přispělo chvilkové sezení na rehabilitačním míči během vyučování.

Cílem IVP bylo také zlepšení pohybového vzorce chůze a běhu, správné pohybové stereotypy. Tento cíl hodnotíme jako nesplněný. Uvedenému nedostatku je třeba se věnovat častěji, nejenom v hodinách tělesné výchovy.

Asistentka se snažila zaměřovat hodiny TV na radost a prožitek, nikoliv na výkon. Eda je na ni velice vázán, což hodnotíme jako negativní jev. Do budoucna by bylo vhodné zapojovat žáka více mezi své vrstevníky. Eda je neustále mezi dospělými, což není pro jeho standardní vývoj dobré.

8. ročník ZŠ zvolil pro svůj výlet rekreačně sportovní oblast u Brna, kde si žáci mohli vyzkoušet lanové aktivity, horolezectví a jiné sportovní aktivity. Nebýt asistentky pedagoga, která se Edovi maximálně věnuje a s nadšením mu ukazuje nové činnosti, by nejen pohybově, ale i intelektuálně strádal. Žák se zrakovou vadou nikdy neměl větší kázeňské problémy se spolužáky, přesto můžeme říci, že hodiny tělesné výchovy pomohly Edovi získat pevné místo ve třídě, uznání a respektování ostatními. IVP byl vyhodnocen jako částečně úspěšný. Stanovené cíle byly splněny z poloviny. Eda byl na vysvědčení ohodnocen 1.

Diagnostika pohybových schopností a dovedností

Vybrané aktivity byly pro celou třídu příliš jednoduché. Dalo se říci, že někteří žáci se v této vyučovací jednotce nudili. Ale nikdo z nich nedal najevo žádné negativní projevy. Přístup Honzy byl k vybraným pohybovým aktivitám pozitivní. Představovaná cvičení přijímal s nadšením a snahou zvládnout vše co nejlépe. Měl radost z dílčích úspěchů, jako je např. zásah basketbalového koše, překonání různých bariér při překážkové dráze. Handicapovaný žák je pohybově nadaný. Nebojí se plnit nové aktivity. Má zbytky zraku, které bez problému používá.

Hru „na molekuly“ a „honičku ve dvojicích“ žáci zvládli velice dobře. Přijetí Honzy mezi sebe bylo spontánní, bez nějakých schválností vůči němu. Protážení celého těla probíhalo také bez problému. Handicapovaný žák stál v mé blízkosti a snažil se cvičit všechny cviky nápodobou, i ty, s kterými se setkal poprvé. Při hře „na vyvolávanou“ ho spolužáci nenechávali stát stranou a zapojili ho také. Honza má dobře vyvinuté sluchové vnímání, i když mu trvalo déle ve srovnání se spolužáky chycení míče, přesto jeho manipulace byla na dobré úrovni. Vyhození míče bylo dostatečně do výšky dle počátečních pokynů. Zdolávání překážkové dráhy mu činilo větší problémy, bylo znatelné, že nikdy nepoznal a necvičil na náradí, jako je koza, bedna. Překážky zdolával pomalejším tempem. Honza je obratný, pohyblivý, nebojácný a snaživý. Větší problémy mu činil driblink ozvučeným míčem. Sám přiznal, že driblování pro něj není jednoduché, přestože se to snaží doma na dvorku trénovat. V závěrečné části vyučovací jednotky jsme se snažili zklidnit tepovou frekvenci žáků a přitom zjistit pohybový vzorec Honzovy chůze. Žákovi nedělala problémy chůze vzad, chůze po vnitřní a vnější straně chodidel. Zrakově postižený žák nemá správné držení těla stejně jako většina dětí se zrakovou vadou. Je třeba na tomto problému do budoucna pracovat.

Individuální vzdělávací plán TV

Vyučovací předmět:	Tělesná výchova		
Učební dokumenty:	Vzdělávací program pro ZŠ		
Jméno a příjmení žáka:	Jan Donutil, narozen 1994		
Třída:	8.	Školní rok	2008–2009

Vstupní pedagogická diagnostika (aktuální stupeň dosažených schopností, dovedností, návyků):	<i>Diagnóza – Zrakové vnímání:</i> praktická amauroza – Petersova anomálie, komplikovaná katarakta, glaukom, afázie, strabismus, (praktická nevidomost) Má zájem o TV a pohybové aktivity, je na něm vidět radost z pohybu, z aktivit, které mu jdou. Jeho pohybové dovednosti a schopnosti jsou na dobré úrovni. Žák je zařazen do sportovní klasifikace B2 dle pravidel IBSA.
---	--

Zásadní opatření:	IVP má platnost po celý rok, dílčí body mohou být upravovány dle potřeby. Zvýšená zraková hygiena. Zvýšená bezpečnost. Pozor na neznámé prostředí. Naučit reagovat na slovní signály – např. stop. Dobré je uzpůsobit prostředí: – velký kontrast mezi pozadím a předmětem – dostatečné osvětlení při pohybové aktivitě – klidné prostředí Menší tělesná zátěž.
Závěry a doporučení odborného pracoviště:	Respektovat omezení vyplývající z postižení. Kontraindikace: doskoky na tvrdou podložku, výskoky, cvičení izometrického charakteru, cvičení s předklony a výdrže v nich, extrémní silová cvičení, skoky do vody, činnosti dlouhodobého vytrvalostního charakteru, polohy hlavou dolů, nošení těžkých předmětů, kotouly, svisy.
Personální zajištění:	Pedagog tělesné výchovy – kvalifikovaný Asistent pedagoga – nekvalifikovaný
Organizace výuky:	2 hodiny TV. Rušná část a rozcvičení – skupinová, hromadná forma Hlavní a závěrečná část (podle obsahu) – skupinová, hromadná společně se spolužáky nebo individuální za pomoci asistenta. Modifikace podmínek. 1× za měsíc návštěva speciálního pedagoga z SPC – prostorová orientace.
Cíle výuky:	Zapojit maximálně integrovaného žáka do hodin tělesné výchovy. Procvičování prostorové orientace a samostatného pohybu. Zvyšování tělesné zdatnosti. Získání pohybových dovedností. Rozvíjet pozitivní vztahy mezi spolužáky.
Formy a metody výuky:	Integrace integrovaná (většinu činností společně s ostatními). Cviky konkrétně popisovat a zároveň předcvičovat, aby si je mohl žák ověřit hmatem i zbytkem zraku. Posilována kooperativní strategie. Potlačovány projevy srovnávání. Maximální využití multisenzoriálního přístupu.
Pomůcky:	Zapůjčen goalballový míč ze Základní školy pro zrakově postižené v Brně. Ozvučené míče Guma na běh Fosforečná vesta Dvoukolo Barevné pásky – k činnostem používat zvýrazňované části prostoru barvou (červená) – např. místo odrazu
Finanční zajištění:	Kurz prostorové orientace – 2500 Kč
Spolupráce s rodinou:	Plánování a podpora při různých sportovních akcích pro zrakově postižené

Podíl postiženého žáka:	Spolupráce s asistentem pedagoga. Snaha o vlastní sebehodnocení.
Organizace speciální péče:	1× za 3 měsíce návštěva speciálních pedagogů SPC. Na začátku, v pololetí a na konci roku osobní setkání s konzultantem ATV. 1× za 2 měsíce tel. kontakt s konzultantem ATV (popřípadě dle potřeby častěji). Spolupráce se základní školou pro zrakově postižené – nabídnuté akce: Soustředění talentované ZP mládeže (atletika, plavání, běžkové lyžování) Sjezdové lyžování ZP mládeže Goalballové soustředění Sportovní hry ZP mládeže v atletice (Praha) Mistrovství ZP mládeže v atletice (Opava)
Informace dalším učitelům:	Snaha zapojit zrakově handicapovaného žáka do společných činností. Nepoukazovat na žákův handicap. V hodinách více relaxačních chviliek dle vlastního uvážení.
Způsob hodnocení a klasifikace:	Žák bude klasifikován číselně. Hodnocení bude zaměřeno na individuální pokrok žáka. Hodnotit s tolerancí. Nesrovnávat se spolužáky. Průběžně. Kritéria klasifikace hodnocení: 1: úroveň rozvoje pohybové výkonnosti – pro klasifikaci slouží ukazatele pro jednotlivé disciplíny, výsledky motorických testů (běh na 60 m, hod krik. míčkem), 2: úroveň pohybových dovedností (např. výskok na bednu, chytání míče), 3: vztah žáka k plnění úloh tělesné výchovy – posuzuje se podle úsilí, disciplinovanosti a dalších vlastností žáka a podle rozsahu a kvality zájmové činnosti, 4: osvojení poznatků z tělesné kultury.
Kontrola:	20. 1. 2009, 17. 6. 2009. Tento IVP bude hodnocen průběžně
Kontrola plnění IVP:	Asistent pedagoga, konzultant ATV
Datum:	16. 9. 2008
Podpisy:	Ředitel školy, třídní učitel, rodiče, pracovníci SPC, konzultant ATV

Tematický plán 2008/2009
Tělesná výchova chlapci 8. + 9. ročník

Číslo	Tematický celek	Hodinová dotace	Měsíc	Poznámky, náhradní činnost pro integrovaného žáka
1.	Gymnastika	8		Cvičení na lavičkách, žebřinách, s lanem, s tyčemi, kladinka = rovnovážná cvičení = cviky na prostorovou orientaci = cviky na správné držení těla = rozvoj jemné a hrubé motoriky = cviky obratnosti = překážková dráha = výskok na bednu (můstek, trampolína)
	Prostná		12.	
	– stoj na rukou			
	– přemet vpřed, stranou			
	Hrazda nízká		12.	
	– výmyk, vzpor jízdmo			
	Přeskok přes kozu		2.	
	– skrčka			
	– roznožka			
	Kotoul letmo přes kozu nebo švédskou bednu			
2.	Atletika	18	9–10, 5+6	
	Běh na 60 m			Běh s asistentem (za gumu), za ruku
	Běh na 1500 m			Vedle žáka, podél mantinelu
	Skok do dálky			Náhradní činnost – hod kriket. míčkem
	Vrh koulí			Dle slovní navigace, tleskání
	Skok do výšky		2., 3.	Náhradní činnost – skok snožmo z místa
	Štafetový běh			Běh se spolužákem, asistentkou
3.	Sportovní hry	30		Míčové hry společně s ostatními – modifikace (ozvučený míč, 2× spadnut na zem, rozhodčí, brankář...)
	Florbal		10.–2.	Rozvoj manipulace s míčem (házení, chytání, kutálení)
	Fotbal		3.–5.	Trénink a hra – goalball
	Volejbal		10.–2.	Rozvoj sluchového vnímání
4.	Kondiční cvičení		4	Rozvoj dynamické síly Pozor na statickou sílu – nebezpečí nitroočního tlaku
	Kruhové tréninky v tělocvičně		12.	
	Posilovací cvičení		1.	
5.	Úpoly	4		Neprovádět! Kontraindikace!
	Základy sebeobrany		2.	Náhradní aktivita – rovnovážné cviky
	Pády		2.	
6.	Turistika	2		
	Dálkový pochod		5., 6.	

7.	Zdravověda	průběžně		
8.	Bruslení		1.-2.	dle podmínek
9.	Lyžování		1.-2.	dle podmínek

Hodnocení

Integrovaný žák se účastnil aktivně hodin TV. Šel do všech aktivit s plným nasazením. Pro Honzu byly hodiny TV pestřejší než v minulých letech. Líbilo se mu zapojení do více činností se spolužáky. Ale přiznal, že učení se novým věcem procházel raději pouze s asistentkou. Jak můžeme vidět v tabulce 5, Honza se zlepšil ve většině motorických testů. Nejvýraznější rozdíl byl při posouzení dynamické lokální vytrvalosti měřené testem „leh–sed“. Žákovy výkony se pohybovaly spíše na vyšší úrovni v porovnání s ostatními případovými studii. V modifikovaném steptestu nejsou výrazné rozdíly v tepové frekvenci jedince v porovnání na začátku a na konci roku. Rovnováhové schopnosti byly testovány flamengo testem a testem výdrže v stoji jednož na kladince. Na základě prokázaných výkonů patří tato oblast mezi problematickou. Testem „dosahování v sedu snožmo“ jsme testovali pohyblivostní schopnosti, ve kterých se žák také za dobu cvičení zlepšil. Petrova motorická kompetence je na docela dobré úrovni.

Asistentka provedla během roku také měření hodů kriketovým míčkem a vrhu koulí. V obou pohybových dovednostech se zlepšil. Velký pokrok nastal u Honzy v manipulaci s míčem, a to nejen s ozvučeným, ale i míčem bez rolničků. Zlepšila se u něho technika hodů i chytání. Žák si oblíbil různé druhy překážkových drah, v kterých se snažil zdolávat rekordy. Díky velké hale mohla asistentka se zrakově postiženým provádět různé činnosti nezávisle na zbytku třídy.

Během roku jsme vytvořili nabídky volnočasových pohybových aktivit (atletické soustředění, sjezdové lyžování, soustředění goalballové ligy, účast na sportovních hrách zrakově postižené mládeže, Mistrovství ČR v atletice). Honza se zúčastnil všech těchto akcí kromě Mistrovství ČR v atletice, které bylo zrušeno z důvodu malého počtu přihlášených sportovců.

Zúčastnil se tréninku goalballu za družstvo SK Orbita Brno, který organizoval Svaz zrakově postižené mládeže v Praze, kde si ho všimli trenéři goalballu reprezentace ČR. Měli zájem trénovat tohoto žáka častěji, ale bohužel jeho rodné město je situováno daleko od střediska tréninku.

Honza byl na kurzu sjezdového lyžování v Koutech nad Desnou, organizovaném Fakultou tělesné kultury v Olomouci. Na lyžích stál poprvé, v 7. třídě neabsolvoval povinný lyžařský kurz z důvodu neznalosti a nepřipravenosti pedagogů. Zrakově postižený žák byl lyžováním nadšen. Měl k sobě 2 traséry, kteří ho učili technice lyžování.

Během roku jsme vysvětlili asistentce pedagoga, jak trénovat se zrakově postiženým jedincem hod kriketovým míčkem a běh 60 m a 800 m. Z důvodu jeho kontraindikací jsme žáka nezapojili do disciplíny skoku dalekého. Sportovní hry zrakově postižené mládeže se konaly tento rok v Praze 1.–5. června. Náplní jsou atletické disciplíny – skok daleký, hod kriketovým míčkem, běh 60 m, běh 800 m, plavecké způsoby – prsa 25 m, 50 m, volný způsob 25 m, 50 m, znak 25 m, štafetový závod. Honza byl v mnoha atletických disciplínách a plaveckých způsobech úspěšný, domů si přivezl několik diplomů a medailí. Bylo vidět, že dosažené úspěchy ho těšily a nadchly do dalšího sportování.

Sama jsem mohla žáka pozorovat během různých akcí, kterých se zúčastňoval společně se zrakově postiženými žáky. Okamžitě si našel kamarády, začlenění do nového kolektivu mu nečinilo problémy. Z dosažených výsledků měl radost.

V ČR existují občanská sdružení, která se zabývají sportovními aktivitami zrakově postižených

lidí. Jedním z nich je Tandem Brno, který pořádá výlety a závody na dvojkolech. Právě jízdu na kole si Honza oblíbil a účastní se různých výletů na dvojkole s trasérem. Je to dobrá příležitost poznat zajímavá místa, navštívit kulturní památky a poznat nové přátele.

Doporučení pro další rok:

Prognóza u chlapce je příznivá. Pokud bude chlapec i příští rok zapojen do hodin tělesné výchovy stejným způsobem, bude to pro jeho fyzickou i psychickou stránku velice pozitivní. Příští rok se bude muset žák rozhodovat o výběru střední školy. Uvažuje o Střední škole pro zrakově postižené v Brně, což by dle našeho názoru byla dobrá volba, hlavně co se týče pohybových možností. Honza si vypěstoval lásku ke sportu a byla by škoda, kdyby v dalším období tento zájem ztratil.

Pokud bude nadále pokračovat spolupráce rodičů a ochota učitelů pracovat s takto postiženým dítětem, vzdělání může probíhat ke spokojenosti všech zúčastněných s ohledem na chlapcovo uplatnění v dalším životě.

Filip Novák – základní diagnóza zrakové postižení – nevidomý, amauroza

(autor IVP – Darina Němcová)

Diagnostika pohybových schopností a dovedností

Během 1. vyučovací jednotky bylo možné zjistit úroveň pohybových dovedností a schopností žáků 7. ročníku. Žáci nebyli schopni přijmout nevidomého žáka mezi sebe v žádných aktivitách. Na Filipovi bylo znát, že se mezi spolužáky necítí dobře. Neustále se obracel na pomoc k asistentce i přesto, že by činnost mohl zvládnout sám. Mohli jsme vidět, že s asistentkou pedagoga má pěkný a blízký vztah. Filip byl v pohybu nejistý, bál se chodit sám, prostor před sebou kontroloval rukama. Spolužáci kolem něho běhali bezohledně. Občas do něho i úmyslně strčili. Při hře „na molekuly“ se stalo, že chlapci nechali nevidomého žáka stát a nikdo se s ním nechytil za ruku. Asistentka pedagoga ani učitel TV si nepřáli zapojení Filipa do hodin TV mezi spolužáky. Po 45 minutách jsme pochopili, že nemá smysl pedagogy přesvědčovat o opaku.

Filip má dobře vyvinuté sluchové vnímání, což je pro tělesnou výchovu pozitivní. Přestože je žák živý a mohlo by se toho využít pro rozvoj pohybových schopností a dovedností, je znatelné, že není zvyklý cvičit – vyvinout úsilí a snášet pohybovou zátěž. V budoucnu se bude muset u žáka pracovat na odstraňování strachu. Jeho obavy byly vidět u všech činnostech během vyučovací jednotky, hlavně u překážkové dráhy, nevěděl, co čekat od překonávání různých překážek. Filip neuměl chytat míč, byl schopný hodit, ale nikoli do výšky. Driblování je velice těžká míčová dovednost a žákovi také činila značné problémy. Nevidomý žák nemá výrazné nežádoucí pohybové stereotypy, špatné držení těla, což je u zrakově handicapovaných žáků vzácností. Rodiče přiznali, že žáka od mládí ke správnému držení těla vedli. Mají velká očekávání od syna. Protahovací cviky, které jsme prováděli po rušné části, nečinily žákovi problémy. Je ohebný a pružný.

Filip odpovídá sportovní klasifikaci zrakově postižených B1. Z mé zkušenosti takto handicapovaní žáci nemají v oblibě sport. Naším úkolem bude vytvořit individuální vzdělávací plán a po domluvě s asistentkou pedagoga vytvořit zajímavé a žákem oblíbené činnosti vyučovacích jednotek. Je třeba proškolit asistenta pedagoga pro oblast integrace zrakově postiženého žáka v TV. U Filipa je potřeba procvičit aktivity, které neměl zatím možnost vyzkoušet, a naučit ho základním dovednostem.

Vyučovací předmět:	Tělesná výchova		
Učební dokumenty:	Vzdělávací program pro ZŠ		
Jméno a příjmení žáka:	Filip Novák, narozen 1994		
Třída:	7.	Školní rok	2008–2009

Vstupní pedagogická diagnostika (aktuální stupeň dosažených schopností, dovedností, návyků):	<p><i>Diagnóza – Zrakové vnímání:</i> nevidomý. Amauróza. Světlocit s nejasnou projekcí. Filip je zařazen do sportovní klasifikace B1 dle pravidel IBSA. Je nadaný chlapec, s některými psychologickými zvláštnostmi, vyplývajícími z jeho zrakové vady. Je pohybově nadaný, ale nikdy se nevěnoval žádným sportovním aktivitám.</p>		
Zásadní opatření:	<p>Zvýšená zraková hygiena. Zvýšená bezpečnost. Pozor na neznámé prostředí. Naučit reagovat na slovní signály – např. stop. Respektovat individuální tempo.</p>		
Závěry a doporučení odborného pracoviště:	<p>Respektovat omezení vyplývající z postižení. Kontraindikace: tvrdé dopady, doskoky, dlouhé předklony, visy</p>		
Personální zajištění:	Asistent pedagoga – nekvalifikovaný		
Organizace výuky:	<p>2 hodiny TV týdně. Z toho 3–4 hodiny prostorové orientace měsíčně. Výuka prostřednictvím asistenta pedagoga. Využívání společných prostor s ostatními žáky.</p>		
Cíle výuky:	<p>Zapojit maximálně integrovaného žáka do hodin tělesné výchovy. Procvičování prostorové orientace a samostatného pohybu. Rozvoj motoriky, hmatového a sluchového vnímání. Získání pohybových dovedností. Navodit pozitivní vztah k pohybové aktivitě. Odstranit pohybovou nejistotu a strach.</p>		
Formy a metody výuky:	<p>Integrace segregovaná. Cviky konkrétně popisovat a zároveň předcvičovat, aby si je mohl žák ověřit hmatem i zbytkem zraku. Možnost osahání náradí a náčiní používaného v tělocvičně. Veškeré plnění úkolů pod dohledem asistenta pedagoga.</p>		
Pomůcky:	<p>Ozvučené míče Zvukový terčik Guma na běh Rolničky Chrastítka</p>		
Finanční zajištění:	<p>Ozvučené míče – 1000 Kč „Bzučák“ – 450 Kč</p>		
Spolupráce s rodinou:	<p>Informovat o vzniklých problémech. Zapojovat Filipa odpoledne do co nejvíce pohybových aktivit. Odstraňování zlovyků.</p>		

Podíl postiženého žáka:	Spolupráce s asistentem pedagoga. Odstranění zlovyků – tlačení do očí, kývání.
Organizace speciální péče:	1× za 2 měsíce návštěva speciálních pedagogů SPC. Na začátku, v pololetí a na konci roku osobní setkání s konzultantem ATV. 1× za 2 měsíce tel. kontakt s konzultantem ATV (popřípadě dle potřeby častěji).
Informace dalším učitelům:	Beseda s žáky – o životě nevidomých. Předcházet nevhodnému chování ze strany spolužáků. Snaha zapojit zrakově handicapovaného žáka do společných činností. Poskytnutí ocenění před třídou.
Způsob hodnocení a klasifikace:	Žák bude klasifikován číselně. Hodnocení bude zaměřeno na individuální pokrok žáka. Hodnotit s tolerancí. Nesrovnávat se spolužáky. Průběžně. Kritéria klasifikace hodnocení: 1: úroveň rozvoje pohybové výkonnosti – pro klasifikaci slouží ukazatele pro jednotlivé disciplíny, výsledky motorických testů 2: úroveň pohybových dovedností 3: vztah žáka k plnění úloh tělesné výchovy – posuzuje se podle úsilí, disciplinovanosti a dalších vlastností žáka a podle rozsahu a kvality zájmové činnosti 4: osvojení poznatků z tělesné kultury
Kontrola:	22. 1. 2009 19. 6. 2009 Tento IVP bude hodnocen průběžně
Kontrola plnění IVP:	Asistent pedagoga, konzultant ATV
Datum:	21. 9. 2008
Podpisy:	Ředitel školy, třídní učitel, rodiče, pracovníci SPC, konzultant ATV

Ročníkové výstupy	Učivo	IVP nevidomého žáka
<p>Základní poznatky z TV a sportu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - reaguje na pokyny - zvyšuje svou aktivitu TV a využívá ji v denním režimu - osvojí si základní poznatky ve sportu a TV, v komunikaci, hygieně, bezpečnosti - seznamuje se s organizací jednoduchých soutěží - užívá základní názvosloví <p>Gymnastika:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pojmenuje a reprodukuje předvedené gymnastické prvky - v souladu s individuálními předpoklady zvládá pohybové dovednosti - zvyšuje svou pohyblivost, obratnost, koordinaci a sílu <p>Rytmické, kondiční, kompenzační cvičení:</p> <ul style="list-style-type: none"> - reaguje na hudební doprovod, pohybuje se v souladu s ním - usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti, o estetiku pohybu, správné držení těla, odstranění svalové nerovnováhy <p>Atletika zvládá v souladu s individuálními předpoklady</p>	<p>Základy názvosloví. Význam pohybu pro zdraví. Smluvené povely, znamení. Zásady bezpečnosti i v méně známém prostoru. Vhodné a nevhodné prostředí pro TV a sport. Bezpečný pohyb a chování.</p> <p>Akrobacie: kotoul vpřed a jeho modifikace, kotoul vzad, průpravná cvičení pro stoj na rukou, základy rovnováhy.</p> <p>Přeskoky: přeskoky 2–4 dílů švédské bedny, průpravná cvičení pro roznožku i skrčku, přeskoky přes různé překážky z můstku a trampolíny.</p> <p>Hrazda: shyb stojmo – odrazem přešvih do vzporu vzadu stojmo, svis střemhlav, sešin.</p> <p>Kladinka (lavička): chůze, obraty, skoky.</p> <p>Rytmická cvičení na hudbu. Jednoduché tanečky (chůze, běh, klus).</p> <p>Průpravná, kompenzační, vyrovnávací, relaxační cvičení</p> <p>Běh: rychlý běh do 60 m, vytrvalý běh do 1000 m na dráze, nízký a polovysoký start.</p>	<p>Hygiena Zásady bezpečnosti</p> <p>Reaguje na slovní pokyny Reaguje podle zvuku</p> <p>Jednoduché soutěže s asistentkou pedagoga</p> <p>Užívá základní názvosloví</p> <p>Akrobacie – stoj na lopatkách, plazení, válení sudů, kolébka, Kotoul vpřed (měsíc – 11, 12, 1, 2)</p> <p>Základy rovnováhy (průběžně)</p> <p>Výskok na bednu z trampolíny z místa (měsíc – 1, 2)</p> <p>Cvičení na náradí a s náčiním – žebřiny, lavičky, švihadlo, lano, medicinbal (měsíc – 11, 12, 1, 2, 3, 4)</p> <p>Hrazda neprovádět</p> <p>Kladinka – různé druhy chůze, obraty – s držením, bez držení (měsíc – 10, 2, 3)</p> <p>Rytmická cvičení Chůze, běh a skok poskočný na hudbu (měsíc – 11, 12)</p> <p>Kondiční cvičení – kruhový trénink (průběžně)</p> <p>Průpravná, kompenzační, relaxační, vyrovnávací cviky (průběžně)</p>

<p>osvojované pohybové dovednosti a tvořivě je aplikuje ve hře, soutěži, při rekreační činnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozvíjí svou zdatnost, rychlost a vytrvalost, dynamickou sílu dolních i horních končetin <p>Míčové hry:</p> <ul style="list-style-type: none"> – seznamuje se s pravidly her – zvyšuje svůj postřeh a orientaci v prostoru – používá náčiní – dohodne se na spolupráci a jednoduché taktice vedoucí k úspěchu družstva <p>Cyklistika, bruslení:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zvládá bezpečnost jízdy – uplatňuje vhodné a bezpečné chování – zvyšuje své obratnostní schopnosti, orientaci v prostoru, koordinaci, rovnováhu <p>Turistika a pobyt v přírodě:</p> <ul style="list-style-type: none"> – aktivně vstupuje do organizace svého pohybového režimu – samostatně využívá některé osvojené techniky a sociální dovednosti k regeneraci organismu – rozvíjí svou samostatnost a prostorovou orientaci i v méně známém prostředí <p>Gymbally:</p> <ul style="list-style-type: none"> – provádí průpravná cvičení pro správné držení těla a pro svalové disbalance – dokáže využít zdravotní a relaxační účinky pro organismus 	<p>Skok: daleký z rozběhu – postupně odraz z břevna, skok vysoký – skrčný z krátkého rozběhu.</p> <p>Hod: míčkem – z rozběhu do dálky i na přesnost, úprava a vyměření hodu.</p> <p>Základní pravidla ve fotbale, basketbale, Zápasy, základy herních systémů. Vybíjená. Základní pravidla.</p> <p>Bezpečnost jízdy. Základy turistiky, skautingu</p> <p>Průpravná cvičení.</p> <p>Zdravotní a relaxační účinky na organismus.</p>	<p>Technika běhu</p> <p>Běh – za ruku, za zvukem Rychlý běh 50 m, vytrvalý běh 600 m, polovysoký a nízký start</p> <p>Skok snožmo z místa</p> <p>Jelení skoky</p> <p>Hod kriket. míčkem z místa (měsíc – 9, 10, 4, 5, 6)</p> <p>Manipulace s míčem – hody obouruč, jednoruč Kutálení míče na zvukový cíl Chytání ozvučeného míče, vedení míče slalomem Vybíjená s ozvučeným míčem (průběžně)</p> <p>Základy bruslení in-line – rozvoj obratnosti, rovnováhy (měsíc – 5, 6)</p> <p>Samostatnost a prostorová orientace (průběžně)</p> <p>Gymbally – správné držení těla, zdravotní účinky (měsíc – 11, 1, 3)</p>
---	--	--

<p>Lyžování: – uplatňuje vhodné a bezpečné chování v přírodě, předvídá možnost nebezpečí úrazu a přizpůsobí tomu svou činnost</p> <p>Úpoly: – usiluje o zlepšení své tělesné zdatnosti</p>	<p>Sjezdové lyžování.</p> <p>Přetahy. Přetlaky. Úpolové odpory.</p>	<p>Procházky – horské prostředí – zdravotní účinky, prostorová orientace (měsíc – 2)</p> <p>Úpoly – lehčí formy (měsíc – 3)</p>
--	---	---

Hodnocení

Na začátku roku proběhlo seznámení žáků bez postižení se specifiky života lidí se zrakovým postižením a možnostmi pohybových aktivit pro osoby s postižením. Byly poskytnuty základní informace, aby si žáci mohli vytvořit představu.

Filipova výuka probíhala ve většině případů segregovanou formou, občas paralelně, společné aktivity neprováděl. Během roku byl naučen používat základní sportovní názvosloví a dokáže cvičit dle slovních pokynů. V mnoha aktivitách musel být povzbuzovaný. Spousta motorických dovedností se žákovi zautomatizovala. Hry s míčem se staly velice populární. Naučil se kutálet míč na zvukový cíl, házet obouruč vrchem i spodem, zvládá také hody jednoruč. Těžké je pro žáka driblování ozvučeným míčem, zvládne se max. třikrát dotknout míče. Chytání míče je těžší, má správné postavení rukou a přizpůsobuje se směru zvuku. Jeho oblíbenou hrou se stalo chytání míče v brance, a to míče jakékoli velikosti. Protahovací cviky nejsou pro Filipa zábavné, ale pochopil, že jsou důležité, a už se jim nebrání. Asistentka pedagoga vyplnila vyučovací jednotky průpravnými činnostmi pro akrobacii – stoj na lopatkách, válení sudů, kotoul dopředu. Líbí se mu skákání na trampolínce, vyskakuje na bednu bez rozběhu. Zpočátku se tato činnost zdála asistentce pedagoga nebezpečná, ale oba strach překonali. Během roku prováděli cvičení pro rozvoj síly, rychlosti a vytrvalosti. Nejnáročnější bylo cvičení na vytrvalost. Cviky na rozvoj rychlosti ho bavily, prováděli je zábavnou formou. Síla se rozvíjela variabilně – přetahování, přitahování, kruhový trénink atd. Oblíbenou činností byla překážková dráha, do které patřily i cviky na rozvoj obratnosti. Cvičení na hrazdě vynechali z důvodu kontraindikací žákova postižení. Z atletických disciplín se setkal s během na různé vzdálenosti, hodem kriketovým míčkem z místa, skokem z místa. Musel se naučit dopadat na podložku měkce, aby nedocházelo k velkým otřesům.

U segregovaných aktivit se nedalo soutěžit s ostatními spolužáky, proto s žákem závodila asistentka pedagoga. U Filipa se občas objevila snaha podvádět při činnostech z důvodu výhry. Proto jsme se domluvili, že dílčím cílem bude snaha o hru fair play.

V 7. ročníku se absolvuje lyžařský kurz sjezdového lyžování; i přes nabídnutou pomoc ohledně metodiky sjezdového či běžeckého lyžování neměli učitelé zájem. Nevidomý žák jel s ostatními na tento kurz a chodil na procházky s asistentkou pedagoga.

Žákova celková motorická kompetence se během aktivního cvičení zlepšila. Z rozhovoru zúčastněných osob jsme vyrozuměli, že i vztah spolužáků k nevidomému chlapci se zlepšil.

IVP byl vyhodnocen jako úspěšný. Stanovené cíle byly splněny. Filip byl na vysvědčení ohodnocen známkou 1.

Doporučení pro další rok:

V dalším školním roce by Filip mohl být do mnoha aktivit zapojen společně s ostatními spolužáky, nadále však za pomoci asistentky pedagoga. V nejbližší době by bylo potřeba přesvědčit pedagoga TV 7. ročníku, aby při plánování obsahu vyučovacích jednotek pro rok 2009/2010 počítal s přítomností nevidomého žáka. Filip je pohybově nadaný žák, a pokud budou jeho hodiny tělesné výchovy probíhat stejným způsobem jako tento školní rok, ovlivní to pozitivně jeho fyzický i psychický rozvoj.

Milan Komárek – základní diagnóza atypický autismus, dětská mozková obrna – spastická diparéza, mentální postižení (ZŠ pro TP)

(autor IVP – Lucie Kepštová)

Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení: Milan Komárek

Datum narození: 8. 6. 1999

Bydliště: –

Třída: V.D

Školní rok: 2010/2011

Základní údaje o žákovi (podstatné pro řešení problému): Atypický autismus, DMO – spastická diparéza, MR

Školské a poradenské zařízení a jméno konzultanta:

Třídní učitel:

Učitel:

Asistent pedagoga:

Zařazení: Rehabilitační vzdělávací program pomocné školy, č.j. 15 988/2003 – 24

Stručná charakteristika žáka:

Žák s diagnózou atypický autismus, DMO – spastická diparéza, pasivní typ sociálního chování a intelektovými schopnostmi v pásmu středně těžké až těžké mentální retardace. Milan verbálně funkčně nekomunikuje, vyskytují se u něj vokalizace, bezprostřední i odložené echolálie. Je porušena také receptivní složka řeči, má závažné obtíže s porozuměním pokynů. Školní docházku zahájil ve školním roce 2006/2007 v základní škole speciální. Do 2. ročníku nastoupil do základní školy pro tělesně postižené. V předloňském roce nastoupil do nově zřízené autistické třídy, kterou bude navštěvovat i v letošním roce.

Závěry a doporučení odborného pracoviště(SPC, PPP. . .):

Na základě doporučení SPC je vhodné při výchově a vzdělávání pracovat podle metodiky strukturovaného učení. Podporovat alternativní a augmentativní formy komunikace. Rozvíjet schopnosti v sociální oblasti – kontakty s vrstevníky, postupné zapojování se do společných činností. Průběžně sledovat vývoj dovedností.

Priority:

aktivní spolupráce

ritualizace denního režimu

strukturování učiva, posilování vytrvalosti při řízené práci

rozvoj alternativní komunikace

rozvíjení sociální schopnosti
rozvíjet samostatnosti při sebeobsluze

Zásady pro práci:

Důslednost, přiměřenost, individuální přístup, zohledňovat momentální náladu a dispozice žáka pro práci, respektování vývojové úrovně.

Základní kompetence žáka s PAS:

Sociální dovednosti

- práce ve skupině (učit kooperaci)

Komunikace

- postupné vytváření alternativní komunikace (fotografie předmětů, obrázků – reálný předmět, ano–ne, chci–nechci)

Pracovní dovednosti

- rozvoj jemné motoriky
- dokončení zadaného úkolu

Sebeobsluha

- vést k samostatnosti při jídle
- automatizace základních hygienických návyků

Volný čas

- vést k aktivnímu samostatnému výběru hry
- pochopení pravidel jednoduché hry

Motivace:

Odměny – sladká či slaná pochutina, písničky, skákání na míči, pochvala

Pomůcky:

Předměty a fotografie (denní režim, AAK), krabice, košíky, šanony, míče, kostky, stavebnice, obrázky, pexeso, loto, domino, plošné geometrické tvary, přírodní materiály, korálky...

Způsob zkoušení a hodnocení:

Bude hodnocen formou širšího slovního hodnocení na základě dosažených výsledků v individuálním vzdělávacím programu.

Způsob motivace:

Žetonovou tabulkou dle systému strukturovaného učení. Po splnění úkolu bude vždy následovat slovní pochvala. Odměna je formou sladké nebo slané pochutiny, poslech walkmana...

Spolupráce s rodiči (jakým způsobem se budou podílet na plnění IVP):

Každodenní kontakt s matkou při předávání Milana do třídy a při konzultačních hodinách. Doma pracují dle pokynů učitele.

Podíl žáka:

Žák se bude podílet na plnění IVP pod dohledem asistenta nebo učitele.

Účast asistenta ve výuce:

Asistent dopomáhá při manipulaci s pomůckami, zaměřuje se na rozvoj jemné motoriky a grafo-motoriky, dopomáhá při práci v pracovních činnostech, připravuje pracovní listy pro žáka a dle potřeby dělá doprovod při akcích školy během výuky.

Vyučovací předmět Oblast výuky a výchovy	Konkrétní specifické úkoly	Splněno (datum)
Rozumová výchova	<p>Rozvíjení komunikačních dovedností a řečová výchova:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vytváření kladných emočních situací - reakce na vlastní jméno - vyjádření souhlasu či nesouhlasu – gesty - nácvik pozdravu - chování u stolu - reakce na jednoduché pokyny – dej, ukaž, pojď sem, sedni si apod. - rozvíjení pasivní složky řeči (porozumění), gesta, mimika - masáž a stimulace mluvidel - dechová a fonační cvičení, nácvik správného dýchání, prodlužování výdechové doby - cvičení mluvidel – vysunování a zasunování jazyka, otvírání a zavírání úst, polykání, oromotorika - orofaciální stimulace - alternativní komunikace. <p>Rozvíjení sociálního chování:</p> <ul style="list-style-type: none"> - paralelní činnosti se spolužákem při výtvarných a pohybových aktivitách - paralelní hra s pedagogem – předkládání nových vzorců, jak hračku použít - aktivity se střídáním – žák s pedagogem, žák se spolužákem <p>Rozvíjení poznávacích schopností:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ukazování částí obličeje, těla - reakce na jméno - poznávání předmětů denní potřeby (talíř, hrneček, oblečení apod.) - poznávání různých předmětů na obrázcích i ve skutečnosti - seznámení s prostředím třídy, orientace ve třídě, seznámení s budovou školy, orientace ve škole <p>Rozvoj logického myšlení a paměti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cvičení koncentrace pozornosti, motivace k soustředěné činnosti - odpoutání od stereotypních činností - manipulační činnosti doprovázené pojmenováváním činností, předmětů - poznávání a rozlišování piktogramů - párování stejných předmětů či obrázků - třídění konkrétních předmětů či obrázků podle barev, tvaru, velikosti atd. – diferenciační cvičení <p>Rozvoj grafických schopností:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uchopování předmětů do celé ruky, špetky, dvou prstů - nácvik držení psacího náčiní - čmárání prstem (v pískovničce, do mouky...) - spontánní malba – voskovkami, pastelkami, tužkou, prstovými barvami - uvolňování končetin – cvičení paže, zápěstí, lokte - masáže prstů a dlaně - grafomotorické cviky v šablonách k nácviku psaní – vodorovné a svislé čáry, horní a spodní oblouk atd. 	

<p>Smyslová výchova</p>	<p>Zrakové vnímání:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sebepoznávání v zrcadle - uchopování viděných předmětů a manipulace s nimi - navázání a udržení očního kontaktu - poznávání a třídění předmětů dle kritérií, diferenciační cvičení - skládání celků z částí - třídění materiálu (dvě odlišné komponenty) - rozlišování výrazně odlišných barev <p>Sluchové vnímání:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozvoj sluchové percepce, otáčení za zvukem - sluchové soustředění na zvuky – ozvučené hračky, zvuky denního života - reagování na jméno, zavolání - sluchově-motorická cvičení – spojení zvuků s pohybem - rytmická cvičení - snaha o koncentraci pozornosti při poslechu relaxační hudby - hra na Orfovy nástroje - rytmický doprovod k říkadlům <p>Cvičení hmatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozvoj hmatové percepce – dotyková terapie, masáže konečků prstů - manipulace s předměty, nácvik úchopu, různé velikosti předmětů - hry s vodou (teplá, studená, nabírání, přelévání) - hry s bublinkami (vytváření pěny) - třídění přírodnin, vyhledávání drobných předmětů - hlazení jemných látek, kožešiny, navozování příjemných pocitů <p>Cvičení čichu a chuti:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozvoj chuťové percepce – správné kousání a polykání potravy - lízání medu, lízátko - čichání, dýchání nosem - rozlišování jednotlivých chuťových vlastností (sladký, slaný atd.) - poznávání předmětů podle vůně <p>Vizumotorická cvičení:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cvičení pohybů oko – ruka (kolíčková stavebnice, navlékání na trn, pěnové vkládačky, patentní kostky, navlékání korálků na tkaničku atd.) - vnímání a poznávání částí těla - překonávání překážek ve třídě - motorická imitace <p>Kinestezie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - poznávání částí vlastního těla - cvičení rovnováhy <p>Prostorová orientace:</p> <ul style="list-style-type: none"> - upevňování orientace ve třídě - orientace ve škole - plnění jednoduchých příkazů (dej, podej...) 	
--------------------------------	--	--

<p>Pracovní a výtvarná výchova</p>	<p>Práce s barvami:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vybarvování jednoduchých tvarů – voskovky, pastelky, vodové barvy, prstové barvy - zapouštění barvy do klovatiny - obtiskování razítek <p>Práce s papírem:</p> <ul style="list-style-type: none"> - mačkání jemného papíru do kuličky - trhání papíru na malé kousky a sbírání do krabiček - lepení papíru na vymezenou plochu - překládání a rolování <p>Práce s přírodními materiály:</p> <ul style="list-style-type: none"> - sbírání přírodních materiálů, navlékání jeřabin a kaštanů, obtiskování a lepení listů... - třídění přírodních materiálů <p>Modelování:</p> <ul style="list-style-type: none"> - práce s plastelínou a keramickou hlinou - zpracovávání modelovací hmoty oběma rukama - trhání, vykrajování, tvoření válečků a kuliček <p>Práce se stavebnicemi:</p> <ul style="list-style-type: none"> - práce s hříbkovou stavebnicí - stavění z kostek, ukládání kostek do krabic - navlékání kroužků na pevný bod <p>Sebeobsluha:</p> <ul style="list-style-type: none"> - svlékání, oblékání a úklid oblečení do košíků - obouvání, přezouvání a úklid obuvi na určené místo - rozepínání a zapínání knoflíků a zipů - úklid ve třídě <p>Hygienické návyky:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nácvik mytí rukou a obličeje, používání mýdla, ručníku - spolupráce při použití WC - nácvik používání kapesníku <p>Stolování:</p> <ul style="list-style-type: none"> - správné žvýkání a polykání - sezení při jídle - spolupráce při prostírání stolu - úklid nádobí po jídle 	
<p>Rehabilitační tělesná výchova</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Cvičení na balančním míči - Rovnoměrné používání rukou k ovládní vozíku, rozvoj samostatného pohybu - Lezení vpřed libovolným způsobem - Házení míče na terč a cíl - Házení a chytání míče hozeného druhou osobou - Nadhazování a chytání míče (oběma rukama) - Podlézání, přelézání a prolézání vhodných překážek (průlezký, obruče, látkový tunel) - Cvičení rovnováhy - Vycházka 	

Hudební výchova	<ul style="list-style-type: none"> - Dechová a relaxační cvičení, dětské písničky, koncentrace pozornosti - Hra na tělo /dupání, tleskání/ - Hra na jednoduché nástroje Orffova instrumentáře - Napodobování rytmu - Pohybové hry s dětskými písničkami 	
------------------------	--	--

Podpisy:

Ředitelka školy

Třídní učitelka

Učitelka

Asistent pedagoga

Konzultant SPC

Rodiče žáka

Hodnocení

Pohybové aktivity u žáka s poruchami autistického spektra (PAS)

(autor – Lucie Kepštová)

K. je 12 let a navštěvuje základní školu, která se specializuje na vzdělávání žáků s tělesným postižením. Jedná se o žáka s diagnózou atypický autismus, dětská mozková obrna – spastická diparéza, pasivní typ sociálního chování s intelektovými schopnostmi v pásmu středně těžké až těžké mentální retardace.

Žák byl první dva roky školní docházky vzhledem k poruchám autistického spektra (PAS) a mentální úrovni integrován do třídy, kterou navštěvovali žáci s lehkým mentálním postižením bez přítomnosti PAS. Tělesná výchova (TV) probíhala formou vyučovacích jednotek v délce 45 minut dvakrát týdně. Výuky se účastnili všichni žáci této třídy současně (sedm žáků s tělesným a jiným přidruženým postižením a dva pedagogičtí pracovníci). Zapojit K. do společných činností v hodinách TV se vzhledem k potřebám vyplývajícím z jeho postižení příliš nedařilo. Mimo tento čas nebyla pohybovým aktivitám věnována přílišná pozornost.

Od třetí třídy byl žák zařazen do nově zřízené třídy určené pro vzdělávání žáků s PAS. Tato třída byla speciálně upravena pro výuku dle metodiky strukturovaného učení, jejíž základní principy vycházejí z potřeb žáků s PAS. Základními principy strukturovaného učení jsou individualizace, vizualizace a strukturalizace (struktura činností, prostoru a času). Metodika se dále zaměřuje na nalezení vhodných motivačních stimulů. Cíle školní tělesné výchovy byly u K. naplňovány převážně formou individuální práce. Výuka probíhala v prostorách třídy, na chodbě a v tělocvičně. Pohybové chvílky byly zařazovány v krátkých blocích několikrát denně a v blocích delších dvakrát až třikrát týdně. K. se učil ovládat jízdu na vozíku. Zprvu nedokázal jet dopředu a udržet směr ve vzdálenosti dva metry. Během tří let, kdy probíhala výuka převážně individuálně, se K. naučil ovládat jízdu na vozíku, jezdit na vozíku dopředu a udržet žádoucí směr na vzdálenost přibližně patnáct metrů, zatáčet na obě strany, couvat zhruba jeden metr, naučil se vozík zabrzdit a odbrzdit a z vozíku samostatně slézt. K. byl veden k samostatné lokomoci bez

kompenzační pomůcky a seznamoval se s tělocvičným náradím a pohybovými hrami. Činnosti na rozvoj pohybových schopností a dovedností byly pro K. sestaveny dle individuálních potřeb, možností a schopností.

V současné době K. plní povinnou školní docházku šestým rokem. Je vzděláván ve třídě, která není výhradně určena pro žáky s PAS. V této třídě je K. dále vzděláván dle metodiky strukturovaného učení a rozvoj pohybových schopností a dovedností probíhá formou individuální práce a paralelních činností.

Příloha I**– CD s podklady pro tvorbu IVP**

Formuláře pro učitele a lékařské pracovníky

Diagnostické tabulky

Příklady her a sportovních aktivit pro žáky s TP

Formulář IVP

Vybrané legislativní normy relevantní pro integrovanou TV

Summary

The issue of support of people with disabilities has recently become a subject of interest at many areas. The field of special education in the Czech Republic has had a long tradition accompanied by strong personalities, research and experience. However, the trend of the integration process presents the teaching and academic staff new challenge which is necessary to introduce and develop. The right of students with disabilities to participate in physical education is often denied for various reasons given by teachers (often head teachers), parents, doctors, and even the public. Some of these reasons can be considered justifiable (health risks, insurmountable time and material demands). More often, however, it is the case of reluctance, fear or ignorance of the issue which tends to encourage a system that does not allow students with disabilities to participate in any organized physical activities (either at the level of physical education or in sport and recreation).

The first few chapters of this book focus on the issue of integration into the PE in the Czech Republic and abroad and the legislative background. For a closer look at an integrated PE of pupils with different types of disability, we approached some special education centers and outlined how to cooperate with these centers. The chapter on the release of pupils from PE and cooperation with the relevant persons points out the biggest problem in the current situation in schools to integrate students with disabilities. In reality, we often witness application of the system, which is referred to as “phenomenon of release from school PE” on a recommendation from general practitioner for children and adolescents or in the field of general practical medicine. And that is why we tried to propose a framework structure for the creation of the medical files which could serve as a basis for teachers to create an individual educational plan (IEP). The largest chapter deals with the creation of an IEP, pupil’s diagnostics, conditions of an IEP, and proposals how to modify and evaluate the content of PE. Selected examples of an IEP for inspiration or guidance in creation of an IEP are included at the end. There are examples of IEP for the various types of disability. The enclosed CD with the information how to create an IEP can also be a practical help.

Although this book does not address the theory and didactics of PE as other publications do, it should serve as a supplement. It should support the teachers who do not want to be part of the discriminatory system and their aim is to actively participate in the process of gradual implementation of the rights of people with disabilities.

Mgr. Radka Bartoňová, Mgr. Ondřej Ješina, Ph.D.

Individuální vzdělávací plán ve školní tělesné výchově

Studijní text určen pro studenty kinantropologických a speciálněpedagogických oborů
a jako podpůrný materiál pedagogickým pracovníkům

Výkonný redaktor prof. PhDr. Ivo Jirásek, Ph.D.
Odpovědná redaktorka a jazyková korektura Jarmila Kopečková
Technické zpracování Vydavatelství Univerzity Palackého
Návrh a úprava obálky Mgr. Kamil Kopecký, Ph.D.

Vydala a vytiskla Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8, 771 47 Olomouc
www.upol.cz/vup, e-mail: vup@upol.cz
e-shop: www.e-shop.upol.cz

Součástí publikace je DVD

1. vydání
Olomouc 2012
č. z. 2012/321

Ediční řada – Učebnice

ISBN 978-80-244-3152-9

Neprodejná publikace